

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
YENİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

BAYRAM KABAKCI

122225
122225

TAHSİN NAHİT
HAYATI-SANATI-ESERLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

T.C. YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ:
DOÇ. DR. AHMET KARTAL

KIRIKKALE-2002

KİŞİSEL KABUL

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “Tahsin Nahit, Hayatı-Sanatı-Eserleri” adlı çalışmamı ilmî ahlak ve ilmî geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yaptığımı ve yazdığımı; faydalandığım eserlerin bibliyografyada gösterdiklerimden ibaret olduğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu şerefim ve haysiyetimle doğrularım.

Bayram KABAKCI
KIRIKKALE-2002

ÖZET

Tahsin Nahit, Türk Edebiyatının en kısa süreli topluluğu olan Fecr-i Âti'ye mensup ve bu topluluğun yaşaması için büyük gayretler sarf eden bir sanatçıdır. Çalışmamızda kısa ömrüne rağmen bir çok eserler veren Tahsin Nahit'in edebî kişiliğini ve Türk Edebiyatına olan katkılarını ortaya koymaya çalıştık.

Çalışmamızın kapsamını Tahsin Nahit'in 1910 yılında yayınlanan Rûh-ı Bî Kayd isimli şiir kitabı ve dergilerde kalmış şiirlerinin yanı sıra basılmış tiyatro eserlerinin incelenmesi oluşturdu. Dört bölümden oluşan çalışmamızın birinci bölümünü şairin hayatını incelemeye ayırdık. İkinci bölümde ise öncelikle şiirleri tematik bir incelemeye tabi tuttuk ve şairin duygu dünyasını tespit etmeye çalıştık. Daha sonra şairi özgün kılan, diğer şairlerden ayıran dil ve üslûp özelliklerini ortaya koymaya gayret ettik. Yine bu bölümde şiirleri şekil yönünden inceleyip şairin Türk şiirine ne gibi yenilikler getirmeye çalıştığını tespit etmeye çalıştık. Tezimizin üçüncü bölümünde özellikle meşrutiyetten sonra yazmaya başladığı ve sayısı on biri bulan tiyatro eserlerinden basılmış olanlarını şahıs kadrosu, konu, mekan, zaman, gerilimler, dil- üslûp, oyun tekniği ve ilişkiler tablosu gibi başlıklar altında inceledik. Tahsin Nahit'in tiyatroları umumiyetle hissidir ve hem teknik hem de muhteva yönünden kuvvetli değillerdir. Telif eserlerinden ziyade adaptelerinde ve diğer yazarlarla müşterek kaleme aldığı tiyatrolarında daha başarılıdır. Çalışmamızın son bölümünü ise Tahsin Nahit'in Rûh-ı Bî Kayd isimli kitabı ve dönemin değişik edebî dergilerinde yayınlanmış, bu güne kadar derli toplu bir şekilde yayınlanmayan şiirlerine ayırdık.

Hayatını sanata ve edebiyata vakfeden Tahsin Nahit'in şiirlerinin çoğu Fecr-i Âti şiirinin özelliklerini taşır. Şiirlerinde Ahmet Haşim ve Tevfik Fikret'in tesirleri görülen Tahsin Nahit daha çok kadın, aşk ve tabiat temalarını işlemiştir. Şiirlerinde orijinal duygu ve hayallere pek fazla rastlanmayan şair, Fecr-i Âti Topluluğunda hiçbir zaman birinci derece şairler konumuna yükselememiştir. Tahsin Nahit'in Türk Edebiyatındaki asıl yeri ve önemi dost ve birleştirici karakteriyle ileride Türk Edebiyatına damgasına vuracak sanatçıların yetişmesine zemin hazırlayan böyle bir topluluğun kurulması ve yaşatılmasında üstlendiği mühim rolden kaynaklanır.

ABSTRACT

Tahsin Nahit is one of member of Fecr-i Ati (dawn of the new age) which is Turkish literature's most important but the shortest longlife group. He made great effort to survive this important group. In our work, we wanted to put forward his literatural personality, his effort on Turkish literature and his contrubition to Turkish Literature despite the shortage of his life.

Our work includes one of his most important poetry book; 'Rûh-ı Bi Kayd' which was printed in 1910 and his other poems which were published in various literature magazines. Beside these books and poems we also investigated his published plays. Our work is consist of four chapter. In the first chapter we investigated his personal life; when was he born, where did he live, where did he study etc .In the second part, we looked his poems in thematic viewpoint and we wanted to find his inspration sources and discover his sentimental world. And we put forward the uniqueness of his language manner which distinguishes him from other poets. We also determined his new viewpoint on pitry and appliccation of his unique manner and viewpoint on Turkish poetry. In the third chapter of our work includes his plays especially published after Meşrutiyet (the constitutional monarchy), The Turkish Literature's beginning of freedom days. We investigated his published plays among his two theatre books in the point of people, themas, places, times, tensions, stresses, language , play techniques and relations. According to these points of view we searched thoroughly his plays. His plays are generally sensational but they are not very sucessful. His reconciliations are not as successful as his adaptations and his cooperative plays.

The last part of our work mentions his poetry book 'Ruh-i bi Kayd' and his poems published in various literature magazines. These poems have not been gathered in a book up to now. This is also one of the importance of our work. Now, everybody can find his poems gathered in our work. Lots of his poems indicates the properties of Fecr-i Ati poems. His poems also indicates the effect of Tevfik Fikret and Ahmet Haşim clearly. He uses woman love and nature as themas generally. His poems does not includes original senses and dreams. This makes his poems weak.

So, he could not be one of the pioners of Fecr-i Ati. His real importance and place in Turkish Literature is his friendly and unifying character. He found and survived Fecr-i Ati group and with helping of his character we mentioned above he helped to bring up many important poets and play writers. This is the most important service of Tahsin Nahit to Turkish Literature.

ÖNSÖZ

Türk toplumunun devletiyle ve milletiyle büyük bunalımlar yaşadığı 1909 yılında kurulan Fecr-i Âti Edebî Topluluğu üyelerinin arasında ortak bir dünya görüşü, sanat ve edebiyat anlayışı olmaması gibi nedenlerle kısa bir süre sonra 1912 yılında dağılmıştır.

Fecr-i Âti Edebî Topluluğunun kurulmasına evinde karar verilen ve yaşaması için bilhassa gayret sarf eden Tahsin Nahit, bu büyük hizmetlerine karşın bu gün edebî çevrelerce yeterince tanınmamaktadır.

Tahsin Nahit hakkında ne yazık ki bugüne kadar derli toplu bir çalışma yapılmamıştır. Kaynaklarda verilen bilgilerin hemen hepsi Rıfat Necdet Evcimer'e dayanmakta ve birbirinin tekrarı olmaktan öteye gidememektedir. Yakın zamanda ölen kızı Mina Urgan anılarında babası hakkında birtakım bilgiler verirken onun sanatçı kişiliğine pek değinmez.

Tahsin Nahit'i bütün yönleriyle ele alan çalışmamız dört bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde Tahsin Nahit'in doğumundan ölümüne kadar olan hayat hikayesini sınırlı bilgi veren kaynaklardan ve kızının anılarından çıkartmaya çalıştık. Ölümü üzerine basında yayınlanan, devrin ediplerine ait yazıları ise hiçbir yorum katmadan aktarmayı uygun gördük.

Çalışmamızın ikinci ve en önemli bölümünü ise Tahsin Nahit'in şiirlerinin incelenmesi oluşturdu. Rûh-ı Bî-Kayd'daki ve dergilerde kalmış şiirlerini öncelikle bu günkü yazıya titiz bir şekilde aktardık. Devrin muhtelif edebî dergilerinde yayınlanmış şiirlerini kronolojik bir şekilde sıraladık. Daha sonra bu şiirleri tematik yönden, dil, şekil ve üslup yönlerinden incelemeye tâbi tutarak şair kişiliğini ortaya koymaya çalıştık. Çalışmamızın esas yönünü şairliği teşkil ettiği için şiirlerinin incelenmesine büyük bir bölüm ayırdık.

Üçüncü bölümde ise Tahsin Nahit'in sanatçı kişiliğinin bir diğer yönünü oluşturan tiyatrolarını incelemeye çalıştık. Çalışmamızda yoğunluğu sanatçının şiirlerine verdiğimiz için bu bölümü kısa tuttuk. Oynanmış veya oynanmamış, basılmış veya

basılmamış on bir kadar tiyatro eseri olan Tahsin Nahit'in basılmış tiyatrolarını şahıs konu, zaman, mekan bağlamında değerlendirmeye çalıştık ve her tiyatro eserinin sonuna bir ilişkiler tablosu ekledik.

Çalışmamızın dördüncü ve son bölümünü ise Tahsin Nahit'in bu güne kadar yeni yazıya aktarılmayan ve derli toplu bir şekilde yayınlanmayan şiirlerine ayırdık. Şiirlerini Rûh-ı Bî Kayd'da ve muhtelif dergilerde yayınlanan şiirleri olmak üzere iki bölümde topladık.

Çalışmamızın ilk aşamasından itibaren ; bu güne değin geçen sürede yardımlarını esirgemeyen hocam Yrd. Doç Dr. Yakup ÇELİK'e, yine çalışmalarımı sabırla ve titizlikle takip eden değerli hocam Doç. Dr. Ahmet KARTAL'a şükranlarımı bildirmeyi borç sayıyorum.

Bayram KABAĞCI
KIRIKKALE -2002

İÇİNDEKİLER

KİŞİSEL KABUL.....	I
ÖZET.....	II
ABSTRACT.....	III
ÖNSÖZ.....	V
İÇİNDEKİLER.....	VII
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM	4
TAHSİN NAHİT'İN HAYATI	4
1.1-Doğumu ve Aile Çevresi	5
1.2-Çocukluğu ve Eğitimi	6
1.3-Evliliği	8
1.4-Memuriyeti ve Siyasi Hayatı	11
1.5-İlk Edebî Faaliyetleri	12
1.6-Sporcu Kimliği	13
1.7- Fizikî Portre	17
1.8-Ruhî Portre.....	18
1. 9-Ölümü	20
1. 10-Ölümü Üzerine Basında Yazılanlar	22
İKİNCİ BÖLÜM	32
TAHSİN NAHİT'İN ŞİİRLERİ	33
2.1- ŞİİRLERİNİN TEMATİK İNCELENMESİ	34
2.1. 1. Aşk	34
2.1. 2. Sevgili.....	38
2.1. 3. Tabiat	42
2.1.4-Ruh Hassasiyetleri	45
2.1 5- Sanat	46
2.1. 6. Ye's.....	49
2.1.7-Mutluluk	51
2.1.8- Ayrılık.....	52
2.1. 9. Yalnızlık.....	54
2.1.10- Deniz.....	56
2.1. 11. Akşam	57
2.1. 12. Gece	58

2.1. 13. Kamer.....	60
2.1. 14. Mevsimler	62
2.1.15- Ölüm Temi.....	65
2.1.16. Sosyal Konular.....	66
2.2-ŞİİRLERİNİN DİL ve ÜSLÛP YÖNÜNDE İNCELENMESİ	69
2.2.-1 Fecr-i Âti Devrine Ait Dil	71
2.2.2-Divan Şiirine Dayalı Etkileşim.....	73
2.2.3-Sade Söyleyiş Konuşma Dili	74
2.2.4-Edebi Sanatlar.....	75
2.2.5 -Sözcük dünyası ve Yinelene Sözcükler.....	77
2.2.6-Cümle Yapısı ve Noktalama.....	78
2.2.7- Şair ve Yazarlara İthaf lar.....	81
2.3- ŞİİRLERİNİN ŞEKİL YÖNÜNDE İNCELENMESİ	82
2.3.1- Şiirlerinin Yapı Bakımından İncelenmesi	82
2.3.1.1-Divan Edebiyatı Geleneğine Bağlı Nazım Şekilleri	82
2.3.1.2-Batı Edebiyatı'ndan Alınan Nazım Şekilleri ve Yeni Denemeler.....	83
2.3.1.3-Halk Edebiyatı Geleneğine Bağlı Nazım Şekilleri:.....	84
2.3.2-- Şiirlerin Vezin ve Kafiye Yönünden İncelenmesi :	85
2.3.2.1-Vezin Yönünden İnceleme:	85
2.3.2.1.1-Aruz Vezni:.....	85
2.3.2.1.2-Hece Vezni	87
2.3.2.2.-Kafiye ve Redif Yönünden İnceleme	88
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	91
TAHSİN NAHİT'İN TİYATROLARI	92
3.1-JÖN TÜRK.....	94
3.1.1-Şahıs Kadrosu:.....	94
3.1.2- Konu:	94
3.1.3- Gerilimler:	100
3.1.4-Mekan:	100
3.1.5-Zaman:	101
3.1.6-Dil ve Üslûp.....	101
3.1.7-Oyun Tekniği Açısından Değerlendirilmesi.....	101
3.1.8- İlişkiler Tablosu.....	102

3.2-HİCRANLAR	103
3.2.1-Şahıs Kadrosu:	103
3.2.2-Konu:	103
3.2.3- Gerilimler:.....	106
3.2.4- Mekan:	107
3.2.5-Zaman:	107
3.2.6-Dil ve Üslûp:.....	107
3.2.7- Oyun Tekniği Açısından Değerlendirilmesi:.....	107
3.2.8- İlişkiler Tablosu	108
3.3-KIRIK MAHFAZA	109
3.3.1- Şahıs Kadrosu:	109
3.3.2- Konu:	109
3.3.3- Gerilimler:.....	112
3.3.4- Mekan:	112
3.3.5-Zaman:	112
3.3.6- Dil ve Üslûp:.....	113
3.3.7- Oyun Tekniği Açısından Değerlendirilmesi:.....	113
3.3.8-İlişkiler Tablosu:	113
3.4-RAKİBE	114
3.4.1-Şahıs Kadrosu:	114
3.4.2-Konu:	114
3.4.3-Gerilimler:.....	126
3.4.4- Mekan	127
3.4.5-Zaman:	127
3.4.6- Dil ve Üslûp:.....	127
3.4.7- Oyun Tekniği Açısından Değerlendirilmesi:.....	128
3.4.8- İlişkiler Tablosu	128
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	129
TAHSİN NAHİT'İN YAYINLANMIŞ ŞİİRLERİ	129
4.1-RÛH-I BÎ-KAYD'DAKİ ŞİİRLERİ.....	130
4.2-DERGİLERDE YAYINLANAN ŞİİRLERİ	196
SONUÇ	248
KAYNAKÇA	252
ÖZGEÇMİŞ	255

GİRİŞ

Edebiyat-ı Cedîde Topluluğu'nun dağılma tarihi olarak kabul edilebilecek olan 5 Aralık 1901'den, 1908 yılı ortalarına kadar bu topluluktaki yazarlardan Servet-i Fünûn dergisinde hiçbir yazı çıkmadığı gibi dergi her türlü edebî çalışmaları bir tarafa bırakarak fennî ve aktüaliteden bahseden bir konuma da gelmiştir. Servet-i Fünûncular yayın hayatından çekilmekle beraber edebî çalışmalarına son vermemişlerdir. 1908 ihtilalini takip eden günlerde İstanbul'da "Mecmûa-i Edebiyye", İzmir'de "Muktebes", Selanik'te ise "Çocuk Dergisi" gibi dergiler yayınlanmaktadır. Bu dergilerde yazan şair ve yazarlardan yeni bir neslin yetişmekte olduğu anlaşılmaktadır.

Edebiyat-ı Cedîde'nin devamı niteliğinde olan Fecr-i Âti Topluluğu 20 Mart 1909'da İstanbul'da Hilâl gazetesinin yayımlandığı basımevinde ilk toplantılarını yaparlar. Aralarına Edebiyat-ı Cedîde'nin en genç üyeleri olan Celal Sâhir, Faik Âli, ve Ahmet Samim'i de almışlardır. 24 Şubat 1910'da Servet-i Fünûn dergisinde kuruluş nedenlerini açıklarlar. Topluluk için "Sinâ-yı Emel" olarak ileri sürülen isim Faik Âli'nin isteği üzerine 'geleceğin aydınlığı', 'yarının şafağı' manalarına gelen "Fecr-i Âti" olarak değiştirilir.

"Sanat sanat içindir." anlayışına bağlı olan Fecr-i Âticilere göre "edebiyat" çok ciddi bir uğraştır. Encümen, edebiyatı çok ciddiye almakta, onu hoş vakit geçirmek için bir araç olarak kabul etmemektedir. Bu inanışın edebiyatımızdaki ilk temsilcileri ise Servet-i Fünûnculardır. Bu çalışmalarına 1908 yılından itibaren başlamaları beklendiği halde ne yazık ki onlar bu yıllarda ortalarda görünmemişlerdir. Fecr-i Âticiler onların yaptıkları hizmetleri daima beğenmekle birlikte onlara artık "geçmiş" gözüyle bakmaktadırlar. Şimdilik Avrupa Edebiyatlarındaki benzeri toplulukların küçük bir örneği olan Fecr-i Âticiler ise Türk edebiyatının geleceğini temsil etmektedirler. Dilin, edebiyatın, edebî ve sosyal bilimlerin ilerlemesine dikkat etmek genç yetenekleri bir araya toplamak, ancak fikir tartışmaları ile kamuoyunu aydınlatmak, Batı'nın önemli edebiyat ve fikir eserlerini dilimize çevirmek, bu konular üzerine konferanslar düzenlemek Batı'daki bu tür benzeri kuruluşlarla sürekli bir temas kurmak onların gayeleri arasındadır.

Fecr-i Âticilerin bu beyannamesinin altındaki imzalardan biri de “Adalar Şairi” olarak tanınan Tahsin Nahit’e aittir. Fecr-i Âticiler şiirde Edebiyat-ı Cedîde’nin özelliklerini sürdürürler. Şiirlerinde bolca Arapça ve Farsça kelimeler kullanır, tamlamalara ve sıfatlara geniş ölçüde yer verirler. Ölçüleri aruz, nazım biçimleri ise çoğunlukla serbest müstezattır. Fecr-i Âticiler Fransız sembolizmini daha da ileri götürmüşlerdir.

Şiirde başlıca temaları aşk ve tabiattır. Duygulu ve romantik aşkı dile getirmişlerdir. Tabiat tasvirleri gerçekçilikten uzaktır. Fecr-i Âti Topluluğunun başlıca şairleri Ahmet Haşim, Emin Bülent Serdaroğlu, Tahsin Nahit ve Mehmet Behçet Yazar’dır. Ahmet Haşim topluluğu temsil etmektedir. Ferdiyetçi sanat anlayışını sürdürür. Onu milli ve sosyal konulu şiirleri ile Emin Bülent takip eder. Tahsin Nahit ise “Adalar Şairi” olarak isim yapmış olup; umumiyetle aşk, sevgili, tabiat temlerini işleyen içli ve duygulu şiirler yazar.

Fecr-i Âti’nin hikaye ve romanı dil ve anlatım bakımından olduğu gibi yapı bakımından da Edebiyat-ı Cedîde’nin özelliklerini taşır. Hikaye ve romanda genel olarak realist ve natüralist bir yol tutmuşlardır.

II. Abdülhamit devrinde sekteye uğramış ve yerini küçük tulûlât topluluklarına bırakmış olan tiyatro çalışmaları 1908’den sonra yeni ve hareketli bir safhaya girer. Türk tiyatro sahneleri önce amatör, sonra da profesyonel bir çok toplulukla tanışır. Bu devirde ihtilalin dinamik ve heyecanlı havası içinde en çok rağbet gören piyesler, yurtseverlik vakaları ve istibdat aleyhtarlığını konu edinen piyeslerdir. Namık Kemal’in “Vatan Yahut Silistre” ve “Akif Bey” gibi piyesleri hala oynanmaktadır.

Fecr-i Âti üyeleri içinde tiyatro ile Şehabeddin Süleyman, Tahsin Nahit, Müfit Râtip ve Celal Sahir Erozan yakından ilgilenmişlerdir. Şehabeddin Süleyman’la Tahsin Nahit’in müşterek yazdıkları tiyatro eserleri de vardır. Yine bu devirde batı edebiyatlarından başarılı oyunların adapte edildiği de görülür. Devrin tiyatro oyunları teknik bakımdan zayıftır ve genellikle aşk ızdıraplarını işlerler.

Fecr-i Âti Topluluğunun sanat anlayışına sıkı sıkıya bağlı kalan, hayatı boyunca başka hiçbir edebi harekete katılmayan Tahsin Nahit dost ve birleştirici mizacıyla bütün *Fecr-i Âticiler tarafından sevilen bir sanatkardır. Fecr-i Âti'nin yaşaması için büyük* gayretler gösteren Tahsin Nahit, kısa ömrüne rağmen topluluğun sanat anlayışına bağlı olarak bir çok eserler vermiş ve bireysel edebiyatımıza kendisini kabul ettirmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TAHSİN NAHİT'İN HAYATI

1.1-Doğumu ve Aile Çevresi

Fecr-i Âti Topluluğu içinde yer alan Tahsin Nahit 1887 yılında İstanbul'da doğdu. Yazardan bahseden tüm kaynaklar bu tarihi doğrulamakla birlikte gün ve ay hususunda bilgi vermemektedirler.¹

Babası Gülhane Askeri Rüştiyesi usul defteri ve riyâziyat (matematik) öğretmeni askeri kaymakam (Yarbay) Asaf Bey'dir. Düyûn-ı Umûmiye muhasebecilerinden Mesud Beyin anne tarafından torunudur. Ruşen Eşref Ünaydın'ın deyimiyle jimnastik ilminin öğretmeni, hüner ve marifeti Galatasaray'da frengin elinden almış olan, batı usûlü jimnastikte Türkün "hâce-i evvel" i sayılmaya değer Faik Üstün İdman Hoca'nın yeğenidir.² Mina Urgan anılarında babasındaki sportif kişiliğin ailesinden gelmiş olabileceğini söyler.

Salah Birsnel'in verdiği bilgiye göre bıyığını tıraş eden ilk Türk olan Ârifî Bey'de Tahsin Nahit'in dayısıdır ve Kadıköylü'dür. Mina Urgan, Bir Dinazorun Anıları'nda Ârifî Bey'in bıyığını tıraş eden ilk Türk olmasından daha çarpıcı bir özelliğinin yirmi yaşında çok yakışıklı bir delikanlı olmasına rağmen kadınlardan ve her türlü dünyevi zevklerden kaçıp resmen Katolik olması olduğunu anlatır. Ârifî Bey Fransa'da bir manastıra sığınıp kırk yıl bir keşiş gibi yaşamıştır. Bu arada bir "Anti-Koran" yani Kur'an'a karşı kalın bir kitapta yazdığı halde, papazlar onu Kutsal Katolik Kilisesinin bir

¹ Rıfat Necdet Evcimer, Fecr-i Âti Şairleri, Mehmet Behçet ve Tahsin Nahit, İnkılap Kitabevi, İst. 1961, s.51-54.

*Kenan Akyüz, Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi, İnkılap Kitabevi, İst.1986, s627.

*Seyit Kemal Karaalioğlu, Resimli Motifli Türk Edebiyatı Tarihi, İnkılap-Aka Kitabevi, İst.1980, c.3, s.347.

*İbrahim Alaattin Gövsa, Türk Meşurları Ansiklopedisi, Yedigün Neşriyat, İst.1960, 12.Fasikül, s.374.

*İbnülemin Mahmut Kemal İnal, Son Asır Türk Şairleri, Orhanbey Matbaası, İst.1930, s.1883.

*Bursalı Mehmet Tahir, Osmanlı Müellifleri, Matbaa-i Amire, İst.1342, s.473

*Büyük Türk Klasikleri, Tahsin Nahit Maddesi, Ötügen-Söğüt Yayıncılık, İst 1990, c.10, s.64-65.

*Nihat Sami Banarlı, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, M.E.B., İst.1971, 1096.

*Halit Fahri Ozansoy, Edebiyatçılar Çevremde, Sümerbank Kültür Yayınları, Ank.1970, s.168.

*Atilla Özkırımlı, Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, Cem Yayınları, c.4, s.1091

*Behçet Necatigil, Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü, İst.1964, s.208.

² Ruşen Eşref Ünaydın , Galatasaray ve Futbol, Yenilik Basımevi, İst.1957, s. 14

rahibi yapmaya yanaşmamışlar ancak “frere lai” yani manastıra hizmet eden bir keşiş olabilmıştır. Arifi Bey’in Katolikliği aile içinde daima bir şaka konusu olmuştur.³

Tahsin Nahit hakkında bilgi veren kaynaklarda -ki bu kaynakların birçoğu Rifat Necdet Evcimer, Fecr-i Âti Şairleri Mehmet Behçet ve Tahsin Nahit isimli esere dayanır- şairin doğumu ve aile çevresi hakkında tafsilatlı bilgiler verilmemiştir. Kızı Mina Urgan’da babası üzerine sınırlı olan bilgiyi bu konuda çok az konuşan ailesinden ve kaynaklardan değil uzaktan tanıdığı Salah Birsnel’in kitaplarından elde ettiğini ifade etmektedir. Tahsin Nahit hakkında sınırlı bilgiye sahip olmamızın başlıca nedeni onun Fecr-i Âti Topluluğu içerisinde ikinci derece sanatçılar arasında yer alması olduğu gibi gerçek sanatçı kimliğini ortaya koyamadan genç yaşta hayata gözlerini kapamış olmasıdır.

Tahsin Nahit, mali vaziyeti düzgün ve kültürlü bir aileye mensuptur. Birinci Dünya Savaşı yıllarında iâşe müfettişliği görevinde bulunmuşsa da varlıklı bir aileye mensup olduğu için memuriyette fazla çalışmamış ve kendini edebi faaliyetlere vermiştir.⁴ Kışın Cağaloğlu’nda yazın da Haydarpaşa Çayırı’na bakan evlerinde oturan Tahsin Nahit, gençlik yıllarının çoğunu şiirlerine fon olarak da kullandığı Büyükkada’da geçirmiştir. “Adalar Şairi” ismiyle de tanınan Tahsin Nahit’in yaşadığı her mekan Fecr-i Âti sanatkarları için onun ve eşinin konukseverliği sayesinde edebî meselelerin konuşulduğu ve tartışıldığı bir mahfil haline gelmiştir.

1.2-Çocukluğu ve Eğitimi

Tahsin Nahit’in çocukluk yıllarına ait incelediğimiz kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır. Varlıklı bir aileye mensup olan Tahsin Nahit’in çocukluğu, şiirlerinden anladığımız kadarıyla onun his ve hayal dünyasında büyük yeri olan Adalar’daki konaklarında geçmiştir. Rûh-i Bî-Kayd isimli kitabında yer alan “Ben” manzumesinde beş-altı yaşlarında iken dadısından ve süt ninesinden efsâneler dinleyerek büyüdüğünü söyler.

³ Mina Urgan, Bir Dinazorun Anıları, Yapı Kredi Yayınları., İst. 1998, s.129,130

⁴ Nurullah Çetin, Tahsin Nahit ve Şiiri, A.Ü.D.T.C.F.Dergisi, 36, 1-2 (1993) s.23

Henüz beş altı yaşında dadımla südnemden

Bir aşğın müteheyyc ü kahramânâne
Hayat-ı aşkına ait fesâne dinler de

Muhayyilem o masallarla dolardı benim;
Demek tahayyüle irsen de müstâidd fikrim.”⁵

Bu dizelerden daha çok aşk ve kahramanlık hikayeleri dinlediğini ve muhayyilesinin bu fikirlerle dolu olduğunu anlıyoruz. Yine şiirin devamında şair sevgilisini kaçıran devlerin sarayına gidip mezat malından alınmış bir kılıçla kavga ettiğini ve bu türlü korkulu şeylerden büyük zevk aldığını anlatır.

Şair on yaşına geldiğinde şiir denen ateşin rûhunu yakmaya başladığını ve zaman zaman deniz kenarına inip mehtâbı seyretmenin en büyük zevki olduğunu söyler. On yaşında şiirle iştigal etmeye başlayan şair on üç yaşına geldiğinde şiirin yanına romanı da ekler ve bol bol hayâl âlemlerine dalmaktan hoşlanır, fakat aldandığını söyler.

“ On üç yaşında henüz yokken,iştigalatım
Roman, şiir ve tahayyüldü...Pek çok aldandım!”⁶

Şair on dört yaşına geldiğinde şair olduğunu birazda alaycı bir üslupla söyler ve yazdıklarını kendi de beğenmez. Yirmi bir yaşında yazdığı “Ben” şiirinde yazdıklarını; saçmalar, hezeyanlar, nükteler olarak değerlendirir. Şairin çocukluğu daha çok şiirlerine fon olarak kullandığı Büyükkada’da geçer.

İstanbul’da doğan Tahsin Nahit ilk öğrenimini Soğukçeşme Askeri Rüştiyesinde tamamladıktan sonra Galatasaray Sultanisine girmiş,buradaki eğitimini yarıda bırakarak Mekteb-i Hukuk’a başlamıştır. Tahsin Nahit hakkında ulaşabildiğimiz bütün kaynaklarda Galatasaray Lisesi ve Mekteb-i Hukuku bitiremeden ayrıldığı bilgisine yer verilmektedir. Kaynaklarda geçen bu bilgi Rıfat Necdet Evcimer’e dayanır. Buna karşın kızı Mina

⁵ Rûh-ı Bî-Kayd, Tanin Matbası, İst.1326, s.10

⁶ Tahsin Nahit, a.g.e, s.13

Urgan bu görüşlere katılmaz ve anılarında babasının Galatasaray Lisesini de Mektebi Hukuk'u da bitirdiğini yazar. “Edebiyat sözlüklerinde buna pek değinilmez ama, babam, Mekteb-i Hukuk'tan yani Hukuk Fakültesinden de mezun olmuş. Tenekeden uzun bir borunun içindeki diploması, evimin yük odasının bir köşesinde hala durur. Gel gelelim, yüksek tahsil yapması, kendi marifetinden çok, annemin marifeti: babamın Çerkez büyükannesi bakmış ki, torunu yedi yıldır Mekteb-i Hukuk'u bir türlü bitiremiyor. Annemi çağırıp, “kızım, eğer bizim haylaz oğlan o diplomayı alırsa, ikinizi Paris'e göndereceğim; hem de bir yıl kalabilirsiniz orada” demiş. Bunun üzerine annem babamı bir süre eve kapatmış; karşısına oturup, onunla birlikte hukuk okumuş. Babam diplomasını alınca da, Paris'e gitmişler; annem de tiyatro meraklısı olduğundan, her gece tiyatro seyretmişler.”⁷ Tahsin Nahit'in meşrutiyetten sonra başlayacak olan tiyatro çalışmalarının temellerinin böylece atılmış olduğunu söyleyebiliriz.

Tahsin Nahit Mekteb-i Hukuk'ta okurken diğer Fecr- i Âti şair ve yazarlarıyla tanışmış, kendini şiir ve edebiyata vermiştir. Mali durumunun düzgün olmasından ve edebiyata olan ilgisinden olsa gerek Mekteb-i Hukuk'taki eğitiminin pek de parlak geçtiği söylenemez. Kaynaklarda Tahsin Nahit'in yurt dışına çıktığına dair bir bilgi mevcut değildir. Fakat biz burada mezuniyeti dolayısıyla Paris'e gittiğini ve böylece Paris'in kültür ve sanat hayatını çok iyi bildiği Fransızcasıyla yakından tanıma imkanına da kavuştuğunu söyleyebiliriz.

1.3-Evliliği

Tahsin Nahit hakkında bilgi veren kaynaklarda onun evliliğine hemen hemen hiç değinilememiştir. Bu konudaki bütün bilgimiz kızı Mina Urgan'ın anılarına ve şiirlerine dayanmaktadır.

Tahsin Nahit varlıklı bir aileye mensuptur. Bunun neticesinde serbest bir şekilde batı kültür değerlerini de tanıyarak yetişmiştir. Kaynaklarda şairin evliliğine dair kesin bir tarih verilmemektedir. Tahsin Nahit aileden kalma büyük bir serveti olan Hariciye Vekâletinde evrak müdürü Cemal Bey'in kızı Şefika'yla, kızının deyimiyle tam

⁷ Mina Urgan, a.g.e., s.126

anlamıyla bir “aşk evliliği” yapmıştır: “ Anneme bir çok kişi talip olmuş ama onları reddetmiş, bir aşk evliliği yapmıştı babamla. Evlilikler hep aileler tarafından ayarlandığı için, bir genç kadınla bir genç erkeğin birbirlerini, kendileri tanıyarak evlenmek istemeleri, o günlerde bir hayli anormal bir durumdu herhalde. Bu yüzden iki ailenin birleşmesinde hiçbir engel bulunmamasına karşın, anne tarafım da baba tarafım da şaşkına dönmüşler, kuşkulara düşmüşler, bu evliliğe hemen izin vermemişler. O arada Şefika, evin Rum hizmetçisinin giysilerini giyer; Büyükada’nın aşıklar yolunda (Çamlar arasındaki patıkaya “Aşıklar Yolu” adını babam vermiş zaten) geceleri gizlice buluşmuş Tahsin Nahit’le ailelerini yola getirip evlenmişler sonunda.”⁸ Şefika Hanım hiçbir okula gitmediği halde hem batılı hem de Osmanlı eğitimi almıştır. Bir yanda Fransızca’yı ve piyanoyu öğrenirken bir yandan da Kuran okumayı öğrenmiştir. Çerkez kökenli olan Şefika’nın babası daha 1890 yılında kızlarını denize sokacak kadar yeniliğe açık ve Batı uygarlığına meraklıdır. Sık sık Avrupa başkentlerine yolculuk eder ve Şefika on altı yaşına geldiğinde onu Viyana’ya götürür.

Tahsin Nahit’in “Adalar Şairi” olmasında bu mutlu evliliğinin de payı büyüktür. Rûh-ı Bî-Kayd isimli şiir kitabının “Serab-ı Müstakbel” bölümünde ailesiyle ilgili hayaller kurar. “Yaz” şiirinin birinci bölümünde ‘bir güzel lâne-i sevda’ hayali vardır. Bu lânede bir zevc ve zevce yaşar, kamer de bu lâneye aşıktır.

“Bu küçük lânede bir zevc ile bir zevce yaşar;
Ve saâdetleri hep böyle muhîtâta taşar...”⁹

Bu şiirde geçen zevc ve zevcenin kendisi ve eşi olduğunu anlıyoruz. Şiirde geçen zevc yani koca şairdir ve Tahsin Nahit’in kendisidir.

Yaz şiirinin sonunda bu iki kişinin kendisi ve sevgilisi olduğu daha açık bir şekilde anlaşılır.

“Acaba kimdi bu mes’udlar, acaba kim bilsen?!
Haydi gel söyleyeyim, gel:

⁸ Mina Urgan ,a.g.e, s.131

⁹ Tahsin Nahit, a.g.e, s.85

-Biri sensin biri ben;
Biri sensin, biri ben... Oh ne saâdet güzelim,
Şimdi gel o güzel günleri takdîs edelim.”¹⁰

“Yaz” şiirindeki hayallerinde iki kişi olduğu görülen Tahsin Nahit “Kış”şiirine bir de dört yaşında ‘cici bir kız çocuğu’ ekler. Bu kız çocuğu saadet yuvasının içinde kıymetli oyuncaklarını halının üzerine dizerek oynar, babası da zevcesinin sesiyle sihirlenmiş bir halde bu mutlu tabloyu izler.

“Bir büyük koltuğa rahatla gömülmüş, bir de
Dört yaşında cici bir kız bebeğiyle yerde

Halının üstüne kıymetli oyuncaklarını
Dizerek oynuyor. âh işte saâdet yuvası!

Babası zevcesinin tatlı sesiyle meshûr
Çocuğun hâlini şefkatle temâşâ ediyor.”¹¹

“Kış” şiirinin sonunda da yine bu küçük ve mutlu ailenin kendisi ve sevgilisinin kurduğu yuva olduğunu, herkesin bu hayalini takdîs etmesini ister.

Tahsin Nahit’in Şefika Hanımla olan evliliğinden 14 Mayıs 1916’da bir kız çocukları dünyaya gelir. Kızına Mina ismini de kendisi vermiştir. ‘Mina’ Farsça bir sözcük olup şarap yada mavi anlamına gelmektedir. Anılarında, Mina Urgan ailesinin aşırı bireyci ve anaerkil bir yapıya sahip olduğunu sık sık vurgular. Urgan soyadını ise kendisinin isteyerek aldığını ve bu soyadı kendisine Necip Fazıl’ın önerdiğini haber verir.¹²

Mutlu bir evlilik hayatı geçirdiğini anladığımız Tahsin Nahit’in birazda çapkın olduğunu yine bize kızı haber veriyor: “Delikanlı babam biraz çapkınmış ama avlayan çapkınlardan değil, avlanan çapkınlardanmış. Yani bir kadın ona göz koyunca kolayca

¹⁰ Tahsin Nahit, a.g.e, s.91

¹¹ Tahsin Nahit, a.g.e, s.95

¹² Mina Urgan, a.g.e, s.96-97

teslim olurmuş bu yüzden annemi bir çok kez aldatmış.”¹³ Bütün bunlara rağmen Tahsin Nahit severek ve isteyerek evlendiği Şefika Hanım’la mutlu bir yuva kurmuş,ölümüne kadar da birlikte yaşamışlardır. Bu mutlu yuva her ikisinin de konukseverliği sayesinde Fecr-i Ati şair ve yazarlarının buluştukları, devrin edebî ve ilmî meselelerini tartıştıkları bir mekan haline gelmiştir. Yakup Kadri hatıralarında: “O zamanların en güzelini, en şevklisini, en şetaretlisini dostlarımız Tahsin Nahit’le eşinin konukseverliği sayesinde, bize Büyükada’da yaşamak nasip olmuştur. “Tahsin Nahit’le eşinin konukseverliği” dedim. Çünkü, onların Maden’deki evi hepimizin toplantı yeri ve cazibe merkeziydi.”¹⁴ der.

1.4-Memuriyeti ve Siyasi Hayatı

Tahsin Nahit, mali vaziyeti düzgün bir aileye mensup olduğundan geçim sıkıntısı çekmemiş ve bu sebeplerle de sürekli bir memuriyeti olmamıştır. Birinci Dünya Savaşı yıllarında bir müddet iâşe nâzırlığında müfettiş olarak çalışmıştır.¹⁵ Bu kısa memurluğu dışında da sürekli bir işi olmamıştır.

Tahsin Nahit bir müddet de Dârülbedâyi’de yönetim kurulu üyeliği görevinde bulunmuş ve bu süre içerisinde Antoine’nin şehir tiyatrosuna gelmesi için onunla yazışmıştır. Tahsin Nahit’in Fransızca’sı mükemmeldir. Kızının verdiği bilgiye göre saray çevrelerinde bu duyulmuş ve sultanın çocuklarına Fransızca dersi vermesi istenmiştir. Mina Urgan babasının vaktinden önce cumhuriyetçi olduğu için bu görevi kabul etmediğini söyler. Babasına oğlunun mesleği sorulduğunda “ Oğlum rantıye efendim, rantı da ben.”¹⁶ dermiş.

Kaynaklarda Tahsin Nahit’in kısa süren siyasi hayatına pek fazla yer verilmemiştir. Tahsin Nahit’in siyasi hayatı hukuk öğrenciliği yıllarında politikaya duyduğu ilgiyle başlar. Daha sonra İttihat ve Terakki Cemiyetine giren Tahsin Nahit bilhassa İkinci Meşrutiyetin ilk aylarında fırkanın faal bir üyesi olur. Genellikle ferdi ve enfüsî konularda şiirler yazan şair meşrutiyetin ilanını bir manzumeyle kutlar.¹⁷

¹³ Mina Urgan, a.g.e, s.131

¹⁴ Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Gençlik ve Edebiyat Hatıraları, İletişim Yay.İst.2000 s.142

¹⁵ Büyük Türk Klasikleri, c.10, s.64

¹⁶ Mina Urgan, a.g.e, s. 126

¹⁷ Büyük Türk Klasikleri, c.10, s.64

“On Temmuz Takdis Edelim” şiiri onun devrinin siyasi hadiselerine karşı duyduğu ilgiyle yazdığı ilk şiiridir. Tahsin Nahit bu şiirinde dört cennet diye nitelendirdiği “hürriyet, adalet, müsâvât ve uhuvvet”i meşrutiyetin ilanı ile birlikte kazandıklarını ve “rüya-yı mezellet” ten uyandıklarını söyler. Vicdanlı vatandaşların hürriyete sadakatle kucak açacaklarını ve temiz alınlarına saadet tacını, hürriyetin koyacağına olan inancını dile getirir. Şair şiirin sonunda Türk milletinin yeni bir yükseliş dönemine girdiğini, bunun için her şeyin sevinçle süslendiğini ve büyük Türk milletinin bu olayı takdis etmesi gerektiğini söyler.

“Kardeşlerim artık yeni bir devre-i satvet
Şevkiyle sürûruyla bugün işte nümâyan
On Temmuz takdis edelim ey koca millet”¹⁸

Tahsin Nahit daha sonra bilhassa 31 Mart vakası sırasında, İttihat ve Terakki’yi kusurlu ve suçlu bulduğundan, fırka içinde muhalif ve tenkitçi bir tavır takınır. Meclis-i Mebusan’da, İttihat ve Terakki gurubunun milli hakimiyeti sarsacak faaliyetlerde bulunduğunu ileri sürerek 18 Ocak 1911 tarihli bir mektupla başka hiçbir fırkaya girmemek kaydıyla istifa eder. Bu istifasıyla siyasetten elini tamamen çeken Tahsin Nahit bundan sonra kendini yalnız edebiyata, daha çok da tiyatro çalışmalarına verir.

1.5-İlk Edebî Faaliyetleri

Tahsin Nahit’in ilk şiirleri Selanik’te yayınlanan Çocuk Bahçesi dergisinde ve ‘Tahsin Nahide’ imzasıyla çıkmıştır. Bunların bilinen ilki de 1905’de yayımlanan “Fener” adlı şiirdir. Yine ilk şiirleri arasında “Küçüklere Bayram Hediyesi”, “Gecelerin İlhamı”, “Sabah-ı Bahar” ve “Takdir-i Perişan” sayılabilir. Bu şiirlerini de yine Tahsin Nahide imzasıyla ve Çocuk Bahçesi dergisinde yayınlamıştır.

Tahsin Nahit’in ilk şiirlerinin konusu daha sonraki şiirlerinin çoğunda olduğu gibi ferdî konulardır. Çocuk Bahçesi dergisinde yayımlanmış olmasından da esinlenmiş olsa

¹⁸ Resimli Kitap Mecmuası, c.2, no.10, s.56

gerek “mini mini karilerime” ithafıyla yazdığı “Küçüklere Bayram Hediyesi” şiirinde çocukların bayram sabahı yaşadıkları sevinci dile getirmiştir.

Şair ilk şiirlerinden itibaren klasik nazım biçimlerinden mesnevi tarzını tercih etmiş ya da dörtlük, beşlik, sone, serbest müstezat gibi nazım biçimlerini denemiştir. Yine şiir içinde tema ile paralel olarak veznin değiştirilmesi gibi teknik oyunlara da yer vermiştir. Bu iki tekniğin birlikte kullanılması şekline de nazm-ı serbest denilmesi Tahsin Nahit’le başlar. Şair halk şiiri tarzında yazdığı “Koşma” isimli şiiri hariç bütün şiirlerinde aruzun kısa ve uzun kalıplarını kullanmıştır.¹⁹

Şiirlerinin büyük bir kısmını Rûh-ı Bî-Kayd (1910) isimli kitapta toplamıştır. Bu kitap “Benlik”, “Aşk”, “Serab-ı Müstakbel”, “Raks-ı Elhan”, “Tabiat” olmak üzere beş bölümden oluşmakta ve içerisinde kırk şiir bulunmaktadır. “Kırlar ve Denizler” isimli bir şiir kitabının daha bulunduğu Rıfat Necdet Evcimer’e dayanılarak, bazı kaynaklarda yazılmışsa da Büyük Türk Klasikleri Ansiklopedisinin Tahsin Nahit maddesinde de ifade edildiği gibi böyle bir kitap mevcut değildir ve araştırmalarımızda ulaşılamamıştır. Çocuk Bahçesi, Hâle, Servet-i Fünûn, Resimli Kitap, Nedim, Rûbab, Şair, Mehasin, Âşıyan, Musavver Muhit, Kadın, Resimli Roman gibi dergilerde yayınlanan şiirleriyle birlikte neşredilmiş manzumelerinin sayısı doksan iki kadardır. Meşrutiyetten sonra tiyatro çalışmalarına başlayan Tahsin Nahit ilk olarak “Hicranlar” (1908) isimli tek perdelik küçük bir trajedi yazar. Daha sonra telif, tercüme ve adaptasyon yoluyla yine Şehabettin Süleyman ve Ruhsan Nevvare ile müşterek yazmış oldukları tiyatrolarının sayısı on biri bulmuştur. Bunlardan bir kısmı basılmış ve oynanmıştır. Ölümünden sonra çıkan yazılarda onun şiirden çok sahne edebiyatına muvaffakiyeti olduğu dile getirilmiştir.

Şiirleri ve tiyatroları dışında bir de “Mücadele-i Hissiye” isminde bir hikaye yazdığı fakat bu sahaya daha sonraları iltifat eylemediği bazı kaynaklarda geçmekle birlikte araştırmalarımızda böyle bir esere rastlanmamıştır.²⁰

¹⁹ Büyük Türk Klasikleri, c.10, s.64-65

²⁰ Rıfat Necdet Evcimer, a.g.e, s.53

1.6-Sporcu Kimliği

Tahsin Nahit'in en belirgin yönlerinden biri de şüphesiz sporcu kimliğidir. Sporun bir çok dalıyla ilgilenen şair özellikle futbol, jimnastik,bisiklete binme ve yüzme alanlarında başarılıdır. Kızı Mina Urgan'a göre babasının spora olan ilgisi ailesinden gelir. Tahsin Nahit'in dayısı Faik Üstünidman ve büyük dayısı Türkiye'ye jimnastiği ilk getirenlerdir. Faik Üstünidman'ın öğretmenlik yaptığı Galatasaray Lisesi'nde adını taşıyan bir de spor salonu vardır.

Galatasaray Lisesi yetiştirmiş olduğu şair yazar ve ediplerle her zaman kültür hayatımız içerisinde önemli bir yere sahiptir. Ruşen Eşref Ünaydın Galatasaray Lisesi tarihindeki dört büyük olayı sayarken bunlardan birinin de 1900 ile 1911 yılları arasında Türk milletine ve medeniyetine en yeni ve en önemli hediyesinin kurucuları arasında Tahsin Nahit'in de arasında bulunduğu, 1905 yılında kurulan Galatasaray Futbol Kulübünün kurulması ve böylece ilk Türk takımının meydana gelmesi olduğunu ifade eder.²¹

Tahsin Nahit Galatasaray Kulübünün kurucuları arasında yer almakla kalmamış, kulübün futbol takımında oynamıştır. Hatta kulübün müzesinde adını taşıyan bir madalya da vardır.²²

Tahsin Nahit ilgilendiği spor dallarından en çok bisiklete binmede başarılı olmuş ve bu alanda tanınmıştır. İstanbul'da 1900'lü yıllarda bisiklete binme merakı çok yaygındır. Salah Birsal bunu şöyle anlatır:

“O yıllar Tarabya olsun, Büyükdere olsun bisikletle pıtraktır.

Vardaa!

Yoldan çekilmezseniz bisikletin üstünüze çıkacağı yüzde yüzdür.

²¹ Ruşen Eşref Ünaydın, a.g.e, s.9

²² Mina Urgan a.g.e, s.130

Gerçi çekilseniz, onlar bu kez de ya bir direğe, ya da bir ağaca bindirirler ama, ne yapalım siz de durup dururken hedef tahtası olamazsınız.”²³

Ahmet İhsan Tokgöz Servet-i Fünûn dergisinde yanlışlıkla bisiklet yerine “Velospit” adını kullanmış ve bu isim halk arasında tutulup yayılmıştır. Bu yıllarda Servet-i Fünûn dergisinde de bisiklet üzerine yazılar çıkmaya başlamıştır. Ahmet İhsan bir yazısında bisiklet ve bisiklete binenler hakkında bilgi verirken:

“-Velospit hevesi, ince duygulu kişiler arasında epey hızla yayılmaya başladı. Bunu ispat etmek üzere Beyoğlu tüccarlarından birkaçının son zamanlarda Avrupa’dan on kadar velospit getirterek dükkanlarında satışa çıkardıklarını gösterebiliriz. Şu hale göre, gelecek baharda velospite binerek geziye çıkacaklara çokça rastlayacağız demektir. Bu da seyir yerlerinin görünümünü daha revnaklı kılacaktır. İlk kez Beyoğlu Caddesinde garip biçimleriyle görünerek halkın şaşırmasını, hayvanların da ürkmesini çeken Velospit birkaç kez İstanbul yakasına da geçti. Daha sonra sayısı birden ikiye, ona çıktı. Artık ona rastlayanlar o kadar şaşırıyorlar. Velospit sokaktan geçti mi, işsiz güçsüzlerden başkası, dönüp de arkasına düşen, seyrine bakan kalmadı.”²⁴der.

Tahsin Nahit 1904’lü yıllarda Kadıköy’de oturmaktadır ve İstanbul’da panayırıların yapıldığı Kağıthane Deresi, Kuşdili Çayırı, Tarabya, Büyükdere, Küçüksu gibi semtlerde sık sık görülür. Salah Birsal şairin İstanbul’da ilk bisiklete binenlerden olduğunu, bisiklet üzerindeyken ellerini bırakmaya, bisikleti hoplatıp zıplatmaya, ya da ona hendekler atlatmaya pek bayıldığını haber verir.

Tahsin Nahit’in bisiklet üzerindeki marifetleri bu kadarla da sınırlı değildir. Salah Birsal yine onun marifetlerini anlatırken: “Tahsin Nahit’le Şevki o sıralar Beyoğlu’na gelen bir sirkte bisikletiyle ustalıklar gösteren bir cambazın yüzünü yere baktırmakla da ün yapmışlardır. Cambaz, ortayı firdolayı dönen bir tahta perdenin duvarında bisikletiyle hünerler gösteriyordur. Ama bisikleti özel bir yapımdır, gizli bir düzeni vardır. Tahsin Nahit’le Şevki işin bu yanını bilmedikleri halde yapıştırdılar:

²³ Salah Birsal, Ey Dizim Ey Bacağım, Sanat Olayı Dergisi, Kasım 1981, s.17

²⁴ Salah Birsal, a.g.e, s.18

-Bunu biz de yaparız.

Gerçekten ikisi de bisikletleriyle adamın yaptığını yinelerler ve tüm İstanbul'un alkışını devşirirler"²⁵ der. Mina Urgan da babası için Salah Birsel'in "bisikletlere taklalar attırır."demekle yetindiğini, başkalarından duyduğuna göre bir ayağını seleye, ötekini gidona koyup bir süre ayakta durarak gidebildiğini anılarında anlatır.²⁶

Ruşen Eşref Ünaydın da Tahsin Nahit'i İstanbul'da bisiklet deyince ilk akla gelenler arasında sayar:

"Bir de bisiklette ün alanlar vardı: yukarı sınıflardan Tranpezci Daniş'le bizim sınıftan Tahsin Nahit...

Tahsin Nahit Faik Üstünidman Hoca'nın yeğeni idi. Yaşça bizlerden büyüktü. Sınıfça bizlerle birdi; Türkçe nazımda bütün sınıfımızdan kat kat üstündü. Fransızca'dan öyle değil!... Tahsin Nahit jimnastikte de hiç fena değildi; pазılı idi, kuvvetli idi; amma galiba en ziyade bisiklete iyi biner olmadan yana elverişli idi. O zamanın İstanbul'da bisiklet birincisi sayılır, Hafız'a yakın hızda bisiklet sürerdi."²⁷

Tahsin Nahit'in jimnastiğe olan ilgisinin ailesinden geldiğini ve dayısı Faik Üstünidman Hocanın da bunda büyük payı olduğunu daha önce belirtmiştik. Şairin ilgilendiğini bildiğimiz spor dalları arasında en az bilgiye sahip olduğumuz alan yüzmedir. Salah Birsel şairin yüzmekten hoşlandığını ve çok iyi yüzdüğünü haber verir. Esasen Tahsin Nahit'in kısa ömrünün büyük bir kısmını Büyükada'da geçirmiş olması ve "Adalar Şairi" olarak tanınması, şiirlerinin bir çoğuna hem fon hem de tem olarak denizi ve kumsalı kullanması başlı başına onun denize ve yüzmeye olan ilgisini açıkça ortaya koymaktadır.

²⁵ Salah Birsel, Ey Dizim Ey Bacağım, Sanat Olayı Dergisi, Kasım 1981, s.19

²⁶ Mina Urgan, a.g.e, s.131

²⁷ Ruşen Eşref Ünaydın, a.g.e, s.22-23

1.7- Fizikî Portre

Tahsin Nahit, sporcu kimliği bölümünde de değindiğimiz gibi sportmen bir yapıya sahiptir ve sporun bir çok dalıyla ilgilenmiştir.

Ruşen Eşref, şairin sportmen ruhunu anlatırken, onun futbola da merak sardığını fakat fazla yürütemeyip bıraktığını bunun da sebebinin hem fazla şehlâ, hem de miyop olup gözlük kullandığından olabileceğini söyler. Yine şairin fotoğraf çektirirken pozunu profilden verdiğini haber verir.²⁸ Şehlâ kelimesi sözlükte²⁹ elâ göz, koyu mavi göz ve tatlı şaşı bakan göz anlamına gelmektedir. Tahsin Nahit'in şaşılığı için Ruşen Eşref "fazlaca şehlâ" ibaresini kullanırken Salah Birsal "biraz şaşı" der ve şairin miyopluğuna hiç değinmez. "Tahsin Nahit biraz şaşı bakar ama bu insana dostluk duygusu boca eder."der.³⁰

Halit Fahri Ozansoy da Tahsin Nahit için: "Biraz şaşı bakışında bile insana dostluk duyguları telkin eden bir hususiyeti vardı. Yalnız şu farkla: Yüzüme dostdoğru bakan nice meslektaşın bakışındaki çarpıklığı zaman geçtikçe anladım. Evet, doğru bakmak her zaman dostluk nişanesi değil! Bunun için Tahsin Nahit'in bana bakarken duvara, duvara bakarken belki bana hitap eden nazarını bu gün her şeyden üstün bir kıymette görüyorum"³¹ der ve Tahsin Nahit'in biraz şaşı baktığına dikkat çeker.

Şair hakkında bilgi veren bütün kaynaklar kuvvetli pazılarıyla ve güçlü yapısıyla , futbolda, bisiklete binmede, jimnastikte ve yüzmede oldukça başarılı olan Tahsin Nahit'in bu sportif yapısına rağmen ruhsal yapı bakımından da oldukça hassas, zarif ve ince bir benliğe sahip olduğunu haber verirler. Kızı Mina Urgan, Ahmet Haşim'den duyduğuna göre babasının "siyah kıvrıkcık saçlı" olduğunu bildirir.³² Yine Tahsin Nahit'in daha önce saydığımız sportif yönlerine değindikten sonra: "Ne var ki bütün bu bedensel marifetleri delikanlı babamın gencecik ölmesini engelleyemedi." der³³ ve şairin genç yaşta ölmesinin büyük bir talihsizlik olduğunu ifade eder.

²⁸ Ruşen Eşref Ünaydın, a.g.e, s.23

²⁹ Ferit Devellioğlu, Osmanlıca -Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Aydın Yayınları, Ank.1995, s.985

³⁰ Salah Birsal, a.g.e, s.18

³¹ Halit Fahri Ozansoy, a.g.e, s.170

³² Mina Urgan, a.g.e, s.209

³³ Mina Urgan, a.g.e, s.131

1.8-Ruhî Portre

Bir insanın duygu haritasına ait her türlü iniş çıkışlar onun ruhi portresini oluşturur.

Tahsin Nahit içinde yaşadığı edebi çevrenin de etkisiyle hayatının her evresinde ince, zarif bir ruh taşımış ve dostluğa büyük önem vermiştir. Onun bu cana yakınlığı ve hasbîliği sayesinde Fecr-i Âti Topluluğu kısa bir süre de olsa yaşama imkanı bulabilmiştir.

Tahsin Nahit hakkında yazılanların bir çoğu aynı kaynaktan beslenir. Bu Rifat Necdet Evcimer'in yazmış olduğu kısa bir bibliyografyadır. Rifat Necdet, Fecr-i Âti topluluğunun kurulmasına Tahsin Nahit'in evinde karar verildiğini bildirir ve şairin dostluğa arkadaşlığa büyük önem verdiğini anlatır.

Rifat Necdet Evcimer şairin arkadaşları arasında dostluk bağlarını geliştirip, Fecr-i Âti Topluluğunun yaşaması için uğraş verdiğini şu cümlelerle anlatır.: “Genç şair, Fecr-i Âti Topluluğunun yaşamasına bilhassa gayret eden bir insandı. Arkadaşları arasında dostluk bağlarını kuvvetlendirir ve onları birbirine güvenmesine yine dostça mani olurdu. Bütün Fecr-i Âti şairleri Tahsin Nahit'i severdi. Evinin şairler mahfili olması biraz da bu sebeptendi.”³⁴

Mina Urgan anılarında, çocukluğunda devrin yazar çizerleriyle sık sık karşılaştığını bunun da sebebinin annesinin babası Cemal Bey'in Büyükkada'daki birbirinin benzeri olan çifte konaklarda haftalarca, bazen aylarca şair ve yazarların kalması olduğunu anlatır. Yine Mina Urgan Salah Birsal'in babasının kişiliği için “yumuşak başlı, gülbeşeker, insan sever... bir özelliği de alçak gönüllü olmasıdır.” dediğini haber verir ve Salah Birsal'in bu tespitlerinin babasını tanıyanların söylediklerine tamamen uyduğunu belirtir.³⁵

Yakup Kadri de anılarında Tahsin Nahit ve eşinin konukseverliği sayesinde Büyükkada'yı tanıma fırsatı bulduklarını ve kendilerine adaları bu konuksever çiftin sevdirdiğini haber verir. “O zamanların en güzelini, en şevklisini, en şetâretlisini

³⁴ Rifat Necdet Evcimer, a.g.e, s. 53

³⁵ Mina Urgan, a.g.e, s. 205

dostlarımız Tahsin Nahit'le eşinin konukseverliği sayesinde, bize Büyükada'da yaşamak nasip olmuştur.

“Tahsin Nahit'le eşinin konukseverliği” dedim. Çünkü, onların Maden'deki evi hepimizin toplantı yeri ve cazibe merkezi idi. Tahsin Nahit her şeyde önce, Adalar, ada çamlıkları, ada mehtapları şairi olarak tanınmış, hanımı ise Büyükada'da doğup yetişmişti ve diyebilirim ki bize adanın güzelliklerini öğreten, Ada'yı sevdiren de onlar olmuştur.”³⁶ der.

Yakup Kadri anılarının devamında adanın romantik havasını o devir edebî hayatımıza sindirenin de Celâl Sahir ve Tahsin Nahit'in şiirleri olduğunu yazar.

Tahsin Nahit, şiirlerinin bir çoğunu Büyükada'da yazmış ve hayallerinin çoğunu da adalardaki yaşantısı üzerine kurmuştur. Yakup Kadri “ada alemleri”nden bahsederken arkadaşlar arasındaki dostluğu, samimiyeti ve Tahsin Nahit'in bu ortamın oluşmasına olan katkısını şöyle anlatır: “Bizim çevremizin havası herhangi bir gücenikliğe yer vermeyecek kadar halis arkadaşlık, dostluk ve samimilik hisleriyle doluydu. Gerçi, bu hislere arada bir bazı gönül sıtmalarının karıştığı oluyordu. Fakat, o sıtmaların ateşi –yine Fransızların “Her şey bir şarkı ile biter.” sözü gereğince- Yahya Kemal'in bir şarkısı ya da Tahsin Nahit'in bir şiiri ile tatlı bir hararete inkılap ediveriyordu.”³⁷

Fecr-i Âti topluluğunun yaşaması için büyük emekler veren Tahsin Nahit ruhunun derinliklerinden kaynaklanan bir sevgi ve dostluk hâlesi ile bu topluluğun yaşaması için her türlü fedakarlığı göstermiş, her zaman evinin kapılarını Fecr-i Âti şair ve yazarlarına açmıştır. Fecr-i Âti topluluğunun kurulmasına da Tahsin Nahit'in evinde karar verilmiş olması onun ruhî portresini ortaya koyan en önemli delildir.

³⁶ Yakup Kadri Karaosmanoğlu, a.g.e, s.142-143

³⁷ Yakup Kadri Karaosmanoğlu, a.g.e, s.146

1. 9-Ölümü

1887 yılında İstanbul'da doğan “Adalar Şairi” Tahsin Nahit 12 Mayıs 1919 tarihinde İstanbul Büyükada'da çok genç bir yaşta, otuz iki yaşında hayata gözlerini kapamıştır. Şairin ölüm tarihi konusunda Rıfat Necdet Evcimer ve Mina Urgan kesin bir gün ve ay belirtmezken, Kenan Akyüz Nisan 1919 tarihini³⁸, ulaşabildiğimiz diğer kaynaklar ise 12 Mayıs 1919 tarihini verirler.³⁹ Nedim dergisinde ölümü üzerine çıkan yazıların 16 Mayıs tarihli olması verdiğimiz ikinci tarihin daha doğru olduğunu göstermektedir. Şair hakkında bilgi veren kaynaklar ölüm nedeni üzerinde pek durmamışlar ve daha ziyade genç yaşta ölmesinden ve edebiyatımız için büyük bir kayıp olduğundan bahsetmişlerdir. Şairin kabri çok sevdiği Büyükada'dır.

Tahsin Nahit hakkında bir çok bilgiye ulaştığımız Rıfat Necdet Evcimer, şairin ölüm nedenine hiç değinmez, onun genç yaşta ölmesinden ve şiiri ya da tiyatroyu bırakmış, yalnız bir sahada ısrarla çalışmış olsaydı daha başarılı olabileceğinden bahseder. Salah Birsal Tahsin Nahit'in üç gün içinde zatürreden öldüğünü haber verir; “Tahsin Nahit'e dikkat edilecekse şimdi etmeli, çünkü 1919 yılında zatürreden üç gün içinde Büyükada mezarlığına girip uzanacaktır.”⁴⁰ der.

Mina Urgan ise babasının boğaz kaslarının sıkışması sonucunda birkaç gün içinde öldüğünü üvey babası Falih Rıfkı'ya dayanarak anlatır. “Otuz iki yaşında ölen biyolojik babam Tahsin Nahit'i hiç tanımıyorum. O aklıma geldikçe ‘delikanlı’ babam derim kendi kendime ve şimdi o yaşta bir torunum olabileceğini düşünürüm. Babamın neden bu kadar gençken öldüğü çocukluğumda bana söylenmemiştir. Annem de, sevgili nenem de bu acı olaydan söz etmek istemiyorlar ‘birkaç gün içinde öldü işte’ diyerek sorularımı geçiştiriyorlardı. Ben de yaşından büyük romanlar okuyan bir çocuk olarak, babamın kendini öldürdüğü kanısına vardım ve bu durumlar kalıtımsal olduğundan günü birinde ben de intihar edebileceğimi düşündüm ancak on iki yaşına doğru babamın hangi

³⁸ Kenan Akyüz, a.g.e, s.587

³⁹ Yararlanılan kaynaklar için 1 nolu dipnota bakınız.

⁴⁰ Salah Birsal, a.g.e, s.18

hastalıktan öldüğünü öğrendim: bir yakınımızın başına gelen bir felaket üzerine, boğazım sıkılıyormuş, nefes alamıyormuşum gibi bir sıkıntı duydum. Annem sokakta olduğu için bunu üvey babama söyledim. Falih Rıfki büyük bir telaşa kapıldı. Hemen bir taksi çağırdı; ünlü kulak- burun- boğaz uzmanı Dr.Taptas'a götürüldüm. Falih Rıfki 'polimyozit' gibi bir tıp terimi kullanarak, " bu çocuğun babasının hastalığı da böyle başlamıştı" dedi. Meğer babamın boğaz kasları sıkışmış ve bu yüzden çifte plörezi olarak, birkaç gün içinde ölüvermiş. Şimdi ise bu hastalığın tedavisi çok kolaymış, bir tek enjeksiyonla sıkışan kaslar gevşetiliyormuş".⁴¹

Salah Birsnel ve Mina Urgan'dan edindiğimiz bilgilere göre Tahsin Nahit önce boğazından hastalanmış ve sonra da zatürreeye tutularak üç gün içerisinde çok ani bir şekilde vefat etmiştir. İbrahim Alaaddin Gövsa şairin ölümü için: "Edebî değerce olgunlaşmaya başladığı, bilhassa piyes muharrirliğinde muvaffakiyete namzet görüldüğü çağda öldü"⁴² der.

Atilla Özkırmırlı da ölümünden önce Tahsin Nahit'in tek uğraşının edebiyat olduğunu haber verir.⁴³ Seyit Kemal Karaalioğlu ise Tahsin Nahit'in kısa ömrüne rağmen bireysel edebiyatımıza kendini kabul ettiren şairler arasında olduğunu söyler.⁴⁴

Salah Birsnel, Tahsin Nahit'in ölüm haberi Darülbedayi'ye geldiği akşam şairin "Rakibe" adlı uyarlamasının oynandığını haber verir. Yine onun verdiği bilgiye göre: "Halit Fahri, Kadirbilir Halit Fahri, haberi işitince, sığındığı bir soyunma odasında bayılır. Eliza Binemecyan ise durumu telefonda öğrenmiş ve Tahsin Nahit sözünü duymadan:

-Yalan, o ölemez!

Diye bağırmıştır."⁴⁵

⁴¹ Mina Urgan, a.g.e, s.125

⁴² İbrahim Alaaddin Gövsa, a.g.e, s.374

⁴³ Atilla Özkırmırlı, a.g.e, s.1091

⁴⁴ Seyyid Kemal Karaalioğlu, a.g.e, s.347

⁴⁵ Salah Birsnel, a.g.e, s.19

1. 10-Ölümü Üzerine Basında Yazılanlar

Tahsin Nahit bildiğimiz gibi çok buhranlı bir devrede yaşamış ve ölmüştür.(1887-1919) Bu devrede bir ferdin değil bir milletin hayatı bahis mevzuudur. Böyle bir devrede şairin ölümü yakın çevresi dışında fazlaca bir etki yaratmamış, Türk basını olayı sükûnetle karşılamıştır. Yalnız nâsirleri arasında bulunduğu Nedim Mecmuası şairin ölümüyle yakından alâkadar olmuş, bu münasebetle “Gözlerim Mest Açılırken”ve “Yad Edip” şiirlerini yayınladığı gibi aynı zamanda ardarda iki sayısında da şairin dost ve arkadaşlarının teessürî yazılarına da yer vermiştir. Biz bu çalışmamızda şairin ölümü üzerine basında yazılanlara hiç bir yorum katmadan buraya aktarmakla yetiniyoruz.

TAHSİN NAHİD ÖLDÜ

Bu defa intişar eden gazeteler samimi bir teessürle Tahsin Nahid Bey'in irtihalini haber verdiler. Karilerimiz arasında Tahsin Nahid ismini eserleriyle beraber tanımayan bir kimse yoktur, zannederiz. Bundan dolayı genç yaşında hayata vadâ eden bu kıymetli refikimizin matemiyile kalbimiz çarparken karilerimizi de teessürümüze iştirâk ettirmek arzusundayız. Tahsin Nahid Bey'i biz kuvvetli bir şair olmaktan ziyade iyi bir temâşacı ve mükemmel bir insan olmak üzere tanımıştık. Hususiyle bu son meziyeti bütün aşinaları arasında kendisine büsbütün müstesnâ bir mevki ayırmıştı. Bir cihetten edebiyat âlemi âsıl bir uzvunu gâib etmekle müteessirken diğer taraftan da dostları samîmi bir arkadaş zayî ettiklerinden dolayı dilhündurlar.

Tahsin Nahid Bey'in eserleri muhtelif devirlerin tesirlerine hâmindir: Meşrutiyetin ilk senesinde Ruhsâr Nevvare Hanımla “Jön Türk” piyesini yazmıştır. Bazı müteedid yerlerde intaşar eden şiirlerini “Rûh-ı Bî-Kayd” ünvanı altında toplamış “Hicranlar” namında bir de manzum piyes yazmıştır.

Âhiren rahmet-i rahmana intikal eden Şehabeddin Süleyman Bey'le müştereken (Kösem Sultan, Kırık Mahfaza, Ben...Başka!) unvanı altında sahneye aid de üç eser daha neşr etmiştir. Son zamanlarda ise en mükemmel adaptasyonları yapmış ve asıl kendi vâdisini bulmağa başlamıştı. “Bir Çiçek İki Böcek” ve “Rakîbe” bu iddiamızın kuvvetli iki delilidir.

Bu aziz refikimizin hatırasıyla me'yûs iken aynı matemî bütün rûhuyla hissedeni ailesi erkanına (Nedîm) beyan-ı ta'ziyet eder.

Tahsin Nahid Bey'i yeni, fakat pek mükemmel bir insan olarak tanıdım. Bu kısa müddet zarfında kendisine karşı husûsî ve derin bir hürmet duymuştum. Bugün ölümünü haber aldığım zaman hürmetin derin bir teessüre kalbolduğunu hissediyorum. Ne kadar yazık ki böyle kıymetli âşinalar aramızdan birer birer eksiliyor....

Faruk Nafiz

Bu kadar genç ölmek?... Daha dün sıcak ve samîmi ellerini avuçlarımızda hissederken, yeniden yeniye girdiği muvaffakiyet yollarındaki ümitlerimizi söyledik. Bugün o eller ne yazık ki soğudu; o ateşli gözler söndü.

Zavallı memleket için bu öyle bir ziyan ki kim bilir, belki seneler yerini dolduramayacak... Ve son nesil onun ebediyete avdet etmiş varlığını daima, daima göz yaşlarıyla anacak... Ben Tahsin Nahit'in bedbaht ailesini teselliye muktedir değilim; çünkü kim kimi teselli etsin?...

F.Celâleddin

Tahsin Nahit'in ölümüne çok acıdım. Sanatı kadar insanlığına da hayran olduğum bir genç arkadaşın, böyle ansızın aramızdan gidivermesi pek hazin...

Onun, şiirden ziyâde sahne edebiyatında büyük bir istikbali vardı. Dünkü eserleriyle yarınki muvaffakiyetlerinin esasını hazırlarken ölüm ona kıydı. Bütün gün bu elemle içim sızladı. Ve sanatını, hayatı, tabiatın insafsız kudretini düşünüp üzüldüm.

Yusuf Ziya

Pek az zaman evvel o kadar genç, o kadar şen bir sanatkar olarak tanıdığım bu temiz ruhlu arkadaşın ölüşü bende hayretle dolu bir elem bıraktı. "Tahsin Nahit Öldü!" Denildiği zaman içimde sızlayan bir şey bana inanmamak istiyordu: Şimdi anlıyordum ki

asıl ölüm dostlarımızın, sevdiklerimizin ölümüymüş. Çünkü ancak bu suretle bir ölümün bütün acılarını içimizde duyabiliyoruz.

O..Seyfi

Tahsin Nahid'in böyle vakitsiz ölümüne pek üzüldüm. Onu meşrutiyetle beraber doğan yeni edebiyatın ilk safında görmüş, tanımıştım. Vakıa kendisiyle, uzak Hint yolculuğuna çıkmadan evvel görüştüm? Aradan yıllar geçti ve ben ma'ateessüf yeni edebiyatımızı düştüğüm o uzaklıktan ta' kib edemedim. Fakat bu defa vatana döndüğüm zaman Nahit'i say ü meziyetinin ona er-geç kazandıracağını bildiğim mevkie erişmiş buldum.

Bu yalnız onun parlak istikbalinin henüz ilk sabahı idi ve yine yazık ki, o sabahı kendi şöhretinin parlaklığı ile akşam edemeden ölüp gitti. Beni teselli eden bir şey varsa milletin, bu kıymetli ve çalışkan oğlunun adını edebiyatının tarihinde layık olduğu yere yazacağı ümididir. Bizzat tanımak şerefine mazhar olduğum muhterem refikasına samimi taziyelerimi takdim ederim.

Basri Lostar

Tahsin Nahid'i de kaybettik. Zaten zavallı memleketin sayılı birkaç san'atkârı kalmıştı. Onlardan birisi de bu hafta ufûl etti.

Tahsin yalnız hassas bir şair, kıymetdar bir temâşâ muharriri değil, aynı zamanda yüksek ruhlu, asîl bir insandı ve ne iyi, ne samimi bir arkadaştı! O kadar mûnis, o kadar açık bir tabî'atı vardı ki, ne zaman konuşsam kalbimin ısındığını hissederim.

Çok sevdiği ada bu genç şairin nihayet ebedi istirahatgâhı oldu.

Bir zamanlar:

Ey bad-ı leyl artık uğultundan usandım

Diye terennüm eden rûhu artık ebediyen gecelerin rüzgarlarını ,çamların fısıltılarını dinleyecek, Yâdımız...Kendisine o kadar ince şiirler ilham eden adanın ilâhî denizi...Ayın nûrları altında acaba nasıl inleyecek, nasıl hıçkırıklarla sahillere çarpacak?...

Bu genç meslektaşın böyle ansızın vefat edeceğini hangimiz aklımıza getirirdik? Daha geçen hafta bana gönderdiği mektupta:

Bir aydan beri devam eden hastalığı geçer geçmez Nedîm idarehanesine geleceğini ve kendisini bekleyen arkadaşlarına mülâki olacağını yazıyordu. Halbuki bu bîcâre mahfelde yeri ebediyen boş, ebediyen yetîm kaldı.

Artık hayatta hiçbir şeye inanamıyorum. En yüksek şeyler fenâ buluyor. Her gün yeni bir mezarın açıldığını görüyoruz. Fakat Tahsin Nahit'in mezarı bu son açılan mezarların en hazini ve en haksızı oldu. Ondan daha çok şeyler bekliyorduk. Zavallı şair, zavallı memleket ve zavallı arkadaşları olan bizler.

Ailesine ve muhterem refikasının kalbimizden kopan en derin taziyelerimizi yollanz.

Halid Fahri

Tahsin'i dört seneden beri tanıyorum. Hiçbir defa onun insanlığını unutup eserini düşünemedim. Tahsin'in ahlâkı, insanlığı ve kalbi yalnız kendi eserinden değil, eser denen şeyden de büyüktü. Allah'ın eseri gibi bir şeydi.

Tahsin'in vefasını ve dostluğunu görmeyenler, ne büyük sa'adetten mahrum kaldılar.

Tahsin eski âlicenab Türk cedlerinin en ulvî faziletlerinden birkaçını beraber getirdi, otuz iki sene yaşadı ve beraber alıp mezara götürdü.

İnsanın başında ve ruhunda yaşayan bin türlü hırs, bin türlü bayağı ve kaba şeyler arasında gözyaşları nasıl bir teselli ise Tahsin gibi adamlar iğrenç devirler ortasında öyle tesellilerdir.

Ben müşkülpesendim, şimdiye kadar çok az, ve çok güç sevdim. Doğduğu günden Tahsin'i Büyükada'nın bir tarhı kadar taze bahar toprağına gömdüğümüz ana kadar, hayatta hiçbir ölüm bende bu kadar onulmaz yara açmamıştır, ve hatırası bu kadar muazzam bir matem de görmedim.

Ondan ziyade bize yazık!

Falih Rıfki
(Nedim Mecmuası,cilt.2, sayı.16, s.248-250)

TAHSİN NAHİD BEY İÇİN

Hilkatın en ince serâirine bürünen ve mezâya-yı insaniyeyi câmi' genç şairlerimizden Tahsin Nahit Bey'in ufûlünden dolayı hayât-ı temaşa ve âlem-i edebiyattaki bütünü san'atkâr ve meslektaşlarımızın ciddi teessürâtına iştirâki vecîbe bilir ve nâçiz göz yaşlarımla aile-i muhteremesine beyan-ı ta'ziyet eylerim.

S.Fâik

Onunla mektep sıralarından beri derin bir muhabbet ve samimiyetle sevişmiştik, keskin zekâsı şen tabi'atiyle temâyüz eden Tahsin son zamanlarda pek muvaffak olduğu bir şube-i sanata sülük etmişti. Onun ziyâ'ına her dostu kadar, her dostundan ziyâde müteessirim; bu ufûl ölümün bize her şeyden yakın olduğunu yine ve pek acı surette ihtâr etti. Allah ona rahmet bize tesliyet ihsan eylesin.

Dârülbedâyi' Ş.Fikret

Onu boğazından yakalayan siyah pençe aramızdan yalnız şen sesi hâlâ kulağımda çınlayan sevgili bir dost değil, çok taşkın ve hassas biri daha göçmüş oldu. Bu inanılmaz felâket karşısında müdhîş bir darbe yemiş kadar sermemim...

Ben, pek seviştığımız bir arkadaş, sanatın yerini güç doldurabileceği bir sanatkâr ve bütün milletin temiz bir nasiye daha kaybetti. Onun için ağlayanlara ben de karıştım. Zavallı ,zavallı kardeşim.

Dârülbedâyi'den E. Galib

Arkadaşlarımın teessürüne bütün samimiyetimle iştirâk eder ve bu sevgili şâirin hayat-ı temaşamızda açtığı boşluğun pek kolay dolmayacağını itiraf ederim.

Onnik Binemecyan

Eserleriyle berâber kendisini pek çok sevdiğim nezih şairin aramızdan gaybubetiyle en ziyâde me'yûs olanlardan biriyim.

Dârülbedâyi' H.Kemal

Bu berbâd dünyada ölüm olmasaydı kıymetli insanlar hiç tanınmamış olurdu.

Kalp ve ruhu yakıp karartan derin zevatın kaygıları arasında bir de sevgili vücutların ölümünden mütahassıl acılar karışınca hayat denilen bu bataklık yolda insanı büsbütün harab ve nevmîd oluyor.

Memâtını haber aldığımız zaman: “Onu da mı kaybettik!” diye feci’ bir acz içerisinde kıvrandığımız Tahsin Nahit Bey muhitinin lâkaydi ve istihzâsına karşı sanatını sevmekte, ona sonuna kadar merbût kalmakta o kadar inad etti ki bence en tebrike şâyân meziyeti budur. Etrafında hırs ve tama’ yolunda fedâ edilen icthadlara bakıyorum da âciz muhakememle öyle zannediyorum ki eğer her Türk fikir ve mesleğinde onun kadar azim-perver olsaydı bugünkü çukura düşmezdik.

Tahsin Nahit Bey ölmemeli, bize sebat ve metânetin daha müttübellir şekillerini göstermek fırsatını bulmak için yaşamalıydı. Onun ölümü bizi bir çok kıymetdâr

eserlerinden mahrûm etmekle beraber samimiyetinden, iyiliğinden, açık kalpliliğinden de uzak bıraktı. Cidden tesir ve teselliye muhtacız.

16 Mayıs 1335
Sâfi Necib

Ne söylesem boş: O gitti ve biz Tahsin'siz kaldık.

Fazıl Ahmed

Sevgili arkadaşımız Tahsin Nahit'in vefatını duyar duymaz ölümün daima yanı başımızda olduğunu tamamen hissettim; Kalbim burkuldu. O günden beri yolda rast geldiğim merhûma benzer çehreyi odur zannediyorum. İşte sanki selamlayacak ve elimi sıkacak meş'ûm ölüm. Zavallı Tahsin Nahit ve zavallı biz.

Reşid

Bu gün arkadaşlarımı arkasından mersiye-hân eden, ağlatan Tahsin Nahit'i ilk gördüğüm ve kendisiyle görüştüğüm zaman bir baba muhabbetiyle sevmiştim. O ne kadar sevimli, mütevazı ve halûk idi. Bundan sonra her tesadüfte dikkat ettim memleketin tanınmış, pak nâsiyeli çalışkan Tahsin Nahit'i görünce koşuyor, ellerini samimiyetle sıkıyordu. Bu ebediyen ufûl eden Tahsin Nahit derecesinde gençliğin kalbini kazanmış bir başkasını tanımıyorum.

Mehmet Fahri

Bazı büyük sanatkarlar vardır, bayağı insanlardır. Tahsin Nahit bayağı bir sanatkâr değildi, lakin yüksek bir insandı. Ölüm onu aramızdan alırken yalnız sanatın takdirkârlarını değil onun büyük kalbinin insanlık duygularına bütün şahit olanları mahzûn etmiştir.

Süleymen Sâib

Telefonda heyecanlı bir ses Tahsin Nahit vefat etti dediği zaman büyük bir hayretle (yalan) diye bağırabilmişim başka bir şeyi bilmeyecek haldeydim. Şimdi gözyaşlarımla düşünüyordum. Zavallı Tahsin Nahit bizim için yalnız tiyatro müellifi değil, aynı zamanda pek iyi bir dost, pek hassas bir şairdi. İlk defa şiirlerini kendi sesiyle dinlediğim zaman Türkçe'yi şimdiki kadar bilmediğim halde vezni, ahengi kulağıma tamamıyla bir musiki tesiri yapıyordu.

Düşüncelerimden uyandığım zaman vazifemi hatırlamıştım. Bedbâht refikasına koştum, onu teselliye çalışmak... Ertesi gün Ada'ya gittim. İçerisinde pek mesûd günler geçirdiği yuvasına giderken zavallı şairin omuzlar üstünde tabutunun yavaş yavaş ilerlediğini gördüm. Gençler, beyaz sakallılar arasına karıştım bir iki adım attım. Artık daha ziyade tesyi' etmeye ve kapıdan girmeye cesaret edemedim. Ellerimle yüzümü kapadım ve iskeleye doğru kaçtım.

Eliza Binemecyan

Tahsin Nahit Bey'in ölümüne ben de bütün arkadaşlarım gibi müteessir oldum. Kalbim hemşire duygusuyla sızladı. Aramızda eksikliği memleket için büyük bir zayıftır. Çünkü kulaklarımız onun nezîh şiirlerini dinlemekten, sahnemiz yeni eserlerini oynamaktan mahrum olacak. Benim için büyük bir ziyandır; çünkü artık onun cesaret ve ümit veren tetkiklerinden istifade edemeyeceğim.

Roza

Darülbedayi'de tanıdığım bu sevimli sanatkârın ziyâ-ı ebedisine ben de mevcûdâtımla müteessir ve mahzûnum. Sanat için kendisinden beklediğimiz ümitlerle ufûl eden genç ve güzide şairimizin muhterem ailesine ta'ziyelerim.

Dârülbedâyi-i Osmânî Suflörü Refika

Tahsin Nahit, bu genç şairi Meşrutiyetin ilk senesinde bana Jön Türk piyesini okuduğu zaman tanımıştım. Onun şehlâ bakışlarında gizlenmiş mahmûr zekasında şairlik kudretinden ziyade tiyatro muharrirliği istidâdını sezmiş idim ki Dârülbedâyi'ye hediye ettiği iki eseri beni yalancı çıkarmadı. Nahit yoksulluk çeken tiyatro âleminin bir fecr-i

atisi idi. Kıskanç felek bunu da bize çok gördü. Fakat bana öyle geliyor ki eserleri sağ kaldıkça o da yaşayacak ve hasretle anılacak. Muhterem ailesine taziyet için başka söz bulamıyorum.

İbnürrefik Ahmet Nûri

O gün yine asabi, buhranlı günlerden biriydi; Dârülbedâyi'nin prova sahnesine girdiğim zaman bütün meclisi bir sükût kaplamış, arkadaşlarım yaşlı gözlerle düşünmeye koyulmuşlardı. Sordum, Tahsin Nahit'in vefâtını söylediler. Bu faciâ karşısında kalbim derin teessürlerle sızladı. Memleketini zarîf şiiirlerinden Dâr'ülbedâyi'yi ince temâşâlarından artık mahrum bırakan bu asil gencin ölümüne bir türlü inanmak istemedim. Fakat maalesef bu bir hakikatti, ölüm onu benden çoktân ayırmıştı.

Benden Tahsin Nahit hakkında düşüncelerimi istiyorsanız ben onu iyi bir insan, hassas bir şair, zarif bir temâşâcı olarak tanıdım ve eserlerini pek büyük bir lezzetle oynadım ve daima oynamak isterdim. Tahsin Nahit'in vefâtıyla Dâr'ülbedâyi en mühim bir uzvunu kaybetti. Ne yazık ki artık onu bir daha aramızda hiç göremeyeceğiz. Bu bizim için en büyük acı değil mi?..

Ahmed Muhid

Zavallı Tahsin Nahit: nihayet sende mi alemlî lâ-hûtiye karıştı? Sen yalnız şair, muharrir değil bizim pek muhterem bir kardeşimizdin. Artık senden, şiiirlerinden, piyeslerinden mahrumiyet ne elim, ne telâfi edilmez bir felakettir. Bu ziyâna gözyaşı dökmeden birbirimizi taziyet ve tesellî etmekten başka elden ne gelir?

Dârülbedâyi-i Osmânî Heyet-i Temsiliyesinden

Nurettin Şefkati

Tahsin Nahit .. ben bu ismi üç yüz yirmi dört senesi nihayetlerinde Şam'da duydum. "Jön Türk" üç perde piyes, muharriri Tahsin Nahit...haset ettim, gıpta ettim

çünkü ben de o vakit “Şehbâl” nâmiyla bir şey karalıyordum. Demek benden evvel bir açık göz daha varmış işte bunun için de biraz kızdım.

Bir sene sonra Fecr-i Âti ictimâlarından birinde bana Tahsin Nahit’i takdim ettiler. Evvela o, benim şiirlerimden birini okudu ben de elini hasetsiz, arızasız sıktım. İşte o günden beri o genç şairi gittikçe sevdim. Vefatını ansızın gazetede görünce dondum, inanamadım çünkü iki gün evvel “Rakibe” piyesindeki bazı tadilat için bir mektupla kendisine müracaat etmiştik. Zavallı Tahsin Nahit, zavallı temâşâ arkadaşım sen ufûl ettin hem de pek genç yaşında Rakibe’n bize son yadigârın olarak kaldı biz de istediğinden daha iyi vuzûh-u sahne edeceğiz sen gark-ı rahmet oldukça piyeslerin Dârülbedâyi sahnelerinde daima yaşayacaktır.

Hüseyin Suad

(Nedim Mecmuası, cilt.2, sayı.17, s.263-264-265)

İKİNCİ BÖLÜM
TAHSİN NAHİT'İN ŞİİRLERİ

2-TAHSİN NAHİT'İN ŞİİRLERİ

Tahsin Nahit'in edebî hayatı Selanik'te yayınlanan Çocuk Bahçesi dergisindeki 'Fener' adlı şiiri ile 1905 yılından başlar. Meşrutiyetten sonra tiyatro çalışmalarına ağırlık vermesine rağmen ölümüne kadar şiir yazmayı bir an olsun bırakmamıştır.

Tahsin Nahit Ahmet Haşim'in beğendiği bir şairdir ve şiirlerinde onun "şi'r-i kamer"lerinin büyük tesiri vardır. Şiirleri umumiyetle ferdî ve enfüsî karakter taşıyan Tahsin Nahit'e "melâl şairi" de demek mümkündür.⁴⁶ Tahsin Nahit'in şiirleri Fecr-i Âti şiirinin özelliklerini taşır. Kırılan , incinen, gücenen, üzülen bir ruhun zaman zaman ve için için inleyişleri bir kısım şiirlerinin temasını teşkil eder. Şiirlerinde Fecr-i Âti şairleri gibi yabancı kelime ve tamlamalara fazlaca yer verir, hayal unsurları azdır, dil ve üslup yönünden de kuvvetli değildir. Bu nedenle bireysel edebiyatımıza kendisini kabul ettirmesine rağmen hiçbir zaman Fecr-i Âti sanatçıları içinde birinci dereceden şairler arasına yükselememiştir.

Tahsin Nahit, ilk şiirini yazdığı 1905 yılından beş yıl sonra ilk ve tek şiir kitabı olan Rûh-ı Bî-Kayd'ı (1910) yayınladı. Şair bu kitabına ilk şiiri olan "Fener"i almamıştır. Rûh-ı Bî-Kayd; Benlik, Aşk, Serâb-ı Mustakbel, Raks-ı Elhân ve Tabiat bölümlerinden oluşur ve kırk şiir vardır. Rûh-ı Bî-Kayd'daki şiirleri umumiyetle kadın ve aşk üzerine yazılmış hissi olmaktan öteye geçemeyen manzumelerdir.

Tahsin Nahit'in Rûh-ı Bî-Kayd dışında bir de "Kırlar ve Denizler" isimli bir şiir kitabının bulunduğu bir çok kaynakta geçmekteyse de böyle bir kitabı mevcut değildir. Şairin böyle bir kitabının bulunduğu bilgisi Rıfat Necdet Evcimer'e dayanmaktadır. "Kırlar ve Denizler" isimli şiir kitabı Fecr-i Âti Kütüphanesi'nin neşredilecekler listesinde bulunmasına rağmen neşredilememiştir. Dergilerde kalan şiirlerinin sayı olarak kitabındakiler kadar olması böyle bir düşüncenin varlığını ortaya koymaktadır. Tahsin Nahit'in Rûh-ı Bî-Kayd'da yer almayan şiirleri Çocuk Bahçesi, Hale, Servet-i Fünûn, Resimli kitap, Nedim, Şair, Rûbab, Mehâsin, Aşiyân, Musavver Muhit, Kadın, Resimli Roman dergilerinde yayınlanmıştır. Araştırmamızda bu dergilerde yayınlanmış kırk iki

⁴⁶ Rıfat Necdet Evcimer, a.g.e, s.52

şiiirine ulaşabildik. Tahsin Nahit'in Rûh-ı Bî-Kayd adlı kitabında ve dergilerinde kalmış şiiirlerinin toplamı doksan ikiyi bulmaktadır. Biz bu şiiirleri önce tematik yönden daha sonra da dil-üslûp ve şekil yönünden inceleyerek Tahsin Nahit'in sanatçı kişiliğini ortaya koymaya çalışacağız.

2.1- ŞİİRLERİNİN TEMATİK İNCELENMESİ

Şiiir esasen duygu yanı ağır basan düşünce verimleridir. Şiiirdeki her düşünce bir duygusal dalgalanma ile ilintilidir. Edebiyat bilimi ile uğraşan bir çok akademisyen şiiirde işlenen her değerin, duygunun tema olarak isimlendirile bileceğini savunurlar.

Latince kökenli olan temanın sözlük anlamı "bir esere hakim olan fikir ve his"tir.⁴⁷ Fransızca "theme", Yunanca "thema" olan bu kavramın Türk Dil Kurumu sözlüğündeki karşılıkları ise şunlardır: "1. Bir hikayede, öğretici ve edebi bir eserde işlenen düşünce, görüş. 2. Herhangi bir sanat eserinde işlenen konu: Tablonun teması, Anıtın teması, Kurtuluş Savaşıydı. 3. Bir besteyi oluşturan temel motif."⁴⁸ Her iki açıklamada da temanın edebi metinlerde işlenen duygu ve düşünce olduğunda birleşmiştir.

Tahsin Nahit'in şiiirlerinde daha çok aşk, kadın, tabiat, akşam, gece, kamer, deniz, hayal, ye's, ayrılık, yalnızlık, ruh hassasiyeti ve güzellik duygusu gibi temalar yer almaktadır. Bazı edebiyat tarihçilerinin onun şiiirleri için tamamıyla ferdî konuları işleyen şiiirler yolundaki değerlendirmeleri gerçeği yansıtmamaktadır. Şair az da olsa şiiirlerinde hürriyet, vatan, ölüm gibi sosyal konulara yer vermiştir.

2.1. 1. Aşk

Aşk karmaşık duyguların karşılıklı etkileşimlerinden doğan, ancak her duygunun üstünde duran kompleks bir insan gerçeğinin teke indirgenmiş biçimidir.

⁴⁷ Mehmet Doğan, Büyük Türkçe Sözlük, İz Yayıncılık, 11. Baskı, İst. 1996, s.1061

⁴⁸ Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yay. Ank.1998, s.1447

Aşkın tarihi insanlık tarihi kadar eskidir ve onunla başlar. İnsanın olduğu yerde aşk da her zaman olmuştur. Enis Batur aşk için şunları söyler; “Sağlık sınırını aşmış, o çevreden taşmış sevgi türüne aşk diyorum ben. Karşılıklı duygular dengesi bozulmuş, zihin ve gövdenin elektrik yükü iyiden iyiye artmış, izan çerçevesi dağılmış, şiddet tırmanmaya koyulmuştur. Aşk kişiye var oluşunun uçlarını anımsatır ve ölüm güdüsünü devreye sokar.”⁴⁹ İnsanlar arasında ilgilerin ve ilişkilerin bir çok çeşidi vardır. Biz bunların hepsine yahut bir çoğuna sevgi ya da aşk demeyi yeğleriz.

Tahsin Nahit, şiirlerinin büyük bir bölümünde evrensel bir duygu olan aşk üzerinde durmuştur. Aşk başlangıçtan sonsuza uzanan çizgide karşımıza daima iki boyutu ile çıkar. Bunlardan biri ilahî diğeri de beşerîdir. İlahî aşkın devamlı bir derviş yanı olmasına rağmen beşerî aşk daha insancıl, karmaşık ve entrikalıdır. Tahsin Nahit’in şiirlerindeki aşk ise beşerî aşktır ve ilahî aşka şiirlerinde rastlanmaz. Şair, aşk temini işlediği şiirlerinde dekor olarak umumiyetle tabiatı kullanır. Zaman ise akşam veya kemerin nuruyla etrafın aydınlandığı yıldızlı bir gece vaktidir. Şair bu dekor içerisinde sevgilisine aşkını ilan eder ve umumiyetle de karşılık bulamaz.

Tahsin Nahit, Rûh-ı Bî-Kayd ‘daki şiirlerinin bir bölümünü “Aşk” başlığı altında toplamıştır. Bu bölüm on dört şiirden oluşmaktadır ve kitabın en uzun bölümüdür. Şair bu bölümü yakın dostu Şehabeddin Süleyman’a ithaf etmiş ve Andre Chenier’in iki dizesi ile başlamıştır. Tahsin Nahit aşkı, saf bir duygu planında santimental bir biçimde algılanmıştır.

Onun konu edindiği aşk, sevgiliden tamamen bağımsız, uzakta ve muhayyel duygulanımlar değil, zaman zaman özlenen, zaman zaman sevgiliyle birlikte oluşan doğan daha somut bir aşktır.

Tahsin Nahit çocukluğundan itibaren aşkı duymaya başlamış ve onunla büyümüştür. Kendinden söz ettiği “Ben” adlı şiirinde kendisini sevda hastası, duygu dünyasını da kırık ve acılı olarak nitelendirir:

⁴⁹ Enis Batur, “Aşk Üzerine Marazî Bir Deneme Daha”, Copita, Üç Aylık Düşünce Dergisi, Sayı.4, Bahar 1995, 5.Baskı, Temmuz 1997, s.6.

“Bu Şeb bu haste-i sevdâ, bu münkesir, bu elim
Hayat-ı hissîmî tahlîle hasr-ı fikr ettim...”

Derin ve nâ-mütenâhi semâyâ karşı bütün
Kederlerimle, felaketlerimle mest-i hüzn;

Hayale vakf-ı vücûd ettiğim sebâbımı ben
Zehirli, sıtmalı bir hiss içinde muztariben”⁵⁰

Şair gençliğini derin ve sınırsız göge karşı hüznle sarhoő bir halde hayale vakfetmiştir. Henüz on altı yaşında iken süt ninesinden bir aşığın heyecanlı kahramânâne aşk hayatına ait efsaneler dinler ve kendini bu masallardaki “aşk kahramanı” ile özdeşleştirir. Küçükken bu duygu ile büyüdüğünü belirtir.

“Henüz beş altı yaşında südnemden

Bir âşigin müteheyyc ü kahramânâne
Hayat-ı aşkına âit fesâne dinler de

Muhayyilem o masallarla hep dolardı benim”⁵¹

Tahsin Nahit “Aşk” isimli şiirinde de kainatın bütün kahramanlarının aşk önünde sükût ettiğini ve bu “hayat-ı sefile” ye ebedî saadetin, lezzetin aşk ile geleceğini söyler. Aşk bir başka dünyada kusursuz ve mutmain bir şekilde yaşar; onda aşktan başka emel yoktur. Şair aşkı ilahî bir cilve olarak görür ve nefsinî ona teslim edenlerde bütün derin ve yüksek fikirlerin parlayacağını haber verir.

“Aşka teslim-i nefis edenlerde
Müncelîdir bütün maâliyyât...
Aşk, ey cilve-i ilâhiyyât!

⁵⁰ Tahsin Nahit., a.g.e.,s.10.

⁵¹ Tahsin Nahit., a.g.e.,s.11.

Sen bu hâk-i sefile zinetsin,
Sâde sen rehber-i saâdetsin...
Ey mübarek peri-i âsûde,⁵²

Sone tarzında yazmış olduğu “Aşk” şiirinde şair insanın topraktan yaratıldığına vurgu yapar ve tek güzelliğinin, ziynetinin insana saâdet rehberi olan mübarek aşk perisinden kaynaklandığını dile getirir.

Tahsin Nahit aşk temasını işlediğini şiirlerinde her türlü nazım şeklini kullanmıştır. Dörtlükler şeklinde yazdığı “Aşkımın En Güzel Dakikaları- II” isimli şiirinde de şair alel-âde bir aşık olmak istemez. Aşkından dolayı hasta olan aşık, ateşine sevgilisinin bakmasını ister. Aşık, aşktan yaralıdır ve rûhu ölmek istemektedir.

“Gel de sen bak benim harâretime
Âşık olmak değil, ale’l-âde
Sevmeden ölmek istiyor rûhum
Çünkü aşk ateşi ile mecrûhum”.⁵³

Tahsin Nahit, aşkı platonik düzlemde saf duyguların karşılığı olarak algılanmakta, bayağı, cinsel ve tensel hazlarına pek değinmemektedir. Aşkı salt soyut bir duygu olarak iletmekten çok, onu Servet-i Fünûnculardan ve içinde bulunduğu Fecr-i Âti topluluğundan gelen hemen hemen ortak diyebileceğimiz bir dekor içinde sunar. Bu dekorun temel öğeleri: masum bir akşam, esrarlı ve yıldızlı bir gece, düşünceli uzanan kırlar, yıldızların esrarlı bakışları altında hasta bir kadın ve aşıktır. Bu dekor içinde aşık sevgiliye yaklaşır ve kondurduğu altın bir bûse ile bütün ufuk birden aydınlanır. Aşık kendini bir ilahenin şiirsel cennetinde buluverir.⁵⁴ Tahsin Nahit’in aşk temasını işlediği şiirlerinin bir çoğundaki dekor umumiyetle bu şekildedir.

⁵² Tahsin Nahit.,a.g.e., s.35.

⁵³ Tahsin Nahit.,a.g.e., s.41.

⁵⁴ Tahsin Nahit.,a.g.e., s.37.

2.1. 2. Sevgili

Tahsin Nahit çocukluğundan itibaren aşkı duymaya başlamış ve onunla büyümüştür. Şair çocukluk döneminde güzel bulduğu güleç, ince bir çehreyi duygularında süsleyerek ona sevimli bir melek şekli verir. Hayalinde ideal bir sevgili biçimine koyduğu bu çehrenin aşkı ile saf gençliğini süsler.

“Bir ince çehreyi tezyine sarf-ı his ederek
Uyurdu böyle hayalimde bir sevimli melek...

Ve işte fikrî hayalimde süslenip büyüyen
Bu ince çehreye bir itinâ-yı şi'r ile ben

Siyah ipek saçlarla turnalar koydum;
Uzun ve gölgeli kirpiklerinde şi'r okudum”.⁵⁵

Şair sevgilinin çehresini ince sıfatı ile niteler ve bir şiir itinası ile siyah, ipek saçlarına turnalar koyar. Uzun ve gölgeli kirpiklerinde şiir okur. Sevgilinin kirpiklerinin uzun olması ve oka benzemesi şairin divan edebiyatı mazmunlarına olan vukûfiyetini gösterir. Daha sonraki beyitlerde şair sevgilinin manolya rengini pembe güllerle mezc eder ve o ince çehreye şafaktan bir gül verir. Sevgilinin ağzını küçük ve taze bir karanfile benzetir.

Şair sevgilinin cemâline kendi deyimi ile bir hayli nâmeler yazmıştır. Bu nâmelerde de mekan umumiyetle Büyükkada'daki bir çamlık veya sahildir. Zaman Fecr-i Âticilerin çok sevdiği eflatûnî renklerin hakim olduğu akşam vaktidir.

“Gel sevgilim biraz dinle
Sonra kalbinle, ah, o incinle

⁵⁵ Tahsin Nahit.,a.g.e., s.10.

Hükmü ver razıyım:

Büyükada'da

O muhîti latîf ü tenhâda

Çamlı bir meşcerenin denizlerle
Leb-be-leb olduğu sevâhilde".⁵⁶

Şair manzum hikaye tarzında yazdığı "Yaz" ve "Kış" şiirlerinde de sevgilisini ve onunla kuracağı mutlu yuvanın hayallerini anlatır. "Yaz" şiirinde şair Ada'nın çamlı güzel sahili üstünde zarîf bir lâne (yuva) görür ve bu lâneye aşık olur. Vakit akşam üstüdür ve bütün yıldızlar lâneye şefkatle bakmaktadırlar. Bu iki aşık birbirlerini çocukluktan beri sevmektedirler. Aşıklar bazen korulukta gezerler, bazen sandala binerler, çoğunlukla da balkonun ağuşunda otururlar. Tahsin Nahit erkeğin şair olduğunu zevcenin de şair olabileceğini söyler. Sevgili sıradan biri değildir şair olma ihtimali vardır. Şair bu aileyi çok beğenir ve taklit etmek ister.

"Zevci sâkin mütefekkir-sanırım-bir şâir,
Zevce de belki, evet beklide bir şâiredir..."

Pek beğendim bu küçük aileyi ben güzelim;
Sende takdîr ediyorsan bunu taklît edelim!"⁵⁷

Şair şiirin sonuna doğru sevgilisine onu ne kadar çok sevdiğini söyler ve bu büyük aşkı takip ederek yükselmek ister. Daha sonra şair bu mesût ailenin kim olduğunu sorar ve yine cevabı kendisi verir:

"Biri sensin biri ben... Oh ne saâdet güzelim;
Şimdiden gel o güzel günleri takdîs edelim." ⁵⁸

⁵⁶ Tahsin Nahit, a.g.e., s.63.

⁵⁷ Tahsin Nahit, a.g.e., s.88.

⁵⁸ Tahsin Nahit, a.g.e., s.91

“Kış” şiirinde de şair yine mutlu bir lâne hayali çizer ve bu aileye birde dört yaşında bir kız çocuğu ekler. Şair evin içine realist bir gözle tasvir ettikten sonra kadının tatlı sesi ile roman okuduğunu zevcinin de onu dinleyerek mutlu olduğunu haber verir.

“Orda bir genç kadın asûde oturmuş; eline
Aldığı bir romanı tatlı sesi ile işte

Okuyor: zevci onu dinleyerek ta ocağın
Karşısında bu meserretli sıcaktan baygın.”⁵⁹

Şair “Yaz” şiirinde olduğu gibi bu şiirinde de bu güzel yuvayı çok beğendiğini ve taklit etmek istediğini söyler. Şair “O” isimli şiirinde ise ince genç bir kadının zavallı aşığı olduğunu, onunla her akşam sandal sefasına çıktığını haber verir.

“Bu ince genç kadının ben zavallı aşığıyım;
Bu aşkı ben bilemem ah ne türlü anlatayım....

Biz işte böyle onunla her akşam çıkmadayız
Fakat o kim? Onu siz sormayın, sakın yalnız.”⁶⁰

Devamında şair o sevgilinin bir “hayal-i müebbed” olduğunu ve gün tamamen ölünce onun yıldızlara güldüğünü söyler.

Tahsin Nahit şiirlerinde sevgiliyi tatlı bir kız, ince bir kız, genç bir kız, zühre-i dilber, menekşe ruhlu kız gibi güzel sıfatlarla anarken; mutsuz, terk edilen kadınları da zavallı hasta kadın, hasta bir genç kadın, yorgun edalı genç dul gibi sıfatlarla niteler. Dikkati çeken şiirlerinde geçen kadınların hemen hemen tamamının genç oluşu ve üzerlerinde bir mahzunluğun bulunuşudur.

“Şimdi yoldan libâs-ı mâtemle
Geçti yorgun edalı bir genç dul:

⁵⁹ Tahsin Nahit, a.g.e., s.92.

⁶⁰ Servet-i Fünûn, 12 Ağustos 1326/20 Şaban 1328, c..38, Adet.1003, s.257

Kalbi küsmüş ümîd ü âmâle
Bu mu bilmem ilâhe-i eylül?”⁶¹

Şair “Sone” isimli şiirinde de zavallı hasta kadın dediği sevgilisine ıstırabının nedenini ve niçin hisli gözlerine ay ışığının mücevherinin damlalarının dolduğunu sorar. Son üçlükte ise sevgilisinin sebepsiz ağladığından emin olduğunu, sanki göklerden bir bulut geçtiğini, gözlerinin de şimdi gümüşten bir büyük havuzu andırdığını söyler. Bu havuzda parlayan da şüphesiz daha önce zikredilen ay ışığının mücevherlerinin damlalarıdır.

“Sevgilim söyle, ıstırabın ne;
Ne için doldu hisli gözlerine
Katarât-ı mücevher-i mehtâb?

Bî – sebep ağladın eminim ben;
Bir bulut geçti sanki göklerden...
Gözlerin şimdi bî- gümüş tâlâb!”⁶²

Şairin son şiirlerinden olan ve ölünü üzerine çıkan yazılarla birlikte neşredilen “Yad Edip” şiirinde de ruhunun elemelerle dolu gizli acılarına alıştığını sevgilisinin de bu dikenli hayat yolunu bir öpücüğü ile gül bahçesine çevirdiğini söyler.

“Âşinâ çıktım elemelerle dolu
Ruhumun gizli teessürlerine!
Sevgilim sen bu dikenli yolu
Bir gülistana çevirdin bûsenle.”

Şair hece ölçüsü ile yazdığı tek şiiri olan “Koşma” da da aşık edebiyatına has bir söyleyiş ile sevgilisini anlatır .Sevgilinin gözleri süzgündür, kaşları da incedir, yasemin gerdanlı ve gül yanaklıdır.

⁶¹ Servet-i Fünûn, 24 Tesrîn-i Sâni 1327/15, Zilhicce 1329, C.42, NO.1070, s.78

⁶² Rûbab, 8 Cemâziye'l-Evvel 1330/12 Nisan 1328, No.12-13,S.132

Şaire bir defa gülümseyince şair bütün dertlerini unuttur. Yine sevgili divan edebiyatında olduğu gibi meclise “Mestâne mestâne gelir” ve insafsızdır. Şair son dörtlükte de Mecnûn’un alnına kara yazdırmanın, Ferhâd’a dağları kazdırmanın yine sevgiliye olan aşk olduğunu söyler.⁶³

2.1. 3. Tabiat

Tahsin Nahit’in şiirlerinde en çok işlediği temalardan biride tabiattır. Tahsin Nahit daha önce gördüğümüz aşk ve sevgili temlerini sakın ve güzel bir tabiat dekoru içinde sevgili ile birlikte olma, el ele gezme gibi yaşantılarla kaynaşmış biçimde sunar. “Bir Bütün Yaz” adlı şiirinde şunları dile getirir.

“Tarlalarda tabiatın en şûh
İki mahlûku, yok, hayır, iki rûh

Gibi gezdik; ve ba’zı bir ağacın
Gölgesinde kamer kadar dalgın,

El ele kaldık öyle mestâne...
Ba’zı leylen sizinle birlikte

Vahdet-âbâd olan o sahrâda
Leb be-leb bir hayât-ı rü’yâda;

Nûr-ı mehtâba imtizâç ettik,
Yani rûhen biz izdivâç ettik

Ben şebâbın harâretiyle yanan
Başımı sînenizde mest, hayrân

Bırakırdım sükûn-ı sevdâya...
Âh o günle o leyl-i pür-sevdâ!..”

⁶³ Şair, 27 Şubat 1919, C.1, s.12, sf.180

Servet-i Fünûn şairlerinde Tefvik Fikret'in de benzer anlayışta benzer duygu ve durumları ifade eden "Seninle" adlı bir şiiri bulunmaktadır.

"Seninle gel, bu hıyâbân-ı vahdet-ârâmın
İlelebet koşalım sebzi-i zalâmında
Seninle gel, bu muattar harîm-i ilhâmın
İlelebet kalalım zıll-ı ihtişâmında..."⁶⁴

Cenap Şehabeddin de "Temâşâ-yı Hazân" adlı şiirinde:

"Gel bu günde sükût ile güzelim,
İhtizâr-ı hazânı seyredelim:

Ey benim, ey hazân-likâ güzelim,
Bir dimagî vedâd ü re'fetle
Kalalım serbeser tabiatla"⁶⁵ demektedir.

Şair "Bahar" adlı şiirinde bahçelerden geçen rüzgar melikesinin çiçeklerin şuh kokusunu topladığını haber verir.

"Taşıyor ihtirâs-ı sevk ü şebâb
Gençleşen sine-i tabiattan
İşte kalbim de bak bu köhne rübâb

Ah güden sürûd-ı hilkatten
Toplayıp nağme-i muhâtâtı,
Bestelendirdi hep hayâlâtı"⁶⁶

Görüldüğü gibi bu şiirlerin en belirgin ortak yönü aşğın sevgili ile tabiat ortasında aşkı saf bir duygu olarak yaşamalarıdır.

⁶⁴ Tefvik Fikret, Rübâb-ı Şikeste, Tanin Matbaası, İst.1327, s.136

⁶⁵ Cenap Şehabettin, Cenap Şehabettin'in Bütün Şiirleri, Hazırlayanlar, Mehmet Kaplan, İnci Enginün, Birol Emil, Nejat Birinci, Abdullah Uçman, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İst. 1984, s.219

⁶⁶ Servet-i Fünûn, 24 Teşrîni Sâni/15 Zilhicce 1329, c. 42, no:1070, s.78

Tahsin Nahit “Kırlarda”, “Bahar”, “Buhayra-i Mukaddes”, “Çiçekler Arasında”, “Sabah-ı Bahar”, “Mukaddemât-ı Leyliye” gibi şiirlerinde de tabiat temini işlemiştir. Esasen onun bütün şiirlerinde az yada çok tabiat temi bulunur. Türk şiirinde bu konu Tanzimat döneminde başlamış olup, Servet-i Fünûn ve Fecr-i Âtî dönemlerinde yaygın bir biçimde kullanılmıştır.

Tahsin Nahit şiirlerine tabiat dekoru olarak genellikle çamlıkları ve denizi konu edinmiştir. Bunda Büyükada’da yaşamasının da büyük rolü vardır. “Dinle” adlı şiirindeki:

“Hükmü ver râzıyım:

Büyükada’da

O muhît-i latîf ü tenhâda

Çamlı bir meşcerenin denizlerle
Leb-be-leb olduğu sevâhilde;”⁶⁷

Mısralarıyla, “Yaz” adlı şiirinde ki:

“Adanın çamlı, güzel sâhili üstünde, zarîf
Bir güzel lâne-i sevdâ... Bu küçük köşk, bu latîf”⁶⁸

Mısraları bu durumu ortaya koymaktadır. Şair “Senin Hayalinle” adlı şiirinde

“Yavaş yavaş seni sanki terennüm eyleyerek

Diyordu:

⁶⁷ Tahsin Nahit, a.g.e, s.63

⁶⁸ Tahsin Nahit, a.g.e, s.85

“Aşk ile tev'em tabîat”⁶⁹

diye ifade ettiği gibi tabiatı aşk duygusu ile özdeşleştirerek onu güzel bir biçimde rûhunun yansıdığı bir yer ve duygularını dile getirdiği bir araç olarak kullanmıştır. Dolayısıyla Tahsin Nahit, saf ve temiz aşk duygularını tabiat ve tabiatın da bu duyguya en elverişli unsurlarından yararlanarak dile getirmektedir.

2.1.4-Ruh Hassasiyetleri

Tahsin Nahit içinden yaşayan bir insandı ve romantikti. En ufak bir hadise onun üzerinde büyük bir tesir yapardı. Kırılan, incinen, gücenen, üzülen bir ruhun zaman zaman ve için için inleyişleri bir kısım şiirlerinin temasını teşkil eder.⁷⁰

Tahsin Nahit'in “Benim Ruhum” adlı şiirinde de hassas ruhunun güzellik duygusu ile dolu oluşunu ve estetik hazlarla mutlu olduğunu dile getirmektedir. “Hazin bir hasta” olarak nitelediği ruhunda şiir, nağme, resim, heykel, güzellik, derin ve yüce yıldızlar,dolunay büyük etkinimler doğurmaktadır. Uzaktan akseden bir mandolinden garip bir sarhoşluk duygusu hisseder. Veya bir resim seyrederken hayran ve çaresiz kalır, hayale dalar.

Şair büyük bir bahçeden geçerken bir kenarda dikili bir heykel görse ruhu büyük ve derin bir şeref duygusuyla dolar. Şair bazen de bir kadın, bir genç kızın masum, parlak bakışlarından rûhen ve hissen yücelikler bulur ve bir anda büyük sevdalar doğar kalbinde.

“Ve bazen bir kadın,genç bir kızın ben

Niğâh-ı şu'ledâr-ı ismetinde

Ne ulviyet bulur, -rûhen ve hissen-

Ne sevdâlar doğar bir lahza bende!...”⁷¹

Şair, şiirin devamında parlak alevli bir güzelliğin kalbinde şiirsel etkisinin bir anlık olduğunu, fakat bir an sonra en hakiki ve en yüce sevdanın tecellilerinin rûhunun

⁶⁹ Tahsin Nahit, a.g.e, s.74

⁷⁰ Rifat Necdet Evcimer, a.g.e, s.52

⁷¹ Tahsin Nahit, a.g.e, s.24

ufkunun ıstıraplarının fezasında parladığını ifade eder.Şair şiirinin sonunda kendisini sevgilinin bir parçası olarak görür ve kendisi her şeyiyle gıyaben “o” dur.

“Ne yazsam ben, ne hissetsem gıyâben
Onurdur; ben onun bir cüzüyüm ki,
O yüksektir, semâvidir, fakat ben
Onun bir cüzüyüm, giryân u hâki.”⁷²

“Hasta Bir Telde Hasta Bir Nağme” adlı şiirinde de şair kendisinin hasta olduğunu ve kalbinin sakat ıstırabının ve rûhunun meçhûl hislerinin herkesinkinden başka olduğunu söyler.

“Âh ben, ben! Ne hastayım bilsen!
Kalbimin ızdırâb-ı ma’lûlû,
Rûhumun ihtisâs-ı meçhûlû
Ne kadar başka herkesinkinden.”⁷³

Şiirin devamında şair gamlı ruhuna şifa olur diye akşam üstü deniz kenarında hayli gezer ve düşünür. “semayı mükedder” altında acı bir şekilde gülen resim görür ve bu aşkıdan muvakkaten ayrı kalmış, hasta bir genç kadını andıran denizdir. Görüldüğü gibi Tahsin Nahit rûhunun estetik duygulanımlarını terennüm ederken tabiatı, denizi, kemeri, geceyi sık sık kullanır ve ruhunu hasta olarak niteler, doğal olarak bu hasta ruhunun tellerinden çıkacak nağme de hastadır.

2.1 5- Sanat

Tahsin Nahit, genel olarak soyut anlamda “şiir” kavramı ve şair kişiliğiyle ilgili bazı değerlendirmelerde bulunmuştur. Şairin bu konudaki düşüncelerini en belirgin olarak “Şiir” ve “İdeal” adlı şiirlerinde bulabiliyoruz. Şair “Şiir” adlı şiirinde, şiir sanatı için bazı tanımlamalar getirir. Ona göre şiir zavallı bir hülyâ ve âdeta sevimli bir rüyadır.

⁷² Tahsin Nahit, a.g.e, s.25

⁷³ Tahsin Nahit, a.g.e, s.20

Hatta bazı şiirler, öyle ağlatıcıdır ki büsbütün verimli birer sevdadır. Şair “Şiir” isimli şiirinde okuyucularına şöyle seslenir:

“Şiir mi istediniz? Dinleyin bu giryeleri
Şiir.. Şiir denilen bir zavallı hülyâdır,Adeta bir sevimli rüyadır....
Asabî
Bir kadın hisseder derinliğini!...
Bazı eş’âr öyle mübkî ki
Büsbütün bir verimli sevdâdır.”⁷⁴

Ona göre şiirlerimiz kadınla özdeşleşmiş bir durumdadır. Bu durumda onun menekşe gözleri ufkun derinliğinde güler, karanfil ağzı da yeni tarzda şiirler söyler. Ve bunları kalbimiz dinlerken kalemde bütün o gözlerin derinliğinde titreyen sırrı aktarır.

“Hayır, hayır güzelim şi’rimiz kadındır hep
Menekşe gözleri ufkun derinliğinde güler
Karanfil ağzı da bir şi’r-i nev-zemîn söyler;
Ve kalbimiz dinler
Kalemde nak’ eyler
Bütün o gözlerin umkunda titreyen râzî!...”⁷⁵

Tahsin Nahit “İdeal” adlı şiirinde de şair kişiliğinin oluşum aşamalarından söz eder. Şair, hayatını his ve hayale vakfeylemiş olup, alemin güzelliklerinin heykelini yapmaya çalışmıştır.

“Bir îtinâ-yı şi’r ü tekâmülle on sene,
Rûhumda bir bed’â-i sanat hazırlandım;
Vakf eyledim hayatımı hiss ü hayâlîme,
Bir heykel-i mehâsin-i âlemdi yaptığım”⁷⁶

⁷⁴ Tahsin Nahit, a.g.e., s.124

⁷⁵ Tahsin Nahit, a.g.e., s.125

⁷⁶ Tahsin Nahit, a.g.e., s.7

Şair sanatının eşsiz güzelliğini ortaya koyabilmek için Çerkes kadınlarındaki dilber endamı, Parisli bir güzel kadının şûh tavrılarıyla birleştirmiş ve ortaya çıkan bu güzelliği süslemek için hayalini onda yoğunlaştırmıştır. Şairin batı kültürünü bilmesi ve Paris'e gitmiş olması onun bu tür hayaller kurmasını kolaylaştırmıştır

Şair,böyle ideal, güzel bir kadını öyle tasvir ediyor ki onun güzelliğinde âdeta sanat, bir dehâ şeklinde görünmüştür. Fakat buna rağmen yine de eksik bir şeyler kalmıştır. On yıl gelişim gösterme özeniyle bu eksikliğin ne olduğunu araştırmaya çalışmış ve sonunda eksik olanın kusursuz güzellikte bir kadının karşısında, güzelliklere dayanamayıp ağlayan bir ruh olduğunu anlamıştır.⁷⁷

Tahsin Nahit "Meslek" adlı şiirinde de sanatının gagesini açıklar. Ona göre sanatın gagesi insanın gaflet gözünü kapatan perdenin ne olduğunu araştırmak ve hayatını bu yolda eskitmektir.

"Beşerin dîde-i teğâfulünü
Setreden perdenin ne olduğunu
Keşf ü tahkîke sarf-ı fikr ederek
Bu hayâtı bu işte eskitmek...

İşte meslek edinmek istediğim
Gaye-i fikr-ü san'atım, emelim."⁷⁸

"Bir San'atkâr-ı Zî-Ahlâka" şiirinde de şair birkaç yalancı alkış için kendi ruhuyla ve hisleriyle uyuşmayan şiirler yazmanın doğru olmadığını, sadece kendi hisleriyle kendisi için yazması gerektiğini, haylaz sevgilinin yazılanları zaten okumayacağını söyler.

"Sana rûhunla böyle eğlenmek,
Sana birkaç yalancı alkış için
Rûh-u hissinle uymayan meslek

⁷⁷ Tahsin Nahit, a.g.e., s.7

⁷⁸ Tahsin Nahit, a.g.e., s.28-29

Yaraşır mıydı, bazı pek dalgın
Duruyorsun, bırak şu hastalığı
Kendi hissinle sâde kendine yaz
Okumaz çünkü sevgilin haylaz.”⁷⁹

diyen şair tam aksine bir ömür boyu sevgili için şiirler yazmıştır.

Bütün bunlardan anlaşılıyor ki şair şiir ve sanatın sonuçta obje-suje bütünleşmesi, yani dış dünyadaki güzelliklerin insanın iç dünyasının da, ruhunda yankı bulması ve bunun ifadelendirilmesi olarak görmektedir.

2.1. 6. Ye's

Tahsin Nahit, bağlı bulunduğu edebi topluluğun sık sık kullandığı temlerden olan ye's temini de şiirlerinde bolca kullanmıştır.

Şair “Ye's-i Âfâk” şiirinde ufukların ye'sini kendi ye'sine benzetir ve aynı hisle meçhûl bir ye'se esir olduklarını haber verir.

“Ye's-i âfâk ye's-i vahdetime
O kadar çok ziyâde benzer ki
Ayn-ı hiss, ayn-i ye's-i meçhûle
İkimizde esiriz âh! İşte!...”⁸⁰

Şiirde vakit akşam vaktidir ve ufukların ye's içinde olmasının sebebi gecenin “huşû” ve vahdetle kubbe-i âsumânı” doldurmuş olmasındandır.

“Hayat” şiirinde de şair güzel bir günde denizin sedefli bir sahili “buse-i muhabbetle” yavaş yavaş öptüğünü görür ve kalbinde acıklı bir boşluk hisseder.

⁷⁹ Servet-i Fünûn, 21 Kânûn-i Sâni 1325 /22 Muharrem 1328, c.38, Adet.974, s.182

⁸⁰ Kadın, S.1325, c.1, n.28, s.8

“- Bütün cihan sevişirken, diyordu sen böyle
Müebbeden mahkûm.
Müebbeden inle...”

Diyen şair bir başka gün deniz kenarına geldiğinde dalgaların büyüdüğünü ve sedefli sahili, gümüşlü bir kamçı ile dövdüğünü görür. Zavallı sahil acizdir ve inlemektedir. Bunun üzerine şair hayatı kararsız, acıklı bir rüya olarak görür ve ye's içinde şöyle der:

“Demek tabiatta
Devamlı bir sevda
Mefkûd
Bir gün evvel öpüşenler bakın boğuşmakta
Demek hayat denilen
Mütebeddil acıklı bir rüya”⁸¹

Şair “Ye's” ⁸²şiiirinde de sevgilinin güzelliğiyle bütün zulümleri, kötülükleri, gayzları yok etmesini, ye'sin ve felaketin kötülük heykelini kırıp, aşkıyla sonsuz hüznlerine bir son vermesini ister. “Ârzû-yı Müzmîn” şiiirinde de şair çok çalışıp hırpalandığını fakat sonunda insanları acz içinde ye'se mahkum eden şeyi bulduğunu bunun da eskimiş, üzerinden yıllar geçmiş arzular olduğunu söyler.

“Çalıştım, hırpalandım, pek yoruldum...
Bu gün öğrendim artık ğayr-ı mümkün,
Demek ki acz içinde ye'se mahkûm
Eden insanları ârzû-yı müzmîn.”⁸³

Şair “Yad-ı Sevda” ⁸⁴şiiirinde de ebedî bir saadetin olmayacağını bildiğini bunun içinde olmayan şeyi bulamayınca hüznünlü rûhu hırpalatmanın, üzmenin boşuna bir uğraş olduğunu ifade eder. “Mehasine Karşı” adlı şiiirinde de tabiatı seyreder ve o hüznünlü

⁸¹ Musavver Muhit, s.1325, c.11, No:34, s.364

⁸² Servet-i Fünûn, 10 Haziran 1326 /16 Cemâziye'l-Ahir 1328, c.39, Adet:994, s.87

⁸³ Servet-i Fünûn, 11 Şubat 1325 /14 Safer 1328, c.38, Adet:997, s.230

⁸⁴ Tahsin Nahit, a.g.e.,s. 67-68

güzellikleri seyrederken gözleri yaşarır, uzakta peçe altında parlayan çiçekler şaire bu üzüntüsünün sebebi sorarlar. Şair üzüntüsünün sebebini kendisinin de bilmediğini fakat bu “hiss-i bükâ”sını “kaninat-ı hülyâya” söylediğinde dünyadaki bütün güzelliklere karşı geleceğini söyler.

“Fakat bu ye’simi ben, ben de bilmiyorum ki...
Terennüm eyleyeyim kâinat-ı hülyâ ya...
Bütün mehâsine karşı gelir bu hiss-i bükâ”⁸⁵

Görüldüğü gibi şaire göre dünyada ebedî bir mutluluk yoktur. Aşk için ye’s ve üzüntü kaçınılmaz bir sondur. Şair “Bahtiyarlık”⁸⁶ adlı şiirinde dünyada ancak hissiz ve duygusuz insanların mutlu olabileceğini, düşünen, seven ve sevilen insanların ise asla mutlu olamayacağını, bu sefil ve alçak dünyada ahmak olmanın büyük bir saâdet olduğunu anlatır.

2.1.7-Mutluluk

Şairin ye’s temasını işlediği şiirlerinin çokluğu yanında bir iki şiirinin de olsa mutluluk temasını işlemiştir. Şair bu şiirlerinde dahi tam olarak mutlu olduğunu söylemez. Hakk-ı Hüsn” adlı şiirinde, biraz olsun mutlu olmanın şartının yarını düşünmemek olduğunu söyler. Yarının her zaman yarın kalacağını, bu gün yüzünde tezahür eden geçliğin güzelliğinin yarın denen kesif dumanla kaplanacağını söyler ve mutlu olmasının şartını düşünmemeye, hiçbir şeyi dert etmemeye bağlar.

“Bu gün düşüme; sevil, sev, ne istiyorsan yap...”

Bütün o köhne ve murdar kavâidiyle beşer
İle’l-e bed seni vehmiyle çiğnemek ister...
Ezilmek istemiyorsan: Bu gün kü zevkinden

⁸⁵ Tahsin Nahit, a.g.e., s.152-153

⁸⁶ Tahsin Nahit, a.g.e, s.26-27

Feragat etme; yarından da kes ümîdini sen
Bu gün cemâline servet ve neşe düşkündür,
Senin bu hakk-ı sarîhin, bu hakk-ı hüsnündür.”⁸⁷

Şair “Elin Elimde” adlı şiirinde de hayatın bütün fecâatine karşı yalnız değil ancak sevgilisi ile birlikte olduğunda göğüs gerebileceğini açıklar ve hayatın acılarına karşı birlikte direnmeyi sevgilisine teklif eder.

“Seninle gel de beraber tahammül eyleyelim
Elin elimde, hayatın bütün fecâatine ...”⁸⁸

2.1.8- Ayrılık

Şair şiirlerinin büyük bir kısmında sevgilisinden ayrılır. Ve bu ayrılık acısıyla onun için şiirler yazmaktadır. Bu klasik edebiyat geleneğine dayanır. Klasik edebiyatta âşık ma’şûkuna hiçbir zaman kavuşamaz. Zaten kavuştuğunda da aşk diye bir şey ortada kalmaz. Tahsin Nahit manzum hikaye tarzında yazdığı “Yaz”ve”Kış” gibi bir kısım şiirlerinde ise sevgilisine kavuşmuş ve onunla “lâne-i sevda”sında mutlu yuva hayalleri kurmuştur. Bu onun tamamıyla Klasik edebiyattaki âşık ma’şûk mazmûnuna bağlı kalmadığını gösterir.

“Bir Girye” adlı şiirinde de şair sevgilisinden ayrılır ve insanları sevmenin, sevilmenin ne demek olduğunu bilmemekle suçlar. Ona göre muhabbetinde ki esrar bir tatlı felaketle ezilmek, çürümektir. Şair bir taze kadın çehresi hayal eder, insanların kendisine çılgın diyeceklerini bilir fakat önemsemez. Tenhâ gecelerde hiç görmediği yumuşak bir dudakla rûhuna ait hicrân nâmesini okuyacak bir ses arar.

“Hiç görmediğim bir leb-i mûnisle, okusun ruhuma ait
Bir name-i hicranı!”⁸⁹

⁸⁷Servet-i Fünûn, 9 Eylül 1326 / 16 Ramazan 1328, c.39, Adet:1007, s.323

⁸⁸ Tahsin Nahit, a.g.e., s.52-53

⁸⁹ Mehasin, s.1325, c.11, No:8, s.584

Şair “Senden Uzak” şiirinde sevgilisinden uzaktır ve bu ayrılıktan dolayı ona ait bir hayal nişânesi bulup ağlar. Sevgilisinden ayrı olduğu için her taraf gamlıdır ve şimdi göklerde bir zulüm yıldızı vardır. Ve yine rüzgar zulmetle inlemektedir. Şairin rûhu da ayrılıktan inler ve kendini yalnız hisseder. Şiirin devamında şair sevgilisini “leyâl-i âliye” ye sorar hem de sevgilinin kendi bakışıyla. Fakat sorduklarının hepsi bilmem deyip sukût etmekle yetinirler.

Şair daha sonra kendisini karanlık gecenin ayırdığını düşünür ve bu düşüncesinde fazla kalmaz, kendisini asıl ayırmanın nasipsiz hayatı yani kaderi olduğu düşüncesine varır. Şair fiziken birleşme olanağı olmayan sevgiliye mesafelere rağmen yakın olmak ister.

“Beraberim rûhen
Yok beraber değil ale’l-âde
Şimdi bir parça ben sen’im sen ben!...

Ah hep böyle, böyle mezc olsak
Dâima bir hayât-ı hülyâda
Dâima bir sevimli rü’yâda
Rûh-ı sevdâyı keşfedip bulsak.”⁹⁰

Hayal aleminde mutlu olmaya çalışan şair şiirinin devamında gerçek hayata döner ve tekrar sevgiliden ayrıldığını düşünüp ağlamaya başlar. Şairin biraz önceki mutlu hayalleri realite karşısında anlaşılmaz bir acıyla ezilir ve şairle birlikte adeta her şey sevgiliye ve onsuzluğa ağlar. Her şey onu ister gibi ayrılık acısıyla üzüntülüdür. Ve şair kendisini zulmetlere karışmış, batmış gibi görür. Şair şiirinin sonunda sevgiliden ayrı olduğu için ne yazsa ne düşünse hüznü olduğunu ve onsuzluk içinde ağlayıp öldüğünü söyler.

“Ben ne yazsam, ne düşünsem güzelim, hep mağmûm
Çünkü sensizlik içinde ölüyor, ağlıyorum.”⁹¹

⁹⁰ Tahsin Nahit, a.g.e., s.72

⁹¹ Tahsin Nahit, a.g.e., s.73

Şair “Senin Hayâlinle” adlı şiirinde de sevgiliden ayrındır ve onun hayaliyle gülen ufukları seyreder. Şair sevgilisi olmayınca şiir dünyasının tablolarının rûhuna tesirinin acıklı olduğunu, bu ulvî sevdanın rüzgarlarının nâmelerinin rûhunda bir başka infialler yarattığını söyler şair her sabah sırf sevgilinin hayalini görmek için balıkçılar ağ atarken sahile gelmektedir. Deniz, ufuk ve semâda şairle birlikte sevgilinin güzelliğini düşünmektedir. Bu düşüncelerle şair sevgilisinin rûhunu davet edip ağlar ve ondan bir evet demesini bekler

“Bu ufk-ı şi’r ü hayâlîde rûhunu da’vet
Edip de ağlıyorum; ben gelir misin?
Bir “evet”⁹²

2.1. 9. Yalnızlık

Realiteden kaçma, kendini soyutlama Fecr-i Âticilerde sık sık görülen bir hastalıktır. Tahsin Nahit de üyesi olduğu Fecr-i Âticiler gibi zaman zaman bulunulan mekandan gitmek, hatta işe birazda ulvîlik katarak ‘yükselmek’ ister. Şair mensur bir eserden muktebes ettiği “Gidelim... Ebediyen Gidelim” adlı şiirinde güzel bir tablo çizer ve nasıl gitmek istediğini tarif eder.

“Bir münevver gecenin âğûş-ı tâbânında,
Muhteşem göklerin esrâr-ı siyeh-fâmında
Sâkin enzârını medd eyleyerek yâkûfî
Nûrlar serpen-Ayın nazra-i im’ânında;
Çamların bûy-ı muğaşşî-i ıtır-nâkinde
Açılan ince yolun sîne-i nemnâkinde
Gidelim biz ebediyen gidelim”⁹³

der. Şiirin devamında nur saçlı meleklerin altın tüllerle bürünüp, hayal ülkesinin rehberi olmasını, yumuşak emellerin ufkunda görünen yıldızların latîf bakışlarıyla şiirler okumasını ister ve böyle bir ortamda şair:

⁹² Tahsin Nahit, a.g.e., s.74

⁹³ Servet-i Fünûn, 15 Kanûn-ı Sâni 1324, c.36, Adet:922, s.186

“Gidelim biz... O kadar yükselelim artık
Bu zelîl- âlem-i süflî bize pinhân olsun...
Orda biz, sâde biz, Âh! Aşk sadâkât sen, ben
Başka hiç, hiç ne felaket ne de hicrân olsun.”⁹⁴

Şair gittiği bu yeni yerde felaketlerin ve ayrılıkların olmasını istemez. Yalnızlığından memnundur. Kendileri için kurdukları ‘lâne-i sevdâ’da unutulmuş ve unutmüş olarak bütün alemden uzak ve bütün aleme kayıtsız olarak yaşamak ister.

“Bizse yalnızlığımızdan ebeden mest-i huzûz
Bir küçük lâne-i sevdâda elemden mahfûz
Unutulmuş ve unutmüş bütün alemden uzak;
Bütün âlâma, bütün ömre, bütün dünyâya.
Aşkımızdan başka her şeye kayıtsız, mutlak
Bir cihânı ebediyette beraber yaşasak.”⁹⁵

Uzlette şiirinin teması da yine yalnızlıktır. Vakit ise Fecr-i Âticilerin çok sevdiği akşam vaktidir. Onlar için akşam sadece gözle seyredilen bir manzara değil, bir rûh halidir. Görülen varlıklar duyu plarında kalmaz, başka şeyleri telkîn eder. Sone tarzında yazılmış olan şiirin üçüncü bölümünde şair yollardan bahsetmeye başlar. “Yollar hafif tılsımlı bir ışıkla yarı aydınlıktır. Fecr-i Âti şairleri – Haşim de dahil – kısık ve donuk ışıktan hoşlanıyor. Akşama ait diğer unsurlar gibi yollarda şaire sevgilisini hatırlatıyor: “Yollar/Onu bulmak için mi böyle uzar?”⁹⁶

“Bir hafif şule-i mutalsamla
Nîm mer-i olan bütün yollar
Onu bulmak için mi böyle uzar?”⁹⁷

⁹⁴ Servet-i Fünûn, 15 Kanûn-ı Sâni 1324, c.36, Adet:922, s.186

⁹⁵ Servet-i Fünûn, 15 Kanûn-ı Sâni 1324, c.36, Adet:922, s.187

⁹⁶ Mehmet Kaplan, Şiir Tahlilleri, Dergah Yayınları, İst.1994. s.161

⁹⁷ Servet-i Fünûn, 2 Kânûn-ı Evvel1326/ 12 Zilhicce 1327, c.40, Adet:1019, s.103

Tahsin Nahit'in etkilendiği sanatçıların başında Ahmet Haşim gelmektedir. Buradaki yollar motifi de bize Haşim'i hatırlatır. Mehmet Kaplan'a göre şairin şiirine "Uzzette" adını vermesi bu güzel tabiat ortasında yalnız oluşundan dolayıdır.

2.1.10- Deniz

Tahsin Nahit şiirlerinde denizi hem tema hem de fon olarak sık sık kullanır. Deniz insanlardaki aşkın karakterli duyguları harekete geçirerek hayalci yapabileceği gibi şairde yapar. Bodler'in "Özgür adam denizi daima seveceksin." sözü ondaki enginliği ve sonsuzluğu ifade eder.

Şair "Denize" adlı şiirinde kendisini denizle kardeş görür ve onunla kendisini kıyaslar. Çırpınarak inleyen denize 'sınırlı' sıfatını yakıştırır ve bu sınırlı denizle elemelerinin bir olduğunu söyler. Şair bazen kendisinin de deniz gibi 'pür-sükûn' bir vaziyette kaldığını ve durgun sinesinde nurların secde ettiğini, yıldızlar ile birlikte yeryüzünün en güzel mavisinin denize daldığını ve şiirlerinin en incisinin en samimisinin onunla birlikte yaşadığını söyler. Devamla:

"O havz-ı pâke ne aks etse şi'r olur.." der.

Şair denizin yavaş yavaş kırışıp sonra yükselip, kabardığını ve semânın elem dalgalarıyla sarardığını, dalgaların gürleyip kükrediğini ve asıl denizle ruhlarının bunda birleştiğini söyler.

"Coşar hurûş ile emvâcı gürleyip kükre,
Seninle işte asıl bunda rûhumuz benzer!
Mücâhidiz ikimizde yorulmayız bir ân,
Ve belki kardeşiz ey bahr-ı muztarîb helecân." ⁹⁸

Şair "Neşide-i Niyâz" şiirini 'mevcelere' yani dalgalara ithaf etmiştir. Şair bu şiirinde denizi ve sahili aşıkların buluştuğu, oynadığı bir mekan olarak görür ve şiirinde fon olarak kullanır. Sahile vuran dalgaların nereden geldiği ve akislerinin nerelere gittiği

⁹⁸ Rûbab, s.1329, c.2, No:73, s.404

bilinmemektedir. Bu bilinmemezlik şairdeki öte ve sonsuzluk duygusunu koyulaştırır. Şair sevgilisine yeni bir aşk ile doğmayı teklif eder. Bu doğuş uzaklarda olacaktır ve bu uzak beldelere şairi götürecektir olan da dalgalarıdır.⁹⁹

“Senin Hayalinle” şiirinde de şair balıkçılar deniz üstünde ağ atarken sahile gelir uzakta sevimli bir yelken yavaş yavaş giderken şair sevgilinin gülen hayaline dalar ve ufukları seyrederek.¹⁰⁰

Şair “Kamerle” şiirinde kendisini deryâ ve kamer ikilisiyle kıyaslar. Her gece hasta bir hisle kamer deryaya elmaslı çiçekler döker. Bu durumu gören şair yalnızlığına üzülmüş, müteessir olur. Kamer ona aşık olan denizlerle her gece sevişirken zavallı şair bütün hayatından şikayetçidir ve kamerden saf aşkıyla deste deste açılan şiirleri gidip sevgiliye söylemesini ister.¹⁰¹

2.1. 11. Akşam

Bütün Fecr-i Âticiler gibi Tahsin Nahit’in de en çok sevdiği vakit akşam vaktidir. Akşam Fecr-i Âticiler için sadece seyredilen bir manzara değildir. Onlar için bir ruh halidir de. Şair birçok şiirinde akşam kelimesiyle başlar. “Uzlette” şiiri bunlardan sadece bir tanesidir. Şair şiirine:

“Akşamın dūd-ı lâciverdisi
İniyor bahçenin ağaçlarına;
Güllerin bûy-ı mest ü şehvîsi
Kalbi hasretle eyliyor imlâ...”¹⁰²

diye başlar. Bahçenin ağaçlarına çöken karanlığı ‘dūd-ı lâciverd’ diye niteler. Güllerin kokusunu ise ‘mest ü şehvî’ sıfatıyla tavsif eder. Mehmet Kaplan “Uzlette” şiirinde akşam vakti çeşitli duyularla hissedilen sevgilinin var mı yok mu olduğunun belli

⁹⁹ Kadın, sayı:16, s.8

¹⁰⁰ Tahsin Nahit, a.g.e., s.74

¹⁰¹ Tahsin Nahit, a.g.e., s.127

¹⁰² Servet-i Fünûn, Kânûn-i Evvel / 12 Zilhicce 1327, c.40, Adet:1019, s.103

olmadığını, akşam vakti, orada mevcut olmayan hayâlî veya gerçek bir kadın özleminin Haşim'in şiirlerinde de görüldüğünü belirtir.¹⁰³

Şair "Akşam Recası" isimli şiirinde sevgilisine "ey güzel kalp ey âsumân-ı vefa" diye seslenir ve ondan kendisini ve aşk için bir çocuk olan rûhunu "leyl-i müzlim"de bırakmamasını ister.

"Gel bu şâmın ipekli gölgeleri
İşliyorken mukaddimât- şebi

Beni yalnız bırakma korkuyorum;
Aşk için bir çocuk olan rûhum"¹⁰⁴

"Mukaddemât-ı Leyliye" şiirinde de vakit akşamdır. Şair odasının mabedi sessizliğinden sıkılmış ve penceresini aşmıştır. Akşam vaktinde her taraf ağlatıcı, her taraf gamlı, her cihet titremektedir.¹⁰⁵

Şair "Tuyûf-ı Mesâ"¹⁰⁶ şiirinde akşam hayalleri kurar ."O" şiirinde ise mesûd akşamın menekşe rûhu düşerken sevgiliyle sandala binerler ve bunu her akşam tekrarlar.

"Fakat ben işte her akşam onunla gezmedeyim,
Gel ey vürûdunu bir ömr içinde beklediğim!"¹⁰⁷

2.1. 12. Gece

Tahsin Nahit'in şiirlerinde sık sık kullandığı temalardan biri de "gece"dir. İlk şiiri "Fener"den itibaren bu tema görülür. 1905 yılında Çocuk Bahçesi Dergisinde yayınlanan "Fener" şiirine

¹⁰³ Mehmet Kaplan, Şiir Tahlilleri, Dergah Yayınları, İst.1994. s.161

¹⁰⁴ Tahsin Nahit, a.g.e., s.156

¹⁰⁵ Tahsin Nahit, a.g.e., s.116

¹⁰⁶ Rûbab, 14 Haziran 1328, No:22, s.239

¹⁰⁷ Servet-i Fünûn, 12 Augustos 1326 / 20 Şaban 1328, c.39, Adet:1003, s.257

“Her Şeb fenerin karşiki sâhilde mükedder
Sessiz uzanır paslı, sönük nazra-i dûdu.”¹⁰⁸ diye başlar.

Şair tespit edebildiğimiz doksan iki Şiirinden sadece on iki tanesine “gece...”, “geceydi..”, “her Şeb”, “bu Şeb”, “bir Şeb”, “bu gece”, “bir kamersiz gece”, “bir münevver gece”. “yine bir leyle-i vahdet” gibi gece ve geceyle ilgili tamlamalarla giriş yapar. Diğer Şiirlerinde de gece temini sıklıkla kullanır. Fecr-i Âticilerin akşam vaktini çok sevdiklerini daha önce söylemiŐtik. Sevdikleri bir diğer vakitte kamerin kendilerine eşlik ettiği, sevgiliyle kah buluştukları kah özlemiyle yanıp tutuŐtukları gece vaktidir.

Şair geceyi Şiirlerine çoğunlukla fon olarak kullanır. “Menfâdan Avdet” adlı Şiirinde Şair sadece zamanı belirtmek için bir defa “gece” kelimesini kullanır.

“Geceydi... Marmara sâkin, kamer de yüksekte
O sath-ı naimişlerdi serâb-ı semen...”¹⁰⁹

ve bir daha otuz iki beyitlik Şiir boyunca kullanmaz.

Şair bir kısım Şiirlerine “bu gece”, “bu Şeb” gibi belirli bir geceye vurgu yaparak başlarken geceyi aynı zamanda bir tem olarak kullandığı Şiirlerine “bir kamersiz gece”, “bir münevver gece”, “yine bir leyle-i vahdet” gibi gecenin özelliklerini belirten tamlamalarla başlar. “Kış Gecesi” Şiirindeki:

“Bir kamersiz gece... Her yerde sükûnet, zulmet...
Bir karanlık gece, yıldızlar hep
Sanki ezhâr-ı zeheb...”¹¹⁰

¹⁰⁸ Çocuk Bahçesi, 7 Nisan 1321, No:12, s.3

¹⁰⁹ Resimli Kitap, 10 Temmuz 1325, c.2, No:10, s.1037

¹¹⁰ Tahsin Nahit, a.g.e, s.101

mısraları ve özellikle birinci mısra kış mevsiminin şairin rûhî yapısı üzerinde yarattığı etkileri ve soğukluğunu göstermektedir. Her yer sessizdir ve zulmet içindedir, her zaman geceyi süsleyen, aydınlatan kamer ortalıkta yoktur. Şair oluşturmak istediği kış tablosu için gecenin sessizliğinden ve karanlığından olabildiğince yararlanmak ister.

Şair sevgiliyle birlikte hayal ülkelerine doğru yol almak istediği “Gidelim... Ebediyen Gidelim” şiirinde ise geceyi tenvir edilmiş, nurlandırılmış, göklerin siyahlığını ise bilinmeyen, sırlı olarak niteler.

“Bir münevver gecenin âgûş-ı tâbânında,
Muhteşem göklerin esrâr-ı siyah famında”¹¹¹

Görüldüğü gibi şair geceyi kendi istediği doğrultuda bazen olumlu bazen de olumsuz duygularını anlatmada yardımcı olarak kullanır. Umumiyetle şair geceyi, özellikle kamer ve yıldızlar tarafından aydınlatılmış geceyi sevgiliyle sahilde el ele dolaşan ya da hayal iklimlerine yelken açılan esrarlı bir zaman dilimi olarak ele alır.

2.1.13. Kamer

Akşamı ve geceyi çok seven şairin bu tabloyu bütünleyen üçüncü ve çok sık kullandığı tem “kamer”dir. Gece bazen olumsuz imajlar çizmek için de kullanılır. Fakat aynı durum kamer için geçerli değildir. Hatta kamersiz gece karanlık ve zulmet doludur. Şaire göre kamer daima geceyi aydınlatır ve nurlar saçar, aynı zamanda şairin en yakın dostu ve şiir beldesinin ilahesidir. Şair ilhamını kamerden alır.

“Kamer bu belde-i şi’rin nihân ilahesidir;
Yegâne menba-ı şi’rim ziyalı cephesidir.
Kamer o ye’simi tenvîr için çıkar her şeb,
Zavallı rûhuma ilhâm ederdi şi’r-i zeheb

¹¹¹ Servet-i Fünûn, 15 Kânûn-i Sâni 1324, c.36, Adet:922, s.186

Kamer ufuktaki bir belde-i ümmîde giden.
Nezîh bir yol açar bahre zer çiçeklerden;”¹¹²

Kamer, şiir beldesinin gizli ilahesi olduğu gibi şair hüsni ta’lil sanatı yaparak kamerin şairin ye’sini aydınlatmak için her gece çıktığını söyler. Ve yine kamer, şairin sürekli gitmek istediği ümit beldesine doğru uzanan denizde altın çiçeklerden yapılmış nezih bir yol açar.

“Adada Bir Gece”¹¹³ şiirinde kamer semâya mâi tüllü bir fânus içinde yükselirken “Bir Parça”¹¹⁴ şiirinde de kamer semâya doğru ‘şâirâne bir şekilde yükselir’ ve siyah deniz onun altın saçıyla işlenir. “O Zühre”¹¹⁵ şiirinde ise akşamın hüznü sevgilinin saçlarında uyurken, kamerin nuru da gözlerine güler. “Zulmet”¹¹⁶ şiirinde ise şair gecenin siyahlığını ‘kamerin iltifâtı nurundan’ mahrum oluşuna bağlar. “Kış Gecesi”¹¹⁷ şiirinde yine şair sükûnet ve zulmetler içindeki karanlık bir geceyi tasvir ederken gecenin kamersiz olduğunu özellikle şiirin başında vurgular. Manzum hikaye tarzında yazılmış “Kamerin Bir Hikâye-i Aşk”¹¹⁸ şiirinde de şair kameri kişileştirir ve bir aşk hikayesini onun ağzından anlatır.

Şair “Akşamın En Güzel Dakikalar-II” şiirinde de kamerin nûrunu “bûse tarzında” görür ve bu nûr şiirin güzelliğiyle dudak dudağadır. Şiirin güzelliği kamerin nûrundadır. Zaten şaire göre şiir beldesinin ilâhesi de kamerdir.

“Kamerin nûru bûse tarzında
Şi’r-i hüsnünle oldu leb-ber-leb”¹¹⁹

¹¹² Tahsin Nahit, a.g.e., s.10-11-12

¹¹³ Çocuk Bahçesi, Yıl:1905, No:14, s.1

¹¹⁴ Musavver Muhit, s.1325, c.11.No:39, s.473

¹¹⁵ Servet-i Fünûn, 28 Teşrîn-i Evvel1326 / 8 Zilkade 1328, Adet:1014, s.435

¹¹⁶ Servet-i Fünûn, 28 Nisan 1327 / 13 Cemaziye’l-Evvel 1329, c.40, Adet:1040, s.607

¹¹⁷ Tahsin Nahit, a.g.e., s.101

¹¹⁸ Tahsin Nahit, a.g.e., s.110

¹¹⁹ Tahsin Nahit, a.g.e., s.40

2.1. 14. Mevsimler

Tahsin Nahit'in şiirlerinde bütün mevsimlerden esintiler vardır. Daha çok sonbahar mevsimi ve insanlar üzerindeki tesirleri başta gelmek kaydıyla bütün mevsimlerden bahsetmiş ve bu mevsimlerin ismiyle en az birerde şiir yazmıştır.

Şair için sonbahar mevsimi adeta hüznün mevsimidir. Bu mevsimde hazan havası şair odasında yalnızken haşin darbelerle penceresine vurur. ¹²⁰“Zehr-i Hazân” şiirinde ‘baran-ı rahmet’ dediği ve adına şiirler yazdığı yağmur hazan mevsiminde daha bir hüznü ve duygulu yağarak şairin acılarını koyulaştırır. Devamında şair bütün ağaçların uyanık olduğunu, hasta dalları ve ölmüş çiçekleriyle, ağlayan bu gecede tabiatın bir büyük hastane olduğunu söyler. ¹²¹

“İhtizâr-ı Eylül” şiirinde ise şair keder ve infial rüzgarının estiğini ve bütün ufku matemli bir tülle sardığını, kamerin ise gökte solgun ışıklarıyla mevsimin sinesinde bir sarı gül gibi kaldığını haber verir. Her zaman parlaklığıyla ve nûruyla geceyi aydınlatan kamerin ışıklarını solgun olarak nitelemesi şairin bu mevsimde tabiata nasıl bir rûh haliyle baktığını yansıtır. Bu mevsimde sevgilinin kokusunu getiren rüzgar uzun bir âha benzemektedir. ¹²²

Şairin en çok konu edindiği ikinci mevsim bahar mevsimidir. Bahar mevsiminde tabiatta bir canlanma görüldüğü gibi şairin rûhunda da bir kıpırdanma hissedilir. Bu mevsimde güneş şaire ufuklarda, uzaktan uzağa nurla dolu olarak güler. Bütün kuşlar ormanda ahenk içinde gülerek öterler ve perilerin nefesinde canlanan rûhânî bir rüzgar altın dalgaları öper. ¹²³ Hazan mevsiminin tersine bu mevsimde her şey olumludur. “Şâm-ı Bahar” şiirinde de şair bu olumlu havayı sürdürür. Bahar mevsiminde akşamın esmer saçından ‘bûy-ı leylâk’ dökülür ve yine esen havada gençlik rüzgarı vardır. Şair bunu şöyle dile getirir:

¹²⁰ Tahsin Nahit, a.g.e., s.146

¹²¹ Tahsin Nahit, a.g.e., s.131

¹²² Rûbab, s.1328, c.1, No:24, s.261

¹²³ Çocuk Bahçesi, 9 Haziran 1321, No:21, s.3

“Esiyor bir hevâ-yı itr-ı şebâb
Var teselli per-i şeffkinde;
Ediyor kalbimi benim şadâb...”¹²⁴

Esen havada gençlik kokusu bulunduğu gibi şefkatli kanadında da tesellî vardır ve bu tesellî şairi mutlu eder.

Şair için kış mevsimi de hazan mevsimi gibi olumsuz anlamlar ifade eder. “Kış Gecesi” şiirine şair çok sevdiği kamersiz başlar ve her yer zifirî karanlık içindedir. Şair sevgilinin ‘yad-ı hayâliyle’ karanlıklara, yıldızlara yalvarır ve kendini hasta, şefkat-zede olarak tanımlar. Kendisinin niçin şefkat-zede ve hülyâ-zede olduğunu kamerin ve kış rüzgarının bilmediğini söyler. Devamla sevgilinin kokusunu getiren rüzgarın artık bahar rüzgarı olmadığını kutuplardan uçan buzlu rüzgarların olduğunu haber verir. Artık bu kış gecesinde kamer sislidir ve yıldızlar uzaklarda birer gizli emel gibi müphemdir. Şair sevgilisine şöyle seslenir:

“Sen gel
De berâber gecenin rûhu ezen zulmet-i mağmûmunda
Ezilip haşrolalım...
Sen gel
De beraber ebediyetlerin a’ mâkında
Rûh-ı sevdâyla karışmış kalalım.”¹²⁵

Şair manzum hikaye tarzında yazdığı ve mutlu bir yuvayı tasvîr eden “Kış” şiirine adanın karlar altındaki görünümünü tasvîr ederek başlar.

“Ada; bir leyl-i şitâ; karların altında zemîn...
Uyuyor mest-ü münevver, uyuyor hep sâkin.”¹²⁶

¹²⁴ 16 Kânûn-i Evvel 1326 / 27 Zilhicce 1328, c.40, Adet:1021, s.150

¹²⁵ Tahsin Nahit, a.g.e., s.101

¹²⁶ Tahsin Nahit, a.g.e., s.92

der ve kar'ı yeryüzünü örten bir örtüye benzetir. Şair kış gecesi dolaşmaktadır ve etrafın sessizliğinden ürker. Fakat yine de şair kar'ı güzel bulur ve onun, adanın güzellikleriyle mezc olmuş halini beğenir.

Şairin en az mevzu' edindiği mevsim yaz mevsimidir. Şair "Yaz" şiirinde "Kış" şiirinde olduğu gibi mutlu bir yuvayı anlatır. Bu yuva adanın çamlı sahili üstündedir. Yuvanın her tarafında gece gündüz kuşlar uçuşmaktadır ve bu mutlu, güler yüzlü eve daima göklerden güzel nâmeler dökülmektedir. Şair bu güzel yuvaya rûhen aşık olmuştur ve taklît etmek istemektedir.¹²⁷

"Yaz Gecesi" şiirine de şair güzel tasvirlerle başlar. Yaz gecesinde gece sakin ve derindir, bakışlar elmaslı, yıldızlar nurludur. Her taraf sessiz ve bu sessizliğin üzerinde güzel bir nağme vardır. Bu nağme hayata ve hisse tesir etmektedir. Kamer bu yaz gecesi sevda ateşine tutulduğu ana kadar denizlere gülümsemektedir. Ne zamanki sevdaya kapılmış o zaman yorulmuş, kimsesiz bî-tâb kamer olmuştur.¹²⁸

Tahsin Nahit "Mevsimler" adlı şiirinde ise sırasıyla bütün mevsimlerin tabiat ve insan rûhu üzerindeki etkilerinden bahseder. Bahar bölümünde sonbahar havasının kokusunun ipekli dalgaları ılık ılık öptüğünü ve kol kola mutlu bir çiftin bahçelerden geçtiğini anlatır. Yaz bölümünde ise temmuz ateşiyle kavrulan çöller, akşamları biraz serince bir hava teneffüs ederler, ağaçlarında yemişler gülümser ve göklerden bahçelerin üstüne bir öpücük iner. Akşam vakti o eski aşıklar 'mest-i zevk u mesâr' içinde bahçeden geçerler. Şair onların halini şöyle anlatır:

"Kadın bugün açılan bir gül-i muhabbeti;
Yanında âşıkı bir nahl-i pür-meserretti;"

Şair şiirin sonbahar bölümüne ise şöyle başlar:

"Mesafelerde dumanlar ve bahçelerde melâl;
Bir eski şaire benzer zavallı mevsim-i lâl..."

¹²⁷ Tahsin Nahit, a.g.e., s.85

¹²⁸ Tahsin Nahit, a.g.e., s.105

Ağaçların dökülürken sararmış evrâkı
Yavaş yavaş bükülür son çiçeklerin sâkı...”

Şair sonbahar mevsimini böyle tasvîr ettikten sonra eski aşıklara döner ve onların artık bakışlarında tefekkür, dudaklarında vakar olduğunu söyler. Devamla aşıkların konuşmasını şöyle aktarır:

“ – Sever misin beni hâla

- Hava serin dönelim.

Uzaklaşıp gidiyorlardı neş'esiz, müzlîm”

der ve aşıkların üzüntülü bir şekilde oradan geçtiklerini anlatır. Şair kış mevsimine ayırdığı bölümünde ise bahçelerdeki kurumuş yaşlı ağaçların omuzunu beyaz bir kefen gibi karların örttüğünü, eşyanın rûhunu bir sessizliğin çöktüğünü anlatır. Eski aşıklar yine sahnededir ve bu durumu tetkik ederler:

“ – Senin saçın gibi bak her taraf beyaz.

-Sanki

-Senin belin gibi dallar bükülmemişler mi?...

Uzaklaşıp gidiyorlardı onlar evlerine

Dururdu yaşlı ağaçlar kefenleriyle yine.”¹²⁹

Şiirin sonunda aşıklar kavuşmuştur fakat şair yıllar sonrasını anlatmayı tercih eder ve iki sevgiliyi kış mevsimine ve tabiata uygun olarak saçlarına ak düşmüş ve beli bükülmüş olarak anlatır.

2.1.15- Ölüm Temi

Tahsin Nahit'in şiirlerinde en çok işlediği temlerin başında aşk, sevgili ve tabiat temlerinin geldiğini daha önce belirtmiştir. Ölüm temi şairde daha çok sonbahar mevsiminin gelmesiyle birlikte tabiatta görülen değişiklikler olarak karşımıza çıkar. Şair

¹²⁹ Servet-i Fünûn, s. 1327, c.40, No: 1040, s.607

“Kamerin Bir Hikâye-i Aşkı”¹³⁰ şiirlerinde de aşkına karşılık bulamayan sevgilinin ölümünü konu edinir.

“Zehr-i Hazân” şiirinde gece vakti hazân yağmuru yağmaktadır ve melekler alemi ile insanlar alemi uyumaktadır. Uyumayan tek şey tabiattır, ağaçlar uyanıktır fakat dalları hasta çiçekleri ise ölmüştür. Şair bu tabloyu çok acıklı bulur ve tabiatın bu tablo önünde secde edeceğini söyler.¹³¹ “İhtizâr-ı Eylül” şiirinde de keder rüzgarı esmektedir ve ufuklar matemli bir tülle kaplanmıştır. Şair kameri mevsimin sinesindeki sarı bir güle benzetir. Sarı gül sonbaharda kurumuş ve sararmıştır. Sahilde ise zavallı zayıf bir kimse boğuk boğuk öksürmektedir ve bir zaman sonra ufka sessizlik hakim olur. Arkasından sarı güllerle süslü bir tabut gelir.¹³² Tabutun sarı güllerle süslenmesi hazan mevsiminin tabiatta yarattığı değişimin ana renginden kaynaklanır.

Şair “Kamerin Bir Hikaye-i Aşkı” şiirinde sevgilisi tarafından aldatılan bir ‘taze kadın’ın önce hastalanması sonrada ölümünü anlatır.

“Babasıyla zavallı vâlidesi
Ağlıyorlardı giryesiz sessiz.
Zavallı kız ölmüş
Açıktı enzârı”¹³³

2.1.16. Sosyal Konular

Tahsin Nahit şiirlerinde sosyal konulara çok az yer vermiştir. Umumiyetle şiirlerin muhtevasını aşk, sevgili, tabiat, gece, ruh hassasiyetleri vb. ferdî konular oluşturmaktadır. Ancak şair az da olsa sosyal konular işlemiştir. Bazı edebiyat tarihçilerinin onun şiirlerini değerlendirirken kullandıkları “tamamıyla ferdî konulu şiirleri” şeklindeki yargılar doğru değildir. Şair Rûh-ı Bî-Kayd adlı kitabına sosyal konulu şiirlerini almamış bu şiirleri değişik dergilerde kalmıştır.

¹³⁰ Tahsin Nahit, a.g.e., s.110

¹³¹ Tahsin Nahit, a.g.e, s.131

¹³² Rûbab, s.1328

¹³³ Tahsin Nahit, s.110

“Resimli Kitap” dergisinde yayınlanan “10 Temmuz Takdis Edelim” şiirinde şair İkinci Meşrutiyeti kutlamakta ve bu olaydan yola çıkarak hürriyet, adalet, eşitlik, kardeşlik gibi sosyal kavramları irdellemektedir. Bir anda fecâatli, korkulu, azaplı bir rüyadan uyandığımızı ve bu dört cenneti bir anda kazandığımızı ifade eder.

“Hürriyet adâlet ve müsâvât ve uhuvvet;
Biz işte bu dört cenneti bir anda kazandık,
Bir anda fecâatli ve müstakbeli nekbet
Bir korkulu rüyâ-yı muazzebden uyandık.”¹³⁴

Şair hidayet sabahı olarak nitelendirdiği hürriyet için ‘oh!’ çeker, vicdanlı vatandaşlarımızın şevk ile dolu olarak sadâkât kucağını açtıklarını ve yüce bir duyguyla karşılaştıklarını söylerken bunu saâdet olarak değerlendirmektedir. Şaire göre hürriyet, hamiyetli vicdanlı ve çalışkan olanlara saâdet tacı koyacak ve bu milletle yükselecektir. Şair şiirini ‘On Temmuz takdis edelim ey koca millet’ diye bitirir.

Manzum küçük hikaye tarzında yazdığı “Menfâdan Avdet” şiirinde de şair vatanını kurtarmaya çalışan istibdâda karşı kin ve nefret duyan bir gencin hikayesini anlatır. Genç, otuz yaşında yoktur fakat istibdâddan dolayı sekiz yıl sürgün hayatı yaşadığı için saçları ağarmıştır ve gören genci sanki elli yaşında sanır. Şair bu gencin önce çocukluğunu anlatır ve mektepte ‘sa’y ile namûs yeter’ sözü verdiğini söyler. Fakat hayat acıdır genç zulüm ve vahşetle karşılaşmakta gecikmez. ‘Muhterem vatan’ hilelerle, yalanlarla ölüm çukuruna doğru sürüklenmektedir ve kurtuluş ümidi yok gibidir. Fakat vatanın bu durumunu görünce çocuğun vicdanı bu vazifeyi ona yüklemiştir.

“O kahraman çocuğa bu vazife yükletti;
O müstebidlere – ilk hissi – kin ve nefretti

Fakat bu kin ile nefretle mahv-ı istibdâd
Düşündü olmayacak.. tâ uzakta bir imdâd

¹³⁴Resimli Kitap, c.2, No: Temmuz 1325, s.1056

Yavaş yavaş ona bir nûr-ı tesliyet verdi..

Bu (meşveret) o zaman ittihâda rehberdi”¹³⁵

Çocuk istibdâda karşı savaş açar ve bir hayli iş görür fakat ansızın müthîş bir iftirayla nefy edilir. Sekiz yıldır işte bu sürgün yerindedir ve vatanına yeni dönmektedir. Şair bu şiirle birlikte geçmişteki zulümlerin dağıldığını ve gelecek güzel günlerin nûruyla ufkun aydınlandığını söyler. Genç İstanbul’a geldiğinde kubbeli mabedleriyle, minareleriyle şehir ona selam durmaktadır. Şair bu şiirini de meşrutiyetin ilanını kutlamak için yazmış ve “On Temmuz Takdis Edelim” şiiriyle birlikte Resimli Kitap mecmuasında neşretmiştir.

Tahsin Nahit’in sosyal konulu bir başka şiiri de Rûbab dergisinde yayınlanan “Bulgaristan Müslümanlarına” adlı şiiridir. Bu şiirde şair; Balkan savaşlarında Bulgarların müslümanlara yaptığı zulmü, baskıyı ve eziyeti dile getirmektedir. Yapılan vahşet ve kinle ifade edilir. Zayıflar vatansız birer sefil, şehitler mezardan uzak, köyler din düşmanlarının elinde haraptır. Topraklar düşmanla yerle bir olmuştur ve her dakika yüz bin âh edilmektedir.

Şanlı bayrağın altında toplanan erler ise, bir gün bu Müslümanları kurtaracaklardır. O zaman o sefiller, altı yüz senedir şanı hiç azalmayan ‘Hilâl-i Osmânî’nin ne demek olduğunu görecekleridir. Zira o şanlı bayrağı düşman kanıyla biz boyadık. Şair zalimleri ‘bizim uşaklarımızken’, ‘domuz çobanları’ gibi ifadelerle nitelendirir. Tek kusurumuzun yavaş kızmak olduğunu söyleyen şair kızınca da dağ, dere düşman kanıyla kızarır der.

“Biraz yavaş kızarız – bir kusurumuz vardır –
Kızınca dağ, dere, düşman kanıyla hep kızarır.

Emîn olun sizi artık halâs eylerler,
Bu şanlı bayrağın altında toplanan erler.”¹³⁶

¹³⁵ Resimli Kitap, c.2, No: 10, 10 Temmuz 1325, s. 1037

¹³⁶ Rûbab, 28 Zilkade 1330/25 Teşrîni Evvel 1328

Şairin, Tahsin Nahide adıyla Çocuk Bahçesi dergisinde yayınlanan “Küçüklere Bayram Hediyesi” adlı şiiri de çocukların bayram sevincini dile getiren sosyal konulu bir şiirdir. Şair şiirini mini mini karilerine ithaf eder. Şair gökte meleklerin bile bayram sabahı sevindiklerini, insanların o gün akın akın camiye gittiklerini ve çıkışta evlerine acele bir şekilde giderek bayramlaştıklarını anlatır. O gün davullar çalınır, çocuklar yeni elbiselerini giymiş ve mutludurlar. Şair, o gün fakirlerin bile ziyaretlerine gelenlere şeker verdiğini, meleklerin kanatlarında neşeler saçarak bayram sabahına nur ve renk kattığını anlatarak şiirine son verir.¹³⁷

2.2-ŞİİRLERİNİN DİL ve ÜSLÛP YÖNÜNDEN İNCELENMESİ

Evrenin bilinci olan insanın her bilinçli eyleminde bir iletişim ögesi vardır. İnsan ilişkilerinin temellendiği en gelişmiş sistem dildir. Dil bir işaretler sistemdir. İnsanlığın düşünce tarihinin temelinde; dile dayanan iletişiminin bilinçli olarak yorumlanması, söze dönüştürülmesi, büyük bir buluş olan yazıyla kaydedilmesi yatmaktadır. Üslûp dil aracılığıyla kurulan iletişimin kişiselleşmesi genel olan dilin özel olarak kullanılmasıdır.

Dil, üslûp, söz ve şiir arasında organik bir bağ vardır. Bu kavramlar arasındaki karşılıklı etkileşimin vardığı sentez şiir sanatını doğurmuştur. Tanımlamalar akıl işi olmasına rağmen söz sanatı olan şiir ise akıl dışıdır. Bu zorluğa rağmen genel bir çerçevede içerisinde “şiir gerek içerik, öz, gerekse söze dönüştürme, sunuluş açısından, özgün etkilemeye, duygulandırmaya yönelik, yaratı niteliği taşıyan bir söz ürünüdür.”¹³⁸

Sanat eserlerini bilimsel çalışmalara aktarmada üslûp “... tabii dilin imkanlarından, şartlarından bir ayrılma, bir sapmadır” dolayısıyla “... üslûp incelemesi bu sapmanın sınırlarını, sebeplerini ve şartlarını belirli prensipler etrafında izâha gayret sarfeder”¹³⁹ değerlendirmesini ona prensip olarak görmek gereklidir. Sanatçıların var olan dile katkıları, yeni yaşam alanları açmaları bu şekilde gerçekleşir ve dil bu kullanımlarla yeniden dirilir.

¹³⁷ Çocuk Bahçesi, 5 Mayıs 1321, No: 16, s.13

¹³⁸ Doğan Aksan, Şiir Dili ve Türk Şiir Dili, Be-Ta Basım Yayım Evi, İst, s.8

¹³⁹ Şerif Aktaş, Edebiyatta Üslûp ve Problemleri

“Koşma” şiiri dışındaki bütün şiirlerinde aruz veznini kullanan Tahsin Nahit şekil olarak da klasik edebiyatın nazım birimi olan beyitten batı edebiyatı kaynaklı nazım biçimlerine kadar birçok nazım biçimini denemiştir. Dili Fecr-i Âti’ye özgü ağır, ağıdalı, kapalı bir dildir. Şair kendine özgü bir şiir dili kuramamıştır.

Edebiyatımızda çekim gücü olan, kalıcılaşan sanatçıların çoğu dili işleyerek mükemmelleştirmiş, yeni sembol ve imajlarla yüklü, özgün bir dil ve üslup dünyası kurmuşlardır. Bu nitelik ve ayrıcalık Tahsin Nahit için söz konusu değildir. Şairin etkilendiği Fuzûlî, Nedim, Tevfik Fikret, Yahya Kemal ve Ahmet Haşim dil ve üslubu kullanışta kendilerine özgü bir dünya kurabilen dev isimlerdir. Daha çok çabalama ve taklid devresinde kalmış olan Tahsin Nahit’in Rûh-i Bî-Kayd isimli şiir kitabının neşri münasebetiyle Ahmet Haşim şu değerlendirmede bulunur:

“Ve hassâsiyet-i münasebetiyle izhar edecek olan gençlerin birisi ve en sevimlisi Tahsin Nahit’tir. Bence şimdilik eserden ziyâde sâhib-i eser büyük bir dikkate şâyandır. Zira bugünkü eseri ancak bir vaat, kıymetli bir vaat olabilir. Esirgeyeceğimiz takdîrât-ı müfritayı biz ona yarın medyûnuz.

.....

Rûh-ı Bî-Kaydı teşkil eden parçaların büyük bir kısmı devr-i tereddüd ve tecrübeye aittir. Bunlarda şairin şahsiyet-i mümtâzesini aramayınız. Orada bilakis dünkü üstatların tesîrâtı ıyandır.”¹⁴⁰

Rûh-ı Bî-Kayd dışında değişik dergilerde kalmış şiirlerinde de Tahsin Nahit kendi özgün şair kişiliğini oluşturamayacaktır. Pek fazla orijinal duygu ve hayallere sahip olmayan şair derinliksiz, yüzeysel ve sanat gücü zayıf şiirleriyle Fecr-i Âti edebi topluluğunda birinci derece şair konumuna yükselememiş ve taklit devresinde kalmıştır.

Şairimizin dili ve üslubu hakkında varacağımız genel yargıları somutlaştırmak için eserlerin kronolojik sırasını ve bütünlüğünü düşünerek ilerlememiz sağlıklı ve doğru olacaktır. Çünkü “metinde konuşan insanın veya yazarın mizacına, hayat tecrübesine ve yaratma faaliyetine ait unsurlardan kaynaklanan ve dil malzemesinin seçilmesinde olduğu

¹⁴⁰ Servet-i Fünûn, c.38, S. 981, 11 Mart 1326, s.291

gibi kullanılmasında da etkili olan hususlar bulunmaktadır.¹⁴¹ Eseri meydana getiren sosyolojik, fizyolojik, psikolojik etmenler, estetik ve etik etkenlerin ayrıştırılması ve çözümünü bizi sanatçının üslûbuna ve hareket noktası olan “ben”e götürür. Tahsin Nahit’in şairlik serüveninin bir boyutu olan dil ve üslûp özelliklerini daha açık ve net bir şekilde ortaya koyabilmek için şu alt başlıklardan yararlanacağız.

1. Fecr-i Âti Devrine Ait Dil
2. Divan Şiirine Dayalı Etkileşim
3. Sade Söyleyiş – Konuşma Dili
4. Edebi Sanatlar
5. Sözcük Dünyası ve Yinelenen Sözcükler
6. Cümle Yapısı ve Noktalama
7. Şair ve Yazarlara İthafılar

2.2.-1 Fecr-i Âti Devrine Ait Dil

Tahsin Nahit’in Fecr-i Âti Edebî Topluluğunun kurulmasında ve yaşamasındaki birleştirici ve bütünleştirici rolünü daha önce görmüştük. Tahsin Nahit hayatı boyunca Fecr-i Âti dışında hiçbir edebî topluluğa ve harekete katılmamıştır.

Fecr-i Âticiler “sanat, sanat içindir” anlayışına bağlıdırlar. Sanatın şahsi ve muhterem olduğuna inanırlar. Şiirde Edebiyat-ı Cedîde’nin özelliklerini sürdürürler. Arapça ve Farsça kelimeleri sık kullanırlar, tamlamalara, bileşik sıfatlara bol bol yer verirler. Bu özellikler Tahsin Nahit’in şiirlerinde de sıkça görülür. Dehân-ı rûh-u âver, nezîh-i pür safvet, fevk-i siyeh fâm, ridâ-yı hercâî gibi tamlamaları sık sık kullanır.

Şair bazen şiirinin bir mısrasını olduğu gibi sıfatlarla ve tamlamalarla örer. “Benim Ruhum” şiirinin bir mısraı:

¹⁴¹ Şerif Aktaş, a.g.e, s.60

“Nigah-ı şuledâr-ı ismetin”¹⁴²

“Kırlarda” şiirinin bir mısrası ise:

“Levha-i pür-sükûn u harda”¹⁴³ şeklindedir.

Tahsin Nahit, Fecr-i Âti şairlerinin çok sevdikleri ve sık sık şiirlerinde kullanıkları zaman dilimi olan akşam ve geceye ait kelimeleri ve tamlamaları da sık sık kullanır. Akşam vakti için “kül rengi”, “eflatun renk” gibi sıfatlar kullanan şair gece için daha çok “laciverd” ve “sisli” sıfatlarını kullanır. Yine şaire göre kamer hastadır ve çehresi soluktur. Şair içinde bulunduğu edebi topluluğa Edebiyât-ı Cedîde’den miras kalan olumsuz kelime ve imajları kullanma anlayışına sıkı sıkıya bağlıdır. “Hazân” şiirinde ilk bentteki 33 sözcükten 10’u karamsarlık ve melâl bildiren kelimelerdir. Bunlar “hırçın, hazân, yalnız, haşin, melâl, vahîm, hasta, verem, darbe, figân, kış” sözcükleridir. Şair şiirin ikinci bendinde de “fersûde, mâli, sonbahar, kadî’ d, nâlede, pejmürde, solgun, zâil” kelimelerini, üçüncü bentte ise yine “hüzn, harâbe-zâr, hasta, ye’s, hazân” gibi kelimeleri sık sık kullanır. Şair “Zühre” şiirinde de gece için dalgın, hülyâ-zade ve bi-tâb sıfatlarını yakıştırır ve aynı mısradaki kullanır.

“Bir şeb, yine dalgın, yine hülyâ-zede, bi-tâb
Çamlıklar içinde gidiyordum... yine mehtâb”¹⁴⁴

Şair, o yıllarda dilin sadeleşmesi gündemde olmasına rağmen buna ilgisiz kalır ve Fecr-i Âti diline sıkı sıkıya bağlıdır. Genellikle tabîî unsurlara esrarlı bir hava veren, onlara müphem duygular yükleyen, yumuşak, romantik bir üslûp kullanmaya çalışır. Ancak duygularını derinleştiremeyen şair tahlîlî üsluptan çok tasvîrî üslûba bağlı kalmıştır.

¹⁴² Tahsin Nahit, a.g.e, s.23

¹⁴³ Tahsin Nahit, a.g.e, s.157

¹⁴⁴ Tahsin Nahit, a.g.e, s.140

2.2.2-Divan Şiirine Dayalı Etkileşim

Tahsin Nahit klasik nazım biçimlerinden daha çok mesnevi tarzını tercih etmiştir. Özellikle manzum hikaye tarzında yazdığı “Ben”, “Yaz”, “Kış”, “Menfadan Avdet” gibi şiirlerinde mesnevi tarzını kullanmış ve bu tarzın klasik kafiye düzenine uymuştur. Şair manzum hikaye tarzında yazdığı bu şiirlerinde dil olarak ise daha sade bir dil kullanmaya özen göstermiştir.

Şairin ulaşabildiğimiz şiirleri içerisinde “Gazel” adlı sekiz beyitlik bir şiiri de vardır. Bu şiirinde şair hiç kullanmadığı bir vezni kullanır. Aruzun müfteliün – müfteilün – fâ i lün vezniyle yazılan şiirin diğer şiirlerinden isminden başka farkı yoktur. Şair “Gazel” in son beytinde etkilendiği Fuzûlî’ler, Nedim’ler misali aşka vurgu yapar ve alemde tek taptığının aşk olduğunu, bunun sebebini ise bildiği tek sevâbın bu olmasına bağlar.¹⁴⁵

Tahsin Nahit beşli bentlerle kurulan nazım biçimlerinden tahmsi de kullanmıştır. Nedim’in “gibi” redifli gazelini,¹⁴⁶ Yahyâ Kemâl’in ise “Hâmid’e Gazel”¹⁴⁷ ve “Mahurdan Gazel”¹⁴⁸ ini tahmis etmiştir. Şair bu tahmislerinde son derece başarılıdır ve divan edebiyatı geleneğini ve mazmunları ustalıkla kullanmaktadır. ‘Bülbül’, ‘gül’, ‘otağ-ı cem’, ‘serv-i hırâmân’, ‘rind’ manzumları bunlardan sadece birkaçıdır.

Şair bir şiiri dışında bütün şiirlerinde aruz veznini başarıyla kullanmıştır. O, kuru şekilciliğe karşıdır. Onun için edebî bir eserin milletin malı olmasının birinci şartı rûhumuzda makes bulabilmesidir. Hece yahut aruzun onun için ehemmiyeti yoktur. Böyle düşünen şair şiirlerinde aradığı güzelliği yakalayabilmek için divan edebiyatı geleneğine ait manzumlardan ve düşünce dünyasından yararlanmaya çalışmıştır. Özellikle son zamanlarında yazdığı şiirlerinde bu etki açıkça görülmektedir.

¹⁴⁵ Rûbab, 19 Cemâziye’l-Evvel 1330/3 Mart, 1328, No: 16, s.166¹⁴⁵

¹⁴⁶ Nedim, 16 Kânûn-i Sâni 1919, S.1, s.7

¹⁴⁷ Şair, 12 Kânûn-i Evvel 1918, c. 1, S.1, s.7

¹⁴⁸ Şair, 26 Kânûn-i Evvel 1918, c.1, S.3, s.43

2.2.3-Sade Söyleyiş Konuşma Dili

Şairin şiir dilinin Fecr-i Âticilerin kullandığı ağır ve ağıdalı bir dil olduğunu daha önce belirtmiştik. Bunun yanında şair özellikle manzum hikaye tarzında yazdığı şiirleri ile sosyal içerikli şiirlerinde yer yer sade söyleyişe yönelir.

“Bulgaristan Müslümanlarına” şiirindeki

“Biraz yavaş kızarız – Bir kusurumuz vardır –
Kızınca dağ, dere, düşman kanıyla hep kızarır.”¹⁴⁹

Beyti ile “Küçüklere Bayram Hediyesi” şiirindeki

“Ne tatlıdır o gün cihân,
O günde bir fakîr bile
Şeker verir gelenlere
Hülâsa tatlıdır zaman”¹⁵⁰

Dörtlüğü şairin sosyal içerikli şiirlerindeki konuşma diline yaklaşma temayülünü gösterir. Yine şair manzum hikaye tarzında yazdığı “Yaz” ve “Kış” şiirlerinde de konuşma diline yaklaşır. Her iki şiirinde bölüm sonlarında kullandığı:

“Pek beğendim bu küçük aileyi ben güzelim;
Sen de takdîr ediyorsan bunun taklîd edelim.”¹⁵¹

Beyti bu yargılarımızı destekler niteliktedir. Fakat belirtmemiz gerekir ki Tahsin Nahit’in şiirlerinde hakim olan asıl dil ağır, ağıdalı, yabancı sözcüklerin ve tamlamaların bol kullanıldığı Fecr-i Âti dilidir.

¹⁴⁹ Rûbab, 28 Zilkade 1330, 25 Teşrin-i Evvel 1328, c.2, No: 41, s.13

¹⁵⁰ Çocuk Bahçesi, 5 Mayıs 1321, No: 16, s.13

¹⁵¹ Tahsin Nahit, a.g.e, s.85-92

2.2.4-Edebi Sanatlar

Tahsin Nahit'in şiirlerinin ana temasını aşk, sevgili ve tabiat teşkil eder. Şair bu sınırlı konular üzerinde de fazlaca derinleşememiş tasvirî üslûptan tahlilî üslûba geçememiştir. Kendine has özgün kimliğini oluşturamayan şairin şiirlerinde görülen söz sanatları da dar bir çerçevede kalmıştır.

Şair sevgilisini daha çok tabiattaki varlıklara benzetir ve onun için "bir çiçek kız" der.¹⁵² Şairin mutlu olduğu günlerde nûruyla geceyi aydınlatan kamer ise sevgiliden ayrı olduğu günlerde hastadır. Deniz ise "Aşkından muvakkaten mahrum hasta bir genç kadın"a benzetilir.¹⁵³

Tahsin Nahit teşhis ve intak sanatlarını çok kullanır. "Teşhis, kişileştirme demektir. İntak da konuşturnak. Demek ki bu sanatlar kişi sayılmayan ve konuşamayan varlıklarla ilgilidir. Kişilik ve konuşma insana ait özelliklerdir. İnsan olmayan varlıkları insana benzeterek onlara insan özellikleri vermek bu sanatın temelini oluşturur."¹⁵⁴ Şair denizi ve kameri bazen güzel bir kıza bazen de hasta bir genç kadına benzetir ve kişileştirme yapar. Kişileştirmelerinin çokluğu dikkati çekerken bu kişileştirilen varlıkların konuşurulmasına ise nadir rastlanır. "Kemerin Bir Hikâye-i Aşkı" adlı şiirinde şair kamerin muazzam, müthiş yapılı bir şatonun burçlarının üstünde sevgilisini aradığını ve ona şöyle seslendiğini açıklar:

Söylüyor burçlara:

Sizde ey lâne-i bûm

Altı yüzyıl evvel

Bir güzel taze kadın

Gezinir her akşam"¹⁵⁵

Şair, "Herhangi bir gerçek olayın meydana gelmesini, hayali ve güzel bir nedene bağlamaktır"¹⁵⁶ şeklinde tarif edilen hüsn-i ta'lîl sanatını da zaman zaman kullanmıştır

¹⁵² Tahsin Nahit, a.g.e, s. 150

¹⁵³ Musavver Muhit, S.1325, c.1, No: 21, s. 323

¹⁵⁴ İsa Kocakaplan, Açıklamalı Edebi Sanatlar, M.E.B, İst 1992, s.175

¹⁵⁵ Tahsin Nahit, a.g.e, s.110

¹⁵⁶ Cem Dilçin, Örneklerle Türk Şiiri Bilgisi, T.D.K, Ank.1995, s. 443

“Ben” şiirinde şair kamerin her gece görünme sebebini, dünyanın hareketinin bir sonucu olarak görmez ve onun kendi üzüntüsünü aydınlatmak için her gece çıktığını iddia eder.

Kamer, o ye’simi tenvîr için çıkar her şeb,
Zavallı rûhuma ilhâm ederdi şi’r-i zeheb.”¹⁵⁷

Şairin, çok duygulanması ve heyecanlanması sonucunu doğuran olayları göz önüne getirip ‘ey’, ‘hey’ gibi ünlemlerle onlara seslenmesi¹⁵⁸ şeklinde tarif edilen nidâ sanatını da şair sık sık kullanır. Özellikle duygularının coştığı ve galeyana geldiği anlarda sevgiliye, kamere, denize, rüzgara ve sırlara sık sık değişik ünlemler kullanarak seslenir.

“Bilmiyorsan bunu ey bad-ı şitâ, ey rüzgar!
Ey esrar”¹⁵⁹

diye seslenen şair “Akşam Recâsı” şiirinde de güzel kalbe ve vefalı göklere seslenir. Ayrıca şair mısralarına seslenme bildiren ünlemlerle başlamaktan büyük zevk alır.

“Ne kadar benziyor nazarlarına
Ey güzel kalp, ey âsumânı vefâ”¹⁶⁰

Tahsin Nahit zıtlıkların büyüünden de yararlanmak ister. Kış şiirinde karla tabiatın bütünleşmesini anlatırken “vahşet-ü letâfet”, “nur ile zulmet” sözcüklerini aynı mısradaki kullanır.

“İşte vahşet-ü letâfet ne güzel mezc olmuş
Rûhu tefrîh edecek olmasa insan medhûş”

¹⁵⁷ Tahsin Nahit, a.g.e, s.10

¹⁵⁸ Cem Dilçin, a.g.e, s.453

¹⁵⁹ Tahsin Nahit, a.g.e, s.101

¹⁶⁰ Tahsin Nahit, a.g.e, s.156

Şair “Söz arasında herkesçe bilinen geçmişteki bir olaya, ünlü bir kişiye, bir inanca yada yaygın bir atasözüne işaret etmek onu anımsatmak”¹⁶¹ olan telmih sanatını da Yahya Kemal’in Hamîd’e gazelini tahmis ederken kullanır. Şair ‘otağ-ı cem’ ve ‘hazret-i cem’ terkipleriyle şarabı icat etmekle meşhur olan İran hükümdarlarından Pişdâdiyân’ın dördüncüsü Cem veya Cemşîd’e telmih yapar.¹⁶²

Tahsin Nahit söz sanatlarını kullanmada pek başarılı değildir. O daha çok akşam, deniz ve kamerle ilgili tasvirler yapmayı, bu temlerle alakalı bir şiir dünyası kurmayı yeğler. Kurduğu bu dünyada da derinlemesine tahliller yapmaz, taklit ve tecrübe devresinden kurtulamaz.

2.2.5 -Sözcük dünyası ve Yinelenen Sözcükler

Tahsin Nahit’in sözcük dünyasının oluşumunda hayatın değişik devrelerinde geçirdiği psikolojik ve sosyal olayların etkisi olduğu gibi gençlik hayatının çoğunu geçirdiği Büyükkada’nın da etkisi vardır. Umumiyetle Fecr-i Âti dilini kullanan şair estetik kaygıların ön planda olduğu şiirlerinde ağır ve ağıdalı bir dil kullanır. Bu şiirlerinin teması aşk, sevgili ve tabiattır. Şair bu şiirlerinde deniz ve deniz hayatına vukûfiyetinin de tesiriyle bolca denizle ilgili terimler kullanır. Denizle ilgili terimler kullanmakla kalmaz bunları sıfatlarla örür. Şair denizi bazen sınırlı bir insana, bazen de hasta bir genç kadına benzetir.

Şairin en çok kullandığı kelimelerden biri de “akşam”dır. Bütün Fecr-i Âticiler gibi akşam ve akşama ait değişimleri anlatan kelime ve tamlamaları çok sever. Akşam için eflatun ve mor sıfatlarını kullanan şair gece için ise ‘laciverd’ sıfatını uygun görür. Şairin psikolojik durumuna göre kamer nurlu, parlak, hasta, sönük, zavallı gibi sıfatlar alır.

Tahsin Nahit’in “Kış Gecesi”¹⁶³ şiirindeki toplam 230 kelimedenden 48’i olumsuzluk bildiren kelimelerdir. Şiir dünyasında olumsuz kelime ve tamlamaların ayrı bir yeri

¹⁶¹ Cem Dilçin ,a.g.e, s.461

¹⁶² Ahmet Talat Onay, Eski Türk Edebiyatında Mamunlar, M.E.B, İst 1996, s.153

¹⁶³ Tahsin Nahit, a.g.e, s.101

vardır. Ona göre gece dalgındır, hülya-zadedir ve bî-tâbdır. Şair bu üçünü aynı mısradaki kullanmaktan çekinmez.

“Bir şeb yine dalgın, yine hülya-zade, bî-tâb
Çamlıklar içinde gidiyorum... yine mehtâb”

Şair bunlardan başka şu sıfatları ve tamlamaları da sık sık kullanır:

‘Fıkr-i meyûs u gam penâh’, ‘feyfa-yı bî-nasîb’, ‘semâyı mükedder’, ‘ümîd-i şefkat-riz’, ‘ihtisâs-ı meçhûl’, ‘hazinli meşcere’, ‘ye’s-i leyâl’, ‘hayâl-i baîd ü mev’hûm’, ‘va’z-ı sâkit’, ‘leyl-i müzlim’ vb.

Şair sosyal temleri işlediği az sayıdaki şiirinde de hürriyet, adalet, müsâvât, uhuvvet, hamiyet, vatan, millet, bayrak, hilâl-i osmânî gibi sözcükleri sıklıkla kullanır. Fakat unutulmamalıdır ki Tahsin Nahit’in şiirlerinde işlediği ana temler aşk, sevgili ve tabiattır, kelime kadrosu daha çok bu temlere göre şekillenmektedir.

2.2.6-Cümle Yapısı ve Noktalama

“Cümle bir fikri, bir düşünceyi, bir hareketi, bir duyguyu, bir hadiseyi tam olarak bir hüküm halinde ifade eden kelime grubudur. Cümlelerin temel fonksiyonu hüküm ifade etmektir.”¹⁶⁴ Türkçe’de cümle dizimi özne + tümleçler + yüklem olduğu halde şiir dilinde söze kuvvet ve güzellik katmak için bu dizimin dışına çıkılabilir.

Tahsin Nahit’in şiirlerinde ve özellikle manzum hikayelerinde diğer şiirlerine oranla daha düzenli bir yapı göze çarpar.

“Kış” şiirindeki şu beyitler bu yargımızı destekler nitelikte ve kurallı cümleler halindedir. “Sâmit, âsûde ve sâkin koruluklar hoştu;

Şimdi bak lambası sönmüş bütün evler boştu

¹⁶⁴ Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, Bayrak Yayınevi, İst.1993, s. 376

Böyle birkaç saat âsûde ve rahat geçti.

Şimdi artık uyumak vakt-ü saati geçti”¹⁶⁵

Yine şairin manzum hikaye tarzında yazdığı “Yaz” şiirinde de kurallı cümle yapısına uyan bol miktarda mısra vardır. Şairin bir kısım şiirlerinde ise fiil cümleleri hakim olmasına rağmen devrik bir yapı vardır. Bu tür devrik yapılı şiirlerinde şair fiilleri mısra başlarında kullanmayı sever. Şair, “İdeal” şiirinin ilk üç mısra’ına çekimli fiillerle başlar.

“Bir ateşin karanfili bir penbe ğâzedden

Süzdüm, leb-i latîfini yaptım, harîs ü şûh...

Koydum dehân-ı sâfına dendân-ı yâsemen

Bilmem niçin fakat, bunu hoş bulmuyordu ruh?”¹⁶⁶

Şair birçok şiirinde de devrik isim cümleleri kullanır.

“Aşkından muvakkaten mahrûm

Hasta bir genç kadını sanki deniz.”

Tahsin Nahit birçok şiirinde anlamı mısradan veya beyitte tamamlamaz ve anlam diğer beyitte devam eder. Şiirlerinde bunun örneği çok fazladır ve buna anjambman denmektedir. Şair “Meslek” şiirini adeta bu dediğimiz ölçülerde yazmıştır ve anlam sürekli diğer beyite atlar.

Biraz giryeden biraz kandan

Ve riyadan teşekkül etmiş olan

Hasta mahlûku üzmemek, hatta

Ona bir cenneti emel-pirâ

¹⁶⁵ Tahsin Nahit, a.g.e, s.92

¹⁶⁶ Tahsin Nahit, a.g.e, 7

Va'd eden köhne itikâdatı
Yani sevda denen hayâlatı¹⁶⁷

Şeklinde şiir devam eder.

Noktamlı; sözcüklerden oluşan cümleleri en kolay okunan biçime getirmek için uygulanan, okumayı disiplin altına alan basit işaretler sistemidir. Kendileri basit olmakla birlikte işlevleri önemli olan bu işaretleri ilk defa Şinasi kullanmıştır. Türk şiirine girişi ise daha çok Servet-i Fünûn kuşağının pratikleriyle olmuştur. Tahsin Nahit her türlü noktalama işaretini (nokta, virgül, üç nokta, noktalı virgül, soru işareti, ünlem işareti, konuşma çizgisi, tırnak) bonkörce kullanmıştır. Şair şiire bir ulvîlik ve derinlik kazandırmak için özellikle üç noktayı bolca, hatta nokta konulacak yerlerde bile kullanır. “Mehasine Karşı” şiirinin son üçlüğünde şair bütün mısraların sonunda üç noktayı kullanmıştır.

“Fakat bu ye’simi ben, ben de bilmiyordum ki...
Terennüm eyleyeyim kainat-ı hülyâya...
Bütün mehasine karşı gelir bu hiss-i bekâ...¹⁶⁸

“Yaz” şiirinde de şair soru işaretini ve ünlemi birlikte kullanarak okuyucuda hem merak hem de şaşkınlık hissi uyandırmak ister.

“Ve öper rûh-ı kamer hep o küçük köşkü yine...
Acaba kim bu küçük lâneye sahib?!
Dinle:
Bu küçük lânedeki bir zevce ile bir zevce yaşar;
Ve saadetleri hep böyle muhitâta taşar...”

Şair Rûh-ı Bî-Kayd’daki ve dergilerde kalmış bütün şiirlerinde noktalama işaretlerini bolca kullanmıştır.

¹⁶⁷ Tahsin Nahit, a.g.e, s.28

¹⁶⁸ Tahsin Nahit, a.g.e, s.152

2.2.7- Şair ve Yazarlara İthafılar

Tahsin Nahit, Türk edebiyatında eşine çok az rastlanır bir şekilde şiirlerinin büyük bir bölümünü şair ve yazarlara atfetmiştir. Şiirlerinin büyük bir bölümünü şahıslara atfeden şairin böyle bir yola başvurmasında dost ve birleştirici mizacının etkisi olduğu kadar kanımızca Fecr-i Âti şairleri arasında hiçbir zaman birinci dereceden sanatçılar arasına girememesinin ve kendine özgü bir üslubunun olmayışının da büyük tesiri vardır.

Şair tespit edebildiğimiz doksan iki şiirinden otuz bir tanesini yani üçte birini sırf şair ve yazarlara ithaf etmiştir. Bunun yanında Rûh-ı Bî-Kayd isimli kitabının her bir bölümünü de yine bir şair arkadaşına ithaf etmiştir. Rûh-ı Bî-Kayd'ın "Benlik" bölümü Yakup Kadriye, "Aşk" bölümü Şehabeddin Süleyman'a, "Serâb-ı Müstakbel" bölümünü Hamdullah Suphi'ye, "Raks-ı Elhan" bölümünü Celal Sâhir'a, "Tabiat" bölümünü de Emin Bülent'e ithaf etmiştir. Şair Rûh-ı Bî-Kayd'da bölüm ithaf ettiği sanatçılara ayrıca bu kitapta şiir ithaf etmemiştir.

Tahsin Nahit Köprülü-zâde Mehmet Fuat'a üç şiir ithaf etmiştir. Bunlar "Benim ruhum", "Arzu-yı Müzmin" ve "Ye's" şiirleridir. Ali Süha'ya da "Kamerle" ve "Buhayra-i Mukaddes" şiirlerini ithaf etmiştir. Şair çok sevdiği Şehabeddin Süleyman ve Hamdullah Suphi'ye de Rûh-ı Bî-Kayd'dan bir bölüm ithaf ettiği gibi dergilerde kalmış şiirlerden de birer şiir ithaf eder.

Tahsin Nahit sadece dost ve arkadaşlarına şiirlerini ithaf etmemiş "Karilerime", "Mülhimesine", "Her zaman sana", "Annesine", "Ölen gaye-i hayaliyeye", "Mini mini karlerime" gibi isimsiz ithaflar da yapmıştır. Yine şair şiirlerinde sık sık kullandığı kamere ve mevcelere de birer şiir ithaf etmiştir.

Şair bazı şiirlerinin ve Rûh-ı Bî-Kayd'daki bölümlerin başına etkilendiği yerli ve yabancı şairlerden alıntılar yaparak başlamıştır. Bunlar arasında yabancılardan Lamartine, Andre Chenier, Edmont Rostans, Albert Somain, Emerson'u sayabileceğimiz gibi bizden de Fuzûlî, Şeyh Galip ve Dertli'yi sayabiliriz.

2.3- ŞİİRLERİNİN ŞEKİL YÖNÜNDEN İNCELENMESİ

2.3.1- Şiirlerinin Yapı Bakımından İncelenmesi

Arayışlar devrine kadar olan Türk Edebiyatı'nın baskın iki ana çizgisi vardır. Birincisi İslamiyet'ten öncesi, ikincisi sonrasındır. İslamiyet'ten önceki Türk şiirinin heceye dayalı geleneksel yapısı, katı ve sıkı kuralların olduğu Divan şiiri ile, İslamiyet'in kabulünden sonra tanışmıştır. Bu tarihsel buluşma ile dil-düşünce, üslûpla beraber yapısal değişimler de yaşanmış, hece geleneği yerini titiz işçiliğin olduğu aruza dayalı kalıplara bırakmıştır.

Tanzimatla beraber yeni arayışların merkezi Batı dünyası olmuştur. Böylece şiirimizin Halk ve Klâsik edebiyattan beslenen kaynaklarına bir yenisi daha eklenmiştir. Tahsin Nahit'in şiirlerini yapı bakımından incelerken bu tespitleri de dikkate alarak üç alt başlık altında inceleyeceğiz.

1. Divan Edebiyatı geleneğine bağlı nazım şekilleri
2. Batı Edebiyatı'ndan alınan nazım şekilleri ve yeni denemeler
3. Halk Edebiyatı geleneğine bağlı nazım şekilleri

2.3.1.1-Divan Edebiyatı Geleneğine Bağlı Nazım Şekilleri

Divan Edebiyatı nazım birimi beyittir. Tahsin Nahit'in şiirlerinin önemli bir kısmını beyit nazım birimini kullanarak yazmıştır. Özellikle hikâye tarzında yazdığı "Ben", "Dinle", "Yaz", "Kış", "Zühre" gibi şiirlerini beyitler şeklinde yazmıştır. Bu şiirlerinin kafiye örgüsü de mesnevi nazım biçiminde olduğu gibi her beyitin kendi arasında kafiyelenmesi şeklindedir.

Tahsin Nahit beyitlerle kurulan mesnevi nazım biçimini tercih etmesinin yanında beşli bentlerle kurulan nazım biçimlerinden tahmisi de kullanmıştır. Nedim'in "Gibi" redifli gazelini,¹⁶⁹ Yahya Kemal'in "Hamid'e Gazel"¹⁷⁰ adlı gazeliyle,

¹⁶⁹ Nedim, 16 Kanûn-i Sâni 1919, S., s.7

¹⁷⁰ Şair, 12 Kanûn-i Evvel, 1918, c.1, s.7

"Mahurdan Gazel"ini ¹⁷¹ tahmis etmiştir. Tahminin sözlük anlamı beşleme, beşli duruma getirmedir. Tahmiste en önemli nokta eklenen dizelerin, gazelin beyitleriyle anlam ve güç bakımından kaynaşabilmiş olmasıdır. Yoksa eklenmiş dizeler sırtır, birer yama gibi kalır ve tahmis başarılı sayılmaz. Bu bakımdan Tahsin Nahit'in tahmisleri başarılıdır ve asıl metne ¹⁷² uyum sağlamıştır. Şair divan edebiyatı şiir dünyasına yabancı olmadığını kullandığı mazmunlarla ispatlamıştır. "Otağ-ı Cem", "bülbul", "gül", "saki", "şarap", "bezm-i mey", "serv-i hırâmân", "bülbul-i bî-hemtâ" bu mazmunlardan sadece bir kaçıdır. Şair bu şiirlerinde de diğer şiirlerinde olduğu gibi aruz veznini başarıyla kullanmıştır.

2.3.1.2-Batı Edebiyatından Alınan Nazım Şekilleri ve Yeni Denemeler

Tahsin Nahit, Galatasaray Sultanesi'nde öğrendiği Fransızcasıyla Batı edebiyatını daha yakından takip etmeye çalışmıştır. Ayrıca Paris'e giderek kısa bir süre de olsa orda kalmış ve batılı şair ve yazarları bir nebze de olsa yakından tanıma fırsatına kavuşmuştur.

Şair batı kaynaklı nazım biçimlerinden en çok İtalyan edebiyatında ortaya çıkıp oradan Fransız edebiyatına ve dolayısıyla bütün Avrupa edebiyatlarına ve Türk edebiyatına geçen sone nazım biçimi kullanmıştır. "Menekşe Gölge", "Demet", "Aşk", "Kemere", "Hazan", "Bahar", "Çiçekler Arasında" bunlardan sadece bir kaçıdır. Şair tespit edebildiğimiz doksan iki şiirinden yirmi yedi tanesini sone nazım şekliyle yazmıştır.

Sone, aşk konulu şiirler için uygun bir nazım şekli olduğu için Servet-i Fünûncular ve Fecr-i Âticiler bunu çok kullanmışlardır. Tahsin Nahit sonenin klasik kafiye örgülerinden farklı kafiye örgülerini de denemiştir. Örneğin "Aşk" şiirinin kafiye düzeni şöyledir: abab- cddc-dee-ffd. "Zulmet" şiirinde de yine farklı bir kafiye örgüsü kullanır: abab-cdcd-eef-ghg. Şair "Uzlette" şiirinde ise sonenin duygu yönünden en güçlü

¹⁷¹ Şair, 12 Kanûn-i Evvel, 1918, c.1, s.43

¹⁷² Cem Dilçin, a.g.e, s.223

olan son bölümünden sonra bir dize daha eklemiştir. “Uzlette” şiirinin kafiye düzeni şu şekildedir: abab-cdcd-eff-ghh-g.

Tahsin Nahit’te şekilde yenilikler yapma eğilimi ilk şiirinden itibaren görülür. “Fener” adeta sonenin bir başka tarzda dizayn edilmiş şekli gibidir. Kafiye düzeni şu şekildedir: abba-cdd-eff-aaga. Şair “Bir Sanatkarı Zî-Ahlaka” şiirinde de iki soneyi arka arkaya birleştirmiştir. İlk sonenin üçlüklerinin kafiye düzeni ise aynıdır.

Şairin “Hilal-i Seher” adlı şiirinde de denediği bir başka tür ise “Triyole” dir. Triyole, on dizelik bir nazım biçimidir. Başta iki dizelik bir parçadan sonra, dörder dizelik iki bent gelir. Baştaki iki dizelik parçanın birinci dizesi birinci dörtlüğün dördüncü dizesi olarak tekrarlanır. İkinci dizesi de ikinci dörtlüğün yine dördüncü dizesi olarak tekrarlanır. Ancak yinelenen bu iki dizenin diğer dizelerle anlamca uyuşması gerekir. Triyolede iki uyak kullanılır. Baştaki iki dize kendi arasında uyaksız olmakla birlikte, sonunda yineledikleri dörtlüklerin uyaklarını bu iki dize oluşturur. Buna göre uyak düzeni de şöyledir: a¹b²-aaaa¹-bbbb².¹⁷³

Tahsin Nahit şiirlerinde müstezad nazım biçimini de denemiştir. “Bahar”¹⁷⁴ şiirinde müstezad-ı sūdâsiye biçimindedir. Ancak uzun mısralar Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün/ Mefâilün vezniyle yazılırken, kısa mısralar yani ziyâde mısralar, bazen Mefâilün tef ‘ilesiyle yazılırken bazen de Mefâilün/ Mefâilün tef ‘ilesiyle yazılmaktadır. Yine aynı şiir Müstezad biçimiyle başlamış olmasına rağmen beşli ve dörtlü bentlerle devam etmiştir. Bu da şairin nazım biçimi konusunda serbest davrandığını göstermektedir. O dönemde serbest müstezad ve serbest nazım biçimi bolca kullanılmaktadır. Şair kendisi de Rûh-i Rî-Kayd isimli kitabının “Raks-ı Elhan” adlı bölümünün başına “Serbest Nazım” ifadesini koymuştur.

2.3.1.3-Halk Edebiyatı Geleneğine Bağlı Nazım Şekilleri:

Tahsin Nahit’in en az kullandığı nazım biçimi halk edebiyatı nazım biçimleridir. 1919 yılından sonra başlayan Türkçülük akımıyla, şairler edebiyat alanında Türk şiirinin

¹⁷³ Cem Dilçin, a.g.e, s.369

¹⁷⁴ Çocuk Bahçesi, 9 Haziran 1321, No: 21, s.3

öz kaynağı olan halk edebiyatına yönelmişlerdir. Tahsin Nahit'te hayatının son günlerinde yazdığı bir koşmasıyla bu yönelişe katılır. Şairin bu nazım biçimiyle yazdığı şiirin adı da "Koşma" dır.¹⁷⁵

Tahsin Nahit şiirlerinde yapı bakımından serbest davranmıştır. Ölümünde önce kendisiyle yapılan bir mülakatta kendisinin aruz vezninden yana olmasına rağmen hece vezniyle yazılan şiirlerin de milletin malı olduğunu, milletin malı olmak itibarıyla bir koşmanın bir gazelden farklı olmadığını söyler. Şaire göre her yeni tarz her yeni şekil eğer bir kıymet ifade ediyorsa edebiyatı güzelleştirir, zenginleştirir.¹⁷⁶

2.3.2-- Şiirlerin Vezin ve Kafiye Yönünden İncelenmesi :

2.3.2.1-Vezin Yönünden İnceleme:

2.3.2.1.1-Aruz Vezni:

VIII. yüzyılda Arap edebiyatında doğan aruz; Arap kültürü ve edebiyatı ile birlikte İran'a, Afganistan'a, Orta Asya ve Hindistan'a kadar yayılmış, X. Yüzyıldan başlayarak İslam dinini benimseyen Türklerin edebiyatına da girmiştir. Arap ve İran şiirlerinden gelen yeni nazım şekilleriyle birlikte aruz vezni medrese kültürü ile yetişmiş kişilerin kullandığı zümre edebiyatının ölçüsü olmuştur.¹⁷⁷

Arap, Fars ve Türk edebiyatlarında kullanılan aruz vezninin temeli hecelerin açık ve kapalı oluşuna dayanır. Divan şairlerinin elinde git gide millileşen bu aruz Türkçe'ye uygunluğunu Yahya Kemal ile zirveye taşımıştır. Yeni Türk şiiri kurmaya çalışılırken Tanzimat'ta yeni şekil denemeleri yapılmış ancak ölçü olarak aruzun kullanılmasına devam edilmiştir. Şairimizin aralarında eserlerini verdiği Fecr-i Âticiler Servet-i Fünûncular da olduğu gibi klasik vezin anlayışını değiştirmeden çok, modernize etme, kendi sanat ve estetik anlayışına uygun duruma getirme denemeleri yapmışlar ve kısmen de başarılı olmuşlardır.

¹⁷⁵ Şair, 27 Şubat 1919, c.1, S. 12, s.180

¹⁷⁶ Nedim, Yıl, .1919, c. 1, S.3, s.54

¹⁷⁷ Haluk İpekten, Eski Türk Edebiyatı, Nazım Şekilleri ve Aruz, Dergah Yay. 1. Bsk, İst. 1994, s.167 ,

Bu arayışlar daha özerk bir yapıya bürünerek şiirlerin dize yapılarını ruh durumlarına yakınlaştırma, bir şiirde değişik vezinlerle ahengi kurma denemelerine de dönüşmüştür. Tahsin Nahit de şiirlerinde vezinleri müzikal değerleri yönünden ele alarak vezin, konu bağlantısını da gözeterek aynı şiirde birkaç vezni birlikte kullanma yoluna gitmiştir. “Kamerin, bir hikaye-i Aşkı”¹⁷⁸ isimli şiirinde yedi değişik kalıp kullanır. Bu kalıplar Fe‘ilâtün/ Fe‘ilâtün/ Fe ‘ilâtün/ Fe ‘ilün ve Fe‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/Fe‘ilün kalıplarının tef‘ilelerinin eksiltilmesiyle oluşmuştur. Şair bu yöntemi sık sık kullanır. “Korkuyorum”¹⁷⁹ şiirinde altı değişik kalıp kullanan şair “Zehr-i Hazan,¹⁸⁰ Kamerle”¹⁸¹ ve “Kış Gecesi”¹⁸² şiirinde de beş değişik aruz kalıbı kullanılır. Şair bu kalıpları umumiyetle karışık bir şekilde kullanmakla beraber düzenli bir şekilde kullanıldığı da olur.

Şair “Şiir” adlı şiirinde

“Şiir mi istediniz? Dinleyin bu giryeleri:

Şiir... Şiir denilen bir zavallı rüyâdır.

Adeta bir sevimli rüyâdır...

Asabî”¹⁸³

mısralarında Mefâ‘ilün/ Fe‘ilâtün /Mefâ‘ilün/ Fe ‘ilün kalıbını sürekli baştan bir tef‘ile eksilterek kullanır.

Tahsin Nahit şiirlerinin tamamında –Koşma hariç- aruz ölçüsünü kullanmıştır. Nedim mecmuasında kendisiyle yapılan bir röportajda aruz ölçüsünden yana olan tavrını net bir şekilde ortaya koyar. Şair Türkçe’de uzun heceler olmadığını savunanlara karşı çıkar: “ Bizim Türkçemizde uzun heceler medler var. İbtidâî Türklerin lehçesiyle bir eylül, bir nîsân demek kabil değildir. Halbuki ben eylül ve nîsânın Türkçe başka ismini bilmediğim için Allah’a da Çalap dersem kendime Allah’ı inkar etmiş nazarıyla

¹⁷⁸ Tahsin Nahit, a.g.e, s.110

¹⁷⁹ Servet-i Fünûn, 17 Kanûn-i Evvel 1325, 17 Zilhicce 1327, c. 38, Adet: 969, s.107

¹⁸⁰ Tahsin Nahit, a.g.e, s.131

¹⁸¹ Tahsin Nahit, a.g.e, s.128

¹⁸² Tahsin Nahit, a.g.e, s.101

¹⁸³ Tahsin Nahit, a.g.e, s. 124

bakarım.”¹⁸⁴der. Şair mülakatın devamında ise bir şeklin önemli olmadığını aslolanın yazılacak şiirlerin rûhumuzda bir makes bulmasının olduğunu söyler.

Şair şiirlerinde yirmi değişik aruz kalıbını kullanmıştır. Bunlardan bir kısmı büyük kalıpların birer tef'ilelerinin atılmasıyla oluşmuş kısa kalıplardır. Şair aruz vezninin en çok Daire-i Mütenevvasının Bahr-ı Cedîd'inden Fe'ilâtün /Mefâ'ilün/ Fe 'ilün veznini kullanmıştır. Bu vezni şair kırk şiirinde kullanmıştır.En çok kullandığı ikinci vezin ise Daire-i Muhtelif'e'den Bahr-i Müctes vezni olan Mefâ'ilün/Fe'ilâtün/Mefâ'ilün/ Fe 'ilün veznidir ki şair bu vezni yirmi beş şiirinde kullanmıştır. Bir başka çok kullandığı vezin ise Daire-i Muhtelif'e'den Bahr-i Hezec vezni olan Mefülü/ Mefâilü/ Mefâilü/Fa 'ülün veznidir. Şair bu vezni de on iki şiirinde kullanmıştır. Şair on şiirinde de Daire-i Muhtelif'e'den Bahr-i Remel vezni olan Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe 'ilün veznini kullanmıştır. Şair bu vezni daha çok “Yaz”, “Kış”, “Kış Gecesi”, Kamerin Bir hikaye-i Aşkî” gibi manzum hikaye tarzında yazdığı şiirinde kullanmıştır.

Tahsin Nahit beyitlerle yazdığı şiirlerinde zaman zaman beyit düzenini bozmuş fakat vezni hiçbir zaman bozmamıştır. Şairin vezni kullanımında yer yer ulamalar ve imaleler görülmekle birlikte aruzu şiirlerine başarı ile uygulamıştır.

2.3.2.1.2-Hece Vezni

Ulusal ölçümüz olan heceden şiirlerde yararlanma Klasik edebiyatın dışında bir kol ve akım olarak halk şiirlerinin çabaları ile kesintisiz olarak sürmüştür. Ancak bu ölçünün ulusal bilinçle güncelleştirilmesi ve daha kapsamlı olarak kullanılması Milli edebiyat dönemine rastlar.

Şair hayatının son yıllarında hece veznine karşı olan sert tutumunu biraz olsun gevşetir. Kendisi için hece ya da aruzun önemli olmadığını aslolanın yazılacak şiirlerin rûhumuzda bir makes bulmasının olduğunu söyler. Şair bu yıllarda hece ölçüsüyle “Koşma” adlı bir şiir yazar ve bu şiirinde on birli hece (6+5)ölçüsünü kullanır.

“Ey gözümün nuru + var mıdır eşin

¹⁸⁴ Nedim, yıl,1919, c..1, S.3, s.54

Görür de kim etmez + ibtilâ
Peridir mutlaka + anan kardeşin
Belâsın sevdiğim + belâsın bela”¹⁸⁵

“Hece ölçüsünde dizenin belli bölümlere ayrılmasına durgulanma, bu bölüm yerlerine de durak denir. Hece ölçüsünde sözcükler bölünerek durak yapılmaz. Durak ancak, kulakta uyumlu bir izlenim bırakan anlamlı söz öbekleri arasında olur. Sözün akışına göre durak gerekli ve doğal olmalıdır.”¹⁸⁶ Şair duraklara son derece dikkat eder ve şiir boyunca hiçbir kelimeyi bölmez.

Tahsin Nahit “Koşma” şiirinde heceye adım atmış ve başarılı bir örnek vermiştir. Hece ölçüsüne karşı olan fikirlerinde ki bu yumuşama bize göre şairin ömrü vefa etseydi hece vezniyle bir çok eserler vereceğinin ispatıdır.

2.3.2.2.-Kafiye ve Redif Yönünden İnceleme

Kafiye insan bilincinin icatlarında birisidir. Yahya Kemal “kafiyenin insanların ilk medeni eseri olduğunu” söylerken tarihsel bir göndermede bulunmuştur. Söz ile bilinçli eylemlerde bulunan insan bunu yazıya dökmekten mahrum olunca, hatırlaması kolay olan şiir planına aktarmış ve kafiye ile mühürlenmiştir. Anonimleşen sözler böylece unutulmaktan kurtulmuştur.

Tahsin Nahit şiirlerinde kafiye unsurunu ihmal etmemiş ahengi ve akıcılığı sağlamak için kafiye ve redif unsurlarından faydalanmıştır. Şair daha çok tam ve zengin kafiye kullanmıştır.

“Bu muhît i sefil ü ed nâ da

T.U Redif

Yaşayanlar için meziyy et tir.

T.U Redif

“Aah, evet, kardeşim, bu dün yâ da

T.U Redif

¹⁸⁵ Şair, 27 Şubat 1919, c.1, S.12, s.180

¹⁸⁶ Cem Dilçin, a.g.e, s.40

“Ahmak olmak büyük saad et tir.”¹⁸⁷

T.U Redif

Şair Arapça ve Farsça kökenli kelimelerle de kafiyeler yapmıştır. Aşağıya aldığımız örnek Farsça kelimelerle yaptığı bir zengin kafiyedir.

“Şi ‘ rimle fakat anlatamam ondaki râz ı

Z.U Redif

Tasvîr edebilmek o güzel leyl-i niy âz ı”

Z.U Redif

Şair kafiyelenen sözcüklerden birinin tamamen diğerinin içinde yer alması demek olan tunç kafiyeyi de zaman zaman kullanmıştır.

“Şimdi artık gece olmuş ve ufuklarda ze hep

Tunç Kafiye

Laciverd bir yıldızlar altındaki yıldızlar hep”

Tunç Kafiye

Tahsin Nahit’in şiirlerindeki kafiye örgülerini ise belli oranda kullandığı nazım şekilleri belirler. Şair mesnevi tarzında yazdığı şiirlerinde kafiye örgüsüne sıkı sıkıya bağlıdır ve sapmalar görülmez. Koşma nazım şekliyle yazdığı “Koşma” şiirinde ise kafiye örgüsüne dikkat eder. Şair bazı şiirlerinde çapraz ve sarma kafiyeyi birlikte kullanır. “İdeal” şiirini buna örnek verebiliriz. Çoğu şiirinde ise sarma kafiyeyi tercih etmiştir.

Şair kafiye anlayışı olarak daha çok göz kafiyesine bağlı olmakla birlikte zaman zaman kulak kafiyesini de kullanmıştır. “Ben” adlı şiirindeki:

“Neler, neler?! O zaman sevgilimle ülfet için

Serin ziyalar altında aylı bir gecenin

¹⁸⁷ Tahsin Nahit, a.g.e, s.26

Sitârelerdeki Enzâr-ı şiir-i rûhâni

Onun ukûs-ı nigâhıydı rûhuma sanki"

Beyitleri buna örnek olarak gösterebiliriz. Arap edebiyatında kafiye seslerin değil harflerin benzerliği esasına göre kurulmuştur. Ses değerleri aynı bile olsa aynı harfle yazılmayan sözcükler kafiye kabul edilmemektedir. Klasik edebiyatta da aynı öngörüden hareketle kafiye göze göre idi. (Kafiye basar içindir, sem için değildir.) Yeni edebiyatın retoriğini kuranlar, Türkçe'de bir takım seslerin olmadığından hareketle, kafiyenin kulağa göre olması gerektiğini savunmuşlar ve uygulamışlardır. Edebiyatımızda kulak kafiyesi 1895 yılında yapılan abes-muktebes tartışması üzerine kabul edilmiştir. Tahsin Nahit kulak kafiyesini de kullanmakla birlikte daha çok göz kafiyesini kullanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TAHSİN NAHİT'İN TİYATROLARI

TAHSİN NAHİT'İN TİYATROLARI

Tahsin Nahit kısa ömrüne rağmen çok sayıda telif, adapte ve diğer yazarlarla birlikte müşterek tiyatro eserleri yazmıştır. Bu eserlerinin sayısı on biri bulmaktadır. Fecr-i Âti Topluluğunda Şehabeddin Süleyman'dan sonra tiyatroyla en çok iştilal eden Tahsin Nahit'tir.

Tahsin Nahit tiyatro çalışmalarına bilhassa Meşrutiyetten sonra ağılık vermiştir. Reşat Nuri yazarın ölümü üzerine yazdığı bir yazıda, onun hayatını ikiye ayırmayı düşündüğünü bir kısmını şiire bir kısmın da tiyatroya hasretmek istediğini ve bunu da kısmen başardığını, eğer ömrü vefa etseydi tiyatromuz için çok şeyler yapacağını yazar.¹⁸⁸

Tahsin Nahit'in ilk eseri "Jön Türk" isminde Ruhsan Nevvare'yle birlikte yazdığı vatani bir komedidir. O vakitlerde ihtilalin de etkisiyle bu tür konular sık sık işlenmektedir. Namık Kemal'in "Vatan Yahut Silistre" si hala oynanmaktadır.

Tahsin Nahit'in ikinci eseri Namık Kemal'in "Zavallı Çocuk" unu hatırlatan tek perdelik "Hicranlar" isimli piyesidir. Reşat Nuri bu piyesi samimi ve hazin bir eser olarak niteler. Şehabettin Süleyman'la yazdığı "Kırık Mahfaza" isimli piyesi ise memleketimizde sanatkarların ne elim ne müşkül durumda olduğunu anlatan bir piyestir.

"Kösem Sultan" isimli, Şehabettin Süleyman'la yazmış oldukları piyes ise; bizde yazılmış tarihi piyeslerin en başarılılarından. "Kösem Sultan" oynandığı zaman hakkında müspet tenkitler çıkmıştır. Mehmet Rauf eseri "şerâit-i sanata muvâfik" oyunlar arasında sayar ve maziyle yaşanan günler arasında bir bağ kurar¹⁸⁹ Yahya Kemal de bir yazısında bu oyunu zikre değer yegane eser sayarak, Avrupa'da tabii dekor içinde oynanan eselerden bahsederken "Kösem Sultan"ın Topkapı Sarayı'nda oynanmasını teklif eder. Eser basılmamıştır.

Tahsin Nahit "Kösem Sultan"dan sonra "Fırar" isminde iki perdelik bir piyes daha yazmıştır. Bu piyesten sonra milli piyes yazmayı bırakmış ve garp sanatlarını etraflıca

¹⁸⁸ Reşat Nuri Güntekin, Nedim Mecmuası, c.2, S.17, s.266-267

¹⁸⁹ Servet-i Fünûn, 23 ağustos 1328 / 5 Ağustos 1912, c.43, No:1109

tetebbu' etmek istemiştir. Tahsin Nahit bu devreden sonra adapte eserler vermeye başlamıştır.

“Bir Çiçek İki Böcek” adaptesi Dârü'l-bedâyi'nin en güzel eserlerinden biridir ve zamanında büyük şöhret kazanmıştır. Aynı zamanda bu eser Ertuğrul Muhsin'in ilk rejisörlük denemesi ile sahneye konulmuştur. Yine bu eser de yazarın basılmayan eserleri arasındadır.

Tahsin Nahit daha sonra garp edebiyatını daha iyi algılamak için Fransızca'dan “Rakibe” adlı eseri adapte etmiştir. Üzeride çalıştığı bir başka adaptesi ise bir perdelik “Bursalı Hala” oyunudur. Reşat Nuri Tahsin Nahit'le anlaşılmadıkları tek noktanın bu adaptasyon meselesi olduğunu söyler. Yazara bu kolay yolu seçmemesini, kendinden eser yazmasının daha doğru olacağını söylediği vakit Tahsin Nahit'in gülererek “Bursalı Hala”nın son adaptesi olduğunu ve bundan sonra milli piyes yazacağını söylediğini haber verir.¹⁹⁰ Tahsin Nahit adapte eserlerini sırf kendi sanat terbiyesi namına yazmış olmakla beraber her iki esere de kendi şahsiyetinden pek çok şeyler katmıştır.

Rıfat Necdet Evcimer'in büyük hikaye tarzında yazdığını söylediği, bizim de araştırmalarımızda ulaşılmadığımız “Mücadele-i Hissiye” isimli eseri Metin And tiyatro eseri olarak verir.¹⁹¹

Reşat Nuri , Tahsin Nahit'in tiyatrolarında bilhassa lisanı hoş bulduğunu ifade eder. Şehabettin Süleyman'la Tahsin Nahit'i tiyatroyu bayağı bir eğlence, kaba bir kazanç kapısı telakki edenlere karşı hakiki sanatı aşk ile müdafaa eden iki rükn olarak görür. Tahsin Nahit “Jön Türk “ piyesinin sonunda tiyatro ile ilgili görüşlerini açıklarken tiyatronun öğretici niteliği olan bir sanat olduğunu söyler. “Sanat sanat içindir” kaygısından öte “sanat toplumu eğitmelidir” görüşündedir. Şiirlerinde olabildiğince sanatlı bir üslup kullanmaya çalışan şairin bu görüşleri ilginçtir.

¹⁹⁰ Reşat Nuri Güntekin, Nedim Mecmuası, c.2, S.17, s.266-267

¹⁹¹ Metin And, Türk Tiyatrosunun Evreleri, Turhan Kitabevi, Ank.1983, s.303

3.1-JÖN TÜRK

3.1.1-Şahıs Kadrosu:

Kazım Paşa	: Mabeyn erkanından
Nihat Bey	: Kazım Paşa' nın ölen kardeşinin oğlu
İbrahim Efendi	: Kazım Paşa' nın katibi
Asım Bey	: Nihat Bey' in arkadaşı , İttihat ve Terakki Cemiyeti azası
Hakkı Bey	: Nihat Bey' in arkadaşı
Necip Bey	: İttihat ve Terakki Cemiyeti azasından bir zabıt
Lütfi Efendi	: Polis müfettişi hafiye
Ziver Ağa	: Paşanın harem ağası
Mehmet Ağa	: Paşanın ağası
Fitnat Hanım	: Paşanın zevcesi
Leyla Hanım	: Paşanın kızı
Diğerleri	: Askerler-Polisler-Ahali-Uşaklar...

3.1.2-Konu:

Üç perdelik milli temâşâ olarak tanımlanan tiyatro eseri Ruhsan Nevvare ve Tahsin Nahit imzalıdır. Eser , arkasında yer alan ibareye göre Haydarpaşa ; 15 Teşrin-i Evvel 1324 tarihli dir. Eserin bitiminde müelliflerin eserlerini sunuşunu yaptıkları ve tiyatro ile ilgili görüşlerini ifade ettikleri bir bölüm bulunmaktadır. Bu kısımdan müelliflerin tiyatroya bakış açıları da anlaşılmaktadır. Bu kısımda yer alan bilgilerden yola çıkarak devrin sanat anlayışı hakkında da malumat sahibi olmak mümkündür.

Vakanın Kuruluşu:

1.Perde:

1.Meclis : Nihat Bey , Leyla Hanım

Nihat etajerdeki gazeteleri tetkik etmektedir. Haberlerin kötü oluşu karşısında üzgün ve sıkıntılıdır.

Leyla odaya girer fakat o bu haberlere Nihat kadar önem vermez bir tavra sahiptir.

Aralarında bir konuşma başlar. Nihat Leyla' ya memleketin içinde bulunduğu kötü durumu ve duruma sebep olanların kimler olduğunu anlatmaya çalışmaktadır. Gazeteler Avrupa gazeteleridir. Nihat yöneticilerin içinde bulunduğu durumu anlatmaktadır Leyla' ya. Leyla anlatılanlar karşısında şaşkındır. Çünkü babası Kazım Paşa da bahsedilen bu yöneticilerden biridir. Leyla babasını bu bahsedilenlerden ayırma gayretindedir. Nihat da Leyla' nın bu tavrına sessiz kalır. Konuşmalar esnasında memleketin çöküşünü engellemek için yapılması gerekenler hakkında da konuşmalar geçer. Nihat' ın bu ifadeleri Leyla' yı endişelendirmektedir. Çünkü yönetime karşı gelenlerin sonu pek acıdır. Etraf hafiyelerle ve jurnalcilerle doludur. Leyla Nihat için endişelenmektedir. Nihat ve Leyla amcazâdedirler ve birbirlerine duygusal bir yakınlıkları vardır. Nihat , idarenin bir gün ilahi adaletin tecellisiyle gerçek sahiplerinin eline geçeceğine inancını devamlı ifade etmektedir. Bütün bu konuşmalar içinde kadın ve erkek insanlarımızda kaybolan vatan , millet şuurundan da bahsedilmektedir. Kadınların yeni oluşum ve istibdattan kurtuluş mücadelesinde önemli yerleri olduğu ifade edilir. Avrupa terbiyesine karşı eski Osmanlı terbiyesine özlem dile getirilir. Halkın bu durumunda cehaletin de rolü konuşmalarda dile getirilir. Bunda da yöneticilerin rahat ve çıkar düşkünlüklerinin rolü olduğu ifade edilir. Nihat bu mecliste vatan için yola çıkan hareketlere desteğini , yönetime dahil olan amcası Kazım Paşa ve rahat hayatına rağmen sevgilisi Leyla' ya açılmaktadır.

2.Meclis : Nihat Bey , Leyla Hanım , Kazım Paşa

Kazım Paşa kızı ve yeğenini aynı odada görmekten mutludur. Paşa kızı ve yeğeninin izdivaçlarını düşünmektedir. Nihat için iyi bir memuriyet de ayarlanmıştır. Paşa Nihat' a gazetelerle haşır neşir olması dolayısıyla havadisleri sorar. Nihat havadis çok fakat fena cevabını verir. Paşa bu ifadeye pek aldırmaz ve kızıyla konuşur. Eşini sorar. Kız annesinin bir ziyaret için evden ayrıldığını ifade eder. Kendisinin de öğretmenini beklediğini söyler ve babasının imalı ifadelerinden utanmış olarak odadan çıkar.

3.Meclis : Kazım Paşa , Nihat Bey

Nihat Bey ve Kazım Paşa odada yalnız kalırlar.

Nihat biraz önce Leyla ile yaptığı konuşmalar ve okuduğu kötü havadislerin tesiriyle gergindir.

Paşa gazetelerde yazanlardan yola çıkılarak başlayan konuşmalara , memleketin kötü durumuna lakayt bir tavır sergilemektedir.

Nihat Paşa' nın bu tavrı karşısında daha da hiddetlenmektedir. Gerginlik bu noktada Nihat Bey' in üzerinde yoğunlaşmıştır.

Nihat Bey fikirlerini ardı ardına amcası Kazım Paşa' ya da sıralamaktadır. Kazım Paşa da bu itham edici ve eleştirel ifadeler karşısında gerginleşir.

Nihat, Paşa amcası ve yöneticileri çıkarları uğruna memleketi çökertmekle suçlar. Paşa iyice hiddetlenir. Bütün hiddetine rağmen bir yandan da Nihat' ı teskin çalışmaktadır. Kazım Paşa , Nihat' ın babasının da vatan vatan diyerek bir hiç uğruna kendini gülleye parçalatarak ölmüş olduğunu ifade eder. Jurnallerin kendi aleyhine işlemesinden korktuğu ifadesi geçer. Teskin etme gayretlerinin asıl sebebi kendisine bir zarar gelmesi korkusudur. Nihat Bey babası ile ilgili Paşa' nın ifadelerine gene kendi düşünceleri etrafında cevap verir ve babasının haklılığını savunur. Bütün bu gelişmeler Paşa' nın hiddetini artırır ve kızını Nihat' a vermemiş olmanın büyük bir şans olduğundan bahseder. Bu da Paşa' nın Nihat' a karşı kullandığı bir başka kozdur. Gerginlik sonunda Nihat' ın kovulmasıyla sonuçlanır. Nihat odayı terk ederken Leyla' dan vazgeçmediğini ve bir gün geri dönerek onu da alacağını ifade ederek evi terkeder.

4.Meclis : Kazım Paşa , Kahya İbrahim Efendi , Ziver

Nihat' ın gitmesiyle Paşa kendi kendine söylenerek teskin olmaya çalışır.

Çağırdığı hizmetçisi Ziver' e Kahya İbrahim Efendi' nin gelip gelmediğini sorar.

Gelmiş olan İbrahim Efendi odaya alınır ve Paşa ile özel işler hakkında konuşmalar geçer.

Konuşmalar içerisinde rüşvet karşılığı birinin memuriyette yer değişiminin sağlanması ve gene rüşvet karşılığı olarak bir işe olur verilmesi geçer.

Paşa ve İbrahim Efendi arasında geçen konuşmalarda kurulmuş olan bir jurnal teşkilatının işleyişi ve gelen jurnallerin değerlendirilmesi de ortaya konulur.

2. Perde :

1.Meclis : Kazım Paşa , Zevcesi , Bir Hizmetçi

Kazım Paşa yaşananlardan ötürü sıkıntılıdır. Karısı olanlardan habersiz olarak odaya girer. Paşa karısına Leyla' yı sorar. Aslında amaç yavaş yavaş konuyu açmaktır. Karısına Nihat'ı sorar. Konu bu minval üzere devam eder. Paşanın devamlı olarak Nihat' la ilgili sorular sorması Paşanın karısının dikkatini çeker ve Paşa ile Nihat arasında yaşananları öğrenir. Bu olaylar Paşanın karısını bir noktada memnun etmiştir çünkü kızını Nihat' a vermek taraftarı değildir. Bu vesile ile Nihat' tan kurtulduklarını ima eder. Kızına talip olan insanlardan ve Nihat' ın ne kadar beceriksiz olduğundan söz edilir. Bu arada bir hizmetçi vasıtasıyla Nihat'ın eve gelip gelmediği öğrenilir. Nihat eve gelmemiştir ve kimsenin de ondan haberi yoktur. Paşa , Nihat' ın gelmediğini öğrendiğinde gerginliği daha da artar çünkü Nihat yönetime karşı gelmek fikrine kapılmıştır ve bunu uygularsa kendi mevkiini de tehlikeye atacaktır. Fakat Paşa ve hanımı Nihat'ın gelmeyeceğine ihtimal vermekte istemezler. Her halükarda geri döneceğini ümit etmektedirler. Gelmemesi durumu da Paşa' nın karısı için güzel bir durumdur.

2.Meclis : Kazım Paşa , Zevcesi , Leyla , Ziver Ağa

Konuşmanın son noktasında odaya Leyla girer. Söylenen son cümleleri duyan Leyla konuyu anlamak için anne ve babasına sorular yöneltir. Paşa konuyu değiştirir ve evin hizmetçilerinden şikayet eder. Paşa Leyla' ya da Nihat' ı sorar fakat cevap ayındır. O da Nihat' la ilgili bir bilgiye sahip değildir. Leyla Nihat' ın arkadaşlarının da onu sorduklarını ve kendisinin de Nihat' ın yanlarında olabileceği zannıyla bu odaya geldiğini ifade eder. Paşa Ziver' den gelenleri öğrenir. Nihat'ın arkadaşları gelmişler onunla sözleşmiş olduklarını ve kendisini görmek arzularını dile getirmişler ve bir müddet sonra gelmek kaydıyla evi terk etmişlerdir. Bu durum Paşa' yı daha da endişelendirir , çünkü o Nihat' ın arkadaşlarının yanına gitmiş olabileceğini düşünmektedir. Bu arada Paşa' nın kahyası İbrahim Efendi' nin geldiği Paşa' ya duyurulur. Paşa sıkıntılı anında onu biraz bekletmek için hizmetçiye emir verir. Hizmetçi bir müddet sonra elinde bir zarfla tekrar gelir İbrahim Efendi' nin bu zarfı Lütfü Efendi' nin kendisine verilmek üzere hazırlamış olduğunu söyler. Paşa telaşla zarfı alır ve açar. bütün korkuları gerçekleşmek üzeredir. Tepkisi şiddetli olur. Zevcesi de olanları anlamak için soru sorar. Mektupta polis

hafiyelerinin Nihat' la ilgili tuttıkları bilgiler vardır ve buna göre Nihat bir İngiliz vapuruna binerek yola çıkmıştır. Paşa Nihat'ın , eşinin ve kızının durumunu düşünecek durumda değildir. Bu durumdan kurtulmanın çarelerini düşünmek zorundadır. Hanımını da dışarı çıkararak kahyası İbrahim Efendi' yi çağırmasını ister.

3.Meclis : Kazım Paşa , İbrahim Efendi , Lütfü Efendi , Ziver

Bu mecliste Kazım Paşa' nın telaşlı hali dikkat çekicidir. Jurnallemenin çok yaygın olduğu ortamda rakipleri ve düşmanları bu olayı onun aleyhine kullanmak için harekete geçmişlerdir. Lütfü Efendi polis hafiyesidir ve olayı sıcağı sıcağına yaşayan , müdahale eden de odur. Olayın kendisine nasıl intikal ettiğini , olay yerine giderek Nihat' ı vapurdan indirmeye çalıştığını fakat bunda muvaffak olamadığını anlatır. Bütün bu olanları İbrahim Efendi de dinlemektedir. Nihat' ın arkadaşlarının da onu aradıklarını öğrenince Paşa' yla birlikte bir komplo hazırlarlar. Buna göre hazırlanan jurnal üst makamlara gönderilerek bilgilendirilecekler ve bu arada Nihat' ı yakalamak için çabaladıklarını isbat için onu arayan arkadaşlarını devlete karşı gelenler gibi tutuklatacaklardır. Hazırlanan bu palanın uygulanması için harekete geçilir ve Kazım Paşa Nihat' ın gidişinden sonra en rahat halini alır.

4.Meclis : Kazım Paşa , Hakkı Bey , Asım Bey , Ziver Ağa

Hazırlanan komplo uyarınca Nihat' ın arkadaşları eve gelince bekletilirler. Ardından Paşa onlarla konuşup ağızlarını yoklamak için kendilerini kabul eder. Nihat' ın gidişiyle onların da ilgileri olduğunu ima ederek komployu hayata geçirir.

5.Meclis : Kazım Paşa , İbrahim Efendi

Paşa ve İbrahim Efendi hazırladıkları komployu sürdürürler ve sonucunda Paşa rahatlar bu noktada İbrahim Efendi' ye de iltifatlarını ve teşekkürlerini ardı ardına sıralamaktadır. Kendini haberdar eden Lütfü Efendi' yi de terfi ettireceği müjdesini İbrahim Efendi' nin yerine ulaştırmasını ister. İbrahim Efendi' nin bu iyilikten sonraki mükafatının ayrıca verileceği ifadeleriyle meclis sona erer.

2. Perde:

1.Meclis: Kazım Paşa , Lütfü Efendi

Paşa yaşlanmıştır. Eşi bir yıl önce vefat etmiştir. Meşrutiyet ilan edilmiştir. Bu hal içerisinde Lütfü Efendi büyük bir korku ve hızla Paşa'nın bulunduğu odaya girer. Paşa elindeki gazeteleri okumakta ve kendisiyle ilgili çıkan haberlere sinirlenmektedir. Lütfü Efendi Paşa' ya memleketi terk etmeleri için az bir zamanları kaldığını ifade etmektedir. Paşa kaçmanın kendisi için bir çıkış olmadığını söyler. Lütfü Efendi Paşa' yı kaçış konusunda ikna etmeye çalışırken zamanında sert tedbirler ve kısımlar yapılsaydı yaşanan bu durumun ortaya çıkmayacağını savunmaktadır. Paşa yapılacak bir şey kalmadığını bunlara yanmanın bir çare olamayacağını ifade eder. Lütfü Efendi kaçmaktan başka çare olmadığını kabullendirmeye çalışırken bir grup büyük nümayişlerle Paşa' nın evine doğru ilerlemektedir. Lütfü ve Paşa bu durumu fark ettiklerinde iş işten geçmiş ve kaçış yolları da kapanmıştır. Bir zabıt Paşa'nın çok güvendiği memuriyetinin elinden alındığını bildiren pusulayı yollar. Paşa , Lütfü ile kaçmak için son bir hamle yapar. Kasada bulunan bir poşeti alır ve evin gizli bir köşesine ulaşmak için harekete geçerler. Kalabalık grup artık memuriyet gibi bir güvencesi ve sığınağı da kalmamış olan paşayı tevkif etmek için sabırsızlanmakta ve evin kapılarını zorlamaktadırlar.

2.Meclis : Kazım Paşa , Lütfü Efendi , Mahmut Ağa , Leyla Hanım , Ziver Ağa , Asım Bey , Necip Bey , İki Polis , Ahaliden Sekiz-On Kişi

Paşa kaçamamış kendi hizmetçilerinden Mahmut Ağa Paşa' nın para teklifini de geri çevirerek gizli geçitten kaçmalarını engellemiştir. Kaçmak için toplandıkları odanın kapısı zorlanır ve kırılarak açılır. Paşa ve Lütfü Efendi artık kendileri için her şeyin bitmiş olduğunun farkında olarak bir köşede akıbetlerini beklerler. Paşa karşısına dikilenlerle konuşur. Bunlardan biri iki yıl önce Nihat'ın kaçışında suçsuz oldukları halde kendilerini hapishaneye attığı gençlerden Asım Bey'dir. Paşa geçmişiyile yüzleştirilir. Olayı yakinen bir perde arkasından seyreden Leyla Hanım babasının suçlamalara karşı kendini savunmayarak kabullenmesi karşısında yıkılmış bir halde bayılır. Paşa eve gelenlerin nezaretinde tutuklanır.

3.Meclis : Leyla , Nihat Bey

Leyla yaşadıklarının tesiriyle biraz evvel babasının tevkif edildiği odaya gelir. Bir müddet düşündükten sonra odadan çıkar elinde bir ilaç şişesi , bir kağıt ve kalem olduğu halde geri döner. Bir müddet düşündükten sonra kağıda bir şeyler karalar ve üzgün bir halde babasının masasına başını koyarak ağlamaya başlar. Bu sırada Nihat kapının hemen yanında Leyla' nın bu halini takip etmektedir. İkili arasında konuşmalar başlar. Leyla intihar fikrinde kesin karalıdır. Nihat kızın hazırlanmış olduğu ilaçlı suyu döker. Leyla' yı hayata bağlamak ve alınlarına sürülen bu kara lekeden kurtulmak için çareleri olduğunu anlatır. İlk önceleri bunu kabullenmeyen Leyla bir müddet sonra Nihat' ın fikirlerine katılır. Anadolu ve Arabistan' da cahilane yaşayan insanları bilgilendireceklerdir. Bu mutluluk tablosunun tamamlanması için bir eksik kalmıştır. Nihat Leyla' dan babasından ve annesinden kendisine intikal eden bütün serveti İttihat ve Terakki Cemiyeti' ne bıraktığını bildiren bir kağıt alır. Hazırlanmış olan Leyla ile birlikte evden çıkarlar.

3.1.3- Gerilimler:

Bu eserde gerilim ilk sahnededir. Merak unsuru ve heyecanın yüksek olduğu sahne de budur. Kazım Paşa içinde bulunduğu durumdan kurtulmanın sancılarını yaşar , Kazım Paşa' nın eşi kızının gerilimini ve izdivacını yaşar , Nihat memlekete hizmet etme endişesi ve yönetime dahil olan amcasının yaptıklarına karşı koymanın gerilimini yaşar. İkinci perde bu perdeye nazaran daha sönüktür. Bu perdede heyecan Kazım Paşa' nın halk tarafından tutuklanması ve geçmişle yüzyüze gelmesi esnasında görülür. İkinci perdenin son meclisi Leyla ve Nihat arasındaki duygusal bağa ayrılmıştır.

3.1.4-Mekan:

Mekan hep Kazım Paşa' nın evidir. Mekanlar olayların cereyan etmesine uygun olarak seçilmişlerdir. Mekan için seçilen dekorlar yazarların hayatları hakkında da bize bilgiler verir. Tahsin Nahit hayatı boyunca hiçbir maddi sıkıntı çekmemiş olduğu için bu konularda deneyimlidir. İhtimal ki dekorun oluşturulmasında Tahsin Nahit' in rolü büyük olmuştur. Mekan ve kişiler arasında bir uyumsuzluk söz konusu değildir. Mekan ve kişilerin karakterleri ve tavırları da uyumludur. Bu da oyunun özellikle ilk sahnesinin çekiciliğini artırır.

3.1.5-Zaman:

İstibdat dönemi ve Meşrutiyet' in ilanı arasındaki zaman eserin zamanıdır. Zamana bağlı olarak insanlardaki ve olaylardaki değişim birbiriyle uyum içerisindedir. Eserde zamana ters düşecek bir fazlalık söz konusu değildir.

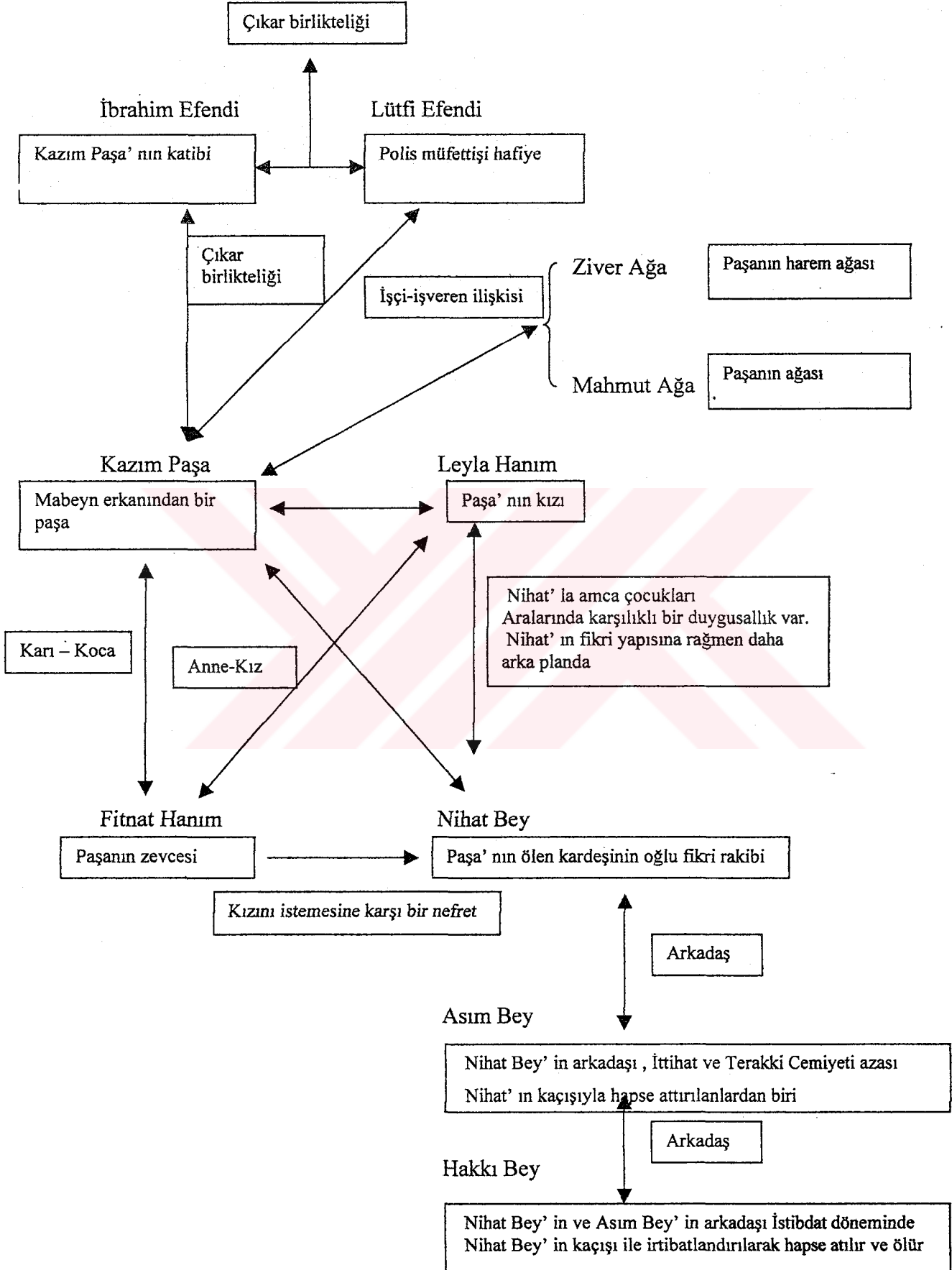
3.1.6-Dil ve Üslûp

Dil seçilen karakterle örtüşür. Ev dekorunda ve konuşmalarda geçen yabancı kelimeler de karakter olarak seçilen kişilerin gelir ve eğitim düzeylerine uygundur. Yazarlar eserlerinin sonunda dil ile ilgili kusurlarının bağışlanmasını isterken buna sebep olarak önlerinde kendilerine ışık tutacak bir eser ve üstadın olmaması ve tiyatro dili diye bir mefhumun sanat anlayışımızda mevcut olmayışını belirtirler.

3.1.7-Oyun Tekniği Açısından Değerlendirilmesi

Eserin sonunda müelliflere ait bir sunuş ve tiyatro ile ilgili görüşlerini içeren bir kısım vardır. Bu kısımda tiyatro ile ilgili görüşlerini ortaya koyarak eserlerinde takip etmeye çalıştıkları yolu da ifade ederler. Buna göre tiyatro öğretici niteliği de olan bir sanattır. Sanat sanat içindir kaygısından öte sanat toplumu eğitmelidir görüşü ağırlık kazanır. Bu kısımda yer alan bir ifadeye göre her eser içinden çıktığı topluma sergilenmelidir. Bu şekilde o toplum için güzellik ve estetik kaygılar yanında öğretici niteliği de olacaktır. Müellifler bu fikirlerini ispat için kanunları örnek gösterirler. Her kanun içinden çıktığı milleti yansıtır ve onlar için faydalı bir netice içerir. Bu görüşlerin akabinde çevirilere de karşı olmadıklarını ifade eden müellifler , yapılan çevirilerde toplumun fikir , yaşayış ve inanışlarının dikkate alınması hususunu dile getirirler. Tiyatro millet için bir mektep olmalıdır fikirlerini beyan ettikten sonra bunun sebebini de açıklarlar. Müelliflere göre insanlar eğlenirken farkında olarak veya olmayarak eser içerisindeki öğretici ve eğitici unsurları ve mesajları alacaklardır. Aldıkları bu mesajlar uygulamada okudukları kitaplardan daha etkili olacaktır. Tiyatronun engellenmesiyle ilgili görüşlerini eğitici tiyatro kavramından hemen sonra zikreden yazarlar : “Hürriyet kuşunun bir kanadını bağlamak” ifadesini kullanırlar. Yazının en sonunda , oluşturulan eserdeki eksikliklerin önlerinde bu işe öncülük edecek bir üstadın bulunmayışı ve örnek eserlerin olmayışını ifade ederler.

3.1.8- İlişkiler Tablosu

3.2-HİCRANLAR

3.2.1-Şahıs Kadrosu:

Müeyyed Bey	:	Münevver Hanım' ın oğlu
Münevver Hanım	:	Müeyyed Bey' in annesi
Vedia Hanım	:	Müeyyed Bey' in sevgilisi
Doktor	:	Müeyyed Bey' in doktoru
Hatice	:	Hizmetçi
Diğerleri	:	Dışardan Bir Dilenci

3.2.2-Konu:

“Facia-i Aşk” alt başlığıyla birinci defa olarak 12 Kanun-ı Evvel 1324 tarihinde Sahne-i Osmaniye Hey'et-i İdare ve Edebiyesi' nin taht-ı himayesinde Tepebaşı Tiyatrosu'nda Aktör Burhanettin Bey tarafından Mevki-i temaşaya vaz olunmuştur.

Bir perdelik bir dram olan eser birbirlerini seven iki gencin birbirlerine kavuşamaması neticesinde erkeğin verem hastalığına yakalanmasını kızın başka biriyle evlendirilmesini mutlu olamayarak eşinden boşanmasını ve Müeyyed Bey' le evlenmek üzere dönmesini , fakat kavuşma anında Müeyyed Bey' in ölümünü anlatır.

Vakanın Kuruluşu:

1.Meclis : Münevver Hanım , Hatice , Müeyyed Bey

Vakit akşam ezanı vaktidir. Evde bir sessizlik hakimdir. Hareketlerden ve tavırlardan evde bir sıkıntı olduğu sezilir.

Sokaktan geçen bir dilencinin yanık sesle bir gazel okuduğu işitilir.

Münevver Hanım okunan bu gazelden etkilenerek ağlar.

Gazeli okuyan dilenciye ulaştırılmak üzere hizmetçi Hatice Hanım' a bir miktar para verilir ve dilencinin arkasından yollar.

Hizmetçinin dönmesiyle istenen bir bardak su ardından evdeki durum açığa çıkar evin oğlu Müeyyed Bey hastadır.

Müeyyed Bey' in iyileşmesi yönünde ümitler vardır. Bu ümitler hizmetçi ve evin hanımı arasında doktorun ifadeleriyle zikredilir.

Uyku halinde hasta yatan Müeyyed Bey' den bir inleme şeklinde Vedia ismi duyulur.

Vedia isminin bu sahnenin oluşmasındaki rolü anlaşılır.

Müeyyed uyanır ve saati sorar.

Zaman iki sevgilisinin kavuşmasını ve hastalığın ilerlemesini aktarması bakımından sık sık zikredilir.

Müeyyed Bey hastalığının hafiflediğini hisseder. Vedia ile ilgili planlar yapar.

İki aşğın nasıl birbirlerini sevdikleri çocukluktan beri beraber büyümeleri ifade edilerek seyirciye aktarılır.

Anne oğulun konuşmaları sırasında hekim gelir.

2.Meclis : Müeyyed Bey , Doktor

Doktor hastayı kısa bir muayeneden geçirir. Vedia' nın gelişiyile ilgili olarak tebrik eder.

Müeyyed Bey doktora Vedia ile ilgili yaşadıklarını anlatmaya başlar.

Doktorla konuşmaları esnasında Müeyyed Bey' in hastalığının seyirindeki vahameti fark ettiği anlaşılır. Doktora annesinin durumuna üzüldüğünü ifade eder.

3.Meclis : Müeyyed Bey , Doktor , Münevver Hanım

Münevver Hanım hekime oğlunun durumunu sorar. Doktor rahatlatıcı ve ümitlendirici cevaplar verir.

Doktorla Münevver Hanım arasında Müeyyed Bey' in hastalığının tedavisinde kullanılan ilaçlarla ilgili şikayetleri ve yapılması gerekenler konuşulur.

Müeyyed Bey annesine saati sorar.

Vedia' nın gelmesine az bir zaman kalmıştır. Müeyyed Bey onu karşılamaya gitmeyi düşünmektedir. Hareketlenir fakat başaramayarak ve doktorun da yardımıyla olduğu yere çöker.

4.Meclis : Müeyyed Bey , Doktor

Doktorla yalnız kalan Müeyyed Bey ölümden ve gelecekte konuşurlar. Doktor ısrarla Müeyyed Bey' i iyileşeceği yönünde iknaya çalışmaktadır. Bu arada Müeyyed Bey bayılır.

5.Meclis : Müeyyed Bey , Doktor , Münevver Hanım

Münevver hanım telaşlıdır. Doktor onu sakinleştirmeye çalışır.

Müeyyed Bey Vedia' yı sayıklamaktadır. Annesi Vedia' nın geleceğini söyleyerek oğlunu rahatlatma gayretindedir.

Baygınlık hali sırasında Müeyyed Bey daha perişan bir hal alır. Annesi ve doktor telaşlanırlar. Müeyyed Bey' in dışarı çıkma isteği üzerine annesi tütsü yakmak üzere doktorun isteğiyle odada kalır , doktor ve hastası odayı terk ederler.

6.Meclis : Münevver Hanım

Münevver Hanım tütsüyle meşgul olurken oğlunun Vedia' yı beklerken göstermiş olduğu tepkiye binaen akşam bir felaket olabileceği kanısını sesli olark dile getirir.

Âmâ dilencinin yanık sesiyle okuduğu Akşamlar gazelini uzaktan dinlerler.

Sokak kapısında bir arabanın durduğu işitilir.

7.Meclis: Münevver Hanım , Hatice , Vedia Hanım

Hizmetçi büyük bir heyecanla hanımının yanına koşar ve Vedia' nın geldiğini anlatmaya çalışır.

Hizmetçinin konuşması bitmeden çarşafıyla Vedia kapıda belirir.

Bütün bu telaş ve gürültü balkonda doktorla beraber hava alan Müeyyed Bey' in de dikkatini çeker ve annesine ne olduğunu sorar.

8.Meclis: Müeyyed Bey , Doktor , Vedia , Hatice , Münevver Hanım

Müeyyed Bey annesinin cevabını beklemeden içeri girer. Vedia'yı görünce kalbinin çarpıntısını bastırmak için eli göğsünde olarak Vedia'nın ismini söyler ve olduğu yere yığılır.

Doktor hemen olaya müdahale eder. Ve biraz evvel olduğu gibi küçük bir baygınlık olduğunu belirtir.

Vedia buna rağmen olanlardan kendisini sorumlu tutarak hıçkırıklara boğularak Müeyyed Bey' in üzerine kapanır.

Münevver Hanım bu manzara karşısında dayanamayarak bayılır.

Müeyyed ayılır. Vedia' ya sarılır ve uzun bir müddet onu öper.

Bir anda Vedia' yı iter ve "Ah! Sen evvela onun oldun.." der. Başka birşeyler söylemeye fırsat bulamayarak düşer ve ölür.

Doktor Müeyyed Bey' in vefatını sessiz bir ses tonuyla bildirir.

Münevver Hanım ölümün ızdırabıyla feryat eder.

Vedia tessürle kalkar geri çekilir. Olanları seyreder. Dizleri üzerine çöker ve "Yarabbi , bütün hicranlarımın neticesi bu mudur?" ifadesini kullanır.

3.2.3- Gerilimler:

Bu eserde gerilim oyunun son meclisindedir. Hastalığın sebebi , sevginin büyüklüğü , bir annenin korkusu ve hüznü bekleyişi , bir doktorun içinde bulunduğu zor

durum , bütün olumsuzluklara rağmen bir kavuşma ve feci neticesi son mecliste bütün yoğunluğu ve dramatik unsurlarıyla kendisini gösterir.

Bu meclise gelmeden önce yer alan bütün meclisler bu feci sona seyirciyi hazırlamaktadır. Gerilimi sahnelerinde Münevver Hanım' ın yüksek sesle ağlamaları vardır.

Son mecliste Müeyyed Bey' in ifadelerini tamamlayamadan vefat etmesi de oyunun trajik yanını arttırmaktadır.

3.2.4- Mekan:

Mekan hep aynı yerdir. Fakirane bir ev dekor olarak ortadadır. Süslü ve lüks bir eşya göze çarpmaz. Dekor konuya uygun olarak seçilmiştir. Vedia' nın Müeyyed Bey' e verilmemesinin altında bu ev dekorunda da kendini gösteren fakirlik etkili olmuştur. Buna rağmen Hatice isimli yardımcı , fakir mekanda biraz lüks olarak algılanabilir. Bu da oyunun yazılmış olduğu devir göz önüne alındığında bir lüks olmaktan çıkar.

3.2.5-Zaman:

Eser zamanı bir günlük bir dilimdir. Bu bir günlük dilim içerisinde hatıralar vasıtasıyla geçmişe dönüşler görülür. Sabah başlayan olaylar zinciri akşam vaktiyle son bulur. Müeyyed Bey' in hastalığının seyri de bu zamana uygunluk gösterir. Sabah vaktindeki iyileşme akşam ezanı ifadesiyle kendini gösteren vakitte son bulur. Akşam vaktinde yaşanan trajedi zaman ifadelerinin sık sık tekrarlanmasıyla seyirciye de hissettirilir. Zaman kavramında bir eksiklik göze çarpmaz , hatta eserin sonunda yaşananları daha tesirli hale getirdiği ifade edilebilir.

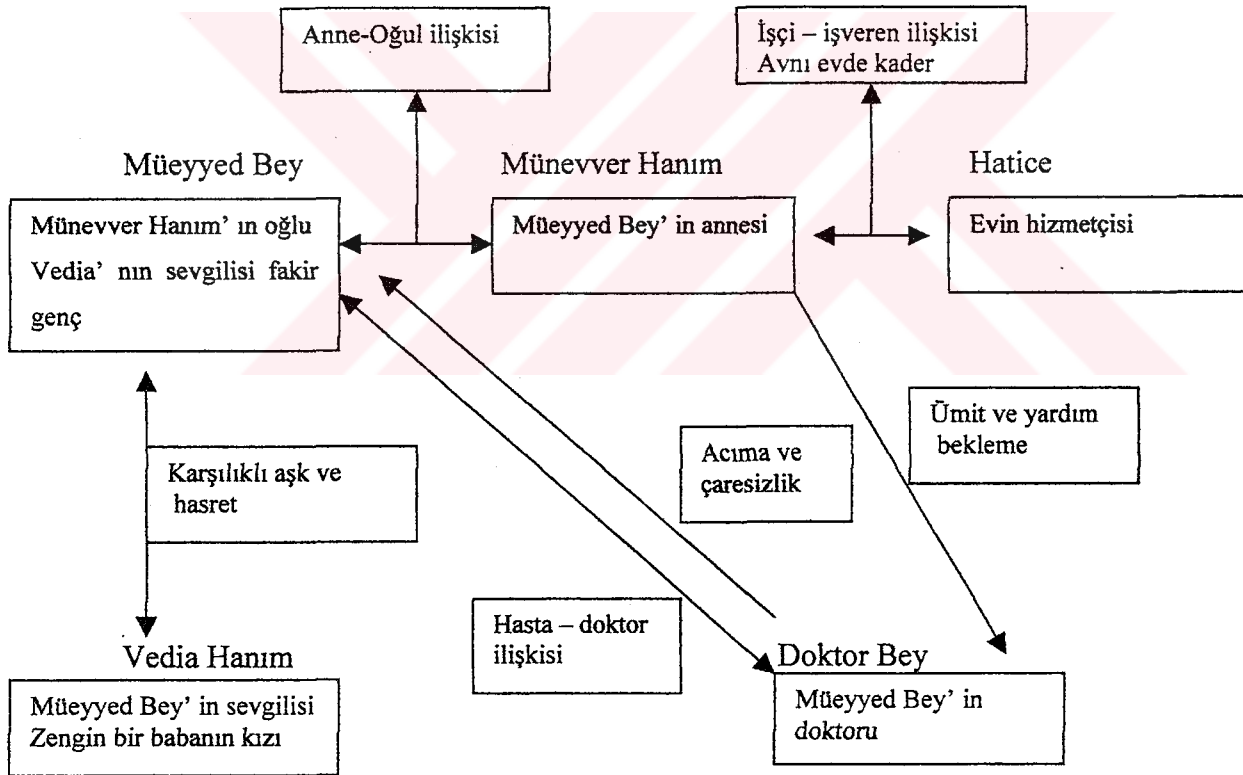
3.2.6-Dil ve Üslûp:

Dil sadedir. Karakterlerde herhangi bir şive görülmez.

3.2.7- Oyun Tekniği Açısından Değerlendirilmesi:

Eser sahnelenmiştir. Fakat yazarın diğer oyunları kadar başarılı ve gerilimi yüksek değildir. Müeyyed Bey' in ölümüne kadar giden sahneler ölümü çok ani hale getirmiştir. Bu yönüyle oyunda bir boşluk olduğu söylenebilir. Vedia Hanım ve onunla yaşananlar kısa ve kesik ifadelerle işlenmiştir. Vedia Hanım karakterine karşı bir merak ortaya konulmuş fakat , Vedia Hanım çok az bir yer işgal ederek merakları boşa çıkarmıştır. Müeyyed Bey' deki değişime rağmen Vedia'nın da Müeyyed'i sevdiği zikredilmesine rağmen değişiklikleri verilmeyerek adeta ölümcül birine son vazifesini yapmaya giden bir hayırsever hükmüne büründürülen Vedia, aşk temasını ve hasret temasını zedelemiştir.

3.2.8- İlişkiler Tablosu

3.3-KIRIK MAHFAZA

3.3.1- Şahıs Kadrosu:

Nurettin Zeki

Beria

Lamia

Güzin

Müzeyyen

Nihal

Fahire

Sabiha

3.3.2- Konu:

“BenBaşka!” isimli tiyatro eseriyle aynı ciltte yayımlanan “Kırık Mahfaza” Tahsin Nahit’le Şehabettin Süleymanın müşterek yazdıkları bir eserdir.

1934 yılında “Ben Başka!” ve “Kırık Mahfaza” oyunlarının oynanması sansüre takılmıştır.

1911 yılında “Kırık Mahfaza” ile aynı ciltte yayınlanmıştır. Oyunun ana konusu , çekirdeği 1910 yılında Şehabettin Süleyman’ ın yazmış olduğu Dostlukları adlı bir hikayedir.

Eserde kadınların kültür dünyası içerisinde yer almaya başlamaları konu edilir. Edebi münakaşalarında bile kadınca hislerle münakaşaları konu edinilir. Edebiyattan bahseden kadınlar kısa bir zaman ardından dedikodu ve kısır çekişmelere başlarlar. Aralarında olmayan biri hakkında konuşmaya başlarlar,hakkında konuştukları kişi aralarına geri döndüğünde ise hiçbir şey olmamışçasına onun lehine konuşmaya başlamaları ele alınır.

Kadınlar aralarında sevgililerinden de bahsederler.

“Ben.....Başka!” nın nüvesi konumunda olan Dostlukları adlı hikaye burada biterken Ben Başka! Adlı piyes ilave edilen konularla devam eder. Eser içerisinde ahlaki edebiyat ve ahlaki edebiyat taraftarı olmayan şairlerden bahsedilir.

Vakanın Kuruluşu:

1.Perde:

1.Meclis : Beria , Lamia , Fahire , Müzeyyen , Nihal , Güzin

Beria; edebiyat namına edepsizce şeyler yazıldığını söyleyerek devrin tanınmış şairlerinden Burhanettin Selman'ın bir şiirini örnek gösterir. Beria , aşkın bu şiirdeki gibi maddiyat olmadığı üzerinde durur ve dergiden kestiği şiiri yere atar.

Fahire yere atılan kağıdı gizlice eline alır.

Ortamda yer alan herkes Burhanettin Selman'ı seven Sabiha hakkında konuşmaya başlarlar.

2.Meclis: Beria , Lamia , Fahire , Müzeyyen , Nihal , Güzin , Sabiha

Sabiha gelince herkes ağız değiştirir.Sabiha konuşulanları öğrenir ve hiddetlenerek aralarından ayrılır.

Beria ve Lamia onu geri döndürmek için arkasından dışarı çıkarlar.

3.Meclis: Fahire , Müzeyyen , Nihal , Güzin

Çıkanlar hakkında dedikodu yapılmaya devam edilir.

Müzeyyen' e moralden bahsetmemek kaydıyla edebiyatla ilgili toplantılara reise olması teklif edilir.

4.Meclis: Fahire , Müzeyyen , Nihal , Güzin , Beria , Lamia

Beria ve Lamia elleri boş , Sabiha'sız olarak geri dönerler.

Toplu olarak tepebaşı' na gitmeye karar verilir. Bu karara rağmen Lamia kendisi ve Fahire'nin konakta kalması için müsaade alır.

5.Meclis: Fahire şiir okumaktadır. Kendi okuduğu şiirlerin daha açık ifadelerle yazılmadığını söyleyerek kızgınlığını da dile getirir.

6.Meclis: Fahire , Lamia

Lamia şiiri almak ister.

Fahire , Lamia' nın bu hareketine karşı koyar. Kaçarken kapısını açtığı odada Nurettin Zeki'yi görür.

Hayretinden elindeki şiiri düşürür. Arkadan gelen Lamia düşen kağıdı yerden kapar.

7.Meclis: Fahire , Lamia , Nurettin Zeki

Lamia; amcazadesi olan Nurettin Zeki ile Fahire' yi tanıştırmak arzusuyla arkadaşlarından izin aldığını açıklar.

Nurettin Zeki , Fahire'ye aşkını açıklar ve kendisinden bir randevu talep eder.

8.Meclis: Fahire , Lamia , Nurettin Zeki , Beria

Tepebaşı' ndan dönen Beria, N. Zeki'nin Fahire ile görüşmelerine kızar. Çünkü o Fahire'yi Nurettin Zeki' den korumak istemektedir.

9.Meclis: Fahire , Beria

Beria , N. Zeki' ye aldanıp bedbaht olmaması için Fahire' ye nasihatte bulunarak onu annesinin yanına gönderir. Kendisi Nurettin Zeki'yi de bu konuda men etmek görüşmek istemektedir.

10.Meclis: Beria , Nurettin Zeki

Beria ; N. Zeki' ye Fahire' nin cahil bir insan olduğundan bahseder.

Bütün bu olayların ardından asıl konu kendisini gösterir. Beria ve Nurettin Zeki birbirlerine aşık olduklarını açıklar ve itiraf ederler.

3.3.3- Gerilimler:

Eserde gerilim seviyesi yüksek değildir. buna rağmen eserin beşinci perdesinden sonra gerilim veya hareket düşmeden aynı seviyede bazen biraz daha üst seviyelere çıkarak devam eder.

Merak unsurları kısa olmasına rağmen dikkat eksiltilmemiştir.

Merak unsurlarının devamlılığı da bir merak unsuru sonlandırılmadan bir diğerine geçişler yapılarak sağlanmıştır.

3.3.4- Mekan:

Yazarın genel olarak bütün eserlerinde görülen geniş mekan kavramı bu eserde de kendisini gösterir. Geniş mekan geniş aile yapısını da beraberinde getirmektedir. Mekan ve aile yapısındaki genişlik ilişkilerdeki dramatik unsurların ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Eserlerini çoğunda görülen akraba ilişkileri bu eserde de mekan birliğine dayalı olarak kendisini gösterir. Dekorda devrin tekniğine göre bir zorluk taşımaz. Buna rağmen bir tiyatro sahnesi için masraflı ve lüks denebilir.

3.3.5-Zaman:

Eserde verilen bilgilere göre olay 1327 senesi baharında Nişantaşı' nda bir konakta geçmektedir. 1911 yılına tekabül eden bu dönemde kadınlara hitap eden basın unsurları hayli vardır. Kadınların edebiyat toplantıları yapabilmeleri devrin bu hususiyetini yansıtması bakımından da başarılıdır.

Bahar mevsimi de yapılan sohbet sonrasında kadınların gezmeye gitmeleriyle eserde vazifesini yerine getirir.

3.3.6- Dil ve Üslûp:

Dil ve üslup gayet başarılıdır. Bunda da eserin iki kişi tarafından kaleme alınmasının büyük katkısı olduğu söylenebilir.

3.3.7- Oyun Tekniği Açısından Değerlendirilmesi:

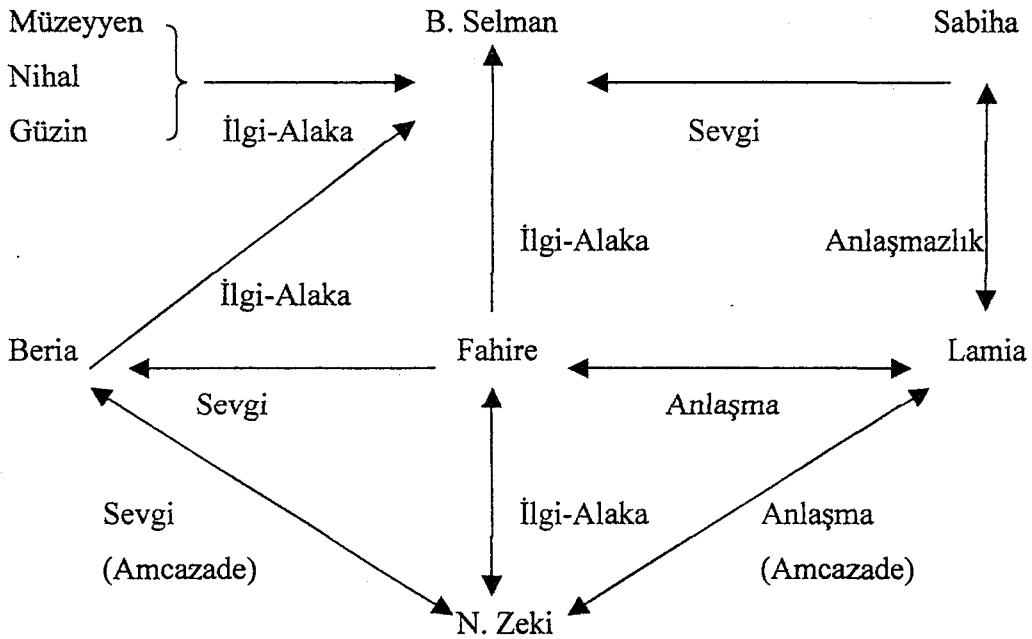
Oyunda iki metin halkası görülür. Bunlardan birincisi kadınların edebiyattan bahsetmesine rağmen konuyu dağıtarak dedikodu yapmalarınıdır. Bir diğer halka ise Beria'nın şair Nurettin Zeki'yi elde etme gayretleridir.

Eserdeki yedinci meclis iki metin halkasını birbirine bağlar.

Eserin kompozisyonunun kurgusu son derece sağlam ve başarılıdır. Bu da eksik ve fazla bir anlam, konu yüklemesi olmadan eserin devamını sağlar.

Eserde Beria'nın ifadeleriyle yaptıkları arasındaki tezat çok başarılı bir biçimde aksettirilmiştir. Gayri ahlaki edebiyatı reddeden bir insanın bütün yazdıkları lâ ahlaki olan bir insanı elde etme çabası başarılı bir şekilde ve sahnelenmeye müsait bir yapıda ele alınmıştır. Bu eserde vaka Beria'nın etrafında döndürülmüştür.

3.3.8-İlişkiler Tablosu:

3.4-RAKİBE

3.4.1-Şahıs Kadrosu:

Ahmet Fuat	: Ünlü ve kabiliyetli bir ressam
Vedat	: Ahmet Fuat'ın kayınbiraderi
Fahrettin	: Ahmet Fuat'ın akrabası Vedat'ın yaşıtı zengin
Rıza	: Ahmet Fuat'ın dayısı
Nigar Fuat	: Ahmet Fuat'ın karısı Vedat'ın ablası
Leyla	: Rıza Bey'in kızı Ahmet Fuat'la dayı zade
Kamuran	: Fahrettin'in yaşlı ve zengin karısı
Gülfem	: Ahmet Fuat'ın evinde barınan bir hizmetçi

3.4.2-Konu:

Üç perdelik bir komedi olarak ilk defa Ertuğrul Muhsin tarafından rejisörlüğü yapılarak Darülbedayi temsiliyesi ile 1919 senesinde kış mevsiminde Tepebaşı tiyatrosunda sahnelenmiştir. Eser Fransız tiyatro yazarlarından Henri Kistmayer ve Rojen Dolar'ın müşterek eserleri olan Laruval'den iktibas edilmiştir.

Yazarın, eserin baş kısmında yazmış olduğu ithafa bakılırsa eser, 917 yılında kaleme alınmıştır. Eserin zamanı da bu tarihleri içerisine alır. Dekor, kişiler vs. bu dönemi yansıtmaktadır.

Vakanın Kuruluşu:

1. Perde:

1.Meclis : Rıza, Vedat, Fahrettin

Vedat ve Fahrettin arasında gizli bir çekişme vardır.

Bütün konuşmalarında birbirlerine atıflar yapmaktadırlar.

Ahmet Fuat Bey'in evine Fahrettin eşiyle beraber gelmiştir. Karısının resmini yaptırmak istemektedir.

Vedat Fahrettin'in yalvarması gerekliliğinden bahseder.

Fahrettin iki yüz lira fiyat verdiklerini ve bunun da pahalı olduğunu söyler.

Rıza ve Vedat bu paranın Ahmet Fuat gibi bir ressam için çok olmadığını ifade ederler.

2.Meclis : Rıza , Vedat

Fahrettin , yanlarından bir müddet uzaklaştığı zaman Rıza ve Vedat arasında bir konuşma başlar. Buna göre Fahrettin kendinden çok çok yaşlı bir kadınla mal varlığı için evlenmiştir. Kumar gibi kötü alışkanlıkları vardır. Vedat' ın hesabıyla altmış bin lira serveti olan Kamuran Hanım Fahrettin' e kendisiyle geçirdiği her yıl için servetinden bin lira tazminat vermektedir.

Meclis Vedat' ın serveti az ama genç bir kızı bu yapılanlara tercih edeceğini ifade etmesiyle sona erer.

3.Meclis : Rıza , Vedat , Ahmet

Vedat , Rıza ve Ahmet Bey aralarında Fahrettin Bey' in karısının resmini konuşurlar.

Ahmet Bey resmi kabul etmekten dolayı sıkıntılıdır.

Vedat ve Rıza ise alınacak parayı dikkate alarak durumun iyi olduğunu ifade ederler.

Rıza' nın aralarından ayrılmalarından sonra Vedat eniştesine kendisiyle ilgili görüşlerini sorar. Bu kısımda Vedat' ın ictimai hayatıyla ilgili bilgiler yer alır. Ahmet Bey Vedat' ı beğendiğini ifade eder.

Vedat eniştesiyle bu konuşmanın ardından evlenme arzusunda olduğunu ifade eder.

4.Meclis: Ahmet Fuat , Vedat , Leyla

Vedat ablası çağırdığı için Ahmet ve Leyla' nın yanlarından ayrılır.

Leyla da Ahmet' in yanından ayrılırken aralarında bir konuşma başlar.

Leyla çok güzel keman çalmaktadır. Fahrettin' in eşi , Ahmet Bey' in karısı , Fahrettin ve Vedat onun keman çalmasını görmek ve kemanını dinlemek arzu etmektedirler.

Ahmet bu duruma kızmıştır. Keman çalmasını istememektedir. Bu mecliste Ahmet ve Leyla arasında bir yakınlaşma olduğu sezilmeye başlanır.

Leyla odadan ayrılırken elindeki mendilini düşürür. Ahmet bu mendili alır ve koklayarak cebine koyar. Bu durumu Fahrettin görmüştür.

5.Meclis : Ahmet , Fahrettin

Ahmet Bey ve Fahrettin bir araya gelirler. Leyla ile ilgili olarak bir konuşma başlar. Fahrettin, Ahmet Bey' e dayısının kızı olan Leyla ' ya karşı şefkatinden başlayarak bazı şeyler ima eder. Ahmet Bey bu imalara kızar. Aralarında bir gerilim olur.

Ahmet Fuat ve Fahrettin bunun ardından karısının resmiyle ilgili konuşmaya başlarlar. Fahrettin' e göre herşey para meselesidir. Ahmet Fuat ise bu durumdan memnun değildir.

Yapılan resmin karşısında Fahrettin kendi karısının resmine bakarak bu resimde Leyla ile ilgili özellikler olduğunu ifade eder. Ahmet Fuat ve Fahrettin Leyla ile ilgili olarak gizli bir çekişme içerisine girerler. Fahrettin , Ahmet Bey ve Leyla arasındaki ilişkiden haberdar olduğunu belli etmektedir.

6.Meclis : Ahmet Fuat , Leyla , Fahrettin , Nigar

Leyla keman çalmış ve orada bulunanların takdirini toplamıştır. Leyla' nın kemanını dinleyenler takdirlerini ifade ederler.

Leyla kemanını toplarken mendilini arar. Nerede düşürdüğünü hatırlamamaktadır. Fahrettin bu durumu fırsat bilerek mendilin Ahmet Fuat'ta

olduğunu söyler. Ahmet , hiçbir şey olmamış gibi mendili çıkarır ve Leyla'ya verir. Leyla ve Ahmet bu olay karşısında mahcup olurlar.

Ahmet Fuat'ın karısı Nigar Hanım bu olayla Leyla Ve Ahmet arasında bir yakınlaşma olduğunu sezmiştir.

7.Meclis: Leyla , Fahrettin , Vedat

Leyla ve Fahrettin bir müddet yalnız kalırlar. Aralarında geçen konuşmaların yönü Fahrettin' in Leyla' ya karşı hissettikleridir. Konuşma evli olduğu halde Fahrettin' in Leyla' ya ilan-ı aşk etmesiyle son bulur.

Fahrettin ,Leyla' ya bir hikaye anlatır. Bu hikayede Leyla'nın fakirliği yüzüne vurulur. Fahrettin Leyla'ya güzel bir hayat vaat etmektedir. Evlenme teklifine vardığı konuşmasında karısının yaşlı olmasını da ilave eder.

Leyla kendini sığıntı gibi hissettiği bu evde problem çıkmasını istemediğinden bu çirkin teklife karşılık sert bir tepki veremez.

8.Meclis: Leyla , Vedat

Fahrettin' in ardından Vedat da Leyla' ya hislerini açmak ister. Leyla , Fahrettin'in ifadeleriyle Vedat' in söylemekte zorluk çektiği duygularını dile getirir. Vedat her ifadenin ardından aynen öyle diyerek Leyla' nın söylediklerini tasdik eder. Leyla , Vedat'ın bu fikirlerini düşünmek için izin ister.

9.Meclis: Vedat , Fahrettin , Kamuran Hanım , Ahmet , Rıza , Nigar

Aralarında Ahmet Bey' in mendili alışını ve Leyla'nın mendili yere düşürmekteki kastını konuşmaktadırlar. Onlara göre bu yapılanlar bilinerek yapılan şeylerdir.

Ahmet ve diğerleri yanlarına yaklaştığında konuyu değiştirirler.

Ahmet , Fahrettin'in karısının yaşlı olduğunu ve resminin yapılmasındaki zorlukları daha önce dile getirmiş ve bu durumun kendi sanat anlayışına ters düşüğünü söylemiştir.

Fahrettin herkesin bir arada bulunduğu bu ortamda Ahmet' in karısı ile ilgili olarak söylemiş olduklarını ortaya söyleyiverir.

Ahmet Fuat bir duraklama yaşar. Nigar ve Rıza bu durumdan Ahmet Fuat'ı kendilerince kurtaracak ifadeler kullanırlar.

Nigar ve Kâmuran Hanım yalnız kaldıklarında konu Leyla olur.

Kâmuran Hanım , Nigar Hanım' a Leyla' nın bu evde huzursuzluğa sebep olacağını ve çok acil olarak bu geç kızın evden uzaklaşması gerektiğini söyler. Nigar Hanım bu söylenenleri sakince dinler. Leyla' yı savunur bir tavır sergilemektedir. İçerisinde Leyla ile ilgili kaygılarının bulunduğu da alenidir.

10.Meclis: Vedat , Rıza

Vedat , Leyla ile ilgili olarak düşündüklerini Leyla'nın babasına açmayı uygun bulur. Rıza Bey' in müsait olduğu bir anda fikirlerini ona açmak ve kızını istemek için onu durdurur.

Vedat konuşmaya başlamadan önce Rıza , Vedat'tan para ister.

Vedat , Rıza' nın yumuşamasını sağlamak ve gözüne hoş görünmek için bu parayı verir.

Rıza , parayı alınca Vedat'ı dinlemeden odadan ayrılır.

11.Meclis: Ahmet , Vedat

Vedat evde bulunurken onun evden ayrıldığını zanneden Ahmet 'le karşılaşılırlar. Ahmet şaşkınlığını dile getirir. Vedat evde kalma sebebini vaktin ilerlemiş olmasına verir. Herkes kendi işene bakmak için ayrılır.

12.Meclis: Ahmet , Nigar , Vedat

Ahmet masasında bir mektup kaleme almaktadır.

Nigar , Ahmet' in yanına yaklaşır. Aralarında geçmiş yaşantıları ve ilk evlilikleriyle ilgili bir konuşma başlar. Evliliklerinin ilk yıllarında Ahmet' in sanat verimliliğinden de bahsedilir. Şu şan ve şöhretin içinde ise eski mutluluk ve çalışma azmi kalmamıştır. Hatta Ahmet Fuat kendisine ait olan muallimlik mesleğini ve resim sanatını da aksatmaya başlamıştır.

Evlendikleri ilk zamanlardaki mutluluklarının yavaş yavaş kaybolmasından duyulan sıkıntı Nigar Hanım tarafından beyan edilir.

Bu konuşmanın ardından konu dönüp dolaşıp Leyla 'ya gelir. Nigar' a göre Leyla gibi bir genç kızın çocuksuz olan bir evde bulunması doğru değildir. eğer bir yardım yapılacaksa uzaktan uzağa yardım edilmelidir. Bu konuşmaların temelinde de Leyla' nın çalmış olduğu hüznü parçalar yer almaktadır. Ahmet Fuat bu konuda hiddetlenir. Konuşmalar bir gerginliğe yol açar ve birbirlerini suçlamaya başlarlar.

Vedat olaya müdahil olur. Ahmet ve Nigar arsında arabulucu ve hakem olarak tayin edilir.

Konuşmaların sonunda Leyla' nın evlendirilmesiyle ilgili olarak bir görüş Nigar Hanım tarafından ortaya atılır. Vedat bu fikri destekler.

13.Meclis: Nigar , Vedat

Nigar , Vedat' a başlarında bir felaketin dolanmakta olduğunu söyler.

Vedat olanlar hakkında o kadar bilgi sahibi olmadığı için bu duruma kayıtsız kalır.

14.Meclis: Vedat , Ahmet , Rıza , Leyla

Vedat yarım kalan arzusunu gerçekleştirmek için ilk fırsatta Rıza'yı kıstırır ve içinden geçenleri kendisine açar.

Aleni olarak Rıza' dan kızını ister.

Rıza Vedat' ın teklifini kabullenme noktasındadır.

Bu esnada Ahmet oraya gelir. Vedat büyük bir sevinçle kararlarını Ahmet' e açıklar. Ahmet ilk önce bir şaşkınlık geçirir. Peşinden evlilik kararı almış olan Vedat' a sorular sormaya başlar. Sorduğu soruların tamamına yakınına kendisi cevap verir. Sorulan ve cevapları da Ahmet tarafından verilerek yönlendirilen bu konuşmanın ana meselesi Vedat' ın bu evliliğe uygun olmadığıdır. Bütün bunların yanında Rıza ve Vedat' ın Leyla ile ilgili bu kararlarından Leyla' nın hiçbir haberi olmadığı ortaya çıkar.

Ahmet Fuat' ın bu soruları ve soruların karşılığı olan cevapları Rıza'yı kararından cayma noktasına getirir. Vedat bu durum karşısında öfkeli. Ahmet Fuat' ın bu teklifi Leyla'ya iletmesi kararı alınır. Bu esnada içeri giren Leyla Vedat ve Rıza' yı heyecanlandırır. Rıza dışarı çıkmak için izin ister. Vedat da Rıza ile birlikte çıkar ve Ahmet, Leyla ile başbaşa kalır.

15.Meclis: Leyla , Vedat

Leyla ile başbaşa kalan Ahmet, Leyla ile aralarındaki münasebeti ortaya koyar. Leyla evden ayrılma arzusunu dile getirir.

Evden ayrılma arzusuna sebep olarak ev içerisinde Fahrettin gibi insanların kendisine yaptıklarına karşı hiçbir şey yapamamasını ve sıkıntılarını dile getirir.

Ahmet ve Leyla arasındaki gerginlik tırmanırken Ahmet , Leyla' ya karşı hislerini dile getirir.

Leyla bu hislere yabancı değildir. o da Ahmet Fuat' a aynı duyguları beslemektedir.

Aralarındaki elektriklenme sonucunda birbirlerine sarılır ve sevişmeye başlarlar. Ahmet ve Leyla' nın bu hali Nigar tarafından görülür ve Nigar' ın kendilerini gördüğünü de iki sevgili görülür.

2.Perde:

1.Meclis: Nigar , Gülfem

Salonda evde bulunan misafirlere yapılacak ikramın hazırlıkları yapılmaktadır.

2.Meclis: Nigar , Fahrettin , Rıza , Vedat , Ahmet

Ahmet birinci sahneden beş ay sonrasını içeren bu zaman dilimi içerisinde Fahrettin' in karısının resmini tamamlamıştır.

Bütün konuşmalar yapılan bu resim üzerinde yoğunlaşmıştır.

Misafirlerin tamamına resimle ilgili görüşler sorulur ve bütün misafirler nezaketleri ölçüsünde yapılan resme karşı iltifatlar yağdırırlar.

Rıza Bey ise Fahrettin' in vasıtasıyla bir iş yerine muhasip müdür olmuştur.

3.Meclis: Nigar , Vedat

Nigar ve ablası Nigar aralarında konuşurlar. Bu konuşma esnasında Leyla' nın evden ayrılmış olduğu anlaşılıyor. Bu ayrılmaya rağmen Ahmet Bey' in evi ile ilgisini de kesmemiştir. Nigar , kardeşi Vedat' a Ahmet'i nasıl takip ettiğini ve gördüklerini anlatır.

4.Meclis: Nigar , Vedat , Fahrettin , Rıza

Bütün herkesin bulunduğu bir ortamda Rıza işi gereği bir mektup yazmak için izin ister. Daha önce kendisinin kaldığı odanın hazır olduğu ve orayı kullanmasında bir sakınca olmadığı söylenir.

5.Meclis: Vedat , Fahrettin

Fahrettin , Vedat' ın ağzından Leyla ve Ahmet ilişkisini öğrenmeye çalışır. Bu yoklama esnasında Leyla ve Ahmet ilişkisini Vedat' a anlatarak onu tahrik etmeye çalışır. Son olarak, Leyla ve Ahmet'in aralarında gizli bir nikah akti yaptıkları ve bir arada bulduklarını ifade eder.

Fahrettin'in bu ifadeleri Vedat'ı kızdırır.

6.Meclis: Fahrettin , Leyla

Leyla ev ile ilişkisini kesmemiş olduğundan eve gelir. Yalnız başına salonda bekleyen Rıza ile istemediği halde yüz yüze gelirler. Kendini geri çekmöeye çalışmasına rağmen Rıza buna mani olur ve aralarında bir diyalog geçmeye başlar.

Fahrettin, Leyla' ya Ahmet ile olan ilişkisini de kastederek kendisiyle beraber olmasını teklif eder. Leyla' nın bütün itirazlarına rağmen kendisinin çok sabırlı bir insan olduğunu ve eninde sonunda emellerine ulaşacağını ifade eder.

7.Meclis: Leyla , Fahrettin ,Ahmet

Leyla , Fahrettin ile konuşmasının kızgınlığını yaşamaktadır. Bütün vücuduyla Fahrettin' e karşılık verememenin ızdırabını yaşamaktadır.

Konuşmaların devam ettiği bu sırada odaya Ahmet girer.

Leyla içinde bulunduğu sıkıntılı durumun neticesi olarak ;Ahmet' e doğru koşar ve onun yardımını ister.

Fahrettin , hiç istifini bozmadan Leyla ve Ahmet ile ilgili görüşlerinin tamamını ikisinin yüzüne karşı söyler. Ahmet ve Leyla ilişkisini gündeme getirerek de kendi arzularının haklı yanları olduğunu savunur.

Bütün bunların yanında para gücünden de bahseder.

Ahmet bütün bu hakaretler karşısında tam anlamıyla bir karşılık veremez fakat, Fahrettin'i evinden kovar. Fahrettin bu esnada parasıyla Ahmet Bey'e resim yaptırdığını hatırlatması Ahmet'i iyice yaralar. Leyla bu durumdan kurtulamak için Fahrettin' e gitmesi için yalvarır.

Fahrettin evden ayrılır. Evden ayrılırken Nigar Hanım'ın bu duruma üzüleceğini de söyler.

8.Meclis: Ahmet , Leyla

Leyla ve Ahmet yalnız kaldıklarında olanları değerlendirmeye başlarlar.

Ahmet olanların ortaya çıkması taraftarıdır. Leyla karmakarışık hisler içerisinde kararsız bir durumda beklemektedir. Buna rağmen Ahmet'in evden tamamen ayrılmak olarak göstermiş olduğu çıkışa da olumsuz yaklaşmaktadır.

9.Meclis: Nigar , Ahmet , Leyla

Nigar Hanım Fahrettin' in evden kovulmuş olduğunu söylemesi ardından Leyla ve Ahmet'in bulunduğu odaya gelir.

Nigar Hanım' in odaya girmesi Fahrettin ile yaşadıklarının tesirini üzerinden atamamış olan Leyla' yı daha da fena bir hale sokmuştur. Yaşadıklarının tesiriyle bayılır.

Bütün bu hengame içerisinde Ahmet Leyla ile özel olarak ilgilenmeye başlar. Nigar Leyla'nın ayılmasını sağlamak için kolonya aramaktadır.

Ahmet kendinden geçmiş bir vaziyette daha önceki mecliste Leyla' ya vaat ettiği uzaklara gitme fikrini tekrarlamakta ve bu arada ona olan sevgisini de itiraf etmektedir.

Bu itiraflar açık açık Nigar Hanım tarafından da işitilir. Bu noktaya kadar gizli gizli işlenen cürüm aleni hale gelir. Ahmet tarafından dile getirilir.

10.Meclis: Rıza , Ahmet , Nigar , Leyla

Rıza mektup yazmak için çıkmış olduğu eski odasından elinde bir kağıtla geri döner.

Fahrettin Bey' i sorar. Bu arada kızının durumunu da görür. Fakat onunla pek fazla ilgilenmeden durumunu sorar.

Rıza dışarı çıkması gerektiğini söyler. Kızına da rahatlamak bakımından dışarıya çıkmayı teklif eder. Leyla, Nigar ile karşı karşıya kalmaktan korktuğu için babasının bu çağrısına hemen uyar ve birlikte odayı terkederler.

11.Meclis: Ahmet , Nigar

Nigar bütün olanların farkında olarak Ahmet' in görüşlerini öğrenmeye çalışır.

Ahmet evden uzaklaşmayı kafasına koymuştur. Bunun için sanatını da bahane olarak göstermektedir. Sanatındaki kısır döngüyü de Fahrettin'in karısı Kamuran'ın resmiyle gözler önüne serer.

Nigar bütün bu bahanelerin Leyla ile bir birlikteliğe gebe olduğunun farkındadır. Elinden gelen bütün imkanları seferber ederek Ahmet'i bu fikirlerinden vazgeçirmeye çalışır.

Bütün konuşmalar yersizdir. Ahmet Kamuran' in resmini yırtarak içinde bulunduğu çıkmazı daha net bir şekilde ortaya koyar ve evi terkeder.

Leyla bütün yalnızlığıyla atölyede kalakalır.

12.Meclis: Leyla , Nigar

Leyla , Ahmet ve Nigar arasında geçenlerden haberdar olmayarak eve geri döner.

Atölyede yırtılmış resmin önünde Nigar'la karşılaşır.

Nigar , Leyla'ya kızgınlığını dile getirir. Ve her ne pahasına olursa olsun Ahmet' i ona bırakmayacağını söyler. Bütün hakaretleri sessizce dinleyen Leyla bir hakikati ve Nigar'ın bir eksikliğini yüzüne vurur. Leyla, Ahmet' in çocuğunu karnında taşımaktadır. Bu ifadeler Nigar' ın bütün ümitlerini de kırıp bitirmiştir.

3.Perde:

1.Meclis: Vedat

Karanlık bir kanun-ı sani gecesinde ve ikinci perdeden yirmi ay sonra Vedat,Ahmet Beylerin evinde Nigar'ın yapayalnız kaldığı ve Ahmet'in terkettiği gibi

bırakılmış ve dokunulmamış atölyede gizli birşeyler yapmaktadır. Açılan kapıdan içeri zamanın tesiri üzerinde tesirini göstermiş olan Ahmet Fuat girer.

2.Meclis: Ahmet Fuat , Vedat

Vedat , tedirgindir.

Ahmet de bu tedirginliğe ortaklık etmektedir.

Bu iki erkeğin konuşmalarından uzun zamanın vermiş olduğu hasretin Ahmet'i buraları getirdiği ve Leyla ile yaşanan hayatta karşılaşılan sıkıntılar dile getirilmeye başlanır.

Ahmet'in ifadeleriyle Leyla' dan olan oğlunun ölmüş olduğu ortaya çıkar.

Ahmet evini ve atölyesini özlemiştir. Vedat bu noktada ablası Nigar Hanım'dan Ahmet'in evini ziyaret etmesi için izin ister.

İstenen bu izin abla tarafından kati bir lisanla reddedilir.

Bu reddediş Vedat ve Ahmet'i bu gizli plana yönlendirir.

Ahmet yaşadıkları karşısında tamamen mutsuz olduğunu ifade etmektedir. Çocuğunun ölümü Leyla ile olan münasebetlerini de olumsuz etkilemiştir.

Ahmet bu konuşmaları yaparken atölyesini de büyük bir hasretle seyretmektedir. Herşeyin sonunda Ahmet Vedat' ın uyarısıyla evden ayrılmak üzere harekete geçmişken merdivenlerin başında Nigar Hanım'ın kendilerini dinler vaziyette orada bulunduğunu farkeder.

3.Meclis: Vedat , Ahmet , Nigar

Vedat ablasına karşı mahcuptur.

Abla beklenenden daha sakin bir yaklaşım sergiler.

Vedat' tan Ahmet Bey'le kendilerini konuşmaları için yalnız bırakmasını ister.

4.Meclis: Nigar ,Ahmet

Nigar, Ahmet'in ağzından hayatındaki çalkantıları duymuştur.

Ahmet Bey yaptıkları karşısında eziktir.

Konuşma Nigar Hanım'ın evden ayrılma arzusunu Ahmet Bey'e ilemesiyle devam eder.

Ahmet Bey bu isteği önce reddeder. Fakat Nigar bu konuda ısrarlıdır. Bursa civarında bir köye yerleşerek hayatını devam ettireceğini ifade eder.

Ahmet Bey Nigar Hanım' a kendisine resim yapma arzusunu geri verdiğini söyler.

Nigar Hanım bu ifadelerle kayıtsız kalır.

Evden ayrılırken hatıralarının kendisiyle geleceğini ve varlık olarak bunların kendisine yeteceğini söyler.

Ahmet'i hayatının en sıkıntılı anlarını yaşayan bir kadın olan Leyla'nın yanına yollayarak bir zamanlar rakibesi olan bu kadına bir iyilik ve büyüklük gösterir.

3.4.3-Gerilimler:

Bu eserde gerilim oyunun her meclisinde farklı olarak ortaya çıkar. İlk gerilim sahnesi Fahrettin ve Vedat arasında zenginlik ve fakirlik olarak ortaya çıkar. Bu gerginlik aynı yaşta bu iki erkek arasında Leyla ile ilgili bir çekişmeyle de ayrı bir boyut kazanır.

İkinci gerilim sahnesi Kamuran' ın resmi ile ilgili ifadelerde kendisini gösterir.

Üçüncü gerilim Leyla – Fahrettin ve Leyla - Vedat arasında cereyan eder. Bu gerginliklerin tamamı bu iki erkeğin Leyla'yı elde etme arzularından kaynaklanmaktadır. Fahrettin bu konuda daha cüretkar ve fütursuzca hareket eder.

Dördüncü gerilim sahnesi Ahmet ve Nigar arasında geçer. Gerginlik yuvayı korumaya çalışan bir kadın ve kendini duygularına kaptırılmış bir adamın istekleri arasında ortaya çıkar.

Ve son olarak gerilin Nigar ve Leyla arsında geçer. Bu gerilim en sonunda Nigar' ın Leyla'yı savunur bir konumda onun iyiliği yönünde bir hareketiyle son bulur.

3.4.4- Mekan

Mekan hep aynı yerdir. Zaman değişimi dikkat çekicidir. Mekanda tek değişiklik insanların mekana tesirleriyle kendini gösterir. Mekanda ön planda olan unsur her zaman resimdir. İlk kısımlarda mekanda müzik de vardır. Fakat yaşananlara yön veren şey bir resimdir.

Kamuran Hanım' ın resmi eserin en başından en sonuna kadar bütün eserin halet-i ruhiyesini ortaya çıkarmak için ileri sürülür. Her değişim bu resim üzerinde kendisini gösterir.

Mekan zamanının bütün imkanlarını bir sanatkar zevkiyle ortaya çıkarır. Zaman zaman eskiye dönük konuşmalar bu ailenin katettiği mesafeyi ve mali portreyi de ortaya çıkarır. Bu halde ortada olan mekan bir zirveyi yansıtmaktadır. Mekan seçilen karakterlerle ayrı bir bütünlük de gösterir. Mekana uygun insan karakterleri ve zengin akraba yanında hayatını idame ettiren bir akraba mekanı tamamlar.

3.4.5-Zaman:

Eser zamanı ilk perde ile ikinci perde arsında beş ay , ikici ve üçüncü perde arasında ise yirmi aydır. Ayrıca üçüncü perde için seçilen gece manzarası eserin konusunu tamamlaması bakımından da çok uygundur. Sabaha yakın bir zamanın seçilmesi hayatlarına yeni yön vermek üzere olan insanları tamamlar. Zaman mekan üzerinde fazla bir tesir yapmazken özellikle Ahmet Bey üzerinde büyük bir tesir icra eder. Zaman , pişmanlık ,hüzün , hasret gibi duyguları da ortaya çıkarmasıyla eser bütünleyici bir katkı sağlar.

3.4.6- Dil ve Üslûp:

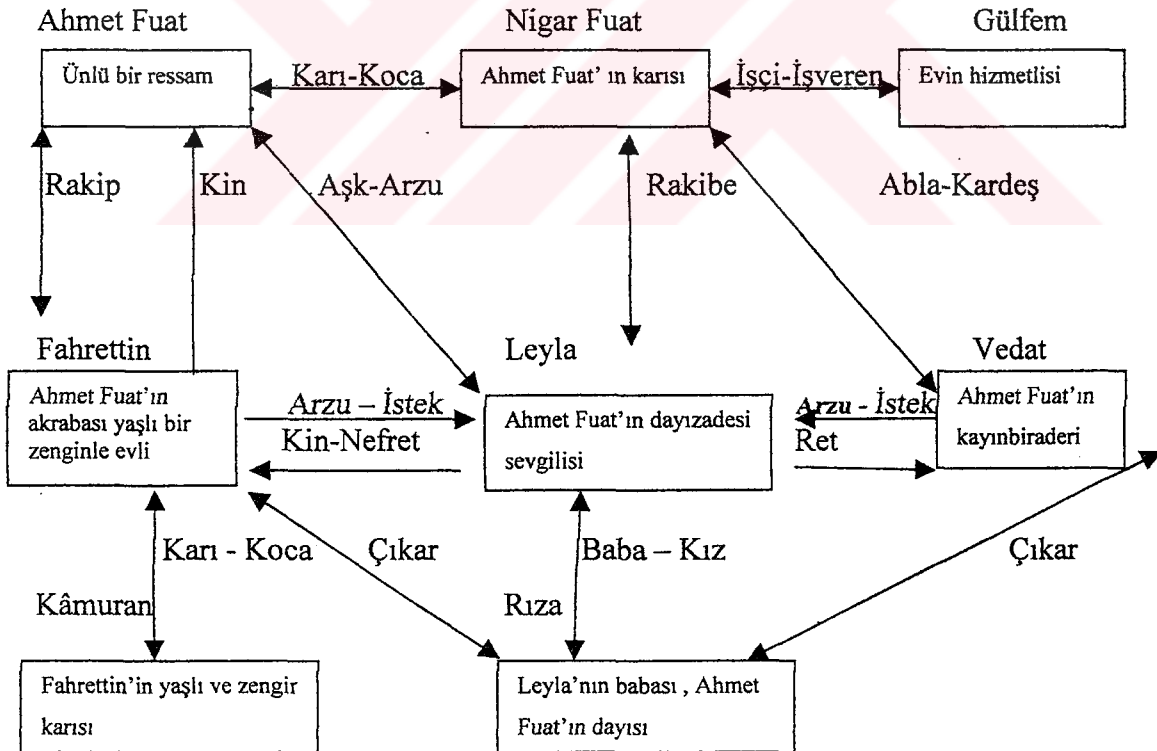
Dil sadedir. Karakterlerde herhangi bir şive görülmez. Konuşulanlar duygu ve hakikat çatışması şeklinde ortaya çıkar.

Yaşanan bütün olumsuzluklara rağmen kaba ifadeler eserde görülmez. Bu yönüyle belki günümüz insanları için bir mübalağa olarak görülebilir. Bu da yazarın Jöntürkler adlı eserinin arkasında yer alan tiyatro ile ilgili görüşleri göz önüne alındığında makul karşılanabilir.

3.4.7- Oyun Tekniği Açısından Değerlendirilmesi:

Eser yazarın sahnelenmiş ve yazılmış eserleri içerisinde en başarılısıdır dersek mübalağa yapmış olmayız. Konusu ve karakterlerin seçimiyle bunlara uygun zaman ve mekan eseri başarılı kılar. Eserde yer alan dekorun çok teferruatlı olmaması buna rağmen karakterlerin tavırlarını ve durumlarını yansıtması ayrı bir başarıdır denebilir. Eserle ilgili yapılabilecek tek eleştiri her türlü hakarete rağmen kişilerin göstermiş olduğu sükunet ve nezakettir. Bu da devrinin özellikleriyle izah edilebilir.

3.4.8- İlişkiler Tablosu

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
TAHSİN NAHİT'İN YAYINLANMIŞ
ŞİİRLERİ

4.1-RÛH-I BÎ-KAYD'DAKİ ŞİİRLERİ

Yakup Kadri'ye

BENLİK

Ger, ben, ben isem nesin sen ey yâr?

Ver sen, isen neyim men-i zâr!

Fuzûlî

İDEAL

Bir itina-yı şi'r ü tekâmülle on sene,
Rûhumda bir bedâ-i san'at hazırladım.
Vakf eyledim hayatımı hiss ü hayâlime,
Bir heykel-i mehâsin-i âlemde yaptığım.

Çerkes kadınlarındaki endâm-ı dilberi
Parisli bir güzel kızın etvâr-ı şûhuna
Mezceyledim ve hâsıl olan hüsn-i bihteri
Tezyîn için hayâlimi hasreyledim ona.

Leylâk, menekşe, gül gibi esmer çiçekleri
Şarkın semâlarındaki reng-i lâtif ile
Vech-i kamerde ra'selene nur-ı mühmele
Massettirip uyûnunu yaptım... ve müşteri

Gülsün dedim nigâhının umkunda dâimâ
Bir sonbahar reng-i gurubunda saçları
Boynunda turre turre uzansın... Ve kaşları
Bir itinâ-yı şi'r ile mağrûr u mü'tenâ...

Eş'âra hande-bâr o mahmûr, uzun, ipek
Kırpıklarında titresin en gizli bir melâl;
Reng-i lâtif ü sâfını tanzir için felek
Koysun beyaz çiçeklere bir hamret-i zılâl...

Bir âteşin karanfili bir penbe gâzeden
Süzdüm, leb-i lâtifini, yaptım harîs ü şûh...
Koydum dehân-ı sâfına dendân-ı yâsemin...
Bilmem niçin fakat, bunu hoş bulmuyordu ruh?

Gâyet güzeldi her yeri, hüsnünde san'atın
Bir şekl-i zî-dehâ ile dolmuştu rû-nümâ.
Eksik nedir, dedim, evet, eksikti mutlaka;
Zevk-i tahassüsümle bu noksânı istedim

Bulmak... Bir itinâ-yı tekâmülle on sene
Bir cüstücû-yı dâime rağmen, bugün yeni
Buldum: Yegâne eksiği bir rûh-ı gamzede,
Bir rûh-ı giryedâr-ı mehâsin-penâh idi.

Koydum o hüsn-i pâkine rûh-ı melûlümü,
Bir anda her güzelliği etmişti iktisab...
Karşımda şimdi heykel-i zî-rûh u zî-şebâb
Güya selâmlıyor gibi rûhen ufûlümü.

Büyükada, 4 Eylül 1325

BEN

Nevvâre Hanımefendi'ye

Bu şeb, bu haste-i sevdâ, bu münkesîr bu elîm
Hayât-ı hissîmi tahlîle hasr-ı fikr ettim...

Derin ve nâ-mütenâhî semâya karşı bütün
Kaderimle felaketlerimle mest-i hüzn;

Hayale vakıf vücûd ettiğim şebâbımı ben
Zehirli, sıtmalî bir hiss içinde muztariben

Leyâlê karşı düşündüm... Bu yirmi bir senelik
Şebâb içinde ne yaptım? Niçin bugün mehlîn

Bir ızdırâb ile bir ihtiyâra döndüm ben?!..
Henüz beş altı yaşında dadımla südnemden

Bir âşîğın müteheyyic kahramanâne
Hayât-ı aşkına âid fesâne dinlerde

Muhayyilem o masallarla hep dolardı benim;
Demek tahayyüle irsen de müstaid fikrim

Ve böyle küçücükken bu hisle ben büyüdüm
Masallarımındaki bir kahramana dönmüştüm!

Oyunlarımda hayâlimdi dâimâ rehber:
Zavallı sevgilimi Kaf Dağı'ndaki devler

Kopup o belde-i meçhûle doğru gitmişti
-Mezat malından alınmış- kılıçla ben şimdi

Devin sarayına gitmiş, ve kavga etmişim.....
Bu türlü korkulu şeylerdi en büyük zevkim.

Biraz daha büyüdüm on yaşında var yokken
Mukaddemâtını gösterdi şi'r-i rûh-efken

Zaman zaman dolarak mehtâbı seyrettim,
Deniz kenârına gitmekti en büyük zevkim...

Gözüm bu şi'r-i muhîtâta ğaşy olup dolarak
Kalırdım öyle saatlerce mest ü müstağrak!...

Henüz o yaşta şiir başlıyordu te'sîre
Zavallı rûhuma sarmıştı pembe bir hâle.

Yine bu devre-i ömrümde başlayıp sevdâ,
Teheyyücâtı nümâyândı rûh-ı sâfımda...

Nasıl?! Bu hissi tamâmıyla anlamazdım ben
Derin, siyah geceler kehkeşân içinde gülen

Sevimli, ince ve nâzik bu gâye-i âmâl
Açardı şiir ile rûhumda bir sabah visâl.

On üç yuşında henüz yokken, iştiğâlâtım
Roman, şiir ve tahayyüldü... pek çok aldandım!

«Kısavye»den «Dümaper»den beş altı cilt okudum,
Bu hisle ben şatolar kahramanı olmuşum...

Neler, neler?! O zaman sevgilimle ülfet için
Serin ziyâları altında âli bir gecenin,

Cesim bir kaya üstünde mürtefi', âli
Bir vahy cinlere me'va olan bu kasra hafi

Girip de sevgilimi bir dakikacık görmek
Ümîd edip dolaşırdım civârı titreyerek.

Henüz yaşım daha on dörttü şair olmuşum...
Ne saçmalar, hezeyanlar, nükteler buldum(!)

Yazar, yazar ve dalardım; tahayyülüm o zamân
-Küçüklüğümde görüp hoşça bulduğum- handân

Bir ince çehreyi tezyine sarf-ı hissederek
Büyürdü böyle hayâlimde bir sevimli melek

Ve işte fikr ü hayâlimde süslenip büyüyen
Bu ince çehreye bir i'tina-yı şi'r ile ben

Siyah ipek gibi saçlarla türeler koydum;
Uzun ve gölgeli kirpiklerinde şi'r okudum...

Sitârelerdeki inzâr-ı şi'r-i rûhânî
Onun ukûs-ı nigâhıydı rûhuma sanki...

Manolya rengini bir penbe gülle mezc ederek
O ince çehreye verdimdi bir şefkatten renk...

Dehân-ı sâfi küçük, taze bir karanfildi!.
Benim bu süslediğim gâye-i hayâliydi.

Ve ben bu gâye-i âmâli eyleyip ta'kîb
Şebâb-ı sâfımı aşkile eyledim tezhîb

Bu halde, böyle hayâlât-ı şi'r ü aşk ile ben
Yavaş yavaş büyüdüm; on dokuz yaşımda iken

Onun cemâline bir hayli nağmeler yazdım...
Muhît ü belde-i eş'âr olan güzel vatanım

Bu hiss-i aşkımlı ulviyyet ile perverde
Edip mehâsin-i serpmiştî dâimâ önüme:

Deniz ki rûhuma bir ma'bed-i tahassüstü
Seher zamânı gülerken ufukların üstü

Bütün denizlere elmaslı bir şi'r yazılır;
Parıldayan ufuk üstünde bir melek vardır...

Onun 'ukûs-ı cemâliyle gaşy olan deryâ
Açardı rûhuma pek ince hisli bir rü'yâ.

Güneş çıkınca ufuktan ziyâli saçlarla
O sath nâime işlerdi rûhuma bir şi'r güyâ

O şi'r- sâfi gördüm ve ba'zı süsleyerek
Yazardım 'aşkıma dâir neşide, pür âhenk

Ve akşam üstü güneş bir büyük kızıl fânus
Letâfetle ufûl ile nice mest-i huzûz

Uzakta dağlara bir sis yavaş yavaş yayılır;
Önümde sath safâ pür-sükût u rü'yâdır.

Semâda mâi beyâz, birbiriyle mest ü müzâb
Kopar sükûnet eşyâya bir menekşe nikâb.

Bu lâcüverd peçe altında leylin ezhârı
Birer birer açılır. Hep nigâh-ı sehârı

Melâikin, bu şu'âlar sanır, bakardım ben;
Leyâle karşı bu hisler doğardı kalbimden:

Kamer bu belde-i şi'rin nihân ilâhesidir;
Yegâne menba'-ı şi'rim ziyâlı cephesidir.

Kamer, o ye'sim: tenvîr için çıkar her şeb,
Zavallı rûhuma ilhâm ederdi şi'r-i zeheb

Kamer, ufuktaki bir belde-i ümmîde giden
Nezih bir yol açar bahre zer çiçeklerden;

Hayâl ü fikrimi bir râh-ı râza sevk ederek
Yaşattı bende emel, aşk, şi'r, vefâ, âhenk.

Tahayyülüm o zamanlar lâtîf u dilberdi,
Fakat sefâlet-i sevdâmı anladım şimdi.

Nücûm, kamer ve çiçekten teşkil eyleyerek
Vücûd bulan o güzel gâye-i emel diyerek

O hiss-i hâini sâfiyetimle mezc ettim...
Ve soldu ye's ile bir anda bir çiçek kalbim.

Fakat gurûrumu imdâda eyleyip davet
Sıyânet etti beni bir cenâb-ı ulviyyet

Bu günse, bak bu hakikat... Ziyâde mes'ûdum;
O gâye-i emeli çok yakında ben buldum...

Fakat bu yokmuş; uzakmış.. beis yok, isterse
Semâ kadar büyük olsun tahayyülümle yine

Bulur mest ü sa'âdet onunla ben yaşarım...
Tahayyülümle ğurûrum yaşarsa ben yaşarım.

Haydarpaşa, 26 Mayıs 1324

HASTA BİR TELDE HASTA BİR NAĞME

Ah ben, ben, ne hastayım bilsen!
Kalbimin ıztırâb-ı mâlûlü,
Rûhumun ihtisâs-ı meçhûlü
Ne kadar başka herkesinkinden.

Sen ki feyfâ-yı bînasîbimde,
Bir küçük nûr-ı rahm ü şefkatsin,
Dinle, rûhumdan akseden bu tanin
Hasta bir telde hasta bir nağme.

Bu bütün kış devam eden kakhâr
İhtisat içinde hırpalanan
Dâimâ hasta, dâimâ sehâr
Bir ümidin peyinde şefkat uman

Fikr-i me'yûsu gam-penâhımı ben
Saf denizlerde belki bir mahzun
Hiss-i şefkat bulur mehâsinden
Hissedâr-ı şifâ olur diye dün

Akşam üstü deniz kenârında
Hayli gezmiş ve çok düşünmüştüm.
Bu semâ-yı mükedder altında
Acı bir hande mürtesem gördüm.

Âşıkından muvakkaten mahrûm
Hasta bir genç kadını sanki deniz
Şüphesiz bahtiyâr. fakat mahmûm,
Besliyor bir ümid-i şefkat-rîz.

Güneş artık çekildi eşyâdan,
Sular artık menekşe olmuştu.
Gölgelenmiş semâ-yı rû'yâdan
Bir hayâl-i baîd ü mevhûmu.

Bekleyen gözlerim yorulmuştu.
Sonra birden semâya baktım ben:
Semt-i resimde bir hayâl-i semen
Bana senden neşîdeler okudu.

Cağaloğlu, 7 Mart 1324

BENİM RÛHUM

Köprülü-zâde Mehmed Fuad'a

Benim rûhum, benim rûhum bu âsi
Bu çıldırmış, bu bîkes, âh. bu bâkî...

Garip bir şey, elim bir hastadır ki
Hararetlerle, isyanlarla mâl.

Şiir, nağme, resim, heykel, güzellik
Onun fevk-i siyeh-fâmında parlar:
Derin, ulvi kevâkip, mâh-ı nevvar
Benim rûhumla olmuştur müşârik.

Uzaktan akseden bir mandolinden
Duyar bir şey, garip bir hissi mestî...
Veyhûd bir resim seyreyliyorken
Kalır bî-çâre mebhût u hayâlî.

Büyük bir bağçeden geçsem ve görsem
Ki heykel rekedilmiş bir kenarda:
Neler hisseylerim rûhumla tev'em
Kalıp mefrûn-ı sanat bir dakîka.

Ve bazan bir kadır, bir genç kızın ben
Nigâh-ı şûle-dâr-ı ismetinde
Ne ulviyyet bulur -rûhen ve hissen
Ne sevdâlar doğar bir lâhza bende!..

Evet bir lâhzadır tesir-i şi'ri
Benim kalbimde hüsn-i şûledârın...
Fakat bir lâhza sonra en hakîkî.
En ulvi, en büyük sevdâ-yı hârrın

Tecelliyâtı ufk-ı rûhumun târ
Fezâ-yı ıztırâbâtında parlar:
Ve ben mest-i tahayyül, mest ü nevvâr
Yaşar hisseylerim bir şi'r-i sehhâr.

Evet rûhum onundur, hep onundur...
Benim şi'rim, hayatım, ıztırâbım
Bütûn mâzi ve istikbâl ve âhir.
Hayatım sâde sevdâsıyla kâim!

Fakat heyhât! Niçin bilmem niçindir
O ezhâr-ı ümîdin istinârı:
O timsâl-i ümîim müsretirdir...
Ve yalnız ben hayâlen dilfigârı.

Ne yazsam ben, ne hissetsem ğıyâben
Onundur, ben onun bir cüz'üyüm ki
O yüksektir, semâvidir. Fakat ben
Onun bir cüzüyüm giryân u hâkî

Cağaloğlu, 1 Nisan 1322

BAHTİYÂRLIK

Duymasam, görmesem ve anlamsam;
Dâima mutmaîn ü zâhir-bîn...
Sevmesem, âh sevmek istemesem;
Sönse rûhumda menbâi şi'rin.

Şefkatinden onun bugün meselâ
Bî-nasîb olduğum, bir ukde gibi
Bana zehrolmasaydı aşkımda
Bahtiyâr olmamakla bir asabî

İhtilâcın zebûnu olmayarak
Başka bir sîne-i muhabbette
Oyalansaydım; âh, âh, işte
Böyle hissiz ve duygusuz olmak

Bu muhît-i sefil ü ednâda
Yaşayanlar için meziyyettir
Âh, evet, kardeşim, bu dünyâda
Ahmak olmak büyük saâdettir.

1323

MESLEK

-Fazıl Alîmed'e-

Artık aldanmamak, bu her şeyden
Acı bir tecrübeyle örselenen

Aşka bâzîçe etmemek emelî...
Artık aslâ bu ömr-i mübtezeli,

Bu biraz giryeden, bir az kandan
Ve riyâdan teşekkül etmiş olan

Hasta mahlûku üzmemek, hattâ
Ona bir cennet-i emel-pirâ

Va'd eden köhne itikadâtı,
Yani sevda denen hayâlâtı

Bırakıp ka'r-ı rûh içinde nihân...
Ona sathî nazarlariyle bakan

Beşerin dîde-i tegâfûlünü
Setreden perdenin ne olduğunu

Keşf ü tahkike sarf-ı fikrederek
Bu hayatı bu işte eskitmek...

İşte meslek edinmek istediğim
Gâye-i fikr ü san'atı, emelim.

1325

ŞİİRLERİM İÇİN

-Kâri'lerime-

İşte bak sânihât-ı hissiyem
Böyle birkaç kırk, dökük nağme,
Böyle birkaç telâtüm-ı mübhem,
İştîyâk-ı hayât-ı mağmûme.

Okumak, şüphesiz yorulmaktır.
Hem yorar, hem de müstefid etmez...
Ah, lâkin benim kadar bi-kes
Kâriim varsa -belki çok vardır-

Okusun hissimin fecâatini;
Aşk için ağlayan gözüyle görür,
Aşk için ağlayan emînim ki

Sâde göz yaşlariyle işlediğim
Bu satırlarda iştîyâk ile pür
Mahvolan bir zavallı hasta görür.

Cağaloğlu,8 Teşrin-i Sâni 1323

Şehabeddin Süleyman'a

AŞK

"L'amour seul dans mon âme a créé le génie.

"L'amour est seul arbitre et seul dieu de ma vie."

(Andre Chenier)

AŞK

Cemil Süleyman'a

Kâinâtın bütün kavânini
Aşk önünde sukût eder; hattâ
Bu hayat-ı sefile bir ebedî
Zevk ü lezzet gelir; bütün dünyâ

Aşkın gözlerinde gâib olur...
O, yaşar bir cihân-ı diğerde
Korkusuz, mutma'in, ser-âzâde!
Onda artık emel, filan yoktur.

Aşka teslîm-i nefes edenlerde
Müncelîdir bütün maâliyyat
Aşk, ey cilve-i ilâhiyyat!

Sen bu hâk-ı sefile zînetisin,
Sade sen rehber-i saâdetsin...
Ey mübârek perî-i âsûde

1324

AŞKIMIN EN GÜZEL DAKİKALARI

-1-

Fâik Âli'ye

Akşam. gecenin gölgeli esrâr-ı lebinde
Bir ğaşy-ı mükevkeble perişân ü perîde

Bir hasta kadın hüzn-i garibiyle ölürken
Tenhâ, mütefekkir uzanan kırlar içinden

Bir cennet-i hülyâda uçan kuş gibi mes'ûd,
Mes'ûd ü emel-per geçiyordum; bana mev'ûd

Bir şîr-i telâkiye şitâbân idi rûhum.
Artık gece olmuştu: fakat bir şeb-i ma'sûm...

Yıldızların esrâr-ı nigâhiyle semâlar
Pür-neş'e olan rûhuma bir nağme-i sehâr,

Bir şî'r-i ziyâ-dârı terennüm ediyordu;
Rûhumda semâ sanki tecessüm ediyordu.

Mevâ-yı telâkâye takarrübde iken ben
Bir bûse-i zerrîn ile ufk oldu müzeyyen...

Enzârımı leylin bu beyaz hande-i sihri
Cezb etti ve sâkin ona daldım; ne güzeldi!

Bir ilâhenin cenneti şirinde açılmış
Bir gül, sarı bir güldü ki ordan koparılmış,

Leylin o güzel ilâhe-i aşkına eski
Bir âşıkı takdim ediyordu onu sanki...

Bir hayli zamân geçti; kamer şimdi tamâmen
Yıldızlara olmuştu mülâkî; o zamân ben

Bir feşfeşe-i şî'r ü harîri ila meşhûr
Döndüm, seni gördüm.. bakıyordun bana mesrûr...

Bir sâniye biz böyle bakıştık mütereddîd,
Bir sâniye, lakin bu güzel sâniye tevhîd

Etmisti bizim aşkımızı şi'r-i kamerle...

Ah! Ey ebedi hatıra, ey adn-i muvakkat...
Ey ömr-i şebâbımdaki leyl-i ebediyyet!

Kalbimde bugün yâd-ı füsûn-kâr-ı lâtifin
Bir cennet-i sevdâda açan gül gibi; lâkin,

Bûyûnda vefâ kalmamış artık... Niye bilmem?
Heyhât! Ne olur ben de seni sevmeyebilsem.

Cağaloğlu, 7 Mart 1325

II

Kamerin nûru bûse tarzında
Şi'r-i hüsnünle oldu leb-ber-leb;
Sâmi'an rûhumun niyâzında,
Rûhum aşkınla doldu sanki o şeb.

Sonra birden yavaşcacık elime
Dayayıp sen ateş saçan başını:
-Bak nasıl hastayım; dedin; bu gece...
Şimdi ben hastayım, tutup sözünü

Gel de sen bak benim harâretime,
Âşık olmak değil ale'l-âde
Sevmeden ölmek istiyor rûhum,
Çünkü aşk âteşiyle mecrûhum.

Cağaloğlu, 23 Mart, 1325

-III-

Akşam, yine bir hasta kadın hazan garîbi!
Sislerle uzak dağların eşkâli silindi...

Ben tarlaların sîne-i sebzini içinden
Mağlûb-ı tahayyül, mütefekkir gidiyorken

Sahrâda uzanmıştı bütün gölge ve esrâr;
Bir belde-i hülyâ gibi gayb oldu ufuklar...

Bir mâî cibinlik gibi pullarla müzeyyen
İnmişti bütün kırlara bir gölge hafiyen...

Leyl oldu benim vahdet-i rûhumla mülâkî
Fevkimde gülen ince hilâli seni sandım...

Ey sen, evet ey sen ki bu sahrâda geçen yaz
Bir cennet-i hâkîde yaşattık beni mümtâz;

Bir cennet-i hâkî ki her akşam bir ilâhe
Ay yükseliyorken görünür yol üzerinde;

Bir feşfeşe-i şi'r-i hürriyetle gelirdi;
Lâkin ne kadar ince, esîr, ne şiirdi...

Mahmûr-ı emel, gölgeli kirpikleri elmâs
Enzârını etmiş gibi hülyâlara demsâz;

Aksiyle onun rengi beyaz bir güle benzer,
Timsâl-i muhabbet gibi şefkatle gülümser...

Biz kol kola tenhâca bu kırlarda gezerdik
Olmuş gibi arzû edilen her şeye mâlik

Bak işte bu gün kaldı o leyl-i ebedîden
Bir hasta kamer, bir de bu rûhumdaki şîven.

Haydar Paşa, 12 Mayıs, 1325

ESKİ HÜLYÂ

Fâik Şevket'e

Beş yıl evvel yine bu sahilde,
Bu yosunlarla işlenen kayanın
Üzerinde cihânı hülyânın
İhtimâlât-ı pür acâibine

Dalarak ben neler düşünmezdim;
Meselâ geçse bir güzel kotra
Bana ilhâm ederdi bir hülyâ
Onu rüyalarım ile süslerdim:

Üç sene belki beş sene sonra
Olacaktı benim de bir kotram..
Biz nişanlımla mest ü pür sevdâ
Gezecektik denizde her akşam.

Ben beyaz esvâbımla; zevcem de
-Bütûn endâmının letâfetini
Gösterin -ince mâî yeldirme
Ve beyaz örtüsüyle ruhânî

Bir hayâl-i latîf edip teşkîl,
Edecektik saadeti temsil.

Beş sene sonra aynı sâhilde
Yine Hülyâ'ya istedim dalmak;
Ah ey hâtîrât-ı mes'ûde
Şimdi kâbil mi öyle aldanmak.

Büyükada, 27 Temmuz 1325

DÛÂ-YI RAMAZÂN

*"..... Prie avec moi!
"Car je ne comprends pas le
[ciel même sans toi." "*

(Lamartine.)

Gel seninle bu mâh-ı gufrânı
En samimî temenniyâtımıza
En ilâhî tahayyülâtımıza
Mebde-i merhamet sayıp her şeb
Hak teâlâya karşı leb-ber-leb
Yükselen duâyla yalvaralım...
Gel, evet gel, seninle hicrânı
Bize göstermesin duâ edelim
Gel, evet gel, benimle -âh bilsen-
Gel ki sensiz ne söylesem, ne desem
Şüphesiz bî-lüzûm u fâidedir...
Çünkü sensiz -inan ki ben- hattâ
Anlamam hiç nedir zemîn ve semâ
Anlamam hilkatin nedir sebebi.
Gel, ilâhî nazarlarında senin
Parlayan nûra secdeler edelim.

Gel, evet... gel bu mâh-ı ğufrânı
En samimî tahayyülâtımıza,
En ilâhî tahayyülâtımıza
Mebde-i merhamet sayıp ebeden
Bir yemîn etsek ay ufukta iken.

Cağaloğlu, Hilâl-i Ramazân 1325

BİR BÜTÜN YAZ

-Ahmed Samim'e-

Bir bütün yaz, evet, bütün bir yaz
Rûhûmu en güzîde, en mümtâz

Bir cihânın serâb-ı şi'rinde
Ettiniz aşkınızla perverde.

Her ne dünyâda istiyorsam ben
Sizde buldumdu aşkı ta'kîben...

Sizde keşfettiğim o şi'r-i hafî
Aşk için gâye-i temennîdi.

Tarlalarda tabiatın en şûh
İki mahlûku, yok, hayır, iki rûh

Gibi gezdik; ve ba'zı bir ağacın
Gölgesinde kamer kadar dalgın,

El ele kaldık öyle mestâne...
Ba'zı leylen sizinle birlikte

Vahdet-âbâd olan o sahrâda
Leb be-leb bir hayât-ı rü'yâda;

Nûr-ı mehtâba imtizaç ettik,
Yani rûhen biz izdivâc ettik.

Ben şebâbın harâretiyle yanan
Başımı sînenizde mest, hayrân

Bırakırdım sükûn-ı sevdâya...
Ah e günler, o leyl-i pür-sevdâ!..

Şimdi bilmem ki tâliin mi desem,
Hangi meş'ûm hakîkatin bilmem

Bir temâs-ı anîf ü melûnû
Pür-serâb etti aşkımın yolunu.

Cağaloğlu, 18 Şubat 1324

ELİN ELİMDE...

Elin elimde hayatın bütün bütün fecâatini
Uyutmak isteyerek sine-i nezîhinde

Rica edip duruyordum... Dudaklarım asabî,
Ve gözlerini o güzel gözlerinde bir hande,
Bir ihtimâl-i muhabbet arardı... Lâkin sen
Sevişmenin bu hayât-ı sefile nisbetini

Tasavvur etmeyerek ba'zı münfal bâ'zen
Bir ihtiyâc-ı nevâzişle titreyen elini

Başımda gezdirerek: -“sonra nolacak derdin;
Görüşme, git, beni terk et; şifâ bulur derdin.”
Harâreti olan insan bu hâli teskîne

Su içmemekle mi kâdir olur, rica ederim!
Seninle gel de tahammül eyleyelim,
Elin elimde, hayatın bütün fecâatine...

Haydar Paşa, 12 Eylül 1324

FIRTINADAN SONRA

Emin Lâmi'e

“Fakat yeter güzelim.. sevdim işte.. memnûnum.
Mükedder olma.. düşünme.. senin bütün rûhum.

Nasıl mı? Sorma.. Neden mi? Düşünme.. sev, seveni...
Biz âşıkız; seviyorsun, değil mi, sen de beni?

Bak işte şimdi bizim fevkimizde sevdâ bir
Derin ve mâî semâdır ki pür sükûnettir.
Seninle hissedelim böyle şi'r-i sevdâyı...
Bakın, nasıl görüyor kalbimiz hafâyâyı.

Bu anda kalbimizin çarpışında yek-âhenk
Terennümât-ı füsûnkârı dinleyin: sevmek,
Evet, ne hoş, ne kadar tatlı bir saâdetdir
Hayât içinde sevişmek: bu işte cennettir.”

Bir hayli zaman böyle seviştik ve hayâtı
Bir bahr-ı ümîdîn mütelevvin safahâtı

Şeklinde güzel, hiddeti yok, uslu sanırdık.
Bir va'd-i muhabbetle gülen ufka açıldık;

Ufkun, o güzel va'd-i serâbîsine meczûb,
Sâhilleri terk eyleyerek hiss ile mağlûb

Enginde açıldık; ve açıldıkça o sâkin,
Rengîn sular olmuştu sadâkat gibi hâin...

Artık yorulup dinlenecek bir yer ararken
Bir fırtına çıkmıştı ki düştük suya birden...

Kayboldu eşim dalgaların zîr-i perinde
Bir sâhil-i meçhûle atıldım ki bende

Pervâz edecek yoktu ne tâkat, ne hayâlim...
Hep işte onun yokluğudur ye's ü melâlim.

Cağaloğlu, 2 Şubat 1324

YE'S-İ KAMER

-Mülhîmesine-

Yine bir leyle-i vahdet, yine bir leyl-i melûl;
Leb-i nâzın gibi cebhemde riyâh-ı Eylûl

Hiss-i aşkınla yanan alnım, şefkatle öper.
Ah bilsen ne kadar hasta dün akşamki kamer!
Dün gece kol kola çamlıkta gezerken ikimiz
Bizi takdis ediyormuş gibi gökten mûnis

Bûse-i nûrunu rîzan ederek üstümüze:
-Sevişin haydi çocuklar, ne güzel bak bu gece...

Diyen âsûde kamer şimdi ne bâkî, ne melûl;
Sanki dolmuş gibi envârına bir zehr-i fusûl.

Çamlıca 12 Teşrinievvel 1325

BİR MEKTUP PARÇASI

Bugün hayâtımı tehdîd eden ilâhe-i aşk
Biraz müsaâde etti... O anda yalvararak;

Bir ihtiyâc-ı siyânetle ben hemen koştum
Senin himâyene, âh, ey refik-i rûhum!

Senin refik ü nezve şefkatin, eminim ben,
Zavallı ruhuma elbet acır değil mi? Neden
Kuzum sorun ona siz, böyle hep sükût ediyor,
Benim harâret-i aşkımla sanki eğleniyor...

Bütün bir ömr ü şebâb, şebâb-ı şî'r ü ğarâm
Onun hayâlini sevmekle geçti...Sonra tamâm

Biraz takarrüb edip bahtiyâr olurken ben
Çekindi, kaçtı, demek sevmiyor...O halde neden

En önce öyle müsâid bulundu, şimdi beni
Şimdi beni helak eden de budur, ah, bütün bu lâkaydî
Fakat, eğer beni hiç sevmemiş ve evvelden
Beri biriyle sevişmişse söylesin ki hemen

Zavallı aşkıma bir çâre-i halâs arayım...
Onun saâdeti uğrunda ben fedâ olayım.

Evet evet onu ben bilseniz nasıl severim;
Onun için, onu hatta fedâ eder giderim!

“Hayır” , “evet” bunu bir kere söylesin yetiştir;
Fakat sukût ediyor söyleyin bu müthiştir.

Tesâdüfen bana bir parçacık ümîd veriyor;
Ümid, ümitse serâptır..demek ki eğleniyor.

Muhabbet , âh muhabbet .. ya hep, veya hiçtir..
Bî-parça aşk olamaz sevmeyince terk edilir.

Bir nice mektubu elbette gördünüz? Ona ben
“Evet” , “hayır” deyiniz, söyleyin dedimdi, neden

Cevap verilmedi?:Elbet bir nice mektuplar
Cevapsız kalacaktır, değil mi, kâide var(?!)

Beş altı, belki de on beş, on altı mektubuma
Cevap verilmeyecek.. sonra ben de bî-pervâ

“Yârin cevap almazsam emin olun, güzelim,
Garâmınızla hemen intihâr eder giderim.”

Kılıklı, basma kalıp bir yalan yazınca.. Hemen
Hemen cevaba nail olurdum, değil mi(?!) Lâkin ben
Sükût edince tabî’i cevap yazılmadı hiç!
Bu böyle oldu.. Fakat ben o anda pek müz’ic,

Ve cangüdâz acı bir ıztırâb içinde hemen
Şebâb-ı ömrüme küstüm.garîp değil mi?!

-Neden?

Neden mi? Bence de meçhûl, kader demek böyle,
Yalan ve basma kalıp uymuyor tabiata.

1322

DİNLE

Mehmed Rauf'a

Sen gel sevgilim, biraz dinle;
Sonra kalbinle, âh, o incinle

Hükmü ver razıyım:

Büyük Ada'da.

O muhît-i latîf ü tenhâda,

Çamlı bir meşcerin denizlerle
Leb-be-leb olduğu sevâhilde

Bir hafâ hâne-i hayât-ı şiir
Yaptırırđık küçük, fakat sâhir,

Belki bir parça da fakîrâne
Ah, lâkin o inci kalbinle

Bendeki ma'den-i muhabbeti biz
Mecz edib kâinatın en mûnis

İki timsâl-i şi'r ü aşkı gibi
Bu hayat-ı sefil ü muztaribi

Uyuturduk garâm u şefkatle
Bazı leyllen seninle birlikte

Mehtâbın tulu'-ı sâhirini
Deniz üstünde seyr için o yeni

Alınan sandala binerdik biz...
Lacivert bir sukût içinde deniz;

Sâde bazen gözle okşanarak
Yırtılan safhasında bir parlak

Reng-i câzible pür terennüm olan
Leb-i sevdâ nazar-ı deryâdan
Duyulan şi'ri leb-be leb dinler,
Sevişirken ufukta hasta kamer

Bir verem ânına şefkatle güler...
Sath-ı deryâ-yı pür şükûfe-i zer

Bir reh-i sermedî-i şi'r ü garâm
Nakş eder... safhâsında bî-ârâm

Gezeriz biz seninle mest-i emel...
İşte ruhum hayatı böyle güzel,

Böyle pür şi'r, böyle ruhânî
Yapabilmek elindedir... Şimdi

Asabî bir vehmle hükm ederek
Böyle bir lâne-i harâb etmek

Sevgilim belki bir cinâyettir...
Ah sevmek! Bu bir ibâdettir.

Cağaloğlu; 18 Teşrîn-i Sâni 1324

YÂD-I SEVDÂ

Hâtrân bence dâima okunan
Bir mukaddes kitâb-ı sevdâdır...
Ki onun her sûtûnu âşık olan
Rûh için gâye-i temennâdır.

Bugün artık o ömr-i müstesnâ
Bilirim bir serâb olup gitti...
İşte âciz tesellî-i dünyâ:
Bahtiyâr olmadım demem bâri!

Ebedi bir saâdetin –fikren-
Bilirim gayr-i kâbil olduğunu...
Olmayan şeyi bulmayınca neden
Hırpalatmak bu rûh-ı mahzûnu?!

Âh lâkin bütün mütalaâsı,
Fikrimin en kavî müdâfaası
Yâdının bir temâs-ı sihriyle
Boğulur aşkımın derinliğine.

1324

SENDEN UZAK

Beş altı ay oluyor ki gezip dolaşmadığım,
-Hep eski hâtıralarla bugün önümde gülen,
Bütün sabâvete âit sevimli günlerden
Birer nişâne-i hülyâ bulup da ağladığım...

-Bu tarlalar, bu çayırlar, bu gölgeliklerde
Gurûb-ı şemse kadar ben yavaş yavaş gezdim;
Ve şimdi sâhile geldim: Ufukta bir perde
Ağırlığıyla bulutlar tekâsûf etmiş.. Elîm

Teessürât ile mâli, muhît sisli idi...
Hayât-ı şî'rime ait sevimli hâtıralar
Bütün bu gördüğüm elvâh içinde gizli idi:
Fener şu yanda.. Bizans sağ tarafta, âh adalar:
Solumda bir ebedi hâb içinde mest, uyuyor.
Ve ben şu kirli yosunlarla örtülen kayanın
Önünde mest-i teessür hayâl edip duruyor-
Dum.. Ansızın nazarım âsümân-ı bî-fâmın

İçinde şû'le-i ümmîde benzeyen bir şey
Görünce ben onu dikkatle eyledim teftiş
-Bu parlayan; evet ümmîdimizdi, pür-lerzîş
Evet Venüs'tü bu; lakin sen ey ilânem, ey

Zavallı ömrümü aşkıyla eyleyen tenvîr,
Bilir misin ki hayâtım senin hayâlinle,
Bilir misin ki senin, hep senin meâlinle
Bu girdbâd-ı teessürde sanki kâimdir.

İşte bak şimdi her taraf mağmûm;
Şimdi bir zulmet-i mülkevkeb var...
Şimdi heyhât! Şimdi yoksun sen...
Şimdi zulmette inliyor rûzgâr.

İşte bak şimdi bî-kes ü mehcûr;
Şimdi ben ağlıyor ve inliyorum...
Şimdi heyhât! Şimdi yalnız ben
Ve karanlıkta inleyen rûhum.

Seni sordum leyâl-i âliyeye,
Seni sordum senin nigâhınla
Rûhu tenvir eden şu nâhide...
Hepsi bilmem; diyor, sükût ediyor.

Bütün sükûnete rağmen içimde bir ses var:

“Ben, diyor; ben onun hayâline hep
Ma’kes-i incilâyım.”

Ah ey şeb,

Beni ondan cüdâ eden bu gece
Beni ondan cüdâ eden heyhât
Bu karanlık değil nasîb-i hayât.
Fakat mesâfeye rağmen seninle ben bu gece

Berberim rûhen
Yok beraber değil ale’l-âde
Şimdi bir parça ben sen’im, sen ben!..

Ah hep böyle, böyle mezc olsak
Dâimi bir hayât-ı hülyâda,
Dâimâ bir sevimli rû’yâda
Rûh-ı sevdâyı keşfedip bulsak.

Şimdi her yerde karanlık, gece mağmûm, mağmûm..
Şimdi ben zulmet içinde düşünüp ağlıyorum...

Şimdi her şey sana, sensizliğe ağlar gibidir;
Anlaşılmaz, acı bir hisle hayâlim ezilir.

Şimdi her şey seni ister gibi me’yûs-ı firâk
Bense minnetle karışmış gibiyim, müstağrak...

Ben ne yazsam, ne düşünsem güzelim, hep mağmûm
Çünkü sensizlik içinde ölüyor, ağlıyorum.

Moda, 18 Nisan 1323

SENİN HAYALİNLE

Balıkçılar deniz üstünde ağ atarlarken,
Uzakta mest ü tahayyül sevimli bir yelken

Yavaş yavaş gidiyorken senin hayalinle
Gülen ufukları seyreyledim, ve kalbimde

Bir istirahat-ı ruhiye vardı lâkin âh!
Bütün bu rahata rağmen erganun-ı riyâh

Yavaş yavaş seni sanki terennüm eyleyerek
Diyordu:

“Aşk ile tûvam-ı tabîat

âh gerçek

Sen olmayınca elvâh-ı şî'r-i hülyânın
Zavallı ruhuma bî-mâil oluyor
Sen olmayınca su ulvî riyâh-ı sevdânın
Terânesinde de bir başka infiâl oluyor
Sen ey ilâhe-i ruhum, ilâhe-i şî'rim
Sen ey ilâhe-i hüsn ü cemâl olan zühre
Senin hayalini görmek ümîd edip gelirim
Bu sâye-zâr-ı tabîîye her sabah işte.

Benimle mest-i tahayyül senin mehâsinini
Sükût içinde denizler, ufuk, semâ düşünür,
İnan ki sevgilim âfâk içinde bir mahfi
Rübâbdan sana âit neşîdeler süzülür
Bu 'ufk-ı şî'r ü hayâlîde rûhunu da'vet
Edip de ağlıyorum ben; gelir misin?

Bir “evet”

Fenerbahçe, 12 Mayıs 1323

SÖYLESENE?!

Niçin fecâat-ı sevdanı anlamaz gibisin
Niçin o ruh-ı nezîhinde 'aşka karşı haşîn

Bir iptilâ-yı sükût, bir sükût-ı hâin var!?
Evet niçin?! Bu niçinlerle şimdi ben gamdâr

Bir aşk-ı mübhem-i muzlimde mâhv olup kaldım.
Fakat yeter, yeter artık bu ızdırâbâtım...

Zavallı ruhumu hüznle katre katre helâk,
Zavallı hissimi derdiyle etti istihlâk

Evet evet biliyorsun henüz çocukken ben
Nazarlarındaki esrâr-ı şî're münceziben

Küçük yaşımda senin bir esirin olmuştum...
-O gün, bugün dokuz on yıldır işte mahkûmum

Evet dokuz senedir neler, neler çektim;
Bu gün o günleri yâd eyledikçe incinirim.

Kışın soğuk geceler pencerede bir şu'le
Görüp o nûra ta'abbüd için yavaşça gelir,
Soğukta titreyerek kar içinde ben gezinir-
dim...İşte sen o zaman bî-haber ve râhatla
Yataklığında uyurdun...Değil mi?!

Ba'zan da

Beş altı saati yalnız hayal-i semtine

Şiir yazıp okumakla geçirdiğim geceler
Olurdu; sen beni aşkınla şâir etmiştin.

Mâl-i şî'rime hâkimdi ruh-ı handeverin.
Bu şeb fakat, bu şeb âh ey melîke-i ahter

Hayâl-i dilberin artık görünmüyor; her yer
Cenâh-ı zulmetin altında sanki mahv olmuş;
Semâda titreyen ezhâr birer birer solmuş.
Ne bir ziyâ-yı emel var, ne bir hayâlet-ı ter!..

Sükût içinde uzakdan köpeklerin meş'ûm
Uğuldayan sesi a'zâb-ı leylî titretiyor;
Nazarlarım neye bilmem ufukta dînleniyor,
Acep ne bekliyorum ben, evet ne bekliyorum!..

Şimdi bir belde-i hülyâda uyanmış gibiydim...
Şimdi yıldızlar uzaktan mütefekkir, meshûr
Bakıyorlar, fakat esrâr-ı ufkundan bir nûr
Çıkıyor, gidiyor, cezb ediyor enzârî..
Sanki bir ilâhenin cennet-i pür esrârî...
Bense bir mağfiret-i gâibe bekler gibiydim.
Bir cennet-i rü'ya gibi bir belde-i 'ulvî
Açmıştı bu zulûmâtta kamer mübhem ve mer'î

Bir menba-ı hülyâ gibi ay yükseliyordu..
Deryâlarda bir şî'r-i müzâb işleniyordu.

Doğdun o zaman ince, ipek tüller içinde:
Koştun bana geldin ve dedin:

“-haydi seninle”

Mehtâb ile pür şî'r oluyorken bu da gizler
Âlâm-ı hayâtiyeyi terk eyleyelim gel.”

-Âlâm-ı hayâtiyemi terk etmemi ister-
Sen haydi; dedim; haydi evet de bana...

Heykel

Hissizliği hâlinde nümâyân, kaçıyordun;
Yalnız onu sen söylemiyor, söylemiyorsun.

Niçin fecâ'at-i sevdâmı anlamaz gibisin
Niçin o rûh-ı nezîhinde aşka karşı haşîn

Bir iptilâ-yı sükût, bir sükût-ı hâin var?!
Evet niçin, bu niçinlerle şimdi ruhum dâr...

Eğer sükût edeceksen ilelebed böyle;
Fena olur; bana bari "hayır" de, reddeyle...

Fakat hayır, bu "hayır" pek feci' olur güzelim..
Peri-i leyle gelin haydi i'tiraf edelim;
Bu şeb, bu şeb beni aşkınla şâd edip söyle..
Biraz da sen beni sevdin değil mi? Söylesene?...

Haydar Paşa; 6, Haziran, 1323

Hamdullah

Suphi'ye

SERÂB-I MÜSTAKBEL

*"Le seul rêve intèresse,
"Vivre sans rêve, qu' est-ce?
"Et j'aime la Princesse
"Lointaine.*

(Edmond Rostand.)

-I-

YAZ

Ada'nın çamlı, güzel sâhili üstünde, zarîf
Bir güzel lâne-i sevdâ... bu küçük köşk, bu lâtif

Yuvarın her tarafından, gece gündüz mürgân
Pür meserret uçuşurlar ve öterler: o zaman

Bu saâdetli, meserretli, güler yüzlü eve
Mütemâdi dökülür hep uçuşân bir nağme.

Çamların hoş kokusuyla karışan bir rüzgâr,
Dâimâ ordaki sâkinlere sıhhat yollar.

Gün doğarken bu güzel sâhile bir bûse gelir,
Sanki atlas sular üstünde periler gezinir!

Güneşin pembe ufuktan süzülen envârı,
Başka bir belde-i sevdâda açan ezhârı

Bu güzel lâne-i hülyâya meserretle döker;
Ve gelir burda yatar ruhları şefkatle öper.

Âşık oldum bu zarîf lâneye rûhen güzelim.
Sen de sevdinse; evet, gel de berâber gezeli

Akşam üstü bu mesâfâta inen gül rengi
Gâze-i şi'r arasında güneşin penbeliği

Ufkun üstünde henüz zâil olurken zühre
Mâî enzârını meddeyleyerek lâneciğe

Bir Şi'r-i hakikî okuyorken nâgâh
Yükselir ufuk üzerinde o soluk çehre-i mâh.

Şimdi artık gece olmuş ve ufuklarda zehep...
Laciverd bir peçe altındaki yıldızlar hep

O küçük lâneye Şefkatle uzaktan bakıyor;
Bütün enzâr-ı leyâlî ona güyâ tapıyor!..

Şimdi ay bir bulut altında perîler gibidir,
Sisli sâhillere bir lertzîş-i sevda getirir...

Ve öper rûh-ı kamer, hep o küçük köşktü yine...
Acaba kim bu küçük lâneye sâhip?!

Dinle:

Bu küçük lâne de bir zevce ile bir zevce yaşar;
Ve saâdetleri hep böyle muhitâtâ taşar...

Gâlibâ tam iki yıl oldu ki evlenmişler;
Tâ çocuklukta fakat bir birini sevmişler

Yaşamışlar müteessir, müteheyyiç hayli...
Sonra birleşmeleriyle bu küçük lâneciği

Çamların sîne-i mahfisine yaptırmışlar,
Ve gelip burda periler gibi saklanmışlar.

Şu küçük balkona mehtâbda çıkarlar bazan
Gülüşürler sevişirler öpüşürler rûhen...

Ba'zı tenhâ koruluklarda gezerler sâkin:
Ba'zı mehtâbda da sandalla çıkarlar; lâkin

Ekseriyyâ, o güzel lâne-i pür-hülyâda;
Yaşıyorlar o küçük balkonun âğûşunda.

Zevci sâkin, mütefekkir -sanırım- bir şâir,
Zevce de belki, evet belki de bir şâiredir...

Pek beğendim bu küçük âileyi ben güzelim,
Sen de takdir ediyorsan bunu taklit edelim!

Yine bir leyl-i mükevkeb ve kamer yükseliyor,
Kumlu sâhillerin üstünde melekler geziyor

Lâcivert hâreli, sâkin sular üstünde kamer,
Bir perînin zehebî saçları şeklinde yüzer.

Çamların neffî sükûnetleri umkundan bir
Bülbülün nağmesi â'sâba sükûnet getirir.

Yine çamlar arasından süzülen bir rüzgâr.
Bir büyük mervâha tarzında serinlik îsâr

Ederek ruhları bir bûse-i şefkatle öper;
O zaman, âh o zaman bir leb-i sevdâ-perver,

Sanılır rûh-ı muhîtâta şiirler okuyor...
Şimdi âfâka inen siste periler uyuyor.

Çıktı çamlar arasından küçücük bir araba
Ne kadar benzemede bir müteharrik yuvaya...

Geliyor sâhile; bak, sağda beyaz maşlahlı
Bir güzel tâze kadın.. Soldaki erkek yaşlı...

Yok yanıldım; o da gençmiş mütefekkir birisi.
Bu kadın?.. A!.. Tanıdım ben, o evin sâhibesi..

O güzel gözleri bir mâ'bed-i hülyâ gibidir,
Nerde görsem tanırım, rûhuma bir lerze gelir...

Bu siyâh gözleri ben âh sana pek benzetirim;
Zevci sâkin, mütefekkir.. O da güyâ kendim!..

Geldiler, işte bu sâhilde sedef kumlu yere;
Araba durdu ve onlar mütefekkirdi yine.

Şimdi göklerden inen râz-ı münevverle deniz
Zehebî bûseler altında uyurken sessiz;

Lâciverd bir peçe altında melek gözlü nücûm
Bu temâşâ-yı tabiatla yorulmuş, mahmûm

Düşünürken, koruluklardaki hoş-bû elhân
Rûhu şefkatle öperken o zamân, âh o zamân

Zevci hülyâlara dalmış düşünen zevcesini
Bir rakık bûse-i sevdâyla öpüp:

-Ah! Dedi;

Seni bilsen, seni bilsen ne kadar ben severim,
Bu büyük aşkımı takib ederek yükselelim.»

Acaba kimdi bu mes'udlar, acaba kim bilsen?!
Haydi gel söyleyeyim, gel:

Biri sensin, biri ben;

Biri sensin, biri ben... Oh ne saâdet güzelim,
Şimdi gel o güzel günleri takdis edelim.

Cağaloğlu, 21 Şubat 1322

-II-

KIŞ

Ada bir leyl-i şitâ karların altında zemîn...
Uyuyor mest ü münevver , uyuyor hep sâkin.

Bu beyâz safha-i ulviyyenin üstünde kemer,
-Müteaccib, mütefekkir, müteazzım, dilber-
Sanki bir ye's-i merâretle sararmış gibidir...
Kalbe bir haşyet-i ulvî, rûha bir lerze verir;

Gece ses yok ve hayâlât ile mâlî korular
Hisbe bir vahşet-i mûnis veriyor efsûnkâr...

İşte vahşet-ü letâfet ne güzel mecz olmuş
Rûhu terfih edecek olsa insan medhûş...

Nûrlu zulmetleri rûhumla müşâbih buldum,
Burası belde-i mechûle gibi korkuyorum...

İşte bir sâhile geldim bir gün zehebî safha-i âb,
Ufku rüyâya karışmış uyuyor mest-ü mûzâb

Kamerin ruhu denizlerde müselsel-ü medîd
Sanki bir cennet-i sevdâya giden râh-ı ümîd

Pek beğendim bu temâsâ-yı sükûtu güzelim,
Sen de sevdinse evet, gel de berâber gezelim

Mütefekkir gidiyorum; ve kamer ve fevkimde
Bana hayretle bakardı: gece kimdir bu?! Diye

Sâmit âsûde ve sakın koruluklar hoştu,
Şimdi gaz lambası sönmüş bütün evler boştu.

Sâde bak şurada, şu sâhilde küçük bir ev var
Bacasından uçuyor bir duman ecrâme kadar

Bir garîp hisse kapıldım, o küçük evceğizin
Önüne doğru pamuk korlar içinde sâkin

Geçerek vâsıl olunca o kadar hoş buldum
Ki temâşâ ediyorken onu mes'ûd oldum.

Sâde bir penceresinde bir aydınlık var,
Odanın perdeleri pek kalın ama ne zarar

Ben hayâlimde bu mes'ûd yuvanın dahlini
Size ta'rif edeyim dinleyiniz:

Rûhâni

Ve lâtif bir odacık, sağda büyük bir şömine
Solda oldukça cesîm bir yazihâne, yerde

Bir güzel Türk halısı, ayna ve konsol ve büyük
Bir kütüphâne ve dört beş kanepe beride küçük

Üzeri çay takımıyla dolu bir boş masa var
İşte hepsi bu kadar... başka evet başka ne var!

Orda bir genç kadın âsûde oturmuş: eline
Aldığı bir romanı tatlı tatlı sesiyle işte

Okuyor; zevci onu dinleyerek tâ ocağın
Karşısında bu meserretli sıcaktan baygın

Bu büyük koltuğa rahatla gömülmüş, bir de
Dört yaşında cici bir kız bebeğiyle yerde

Halının üstüne kıymetli oyuncaklarını
Dizerek oynuyor... Âh işte saâdet yuvası!

Babası zevcesinin tatlı sesiyle meşhûr
Çocuğun hâlini şefkatle temâşâ ediyor.

Acabâ kim, bu latîf âile kimdir? On iki
Senedir burada muhabbetle yaşarlar, sanki

Zevc ile zevcesi rûhen müte'ehhil gibidir
Onları kol kola görmek bana pek tatlı gelir.

İbtidâ yoktu çocuk, sonra bu dilber yavru
Bir şafak vakti tulû' etti; muhabbetle dolu

Kalplere bir yeni kuvvet ve metânet verdi,
Bu çocuk belki de bir tuhfe-i rûhâniydi

Pek beğendim bu küçük âileyi ben güzelim
Sen de takdîr ediyorsan bunu taklîd edelim.

Böyle birkaç saat âsûde ve rahat geçti,
Şimdi artık uyumak vakt ü saat geçti...

Cümlesi birbirini şefkat ü safvetle öpüp
Yattılar.

Ben o zaman sâhile gittim ki gurûp
Etmek üzereydi kamer; şimdi kızıl bir fânûs
Gibi câzipti; temâşasına daldım. Mahsus-
tu ufuklarda nevin bir şeb-i hicrân-ı ümîd.
O küçük âileye gıptalar ettim; nevmîd
Eve döndüm.

Bu küçük âile kimdi bilsen?
Bâri ben söyleyeyim gel: Bu muhayyel sen, ben!...
Biri sensin, biri ben; Âh; biri de her ikimiz;
Bu hayâldir, bu hayâlatımı takdis ediniz.

1323

Cağaloğlu, 15 Teşrin-i Evvel

Celâl Sâhir'e

RAKS-I ELHÂN

Serbest Nazım

"Des vers silenejeux, et sans rythme et sans trame,

"On la rimebruit glisse comme une rame."

(Albert Samain.)

KIŞ GECESİ

Bir kamersiz gece.. her yerde sükûnet, zulmet...

Bir karanlık gece. yıldızlar hep

Sanki ezhâr-ı zeheb...

Yalnız esrâr-ı leyâli bu sükûnetleri dinler gibidir;

Ve gelir,

Ve gelir karşıma bir şi'r-i hakikatle mırıldar mütekedir, mahzûn

Ey büyük şi'r-i sükûti, acabâ son hangi
Asabî,
Ve marîz
Bir hayâtın şi'r-i bî-nağmesisin?..
Ve sesin
Acabâ hangi ufuklarda kısılmış, ölmüş.
Gece bazen mahzûn
Senin efgânını dinler de büyüklük bulurum!..
Senin efgânını ben her gece dinler, dinler,
Bazı ağlar ve güler.. bazı da inler, inler
Dururum...
Senin efgânını dinler de büyüklük bulurum
Ey karanlık, ey şeb !
Ben hep
Senin efgân-ı siyeh-fâmını dinler de muazzeb, mütekedir olurum âh!
(O zaman. Ah o zamân sen bilsen!..)
Ben kalben
Bu büyüklükle ezilmiş susarım,
Ve yârim
Bir duâ kalbimin üstünde gezerken., ey mâh,
Sen ufuktan nâ-gâh
Yükselirsin.. o zamân,
O zamân, âh o zamân...
O zamân haste-i isyân olurum!...

Ey kamer, ben sana hemşire-i ye'sim diyemem.
Sana ben inleyemem,
Sana ben ağlayamam... lâkin âh!
Ey sükûnet ü riyâh...
Ey sükûnette esen nefhâ-yı sâf-ı ervâh...
Eyvâh
Ne için ben böyle
Asabîyim söyle?

Ne için ben böyle
Hep onun yâd-ı hayâliyle karanlıklara, yıldızlara yalvarmadayım?...
Ne için hep böyle
Hasta, şefkat-zedeyim?
Bilmiyorsun bunu sen, ey kamer-i lâl-i leyâl!
Bilmiyorsun bunu ey zulmet, sen
Bilmiyorsun niye ben
Böyle hulyâ-zedeyim?!..
Bilmiyorsun bunu ey bâd-ı şitâ, ey rüzgâr!
Ey esrâr!
Sâde sen bilmedesin zannederim!..

Şimdi zulmetlerin üstünde kutuplardan uçan buzlu soğuklar esiyor
Şimdi ay sisleniyor, sisleniyor, sisleniyor...
Şimdi yıldızlar uzaklarda birer gizli emel
Gibi mübhem, mübhem
Parlıyorlar...
Sen gel
De berâber gecenin rûhu ezen zulmet-i mağmûmunda
Ezilip haşr olalım...
Sen gel
De berâber ebediyetlerin a'mâkında
Rûh-ı sevdâyla karışmış olalım.

Cağaloğlu, 7 Şubat 1322

YAZ GECESİ

Sâkin ve derîn gece; elmaslı nazarlar
Nûruyla nücûm işte uzaktan bakıyorlar!

Ses yok! Ve bu sessizliğin üstündeki nağme.
Te'sîr ediyor hisse, hayâlâta, garâma...

Bir safha-i pür şî'r durulmuş ve uzanmış,
Emvâc-ı sadef kumları öpmekten usanmış!

Yorgun, mütefekkir, bûseye safhaya hayrân
Bir göz gibi âfâkı süzen şu'le-i lertzân

Bilmem ki nedir; belki fener, belki hayır bir
Metrûk kadın; belki bu ma'sûk-ı şî'rdir.

Encimle serâir konuşur sanki bu şu'le,
Bir hüzn-i münevver dökülür sîne-i leyle

Ezhâr-ı semâ, hepsi bu elmaslı nazarlar
Bir şu'le-i şefkatle benim alnımı okşar...

Ben, bense perîşân, müessir, müteellim..
Ben belki bu şeb-i şâir-i ilhâm-ı hafî-dem!...

Bir taze kadın, bir ebedî şî'r-i münevver
Tarzında kamer şimdi denizlerde gülümser...

Âfâka inen gölge-i hayâlât ile meskûn;
Sâkin sular üstünde kamer, şimdi ziyâ-gûn

Bir safha-i rüyâ açıyor orda nazarlar,
Bir şî'r okuyor, bir ebedî şî'r-i ziyâ-dâr...

Yorgun nazarım, ufkun o bî-hadd ü nihâye
Sislerle dolan belde-i hülyâsı içinde

Müstakbeli mâziyle hem âgûş-ı muhabbet
Arzuları bir kâfile-i nûr;

Âtîleri mesrûr,
Hep şi'r-i muhîâtî zarîf, ince ve gâyet
Parlak görüyordu!...
Lâkin bu güzel şi'r-i muhîât
Bir siste perişân oluyordu.

Şimdi yorgun nazarlarım bu beyâz
Tüller altında titreyen ufkun
Açtığı belde-i hayâlîde
Bir perî, bir melike-i meshûr
Görüyor;
Sonra titriyor,
Oluyor hep hutût-ı eşkâli...
Bu bir ilâhe-i timsâl hiss ü hülyâ ki
Ebediyet kadar derinleşiyor
Süslenip nazar-ı muhabbette...
Şimdi sen; ey uzak ufuklardan
Titreyen bûse-i hayâl-i nihân,
Hangi kîr belde-i hayâlîde,
Gülüyorsun cihân-ı ümmîde?...

Kamer bir safha-i sevdâda şimdi
Yorulmuş, kimsesiz bîtâb u bâki...

Uzak enginlerin fevkinde sâkin
Açar bir safha-i şi'r ü mehâsin

Bütün gözler, bütün eb'âd uyurken
Uyanmış bir peri hüznüyle Zühre
Okur şi'r-i kamerden bir terâne

Sessiz dolaşır ufk-ı hayâlâtı periler;
Sisler dağılır, sonra uçan tül gibi titrer

Bir gaşy-ı müebbetle deniz sanki sararmış,
Esrârı şebîn sath-ı sükûnunda kararmış...
Lâkin kamerin aks-i ziyâ fâmına ma'kes
Oldukça mırıldar gider giryeli bir ses:

Bir ses ki derinliklerin a'mâkına inler,
Yorgun kamer âsûde ve sâkin onu dinler...

Bir ses ki onun şi'r-i beyânında nâliş
Eyler koruluklarda kalan zulmeti tedhîş!..

Zulmetlere medfûn olan en gizli emeller
Hep sanki onun nâliş-i bî-savtını dinler!...

1322

KAMERİN HİKÂYE-İ AŞKI

Mürtefi bir kaya üstünde muazzam, müdhiş
Yükselen bir şatonun burçları üstünde kamer
Arıyor;
Arıyor altı asırdan beri olmuş, bitmiş
O ser-i âzâde devrden yine bir parça eser...

Söylüyor burçlara:
"Sizde ey lâne-i bûm,
Altı yüzyıl evvel
Bir güzel tâze kadın
Gezinir her akşam,

Ben doğarken uzak ufuklardan
Bana ilân-ı aşk u şefkat eder,
Ben de rûh-ı ziyâyı mest ederek
Sevişirdik.
O sonra başkasını
Sevdi, lâkin ne ay, ne yıldızdı...
Bu, bir hayrsızdı.
Bilmiyordu zavallı tâze kadın
Bî-vefâdır bütün o insanlar,
Âh, o insanlar!...
Ki felâket dudaklarında güler;
Bir sadâkatle bûse-i çîn-i emel
Olarak terk edip giderler hep.

Dediğim pek acıklı bir vak'a;
Sonbahâra tesâdüf etmişti;
Kadın artık düşünmüyordu beni..
Yine ben
Ona sâdık, fakat biraz kırgın
-Gizleyip çehremi bulutlarla-
Ağlıyordum harâb olan bu kıza.

Yine bir şebde, gizli çıkmıştım;
Ben ne gördüm! Bilirsiniz, ecrâm..
O gece çünkü siz de hayretle
Ne olup bitti gördünüz gölde.
Dediğim tâze kızla âşıkı bir
Küçücük sandalın içinde idi;
Geziyorlardı mest-i şi'r ü garâm.

Sonra terk etti, kaçtı çapkın onu;
Yine ben hayli teselliyet ettim...
Fakat heyhât!..
Ağlıyordu zavallı kız her şeb
Anladım bir felâket olmuştu..
Bir anda solmuştu..
Sonra baktım ki teselliyet bir sûd;
Ağladım, ağladımды ben de ona!..

Yine bir şeb ziyâlı leblerle
Okşuyorken sevimli saçlarını
Bana sormuştu:

“-Nerde söyle bana
Sevgilim?..”

Belki teselliyet bulacak

Diye:

-Bilmem; dedim. Fakat buradan
Pek uzakta değildi; bir şatoda
Tâze bir dul kadınla mest-i safâ
Konuşurlardı bir küçük odada.
İnce tül perdeden giren nazarım
Görüyordu bu hâli, ben lâkin
Kıza döndüm, dedim ki:

-Gördüm onu

Geliyor pek uzak ufuklardan...
Bir emelle zavallı bir, iki ay
Bütün âfâka karşı yalvandı.

Şimdi hiç çıkmıyordu tâze kadın;
Kış olmuştu...
Anlıyordum zavallı hasta idi..

Biraz ağırca idi.
Merak edip bir şeb
Gidip şu şimdi harâb
Olan geniş salvenin
Revzeninden girip de bakmıştım:
Ne felâketti gördüğüm sahne!!.
Babasıyla zavallı vâlidesi
Ağlıyorlardı giryesiz, sessiz..
Zavallı kız ölmüş!
Açıktı enzârı..
Nûrumun medd ü cezr-i esrârı
O soluk gözlerinde parlardı
Sabah oldu.. ufukta paslı, sönük
Nazarlarla şu hâli görmüştüm:
Şatodan çıktı tabut, sonra
Onu takîb ederdi bir sürü halk....

Sonra bilmem ne yaptılar; çünkü
Ben ufûl eyledim şu ormanda.”

Cağaloğlu, 1 Kânûn-ı Sâni 1322

MUKADDEMÂT-I LEYLİYE

-Enis Avni'ye-

Odamın mabedi sükûtundan
Sıkılıp ben yavaşça penceremi
Açtım.. Akşamdı; her taraf mübkî
Her taraf gamlı, her cihet lerzân

Sisler altında gayş-i hüzn ü keder.
Bu muhîtâta karşı kalbimde
Hep senin hâtıranla nâlende

Nağmeler vardı; rûhumun muğber
İhtisâsâtı ufka medfûndu,
Duyuyordum tabiatın rûhu
Bir şiir, bir sükûttu; bir müphem

İltimâ-ı ziyâ u zulmetti.
Rûh-ı eşyâyı sanki titretti
Güneşin son vedâi mest-i elem!..

Gel, gel

Ey hayâtım, ve ey hayâtımda
Her doğan ye'si kalb eden nûra
Gel seninle bu şâm-ı hülyânın,
Gel seninle bu sisli rû'yânın
Ka'r-ı pür-şi'r ü pür-sükûtunda

Ölelim!...

Ölelim kâinâtı örterken

Mukaddimât-ı leyâl

Ölelim,

Ölelim, hâturâtı sislerken

Perî-i şâm ü hayâl...

Simdi hissim bütün hayâlettir;

Şimdi rûhum bütün sükûnettir..

Âdetâ haste-i sükûnettir.

Ellerim erganûn-ı rûhumda,

Gözlerim âsûmân-ı kalbimde

Daha bir başka kâinât-ı garâm

Görüyor;

Ah pek başka nağmeler ilhâm

Oluyor...

Oh yok, yok, hayır, yanıldım ben

Bu duyduğum müphem

Terâneler, hisler

Hafif, hafif sisler
İçinde olmuş bir
İlâhe-i muğfil,
Perî-i şî'rimdir;
Yetişir!.
Şimdi bak her taraf âsûde ve sükûn, her şey
Sanki bir şüphe-i rü'yetle hayâlimde erir.

Haydar Paşa, 7 Mayıs 1324

RÛ'YÂ-YI MEHTÂB

Her zaman sânihâtıma mâder,
Izdirâbâtıma şefik u rahîm
İki heşîredir deniz ve kamer
Ben her
Gece birkaç saat bu sâhilde
Mekes ü ârâm eder ve deryâya
Nakş-ı mehtâbı seyreder, dalarım;
Umk-ı rûhumda bir hayâl ararım.
Ey kamer, ey peri-i hüzn-i leyâl!
Bana hemşîre-i hayâl oldun,
Bana ma'bûde-i leyâl oldun.
Bu gece..
Ma'bedî bir huşû u vahdetle
Bekliyor sanki mağfîret her şey...
Sen ey
Sath-ı deryâyı zer dudaklarla
Öperek işleyen kamer; acabâ
Hangi iklim-i hüsn ü rüyâdan
Topladın irtîâş deryâya
Serpdiğin deste, deste ezhârî!?.
Söyle?

Hangi iklim-i hüsn ü rüyâya
Gidiyor; bahre zer çiçeklerden
Kurduğun râh-ı muhteşem acabâ?..
Yâhut
Hangi ma'bûde-i mehâsin-cû
Arza teşrîfi eyliyor arzû!?.
Bu gece..
Bahre nakşettiğin bu râh-ı ümmîd
Bir peyâm-ı baîd ü mevûde
Beni hissen sürüklüyor, ben de
Zerr ü sîmîn çiçeklerin raksân
Safahâtında ufk-ı ümmîde
Açılan refref-i hayâlimde
Uçuyordum ki baġteten o zamân
Bana doğru bu râh-ı hülyâda,
Râh-ı nûrun ufukta, siste ölen
Noktasından gümüş tekerlekli,
-İnci, elmâs ve nûrdan masnû'-
Çıktı gerdûne-i perî-i levâl...
Geliyor,
Geliyor arkasında bir sürü hûr;
Geliyor..
Mâî tüllerle müstetir hepsi,
Mâî tüller içinde nûr-ı enver...
Gözlerinde kevâkeb-i zehrâ;
Zülf-i zer-i târlarıyla pür hülyâ
Gâh yüzerler ve gâh uçarlardı
Geldi artık şu kumlu sâhilde
Cümlesinden ziyâde dilberdi..
-Nûrdan nescedilmiş olsa gerek-
Bir beyâz tül içinde nîm-i üryân
Rûhlardan teşekkül etmiş olan
Sâhile bir sedîr kurulmuştu;

Ona yaslandı emredince hemen
İnce bir mûsîkî-i nâ mesmû'
İle her şey terâne-sâz oldu!
O zamân
Raksa başlandı....
Gördüğüm rüyâ
Sevgilim bir perf hikâyesidir
Bana bunlar hayâlinizle gelir

1323

ŞİİR

Kârilerime-

Şiir mi istediniz? Dinleyin bu giryeleri:
Şiir... şiir denilen bir zavallı hülyâdır,
Adetâ bir sevimli rü'yâdır...
Asabî
Bir kadın hisseder derinliğini!...
Bazı eş'âr öyle mübkî ki
Büsbütün bir veremli sevdâdır.

Hayır, hayır güzelim şi'rimiz kadındır hep
Menekşe gözleri ufkun derinliğinde güler,
Karanfil ağzı da bir şi'r-i nev-zemn söyler;
Ve kalbimiz dinler.
Kalem de nakl eyler
Bütün o gözlerin umkunda titreyen râzî!...

1323

RÛH-I MAĞDÛR

-Refik Hâlid'e-

Soğuk ve karlı bulutlarla çöktü hüzn-i mesâ
Odam karardı; tavan gölgelerle alçaldı...
Sobam, masam; bu muhîtimde gördüğüm eşyâ
Yavaş yavaş eriyip sâde bir duman kaldı.
Ve ben de kendimi hüzn-i leyâle terk ettim:
Bu gölgelerle müz'îc, o hasta hislerimi
Kefenliyor gibiyim...
Bu gölgeler beni güyâ mezarlı bir hisse
Yavaş yavaş gömüyor...
Ve başlıyor yine bir nevm içinde âlâmım.

Geceyle doldu odam,
Geceyle doldu bütün şimdi hasta asâbım.

O gölgelerle menâzır yavaş yavaş öldü...
Bütün muhîtimi zulmetli bir duman sildi...

Dağıldı hislerim ezlâl-i pür-rehâvetle;
Ve oldu rûhuma bir mevt-i bî-emel târi.

İpekli saçları rûh-ı şebîn cebînimde
Bir irti'âş ile söylerdi hasta bir ninni.

Gözüm yaşardı; emelsiz ve bî-ümmîd oldum...
Feci hakîkate ağlardı rûh-ı mağdûrum.

Cağaloğlu 14 Kânûn-ı Evvel 1323

K A M E R L E

-Ali Sühâ'ya-

Yine muzlim her yer...
Yine deryâ ve kamer...
Yine elmaslı çiçekler döküyor deryâya
Hasta bir hisle kamer.
İnce bir gâze-i esmerle ufuklar mestür...
Uyuyor!..
İşte yalnız yine ben;
Müteessir, mülhem!...
Ey mübârek kamer, ey mâder-i hissim bana sen
Bir tesellî verecekken niye bilmem, bilmem
Onu ihtâr ediyorsun;
Güyâ
Onu sen
Arıyorsun benim civârımda.
Nûr-ı sâyende bir gece evvel
Kol kola gezdiğim kadın... heyhât!
Pek güzeldi değil mi? -Söyle kamer-
İpekli saçlarımı
Bir beyaz tülle örterek güyâ
Seni tanzîr ederdi... çünkü o şeb
İnce bir tül bulutla örtünerek
Sen de deryâyyla bir muâşakada
Bulunurdun...
Fakat bu şeb yine sen
Sana âşık olan denizlerle
Sevişirken;
Zavallı ben İşte
Müştekiyim bütün hayâtımdan.
Haydi,
Merhamet et güzel kamer haydi
Umk-ı kalbimde aşk-ı sâfiyle

Açılan deste deste eş'ârı
Ona git söyle, söyle sevdâmı.

Cağaloğlu, 18 Teşrin-i Evvel 1324

ZEHR-İ HAZÂN

Bu gece
Bu hazân yağmuru bilsen ne kadar rikkatli,
Ne kadar hüzn ile mâlî yağıyor!
Ağlıyorlar sanki.
lâciverd göklerin üstündeki sükkân-ı semâ
melekût ü ervâh.

Bu siyâh
Sürte-i pür-elemin zîr-i cenâhında ezilmiş gibi her yer uyuyor..
Bu siyâh
Damlar altında müebbed uyuyor kalb-i beşer,
Uyuyor hep evler.

Uyanık,
Uyanık, mevti bekliyor gibi, hep
Münkesîr dallarında ra'se-i teb,
Bütün eşcâr uyanık...
Bu hasta dalları, ölmüş çiçekleriyle hazân,
Bu leyl-i giryende
Bir büyük hastahânedir sanki,
Bir büyük hastahâne-i eşcâr.
Başlar,
Hafif esen nefesiyle riyâh-ı mağmûmum
Kadîde dönmüş olan hasta dalların en son
Sükût-ı evrâkı...
Bu öyle sessiz bir
Fâciadır ki tabiat önünde secde eder...

Ve kalb-i pür-kederim zanneder ki bâd-ı şebîn
İçinde âşıkı sessizce öldüren dilber
Mısır melîkesinin zehr-i pür-fusûnu eser.

Çamlıca 28 Teşrîn-i Evvel 1325

Emin Bülend'e

TABİAT

*"Throb thine with Nature's throbbing breast,
And all is clear from east to west."*

(Emerson.)

KIRLARDA...

-Emin Bülend'e-

Dün tesâdüf mü, yoksa bir meçhûl
Kuvve-i sâhirin mi cebriyle?
Çıktım evden.. Ve kırların mebzûl
Bir güneş bûsesiyle tâbende

İlk bahârın tarâvetiyle gülen
Sâf ü sebzîn muhît-i şî'rinde
Hayli gezdim ve sonra kalbimde
Doğuvermiş hafî bir arzûya

Tebaiyyetle eski bir yoldan
Âzim oldum boyunca sahrânın;
Hep çiçeklerle süslenip uzanan
Levha-i pür-sükûn ü hadrânın

Arasından geçip ilerleyerek
Bir kış evvel sizinle gezdiğimiz
Yere geldim. Fakat bugün dil-tenk,
Bugün artık vürûd-ı dilberiniz

Bu tabiât, bu levha-i şi'ri
Süslemek ihtimâli hiç yoktu...
Bugün artık o aşk-ı nâbûdu
Bir güzel vâhanın serâbı gibi

Levha-i hâtûrâta bir ziynet,
Şi'rime zînet-i hayâl ettim.
Sizi her gün gelip de beklediğim
İncirin gölgesinde bir müddet

Oturup bekledim; fakat heyhât!
Köşkünüz şimdi -kuşları uçmuş-
Bir kafes vaz-ı sâkitiyle -hayât
Eserinden cüdâ, uzakta beşûş,

Bana bir şi'r-i pür-serâb okudu.

Haydar Paşa 6 Mayıs 1325

ZÜHRE

M.Rüşdi'ye

Bir şeb yine dalgın, yine hülyâ-zede, bi-tâb
Çamlıklar içinde gidiyordum... yine mehtâb
Bir setre-i esrar ile örtmüştü cihânı;
Çarpmazdı bu sakın gecenin kalb-i nihânı...

Bir båd-ı hafî, bir leb-i sevdâ gibi dem-sâz
Etmmişti benim rûhumu rûh-u şibh-i hemrâz!

Çamlıklar içinde görünen sîne-i deryâ
Mir'ât-ı mutalsam gibi rakkasâne ve mücellâ

Mir'ât-ı mutalsam ki ilhâd-ı esâtîr
Etmîş gibidir safha-i sîmînini tenvîr...

Şi'rimle fakat anlatamam ondaki râzı
Tasvir edebilmek o güzel leyl-i niyâzı

Bodler gibi Verlen gibi dâhiler içindir.
Ben istiyorum sade o şebb-i rûhumu mûskir

Bir bade-i nevvar ile bir devr-i bî-ıyde
Takrîb eden efsûn-ı kamerden bize bende.

Bir cur'a-i hülya vereyim sonra berâber
Seyr eyleyelim ufk-ı hayâlâtı serâser.

Yüz bin sene evvel yine bir şeb bu da gizler
Bir ra'ş-e-i zerrin ile olmuştu münevver...

Firûze ve elmas dolu sahillere emvâc
Taşmıştı köprülerle o şebb-i incili bir tâc

Rüzgâr o kadar taze vecîd ü muattar
Güya ki teneffüs edilen kucak ezhâr...

Yüksekte sema bir ebedi belde-i rüyâ
Altında deniz sanki bir ayine-i hülyâ

Bir vakfe-i hayretle tabiat müteyakkız!
Her yer susuyor; sâde deniz, sâde o yalnız

Bir beste-i zerrîn ü harîr ile nâme-sâz
Birden bütûn âfâkı tutan sayha-i ikâz

İnzâr-ı muhîâtâtı çevirmişti semâya!
Gözlerde asırlarca kalan sihr ü hafâyâ

Bir haşr-i mehasinde o şeb-i arza inerken
Bir anda deniz oldu çiçeklerle müzeyyen...

Perrân ü perişân iniyor şimdi semâdan
Bir kâfile-i hûri-i melâike ki pür elhân

Emvâc ile şeştârelerin nâme-i şûhu
Mest etdi ağaçlarda ve eşyâda ki rûhu

Artık denizin sathına inmişti periler...
Bir ney gibi, bir kuş gibi, bir nağme-i diğér

Emr etti ki dursun... bu güzel kâfile-i hûr;
Nâ-gâh o zaman oldu deniz şi'rile mestûr.

Rakkasâne uçuyorlar, yüzüyorlar, koşuyorlar;
Bir sa'y-ı dem-â-demle hazırlanmada ebhâr

Sâhildeki firûze vü elmasları güyâ baştan ayağa
Bir câzibe çekmiş ve deniz şimdi serâpâ

Ecrâm-ı mücevherle benzemişti ki nâ-gâh
Bir noktaya toplandı tehâlûkle hep eşbâh..

Güyâ denizin ruhu o bir noktaya sindi;
Bir gazâ-i sîmîn ile örtüldü silindi...

Bir hayli zamân geçti; tabiat mütehayyir
Binlerdi ki uçsun o dumanlar; ve esâtîr
Olsun yine efsûn-ı lâtfiyle nümâyân...
Bir hande-i lâ'lin ile şark oldu gül-efşân...

Temdîd ederek ra'ş-e-i yakûtunu yemede
Gül buselerin hüsnünü etmişti hikâyeye

Bir tarz-ı tebahhurla uçup gazâ-i simîn
Hoş bir sedef üstünde yatan Zehra-i nermin

-Bir lü'lü-i sevdâ gibi- olmuştu nümâyân
Etrafını sarmıştı onun hande-i elvân.

Üryân vücudundaki her lerzîş-i sevdâ
Hasretle şişen sîne-i pür şehveti, güyâ

Bir hiss ü perestîşle yakıp kalbi cihâmı
Etmışti bütün âşıkı ervâh-ı nihânî...

Gülberg-i dehânında mehyâ-yı tezehhür...
Bir bûseye çekmekte güneş şimdi tahassür...

Taharrili yeşil gözlerin sihr-i nüfûzu,
Kırpıklarının sâye-i pür şi'r ü huzûzu

Ervâha, güzellik ne demek, eyledi telkîn...
Bir savt-ı nefir!.. Şimdi o hüsn-i ebedînin

Etrâfına toplandı tehâlûkle perîler:
Nâ-gâh o güzel kâfile olmuştu sefer-ber...

Deryâ o zamân ufka kadar bir reh pür-nûr
Ferş etti ki firûze ve elmas ile mestûr...
Artık o güzel müfreze-i şûh-ı emelzâ
Rakkâsâne uçarak gitti... Evet gitti ve dünyâ

Yüz bin senedir sâde hayâliyle geçindi,
Yüz bin senelik sa'y-ı beşer aşkı içindi

Cağaloğlu, 24.Kânûn-ı Evvel 1325

HAZAN

-İzzet Melih'e-

Odamdayım yine yalnız.. Dışarda bir hırçın
Hasan havâsı haşîn darbelerle pencereme
Bütün figân-ı muhîâtı çarpıyor. Bu kışın
Mukaddemât-ı melâliyle vâhimem üşüyor..
Dıyarda hasta ağaçlar; verikalar düşüyor..
Cihân bugün ne kadar benziyordu bir vereme.

Muhî-i hücreme baktım; ne varsa fersûde,
Ne varsa hepsi biraz sonbahârla mâliydi..
Şu deste deste çiçekler kadîd ü nâlende,
Birer vesika-i hüsn-i bahâr-ı zâildi..
Evet uyurdu o solgun demetler üstünde
Bahâr-ı aşkıma ait hayâl-i pejmürde.

Benim hazân-ı hayâtımda ey yegâne açan
Şükûfe-i emelim; gel bu hüzn-i mevsimle
Harâbe-zâra dönen rûhuma tesellî ver.
O bir küçük güle pek benzeyen leb-i nâzân
Bu hasta rûhumu öpsün biraz tebessümle,
Cebîn-i ye'sime döksün biraz şükûfe-i ter.

Çamlıca, 24 Teşrîn-i Evvel 1325

MENEKŞE GÖLGE

Güzelim bir menekşe gölge gibi
Geçiyorken benim yanımdan sen,
Ah bilsen bu ruh-ı müncezibi?
Aşk-ı sâfınla titriyor hissen
Sen geçerken nezîh-i pür-safvet
Her gören gözde bir meserret var...
Uçuyor bir havâ-yı nisviyyet
Geçtiğin yerde pür ümîd ü mesâr

Sevgilim bir demet menekşe gibi
Seni tutsam ve koklayıp öpsem
Sonra hep böyle daimâ hürrem
Yaşasak bir muhabbet-i ebedi .
Seni herkes sever eminim ben
Çünkü bilsen ne ruhsun, bilsen!

1322

DEMET

Bir çiçek kız ..Menekşe bir çarşaf..
Bir kamelya likâ-yı şî'riyyet
Yasemin bir edâyı nisviyyet
Ve siyah gül o zülf zî-eltâf

Koyu hercâî gözleri verven ..
Bir gelincik dehân-ı rûh-âver;
Konuşurken , tebessüm eylerken
Serpilir hep küçük karanfiller,

Şimdi hoş bir demet edâsıyla
Süzülen bir hayâl-i nisviyyet
Sonra bâkir, manolya bir rikkat...

O beyaz kanatlı zambak ellerle
Eteğinden tutup hübûb ediyor;
Sanki leylak... uçup kaçıp gidiyor.

1322

MEHÂSİNE KARŞI

Müfid Ratib'e

Senin ziyâları altında hasta bir kamerin
Yavaş yavaş geziyorken o kumlu sâhilde..
Hüzünlü meşcerelerde ipekli gölgelerin
Müşâfehâtını duydum.. o sanki nâlende

Bir hıçkırık gibi ye's-i leyâli söylerdi...
Kamer denizlere bir lerze-i mücevherle
Ferîştegân-ı esâtiri nakşeden zehebî
Ve ince zülfünü rüyâ içinde serpmişti.

Gözüm yaşardı bakarken o safha-i nûra!..
Uzakta bir peçe altında parlayan ezhâr
Benim bu ye'simi eylerdi sanki istifsâr

Fakat bu ye'simi ben, bende bilmiyordum ki...
Terennüm eyleyeyim kâinat-ı hülyâya...
Bütün mehâsine karşı gelir bu hiss-i bükâ...

Haydarpaşa 4 Mart 1324

BÂRÂN-I RAHMET

Gece.. Kurşûnî bir semâ.. Yağmur
Yağıyor... bir terennüm-i âbî
Duyulur şimdi; ayda bir mahfî
Kûşe-i âsümânda sanki uyuyor.

İşte bir böyle hüzn içinde cihân
Uyuyorken kafes-i penceremi
Açtım.. âvâre mûsikî-i nihân
Okşuyordu simâh-ı rikkatimi

Rûh-ı leyle bu mûsikî vahdet
Serpiyorken mefkûremde benim
Tatlı bir ıztırâb-ı ruhânî

Duyuyordum, yavaşca penceremi
Örttüm, artık gözüm yaşardı benim!
Yağıyor şimdi rûhuma rahmet.

1323

AKŞAM RECÂSÎ

-Ahmed Hâşime-

Gün ufûl etti... Her taraf gölge..
Mâî bir tülde gaşy olan denize

Örtüyor bir ridâ-yi hercâî...
Şimdi âfâka ince nâ-mer'î

Zehebî beldeler teressüm eder
Sath-ı deryâda gölgeler yer ver

Benziyor bir menekşe tarlasına
Ey güzel kalb, ey âsümân-ı vefâ

Seni ihtâr eden bu ince kamer
Bana bir şi'r-i nev terennüm eder...

Gel, bu şâmın ipekli gölgeleri
İşliyorken mukaddemât-ı şeb-i

Beni yalnız bırakma, korkuyorum;
Aşk için bir çocuk olan rûhum

Leyl-i muzlimde kalmasın yalnız...
Parlıyor bak semâda bir yıldız

Ne kadar benziyor nazarlarına
Ey güzel kalb, ey âsumân-ı vefâ

Şefkatinden cüdâ olursam ben,
Yaşamam çok zamân, emin ol sen.

Moda, 12 Mayıs 1325

4.2-DERGİLERDE YAYINLANAN ŞİİRLERİ

FENER

Her şeb fenerin karşıki sâhilde mükedder,
Sessiz uzanır paslı, sönük nazra-i dûdu.
Bir yâre-i hûnîn-i beşerdir, ona doğru
Baktıkça kanar, tıpkı benim kalbime benzer..

Gevhâre-i güneş hâbâ yatarken
Mechul ufûklarda yanan pembe ziyâlar
Şemsin kapanan dîde-i nûnuryla parıldar.

Nâgâh o kızılık sönerek dâmen-i zulmet
Bir perde çekerken bütün eşyâya O parlar:
Zulmetlerin esrârına bir ninni fisıldar...

Bir yâre-i hûnîn-i beşerdir ki fenerler,
Zulmetler içinde acı bir handeye benzer;
Zulmetler içinde acı bir hande misâli,
Her şeb görürür karşıki sâhilde mükedder

Cağaloğlu

Tahsin Nahide

Çocuk Bahçesi, 7 Nisan 1321, No: 12,s. 3

ADADA BİR GECE

Hemşirem Muazzez Nâile'ye

Kamer semâya bu şeb mâi tüllü bir fânus
İçinde yükseliyordu.. ziyâ-yı raksanî
Zemîne serpiliyorken, denizde zerr-i endûd
Koşar gibiydi periler; ve mevc-i dâmeni

Sedefli kumları okşar; öperdi, zerrîn-per
Kaçardı sonra semâya bir ibtisam-i emel...

Bu yanda meşcerin a'mak-ı pür sükûnundan
Öterdi bülbül, evet ohh! latîf var rûhanî
Sükûn içinde onun nağmesi uzaklardan
Nasıl semâyı okşardı sanki furkanî

Şiir okurdu melekler, şiir okurdu bana
Nedense ağlayıverdim o anda mest-i safâ!

Sukûta vardı semâlar, sukûta vardı deniz,
Sukûta vardı evet, ohh hep murgân.
Sükûn içinde duyardım fakat uzaklardan:
Öterdi âine-i bûlbûl; elîm ve hüzn-engîz...

Onun terânesi okşar, öperdi sâmi'di
Onun o nağmesi bâzen de sanki ağlardı!

Semâda şimdi "Venüs" hande-rîz şuaâlarla
Sırr-ı âleme serperdi mor, yeşil güller
Denizde aynı melek, aynı esferarlarla
Sedefli kumları okşar, öperdi zerrîn-per...
Bu şeb bu leyl-i hülyâda bir sihr vardı
Cihân güler ve gülerken de sanki ağlardı..

(Tahsin Nahide, Çocuk Bahçesi 1905, No: 14, s.1)

SABÂVET

Hep sis, ve bu sislerde teressümleri olmuş;
Bir eski hayâl.. Sanki o rü'yâda görülmüş
Bir çehreye benzer; beni ba'zen gelir okşar.
On beş sene evvel adanın sâf ü mu'attar
Çamlıkları altında za'îf, hasta ve ancak
Üç dört senenin sayf -u bahârında bulunmak
Feyziyle yetişmiş küçük kâh dadısıyla,
Ba'zen de küçük merkebe binmiş lâlâsıyla,
Çamlıkta gezer, gün batıyorken o gelirdi;
Hastaydı çocuk, çamda gezinsin denilirdi...
Hastaydı çocuk belki ümitsizdi zavallı..
Bir belki ümidiyle o çamlarda yaşardı.

Akşam; sarı, mor kırmızı sislerde olurken
Bir bûse uçar arza meleklik denizinden..
Eşyâda alîl bir şeb-i nîm dalgası titrer,
Korkar ve uçar sîne-i mağrıbdaki tüller...
Henüz yedi yıl saçlarının üstüne gâî
Bir tâc-ı sa'adet geçiren tıfl-ı hayâlî
Yorgun ve kızarmış; koşarak çenberi önünde
Çamlıklar içinde gelerek bir ev önünde
Durmuştu; gurûbun ona bir bûseye benzer
Envârına bakmış, ve düşünmüştü bu renkler
Nerden boyanır, kim boyuyor? Karşıya bak, bak
Bir bahçe açılmış sanılır! Bir şeb-i eşcâr.

Artık bilirim bunda ne sis var ne de şeyn;
Tam on sene evvelki çocukluklarım işte:
Bir zühre-i his ömr-i bahârında açılmış.
Koklanmış, öpülmüş ve sevilmiş, yaşanılmış!
Bir şî'r-i sabâvet ki eder hissimi giryân.
Her şâm-ı hayâlîme yapar bir şeb-i hicrân..
Ömrüm o hayâlin yed-i nâzında oyuncak,
Ömrüm o hayâlin ki bugün bende o ancak
-Rü'yâ görülürmüş gibi bir ufk-ı ba'îde
Mehtâb açıyorken yine bir refref-i hande-
Bir mevki'-i ru'yette duran bir küçük kız,
Yâhûd ki hayâlim dolaşan kumlu ve ıssız
Çöllerde hayatımla müşâfeh helecandır..
Her hissime şefkatli öpen bir leb uzatır!...

Tahsin Nahid

Haydar-paşa: şubat.1320

(Musavver Muhit, s.1324,C.1,No:14, s.220)

KÜÇÜKLERE BAYRAM HEDİYESİ

Mini mini kâri'lerime

Sabâh-ı îyd, o bir melek
Ki hande- rîz-i şevk olur...
Ufukta ebr-i nûr u renk
Güler iken, sabâh olur.

Güler iken, sabâh olur.
Mînârelerde bir-nidâ,
Zılâl içinde bir sadâ
Okur, hazîn hazîn okur..

Susar o sonra bir zamân..
Büyük küçük bütün cihân
Ki şevk ve neşveler saçar
Sabâh-ı îydi karşılar..

Gider o günde her kişi
Cevâmie, mesâcide
İbâdet etme ilk kişi
O gün Cenâb-ı Hâlık'a..

Bütün bütün sabâh olur:
Semâda bir melek koşar..
Güneş ziyâsıdır koşan,
Güneş ki neşveler saçar..

Çıkar akın akın cihân,
Şitâb ederler evlere:
Sevişmeler, öpüşmeler
O demde karşılar yine..

Bir az gezer, davul çıkar;
Çocukların şetâreti.
Koşar, güler ve karşılar
Libâs-ı nevle her sabî..

Ne tatlıdır o gün cihân,
O günde bir fakîr bile
Şeker verir gelenlere
Hülâsa tatlıdır zamân..

Perî îyd, o bir melek..
Kanatlarında neşveler
Saçar, saçar, saçar geçer
Sabâh-ı îyde nûr ve renk.

Tahsin Nahide

(Çocuk Bahçesi, 5 Mayıs 1321, No: 16, sf. 13)

GECELERİN İLHÂMI

-Hemşirem Sermed'e

Güneş gurûb ediyorken semâya, ebhâra;
Döküldü bir Per-i sâkinle âteşin güller..
Semâya atf-ı nigâh eyleyince pür- hande
Göründü ufk üzerinde perî-i zerrîn-per

Kamer kamer, o müzehheb şelâle-i envâr
Parıldıyordu uzaktan perî cenâhı gibi
Sarardı mâhı görünce o âteşin gülzâr
Bire papatya olup âsümâna serpildi

Venüs uzakta yeşil, nurlu dîdesiyle bana
Gülerdi, sonra kamer bir latîf penbe tülün
İçinde yükseliyorken açıldı bir gülbün!..

Denizde nûrlu şuaalar semâda kevkebler
Bütün bu sahne-i târiki sanki yıldızlar.
Açrdı dîde-i rûhumda bir bahâr-ı mesâr!..

Tahsin Nahide

(Çocuk Bahçesi, 12 Mayıs 1321, No: 17, s.4-5)

SABÂH-I BAHÂR

Ufuklardan Güneş bir nazra-i handân-ı dûrâdûr
Bakar pür-nûr
Şebîn âğûş-ı târında, beyâz bir hande-i nâzân
Şebâb-efşân
Bütün kuşlar öter ormanda pür- elhân u pür-âhenk
Uçar handân u rengârenk!
Periler nefhasından canlanan bir bâdı rûhânî
Öper envâc-ı sîmîni
Uzaktan son kalan bir nazra-i mahmûr hâlinde
Bakar zühre...

Telâtumgâh-ı handâ hand envâr
Olup sahrâ ukûsuyla ziyânın
Nihâyet karşiki dağlarda zertâr
Göründü bir perî-i işve-kârın
Yesinde, meş'al-i envâr-i lâhût!..

O dem açıldı semâlarda bir bâr-ı sürûr,
Ve penbe bir bulutun dâmen-i latîfinde
Uyurdu sanki perî-i leyâl, mest-i huzûr
Ziyâli ninni ile!..

Tahsin Nahide

(Çocuk Bahçesi, 9 Haziran 1321, No: 21, sf. 3)

SİSLER VE HİSLER

-Her Zaman Sana-

Ah ben, ben.... Ne hastayım bilsen?!..

Fikrimin ıztırâb-ı ma'lûlû,

Rûhumun ihtisâs-ı mechûlû

Ne kadar başka herkesinkinden.

Sen ki feyfâ-yı bî-nasîbimde,

Sen ki bir nûr-ı rahm u şefkatisin;

Hasta bir telde hasta bir sağma

Dinle rûhumdan aks eden bu tanîn

Bu bütün kış devâm eden kahhar

İhtisâsât içinde hırpalanan

Dâimâ hasta, dâimâ

Bir ümidin peyinde şefkat uman

Fikr-i se'yûs-i gam-panahını ben

Saf denizlerde belki bir mahzûn

Hiss-i şefkat bulur, mehâsinden

Hissedâr-ı şifâ olur diye dün

Akşam üstü deniz kenarında

Hayli gezmiş ve çok düşünmüştüm.

Bu semâ-yı mükedder altında

Acı bir hande mürtesim gördüm.

Âşıkından muvakkaten mahrûm

Hasta bir genç kadındı sanki deniz,

Şüphesiz bahtiyar fakat mahmûm

Besliyor bir ümîd-i şefkat-rîs.

Ya insanlar:. Bakın târîh-ı âlem

Bütün kandır, bütün zulm ü hakaret!..

Bugün çok zünfail-i hissim melîkem,
Bugün sen hasta ben me'yûs-ı sıhhat.

Tahsin Nahid
Cağaloğlu;1321

(Musavver Muhit.s.1325, C:1. :21. s.323)

TAKDİR-İ PERİŞÂN

-Kamere-

Bir cezbe-i sehâr ile âfâka nigezbân
Oldum; gülüyordu bana ezhâr-ı hayâlât;
Bir hande-i beyzâ âğûş-ı semâdan
Okşardı bütün rûhumu mehtâb-ı semâvât...

Mezc eyleyerek zemzeme-i şâm-ı bahârı
Âheng-i tabîisine meşceredeki mürgân;
Bir şi'r-i muğanni ile habîde civârı
Gevhâre nağamât ile sallardı pür-elhân

Sallardı ve kelbimde benim gizli elemeler
Bir nazra-i handân ile solmuş dökülürken
“Bir bûseye benzerdi ki gelmiş bana senden!”

Herkes senin envâr-ı safâdârına meftûn;
Ey şi'r-i semâvî sana perrân u girizân
Benden de bu bir tuhfe-i takdîr-i perîşân...

Mart 1320

Tahsin Nahide

(Çocuk Bahçesi, 10 Teşrin-i Sâni 1321, No1,.s.9)

GİDELİM... EBEDİYYEN GİDELİM

Bir mensûr eserden muktebestir

Bir münevver gecenin âğûş-ı tâbânında,
Muhteşem göklerin esrâr-ı siyeh-fâmında
-Sâkin enzârını medd eyleyerek yâkûtî
Nûrlar serpen-Ayın nazra-i im'ânında;
Çamların ûy-ı muğaşşîtur-nâkinde
Açılan ince yolun sîne-i nemnâkinde
Gidelim...biz ebediyyen gidelim.

Bize nûr saçlı melekler zehebî tûllerle
Bürünüp rehber-i iklim-i hayâlât olsun;
Ufk-ı nermîn-i emelden görünen zühre bile
Bize enzâr-ı latîfiyle şiirler okusun..
Gidelim biz.. O kadar yükselelim artık
Bu zelif âlem-i süflî bize pinhân olsun..
Orda biz, sâde biz, Âh! Aşk sadâkat sen, ben
Başka hiç, hiç ne felâket, ne de hicrân olsun.
Izdırâbât ile âlâm-ı hayât hep bitsin:
Sen benim ben de senin.. münhasıran biz olalım..
Böyle mesûd-ı saâdet ebediyyen yaşamak
Ne meserrettir.. evet gel sevelim ki melek,'l -mevt bile
Bizi insâf ile geçsin, bizi nisy etsin;
Bu esîrîşâğaf u şefkat-i safvetle doğan
Aşkı takdîs ederek kuvve-i kahrında bizi
Girye-bâr etmeyerek ! ebediyyen nisyân,
Bizi nisyân etsin..

Bizse yalnızlığımızdan ebeden mist-i huzûz
Bir küçük lâne-i sevdâda elemden mahfûz
Unutulmuş ve unutulmuş.. bütün âlemden uzak;

Bütün âlâma, bütün ömre, bütün dünyâya,
Aşkımızdan başka her şeye kayıtsız, mutlak
Bir cihñ-ı ebediyyette beraber yaşasak.

Bu hayâlâtımı takdîr ediyorsan güzelim.
Gel seninle bu büyük aşkı takdis edelim.

Cağaloğlu 1322
(Servet-i Fünûn, 15 Kânûn-ı Sâni,
1324,C:36, Aded: 922, s.186)

BEYAZ GÖLGE

Sessiz denizin sath-ı ziyâ-fâmına ma'kûs
Bir yelkene benzer
Yâhûd kaerin safha-i sevdâsına ma'rûs
Bir ebr-i ziyâ-per,
Bir böyle beyaz gölge hayâlinde benim var,
Bilmem ki nedir bu:
Her şi'r ü letâfet ona bir nağme fisıldar.
Bir nağme-i hoş-bû !...
Ba'zen bu beyaz gölgenin envârı içinde
Bir çehre gülümser,
Bir çehre ki pür-va'd ü amel.. Rengi perîde..
Bir çehre-i dilber-
Ben işte onun âşıkıyım kimseyi sevemem
Hattâ seni rûhum..
Lâkin o hayâl belkide sensin bunu bilmem..
Ben hasta-ı rûhum

Tahsin Bahid
15. Temmuz 1322
(Kadın. S.1324. C.1. No.6. s.12)

HAYÂT

Biraz yorulmuştum;
Durdum..
O gün önümde deniz
Sedefli sâhil bir bûse-i muhabbetle
Yavaş yavaş öpüyordu...
Ve umk-ı kalbimde
Acıklı bir boşluk:
Bütün cihan sevişirken, diyordu sen böyle
Müebbeden mahkûm.
Müebbeden inle...
Fakat bugün yine geldim deniz telâtumu
Ve dalgalar büyümüş
Müdhîş....
Sedefli sâhili bak şimdi dalgalar dögüyor
Gümüşlü bir kamçı
Şırak şırak iniyor...
Zavalıcık âciz
İnliyor, ölüyor...
Bî-hiss
Bugün bu hâline dün bûse-çîn olan o deniz
Deryâ
O şimdi bir zorba
Ve muttasıl dögüyor.
Beraz düşündüm ben
Demek tabi'atta
Devamlı bir sevdâ
Mefkûd
Bir gün evvel öpüşenler bakın boğuşmakta
Demek hayât denilen
Mütebeddil, acıklı bir rü'yâ. 1323

Tahsin Mahit

(Musavver Muhit. s.1325. C.11. No.34. s.364)

BİR PARÇA

Bakın kamer ne kadar şâirâne yükseliyor;
Siyâh deniz onun altın saçıyla işleniyor...
Âlem sulara perîşan uçan ziyâlara bak
Bu levhâ ruhumu güyâ yavaşça okşayarak
Sevin; diyor bana; dünyâda mutlaka birini.
Ziyâ kanatlı melekler gezen güzel denizi
Görünce fikrime mektepte, tâ çocukluktan
Beri tahayyül edip sevdiğim; mukaddes olan
Temenniyatımı der-hatır eylerim...Heyhât!
O bir hayât-ı muhayyel, o bir serâb-ı hayât
Tahayyülüm o zamân: Mâhitablı bir denizin
Sedefli sâhili üstünde hoş bir evceğizin
Küçük, evet küçücük balkonunda her akşam
Çıkıp gezinmek idi; sevdiğim kadınla...Tamam
Sizinle şimdi bu balkonda mâhitâb nasıl
Tulû' ederken o esrârı hiss edip hâsıl
Olan tahassüse tab'an takarrub ettikçe
Onunla her gece böyle sevişmek...Ah işte
Hayâl olan bu emeller serâb-ı muğfeldir
Feci' hakîkate rağmen hayât-ı tâze verir.

Tahsin Nahit

(Musavver Muhit. s.1325. C.11.No:39. s.473)

NEŞİDE-İ NİYAZ

-Mevcelere-

Sâhilin mest-i neşâidini

Emiyorken geceyle birlikte..

Bir ufak dalganın sende senin
Dinledim nefhâ-i refâkatini...
Denizin sine-i rekûdisine
Mai bir ihtizâz ile zerrin
Dökülen gölgelerde durmuşdu
O çakıllarla oynayan elhân
Sarı, gülgûn, beyaz âşıklar
Öyle çılgın kevâkeb-i raksan
Hepsi ruhumla sanki susmuşdu.
O vakit işte buydu karşımda
Gülüşen, oynayan muhit-i hava...
Gel sennle merde-i hülyâdan
Yeni bir aşk ile tulû edelim.
Kaçarak inkisâr-ı şeydâdan
Mevcellerle uzaklara gidelim

Tahsin Nahit
(Kadın, Sayı 16, s.8)

YE'S-İ ÂFÂK

-Kardeşim Âkil'e-

Karşı sâhilde hasta bir şu'le
Nakş-ı esrâra başlıyordu yine..
Gün çekilmişti rûh-ı eşyâdan
Bir ipek tül içinde rü'yâdan
Uyanan her sitâre-î sâkin
Bana vermişti hasta bir şi'rin
Hasta bir hiss-i nev-resîdesini...
Umk-ı kalbimde inleyen sesini
Dinliyordum, bu nağmelerde ölen
İnce bir hissin in'ikâsını ben.

Denizin safha-î semâ-fânı
Aks-i ezcümle hârelendikçe
Dağılır ka'r-ı leyle bir ince
Mûsikînin harîr-i esrârı
Hüzn ü esrâr içinde kayboluyor
Karşı sahillerin heyûlâsı
Pür tahassüs parıldayıp soluyor
Zührenin, ibtisâm-ı mînâsı
Şimdi pırlantı gözleriyle semâ
Ye's-i afâkı cüst ü cû ediyor
Karşı sahilde titreyen o ziyâ
Kalbe bir haşyet ü hüzn veriyor
“Med ü cezr ziya vü zulmetten”
Gaşy olan safhâsında deryânın
Düşünen gözlerim; bu rüyânın
Hiss-i şiiriyle parlıyor bazen..

Sardı afâk-ı sisli bir gölge..
Gece artık huşû' ve vahdetle
Kubbe-i asûmânı doldurdu
Kehkeşânın ukûs-u mesûdu
Bu mükevkeb, bu lacivert gecede
Sanki bir belde-i hayâliydi.
Ye's-i afâk ye's-i vahdetime
O kadar çok ziyâde benzerki
Aynı his, aynı ye's-i mechûle
İkimizde esiriz âh! İşte..

Tahsin Nahit

Cağaloğlu: 9 Nisan 324

(Kadın Dergisi, s.1325,C1, No:28 s.8)

SEN HASTA İKEN

-O ölen gaye-i Hayâlîye-

Evet ben böyle me'yus u mükedder
Kalır umkunda ömrüm mâzîyâtır,
O feyfânın, o hîcî-i hayâtın:
Ve zulmün dehşetinden hande bekler:

Geçer bîçâre ömrüm böyle bi-sûd
Elemdir, giryedir firkatte sâir...
Ne şimşekler, ve zulmetler sekâbir...
Evet; makber, o bir ferdâ-yı mev'ûd.

Düşündüm mâzî-i â'sâr-ı dehri:
Neler olmuş, neler görmüş bu toprak
Tabî'îyyât-ı fen ma'lûm değil mi?!..
Ya insanlar o târihen musaddak.

Ateşmiş kürre evvelce...Bu hâli
Nasıl bulmuş, neler görmüş, geçirmiş:
Nasıl bârânla, ateşle ezilmiş...
Ve çok kalmış bu boşluklarda hâli

Demek aslında ateşli bu kütle,
Demek yanmak ve yakmaktır havâssı
Demek ezmez güzel bir rûh hevâsı!..
Azaltır maksad-ı hilkat beşerde.

Güneş artık çekildi eşyâdan
Sular artık menekşe olmuştu..
Gölgelenmiş semâ-yı rû'yâdan
Bir hayâl-i lâ'id ü merhûmu

Bekleyen gözlerim yorulmuştu
Sonra birden semâya baktım ben;
Semt-i re'simde bir hayâl-i semen
Bana senden neşîdeler okurdu.

Tahsin Nahit
Cağaloğlu, 7 Mart 1324
(Musavver Muhit, S,1324, C:1,No:11, s.166)

ÂRZÛ-YI MÜZMİN

Köprülü-zâde Mehmet Fuat'a

Bütün mechûl, bütün meşkûk ve mübhem
Tefelsüfler, tahassüsler, emeller;
Bir ârzû-yı şedîd ömrümle tev'em.

Bir ârzû-yı şedîd-i i'tilâ var:
Terakkî, aşk, temeyyüz hepsi olsun,
Evet, hep isterim olsun: bu mel'un
Ümîdin pençe-i kahrında bizâr,

Çalıştım, hırpalandım, pek yoruldum...
Bugün öğrendim artık ğayr-ı mümkün.
Demek ki acz içinde ye'se mahkûm
Eden insanları ârzû-yı müzmin

1321

(Servet-i Fünûn, 11 Şubat 1325,
14 Safer 1328, C:38, Aded: 977, s. 230)

BİR GİRYE

Süreyya Bey'e

Hiç anlamıyorlar;

Sevmek ne demek, gâye-i sevdâ ne demektir;

Hiç anlamıyorlar ki muhabbeteki esrâr

Bir tatlı felâketle ezilmek, çürümektir:

Bir tatlı felâketle; evet öyle mu'azzeb

Olmak, ve... Budur en mübhem ü meşkûk

Hissim; ve bunun gâye-i şî'rinde yaşar; hep:

Ben isterim olsun, bu hayâtuma metrûk

Bir tâze kadın çehresi –ber hâkime-i ye's-

Çılgın diyecekler bana lâkin neme lâzım...

Tenha geceler istiyorum kalbime bir ses.

Hiç görmediğim bir leb-i mûnisle, okusun ruhûma âid

Bir nağme-i hicrânı:

Tahain Nahit

17 Mayıs 1325

(Mehasin. S.1325 c.11. No:3. s.584)

İHTİYAR KAYIKÇI

-Safvet Nezîhi Beyfendiye-

Bir kayık, bir de kulübecik; işte

Var-ı dünyâda sâde bunlardı...

Kırk yıl olmuş ki hep denizlerde

Suların ninnisiyle sallandı.

Bu küçük tahta parçasında vefâ
Umarak ufku hep dolaşmıştı.
Küreğiyle -çoşan bu deryâda-
Ne kadar çok akıntı aşmıştı.

Ah! Lâkin bu ihtiyar bence
Alemin bir küçük numûnesidir.
Beşeriyette hiss'e bâziçe
Bir küçük, tahtadan kayık gibidir

Ba'zı emvâc-ı kahr u edbârı
Geçerek sahil-i ümide koşar...
Ba'zı bir nağme-i füsûnkârı
Mevcât-ı fenâ içinde arar.

Tahsin Nahit
Cağaloğlu: 15 Mart 1325
(Resimli Roman, S.1325, C:1, N0: 2, s.141)

MENFÂDAN AVDET

Geceydi.. Marmara sâkin, kamer de yüksekten
O sath-ı nâime işlerdi bir serâb-ı semen...

Vapur tehîgibi süratle ufk-ı ümmîde
Şitâb edip koşuyordu.. güğerte üstünde

Hayâle, gölgeye benzer bir insân iskeleti
Yavaş yavaş geziyordubu işte bir menfâ

Vatan-cüdâ olalı tâm sekiz yıl olmuştu;
Zavallının saçı aklarla hayli olmuştu.

Otuz yaşında henüz yoktu her gören lâkin
Sanırdı elli yaşında.. sevimli çehresinin

Zayıflığıyla berâber asil olan resmi
Iyân ederdi nazarlarda rûh-ı pür-azmi.

Kenâra geldi dayandı garîk-i istiğrâk!
Düşündü gözleri âfâka karşı yaşlanarak!

Deniz, kamer.. iki şi'ri bu arz-ı süflinin
Tefekkürâtına açmıştı bir sabâh-ı güzîn..

Sabâvetindeki eyyâm-ı sâf u mümteddi
Bu mâhtâb ile birden tahattur etmişti:

Evet ne hoştu çocukken hayât-ı ma'sûmu
Kamer, ziyâ ve çiçeklerle süslü balkonlu

Küçük bir evleri vardı Boğaz içinde; deniz
Önünde hoş cereyânıyla çirpınır; sessiz

Sularda aks-i kamer sırma saçlarla güler,
Verirdi rûhuna bir şevk-i i'tilâ-perver.

O böyle ince fikirler, ince hislerle
Yavaş yavaş büyümüşü.. ve sonra mektepte

Geçen sabâveti en hoşdem hayâtıydı
Zavallı ömrü bütün böyle sandı, aidandı.

Bu şeb denizlere karşı bu eski rü'yâlar
Tahatturunda yaşardı mülevven ü sehâr...

Semâ da şimdi kamer git gide tekâsûf eden
Pamuk bulutlar içinde melûl ü hiss-efken-

Çizerdi safha-i âba müşevveş ü bî-fâm
Nigâha şübhe veren bin hutût-ı istifhâm!..

Evet o hayli çalışmış ve sonra mektepten
Çıkıp hayâta karışmıştı.. mektepte iken

Hayâtı sevdirecek bin ümîd-i şî'r ü hayâl
Geniş cebînini tenvîr ederd; pür-âmâl

Nazarlarında vakûrâne bir bakış vardı...
Diyordu: "sa'y ile nâmûs yeter". Muhît acı

Tahakkümâtına vâkıf değildi bî-çâre
Fakat gecikmedi öğrendi zulm ü vahşetle,

Nasıl, ne türlü yalanlarla bî-nasîb-i hayât
Vatan sürükleniyor hufre-i memât; necât

Ümîdi yok gibi.. lâkin bu muhterem vatani
Bu hâl-i zillete düşmüş görünce vicdânı

O kahramân çocuğa bu vazîfe yükletti;
O müstebidlere- ilk hissi- kin ve nefretti

Fakat bu kin ile, nefretle mahv-ı istibdâd
Düşündü olmayacak.. tâ uzakta bir imdâd

Yavaş yavaş ona bir nûr-ı tesliyet verdi..
Bu (meşveret) o zamân ittihâda rehberdi.

Muhâberâta girişmiş ve çok ümîd etmiş,
Ve hayli iş görebilmişti. Ansızın müdhiş

Bir iftirâ ile bî-çâre nefy edildi.. tamâm
Sekiz yıl işte o menfâda kaldı bî-ârâm.

Kamer ufukta ğurûb eyliyordu; sine-i şark
Bir ince bûse-i gülfâma oldu müstağrak..

Dağıldı zulmet-i mâzî demek ki istikbâl
Bu reng-i şi'r ile doğmakta; neyyir-i ikbâl

Ufukta medd-i nigâh eyleyince sislerde
Göründü eski Bizansın hayâli pür hande

Büyük ve kubbeli ma'bedleriyle şehri be-nâm
Minârelerle bu gencin önünde durdu selâm

Tahsin Nahit

(Resimli Kitap, 10 Temmuz 1325,
C;2, No:10, s.1037)

10 TEMMUZU TAKDÎS EDELİM

Hürriyet, adâlet müsâvât ve uhuvvet;
Biz işte bu dört cenneti bir anda kazandık,
Bir anda fecâatli ve müstakbeli nekbet
Bir korkulu rü'yâ-yı muazzebden uyandık.

Hürriyet evet oh sana ey subh-ı hidâyet
Vicdânlı vatandaşlarımız şevk ile mâli
Ağûş-ı sadâkat açıyorlar, seni âli
Bir hisle telakkî ediyorlar ne saâdet

Ey sen ki hamiyetli ve vicdânlı, çalışkan
Nâsiyelere tâc-ı sâadet koyacaksın;
Ey sen ki bu milletle teâli bulacaksın..

Kardeşlerim artık yeni bir devre-i satvet
Şevkiyle, sürûruyla bugün işte nümâyân
On Temmuzunu takdîs edelim ey koca millet.

Tahsin Nahit

(Resimli Kitap, 10 Temmuz 1325, C.2, No:10, s.1056)

-Faik Sabri'ye-

Leblerin bir kamelya... sinen bir
Yeni açmış manolyadan müskir...
Dişlerin yasemen kadar pür fer
Gözlerinde kamer tebessüm eder.

(Musavver Muhit, Yıl.1909, S.?, sf.24)

KORKUYORUM

Serbest nazım

Ölümlü, korkulubirçk fenâ rü'yâ gördüm...
Şimdi birden uyandım; âh! Lâkin
Yaralanmış kanat gibi kalbim
Çarpıyor.
Civâr-ı târîma baktım:
Soğuk ve kandili sönmüş odamda pencereden

Ayın ziyâ-yı müzâb-ı dökülmüş işte yere...
Ne başka şu'le ve âteş, ne başka bir gölge
Görünmüyor;
Odamın mabedî sükûtunda
Yere akseyleyen ziyâ-yı kamer
Soğumuş bir vücûd-ı bî-rûha
Benziyor...

Büsbütün şimdi ben uyanmışım.
Annesinden cüdâ düşen mağnûm
Bir küçük kız çocuk kadar rûhum
Korkuyor.

Âh pek çok ziyâde korkuyorum,
Beni tedhîş eden bu hoş odadan..

Büyük ve gölgeli bir mabedin sükûtundan
Nasıl gelirse alîl rûha haşyet ü evhâm;
Zalâm-ı leyl ile dolmuş odamda işte benim
Böyle bir hisle çarpıyor kalbim...
Tıpkı bir kız çocuk gibi şimdi
Korkuyor rûhum; oh Yâ Rabbi!...

Bu gece,
Tâze bir bûse-i samîmiyle
Öpülüp okşanılmak istiyorum...
Bu gece,
Mutlakâ bir penâh-ı şefkate
Uyumak ihtiyâcı var bende...
Heyhât!..
İşte bomboş-odam..ve boş bu yatak.
Yine yandım; fakat hayır, uyumak
Gayr-ı kâbildi.. Anlayınca bunu
Açtım artık yavaşça penceremi:
Mabedî bir sükût içinde cihân

Uyuyor hep sâki!..
Bir menba-ı ğufrâ,
Bienba-ı ğufrâna müşâbihdi bu mechûl,
Mechûl, siyâh kubbe-i mabeddeki şu'le...

Ey eski kamer, sen...
Solgun yine cebhen!
Ey hasta kamer, gel..
Rûhumdaki hisler
Yalnız senin âsude ve fersûde nigâhınla biraz buldu tesellî,
Lâkin yine ister
Senin kadar müşfik,
Senin kadar hasta,
Fakat senin gibi her hissi bahş eden dilber,
Veremli bir anne...
Öyle bir anne isterim ki, evet,
Yâsemın elleriyle saçlarımı
Yavaş yavaş sevsin...
Öyle bir anne isterim ki beni
İle'l-ebed sevsin
Fakat bu şeb, bu şeb âh işte gözlerin yaşlı!
Çünkü
Senin o şefkat ve ğufrân-ı mâderâneni ben
Yabancı bulmadayım!
Nûrun
Cebin-i ye's-penâhımda böyle estikçe
Yosunlu bir kabre
Huşu içinde gidib ağlayan, ibâdet eden
Bir anne zannederim..
Çünkü
Ben de bir makber-i ümmîdim bak!.
Âh bilsen, güzel kamer ben de
Öyle mâtemli bir mezârım ki...

Hayır, hayır.. Ne kadar Şen, latif ve dilbersen
Yine ben pek ziyade korkuyorum.
Annesinden cüdâ dűŐen maĒnűm,
Bir kűcűk kız çocuk kadar rűhum
Korkuyor,
Korkuyor, aĒ, Şimdi her Şeyden!...

1323

(Servet-i Fűnűn, 17 Kanűn-ı Evvel 1325,
17 Zilhicce1327, C:38, Aded,969, s.107)

BİR SAN'ATKÂR-I ZÎ-AHLAKA

İŐte boŐluk bűtűn muĒitinde,
İŐte hiĒ dolmayan derin, mechűl
UĒurumlar iĒinde sen ma'lűl
Hiss ũ rűhunla inliyorken de
Kendini her dakĒka aldatmak,
Kendine karŐı dâima maĒbűn,
Tatlı bir hisle mest ũ műstaĒrak,
Tatlı bir hisle aldanıp dursun

İstiyorsun demek ki rűhunu sen?!
Bu nasıl Şey, bu ihtiyâc-ı riyâ!
Anlamazlar deĒil mi? San'atkâr!.

Kendi rűhunla eĒlenirken sen:
Fenni mezc etti Şi'r ũ sevdâya
Diyecekler deĒil mi insanlar?!..

İşte gâyen budur fakat a çocuk
Bir düşün sen; niçin bugün böyle
Mütekedder, marîz, benzin uçuk..
İnletirsin zavallı hissini de?!

Sana rûhunla böyle eğlenmek,
Sana birkaç yalancı alkış için
Rûh u hissinle uymayan meslek
Yaraşır mıydı, bâzı pek dalgın

Duruyorsun; bırak şu hastalığı:
Kendi hissinle sâde kendine yaz
Okumaz çünkü sevgilin haylaz.

Bu fazîlet, süsüyle süslenme;
Sürdüğün süzgünün güzel; lâkin
Kendi çehren değil bu süslediğin!..

1320

(Servet-i Fünûn, 21 Kanûn-ı Sâni 1325,
22 Muharrem 1328, C:38, Aded: 974, s.182)

ÇİÇEKLER ARASINDA

Gece.. Eşyâda bir sükûn-ı amîk;
Sâde sâhilde bir feşâfîş âb..
Sunuyor kalbe bir rahîk-i şebâb
Bahçelerden uçan bir itr-ı rakîk...

Yed-i nermîn kolumda; kalplerimiz
Aynı âhenk le çarpıyor işte;
Yapıyorduk seninle her ikimiz
Sânihât-ı şebâba bir beste...

Bu güzel beste-i mülevvenden
Oldu bir çok şükûfeler bîdâ,
Şimdi hepsinde başka bir rûh var...

Leb-i nâzında sevgilim şimdi
Bir küçük gonca-i muhabbetti;
Onu ben çalmak istedim senden.

Tahsin Nahit

(*Servet-i Fünûn*, 24 Şubat 1326,

9 Rebi'ül-Evvel 1329, C:40, Aded: 1031, s. 395)

YE'S

-Köprülü-zâde Mehmed Fuad'a-

Hüsünle ğayz ve kinin def et bu zulmetin
Doldur nazarlarındaki mehtâbı gönlüme;
Kır heykel-i mahûfunu ye's ü felâketin
Ver hüzn-i bî-nihâyeme aşkınla hâtıme...

Âm âl-i hurdahâşımın enkâz-ı muzlimi
Doldurdu kıblegâhımı bin seng ü hâr ile;
Bir bâd-ı zulm ü nekbetin enfâs-ı mü'limi
Nakşetti ufk-ı rûhuma bir kanlı hâile...

Bir ma'bed-i mahûf-ı siyâh işte kalb-i zâr,
Olmuş bütün saâdet ü ümmîde bir mezâr...
Son kandilin ziyâ-yı marfiziyle irtisâm

Etmiş bütün divârlara bir zıll-ı intikâm...
Girmez, değil mi, bir kadın elbet bu medfene?
Ben bekleyim vürûdunu, sen gelme hîç yine.

Haydarpaşa, 1 Haziran 1326
(**Servet-i Fünûn**, 10 Haziran 1326,
16 Cemâziye'l Âhir 1328, C:39, Aded:994, s.87)

O

Hamdullah Suphi'ye

"Gel Ey vürûdunu bir ömr içinde beklediğim"

Süleyman Nazif

Menekşe rûhu düşerken mesâ-yı mes'ûdun
Onunla sandala bindik.. Sevâhilin bu uzun,
Ve ince dantela şeklinde imtidâdını biz
Yavaş yavaş yine ta'kibe başladık sessiz..

Deniz ipekli temevvüleriyle bazı gelir,
Ve sandalın yanı bir anda sanki incilenir...

Küreklerin mütemâdî sadâ-yı billûru;
Bu şâm-ı pür-emelin mûsîk-î mesrûru...

Sükûn-ı âba düşerken bir irtiâş-ı zeheb
Onun nazarları mes'ûd ve pür-emeldir hep;

Onun dudakları, endâmı, zıll-ı çeşmânı,
Onun o kumral, uzun turra-i perîşânı,

Onun o kalbi husûsiyle ... işte dünyâda
Bütün bedâyii cem' eyleyen bu müstesnâ

Bu ince genç kadının ben zavallı âşıkıyım;
Bu aşkı ben bilemem âh ne türlü anlatıyım...

Biz işte böyle her akşam onunla çıkmadayız:
Fakat o kim? Onu siz sormayın, sakın yalnız.

O bir hayâl-i müebbed ki hep refâkat eder,
Ve gün tamâmen ölünce sitârelerde güler,

Onun vürûd-ı hakîkîsi yirmi üç senedir
Tahakkuk etmedi, etmek ümîdi yok gibidir...

Fakat ben işte her akşam onunla gezmedeyim,
“Gel ey vürûdunu bir ömr içinde beklediğim!”

Büyükada, 4 Ağustos 1326,

(Servet-i Fünûn, 12 Ağustos 1326,
20 Şaban 1328, C: 39, Aded:1003, s.257)

HAKK-I HÜSN

Bırak bu sar'alı neslin hep itikâdlarını,
Önünde ka'rını ta'mik eden derin uçurum
Bütün bedâyii cem' eyleyenlerin meş'ûm
Bir inzivâ-geh-i ye's âşinâsıdır. Yarını

Düşünme, çünkü yarın, her zamân yarın kalacak...
Bugün yüzünde tezehhür eden bu hüsn-i şebâb
“Yarın” diyen o k,mukassî dumanla kaplanacak;
Bugün düşünme; sevil, sev, ne istiyorsan yap...

Bütün o köhne ve murdar kavâidiyle beşer
İle'l-ebed seni vehmiyle çiğnemek ister...
Ezilmek istemiyorsan: Bugünkü zevkinden

Ferâgat etme; yarından da kes ümîdini sen
Bugün cemâline servet ve neşe düşkündür,
Senin bu hakk-ı sarîhin, bu hakk-ı hüsnündür.

Büyükada 23 Ağustos 1326

(**Servet-i Fünûn**, 9 Eylül 1326,16 Ramazan 1328,
C:39, Aded:1007, s.323)

O ZÜHRE...

Beni etmişti bağteten meshûr
O çiçek kız, o zühre-i dilber:
Akşamın hüznü saçlarında uyur,
Kamerin nûru gözlerinde güler...

İnci dişlerle süslenen ağzı
Şehvetin gonca-i letâfetidir;
Hande-i dil-firîb ü tannâzı
Hüsnün en büyük cinâyetidir...

Mahvolur zannedip temâsımdan
Onu sevdimdibir zâman sâkin;
Mahvolan benmişim esâsımdan!

Şimdi kalbimde her ümîde bedel
Açılır bir serâb-ı ufk-ı ezel,
Ararım bir hayâl... yok lâkin...

(**Servet-i Fünûn**, 28 Teşrin-i Evvel 1326,
8 Zilkade 1328, Aded: 1014, s. 435)

UZLETTE

İsmail Suphi'ye

Akşamın dūd-ı lâciverdîsi
İniyor bahçenin ağaçlarına;
Güllerin bûy-ı mest ü şehvîsi
Kalbi hasretle eyliyor imlâ...

Esiyor bâd-ı şûh-ı eflatûn,
Esiyor akşamın ipek nefesi;
Şimdi kalbim onunladır meskûn,
Yaşiyor bende hüsn-i muktebesi...

Bir hafif şu'le -i mutalsamla
Nim-mer'î olan bütün yollar
Onu bulmak için mi böyle uzar?

Onu teşbîh için midir zühale
Zülf-i şeb tâkdi ahter-i elmas,
Bana hep eyliyor onu ihsâs

Her ne varsa güzel bu uzlette.

(**Servet-i Fünûn**, 2 Kânûn-ı Evvel 1326,
12 Zilhicce 1327, C: 40, Aded: 1019, s.103)

ŞÂM-I BAHÂR

Akşamın zülf-i esmerininden
Dökülür arza bû-yı leylâkı;
Güneşin şu'le-i hazîninden
Bir serâb-ı ziyâ kalır bâkî...

Gonca güller bu şâm-ı rikkatte
Gül handen kadar esîrdir;
Yâsemenler miyân-ı zulmette
Yed-i nâzik samîmîdir...

Esiyor bir hevâ-yı itr-ı şebâb
Var tesellî per-i şefkinde;
Ediyor kalbimi benim şâdâb...

Göklerin sîner-i rakîkinde
Titriyor şimdi bir sitâre-i dûr
Nûr-ı dîden kadar güzel, mağrûr...

(**Servet-i Fünûn**, 16 Kânûn-ı Evvel 1326,
27 Zilhicce 1327, C: 40, Aded: 1021, s.150)

BUHAYRA-İ MUKADDES

Süha'ya

Bir müselesel rükûd-ı nâ-mahdûd
Sath-ı deryâda imtidâd ediyor;
Sâde sandal fişır fişır gidiyor;
İşte yalnız bu ses, bu ince sürûd...

Omzuma müttekî başın; bir uzak
Ufk-ı mechûle dalmış enzârın;
Böyle kurbîyyet-i füsûnkârın
Beni etmişti şi're müstağrak...

Bir zâman sonra Ay ufuklardan
Doğdu; müşfik nazarların şimdi
Bir mutalsam buhayra-i handân

Gibi râkid fakat müessirdi..
Yıkayıp orda ıztırâbâtım,
Doldu hüsnünle ihtisâsâtım,

(Servet-i Fünûn, 17 Mart 1327,
30 Rebîü'l-Evvel 1329, C:40, Aded: 1034, s. 462)

MEVSİMLER

Süleyman Sâib'e

Bahâr:

Havâ-yı ıtr-ı bahârın ipekli mevceleri
İlık ılık öpüyorken küşâde sîneleri;
Şu bahçeden geçiyorlardı; kol kola mes'ûd;
Dudaklarında tebessüm, nazarlarında sürûd..
Manolyalar gibi sâfi, menekşeler gibi şûh
Bir ince kızla yanında bir âşık-ı mecrûh:
Sever misin beni?

Ancak nazarlarındır ki

Eder önümde münevver bu rûh-ı târîki..
Uzaklaşıp gidiyorken bi çift pür-ümîd;
Miyân-ı sâyede bülbülleşirdi savt-ı şedîd;
Duyardı sâde bu mûnis, bu ince nağmeleri
Havâ-yı ıtr-ı bahârın ipekli mevceleri.

Yaz:

Teneffüs etti bu akşâm biraz serince havâ
Bütün gün âteş-i temmuzla kavrulan sahrâ..
Ağaçlarında yemişler gülümseyorlarken;
Hadâik üstüne bir bûse indi göklerden..
Güneş ufukta ölürken; o eski âşıklar
Şu bahçeden geçiyorlardı, mest-i zevk u mesâr...

Kadın bu gün açılan bir gül-i muhabbetti;
Yanında âşıkı bir nahi-i pür-meserretti;
Dudaklarım yanıyor, bir serinlik istiyorum.
Dudaklarım mı? Getir...Ooh!

O ânda bir mahmûm

Sadâ-yı bûseyi duymuştu sanlanan ezhâr;
Bu akşam üstü serin çıktı çok şükür rüzgâr

Sonbahar:

Mesâfelerde dumanlar, ve bahçelerde melâl;
Bir eski şa'ire benzer zavallı mevsim-i lâl...

Ağaçların dökülürken sararmış evrâkı
Yavaş yavaş bükülür son çiçeklerin sâkı...

Bahçeye yine çıkmıştı eski âşıklar;
Nazarlarında tefekkür, dudaklarında vakar:

-Sever misin beni hâla

-Hava serin dönelim.

Uzaklaşıp gidiyorlardı neşesiz, mulim

Bulutlarıyla bu akşam, verirdi ruha kelâl;
Mesafelerde dumanlar, ve bahçelerde melâl.

Kış:

Dururdu yaşlı ağaçlar kefen-be-düş-ı kadîd
Hadaik üstüne inmişti bir ridâ-yı sefid...
Sükut o mertebe sâriydi rûh-ı eşyâya
Şehk-i kalbi donmuş sefâletin gûyâ...
Güzelce kürkle bürünmüş iki hayâl-i rakîk

Demin bu levhayı etmişler biraz tedkik:

Senin saçın gibi bak her taraf beyaz.

-Sanki

Senin belin gibi dallar bükülmemişler mi?...

Uzaklaşıp gidiyorlardı onlar evlerine

Dururdu yaşlı ağaçlar kefenleriyle yine.

Cağaloğlu: 16 Mart 1327

Tahsin Nahid

(Servet-i Fünûn, S.1327, C.40, No.1040, s607)

İNTİZÂR-I EYLÛL

Esiyor bâd-ı infi'âl ü keder

Sarıp âfâka mâtemî bir tül;

Gökte solgun zıyalarıyla kamer

Mevsimin sînesinde bir sarı gül...

Çamlığın kalb-ı ra'şedârında

Bir uzun âha benziyor rüzgar

Bahçelerde kalan şikeste, nizâr

Son çiçekler du'â eder gûyâ..

Bir boğuk sesle bir zavallı kadîd

Sanki sahilde öksürüp duruyor...

Ta uzaklarda bir sâ'at vuruyor..

Şimdi bir samt u ihtizâr-ı medîd...

Bir zaman sonra ufka etti sukût

Sarı güllerle süslü bir tâbût.

Büyük Ada 1327

Tahsin Nahid

(Rûbab, S.1328, C.1, No.24, s.261)

ZULMET

Hüseyin Sîret'e

Bir sadâ-yı harîr ü billûrun
Duyulur nağme-i nihânîsi;
Akseder her sitâre-i dûrun
Suya yorgun hayâl-i fânîsi...

Kamerin iltifât-ı nûrundan
Böyle mahrûm olan siyâh geceler;
Kalb-i leylin büyük sükûnundan
En necîp ihtisâsı nakl eyler.

Bu muazzam sükût u vahdetten
Ezilir ihtiras-ı fâniyyet...
Bî-hudûd bir muhabbet ü şefkat

Rûh-ı eşyâyı eyler isti'lâ.
Sevgilim korkma gel; bu zulmetten
Daha mûnis değil o mâi semâ.

Tahsin Nahit

(Servet-i Fünûn, 28 Nisan 1327,

13 Cemaziye'l- Evvel 1329, C: 40 Aded: 1040, s. 607)

TELÂKÎ

Gece... Bir mâhtâb-ı billûrun
Haşr olur selsebîl-i tannâzı...

Yalnız anlar nigâh-ı mahmûrun
Deniz üstünde titreyen râzı.

Başımı vaz' edince dizlerine
Çarptı bir lahza kalb-i hassâsın;
Çünkü rûhun hafi elemlerine
Âşınadır o çeşm-i elmasın.

Bu telâtum-geh i musîbette
Yirmi dört yıl harâb u bî-vâye
Çarpışan cephe-i zaîfimi sen

Okşadın nâzik ellerinle o şeb;
O nevâzişle doldu kalbim hep...
Yaşayan bende sâde sensin, sen!..

Tahsin Nahit

Büyükada, 1 Tammuz 1327

(**Servet-i Fünûn**, 29 Eylül 1327,
19 Şevval 1329, C: 41, No: 1062, s. 508)

BAHÂR

"Şemîm-i gül getirir bâğa kârbân-ı bahâr"

Şeyh Galip

Topluyor itr-ı şûh-ı ezhârı
Bahçelerden geçen melîke-i bâd;
Serpiyor nâ-nüvişte eş'ârı
Reh-i hülyâma bir firişte-i yâd...

Bahçenin kalb-i pür-mesârrından
Çıkıyor bir hevâ-yı aşk u füsûn:
Güllerin bûy-ı ra'sedârından
Sızıyor en hafi bir âh-ı derûn

Taşıyor ihtirâs-ı şevk ü şebâb
Gençleşen sîne-i tabiattan...
İşte kalbim de bak bu köhne rübâb
Âh gülden sürûd-ı hilkatten
Toplayıp nağme-i muhâtâtı,
Bestelendirdi hep hayâlâtı.

Tahsin Nahit

(**Servet-i Fünûn**, Teşrîn-i Sâni 1327,
15 Zilhicce 1329, C: 42, No: 1070, s. 78)

HAZÂN

Mevsimin sîne-i zaîfinde
Çıktı bir âh-ı münfail gibi bâd
Bahçenin son gül-i nahîfinden
Düştü birkaç vüreyka-i nâşâd.

Şimdi yoldan libâs-ı mâtemle
Geçti yorgun edâlı bir genç dul:
Kalbi küsmüş ümîd ü âmâle
Bu mu bilmem ilâhe-i eylül?...

Tozlu yollarda geç kalan o hayâl
Kimsesiz gölgelerde kayboldu...
Gam-ı uzlette her taraf doldu;

Girdi a'sâba bir rehâvet-i lâl...
İndi, sessiz, rükûd-ı âba peçe;
Kuytu göllerde başlıyordu gece...

(**Servet-i Fünûn**, Teşrîn-i Sâni 1327,
15 Zilhicce 1329, C: 42, No: 1070, s. 78)

GAZEL

Her taraf âsûde; bu şeb sath-ı âb,
Nakş-ı mücevherle bezenmiş serâb...

Benzedi iklim-i hayâlata arz,
Öyle füsûn eyledi kim mâhtâb!..

Yollara düşmüş yine hep âşıkân
Canlı çiçeklerle bezenmiş türâb.

Haydi seninle çikalım sevgilim;
Zülf-i dilârâmına al bir nikâb...

Çeşm-i füsûnkârına dolsun yine
Haste kamerden süzülen fer ü tâb.

Dinle ne hoş kalbimizin çarpışı,
Hissimizi besteleyen bir rübâb

Âh bu his, hiss-i muhabbet benim
Rûhumun üstünde doğan bir şihâb

Aşıktır âlemde benim toprağım
Anladığım çünkü budur tek sevâb

(Rübâb 19 Cemâziye'l-Evvel 1330,
3 Mart 1328, No: 16, s. 166)

TESELLİ

Bırak melîke-i şî'rin ipek kanatlarını.
Dolaştığın bu tehî gökte yok tesellî hiç,
Cebîn-i zârını mâh-ı sitem eder tetvîc
İşitme gökten inen her figân u elhân!

O seslerin bulanık sence köhne evzâmı.
Bugün değilse ederler yarın seni tervîc
Sadâ-yı rıfk-ı beşerdir eden bütün tehyîc
Figân-ı kalb ile rencîde rûh-ı insânı.

Rübâb-ı san'atının tellerinde bâd-ı elem
İnildesin; kamerin aksi parlamaktansa...
Bütün kederleri kalbinde saklamaktansa

Bırak ki ma'kesi olsun bu köhne hâne-i ğam;
Duyup perîsi gelir belki titreyen sesine
Şifâ değilse teselli olur yâ! Neyse yine.

1328

(Rübâb, 23 Rebiülâhir 1330, 29 Mart 1328, No: 10,s.86)

SONE

Omzuma ittikâ edip daldın
Deniz üstünde aks-i mehtâba;
Düştü bir lerziş-i medîd âba...
Titriyordun zavallı hasta kadın

Sihr-i nevvârı şî'ri eb'âdın
Böyle doldukça rûh-ı bî-tâba;
Leyl-i hicrânı başlar işrâba...
Söyle, bundan mı münfail yâdın?

Sevgilim söyle, ıztırâbın ne;
Ne için doldu hisli gözlerine
Katarât-ı mücevher-i mehtâb?

Bî-sebebağladın emînim ben;
Bir bulut geçti sanki göklerden...
Gözlerin şimdi bir gümüş tâlâb!

1328

(Rübâb, Cemâziye'l-Evvel 1330,
12 Nisan 1328, No: 12, s. 132)

TUYÛF-I MESÂ

Nûreddin Bahâ'ya

Yine bir reng-i sâf u eflâtun
Düştü ufkun harîm i ismetine;
Yine yorgun sularda zıll-i füsûn;
Gölgeler işte bak uzandı yine...

Şimdi râkid sularda mâh-ı bahâr
Penbe kavsiyle daldı rü'yâya;
Bayılıp gölgelerde hep ezhâr
Çıktı bir itr-ı müskir-i hülyâ...

Güneşin elvedâ-ı yâkûti
Yazı deryâya bir neşide-i hûn;
Kaldı gözler esîr ü mebhûfî...

Gölgelerden mükedder ü mahzûn
Geçti birkaç tuyûf-ı nisviyyet:
Etti rûhumla onlar ünsiyyet

Büyükada, 8 Haziran 1328

(Rübâb, 12 Recep 1330, 14 Haziran 1328, No: 22, s. 239)

BULGARİSTAN MÜSLÜMANLARINA

Ey müebbed fecîa-i hûnîn;
Kerbelâ, Kerbelâ-yı vahşet ü kîn..

Ey vatansız sefil olan zuafâ,
Ey mezârdan cüdâ kalan şühedâ

Köyü a' dâ-yı dîn elinde harâb,
Ey öten lânesinde bûm u ğurab..

Arzı düşmanla pâymâl ü tebâh,
Ey eden her dakîka yüz bin âh:

Bu şanlı bayrağın altında toplanan erler
Emîn olun sizi bir gün halâs eyler.

Nedir görür o sefiller hilâl-i Osmânî
Ki altı yüz senedir hîç azalmıyor şânı

O şanlı bayrağı düşman kanıyla biz boyadık,
Hilâl ü necmi de taktık, şerefle hep yaşadık.

Sorun ki düşmana hiç var mı böyle tarîhi?
Yüz atlıdan koca bir devlet-i ebed bâki!

Bizim uşaklarımızken o üç buçuk hezele
Bizimle çıkmadalar bak utanmadan cedele!

Güneşte parlasa hep kanlı süngüler, palalar;
Nasıl kaçır göreceksin önünde maskaralar.

Cebel-misâl dururken dilâverân-ı vatan,
Domuz çobanları gâlip olur mu?.. Olmaz inan

Biraz yavaş kızarız - bir kusûrumuz vardır-
Kızınca dağ, dere, düşman kanıyla hep kızarır.

Emîn olun sizi artık halâs eylerler,
Bu şânlı bayrağın altında toplanan erler.

(Rübâb, 28 Zilkade 1330, 25 Teşrîn-i Evvel
1328, C:2, No: 41, sf:13)

BİR RÛH-U NECİBE KARŞI

Bir esir-i kadınlığın sözde
İnkişaf eylemiş meâlisi
Refik ve şefkat, nevâziş-i nisvî
Hep sözün şiir gözde tabında

O güzel nagmenizde ruhanî
Bir eda-yı rakîk ve ulvî var...
Tıfl-ı sevdâyâ daima niyetini
Söylüyor sanki bir leb-i sihâr...

Öyle sihâr bir leb-i sefkât
Daima isterim hayâtımda:
Bana bahşedilsin biraz hülyâ
Bana bahşeylesin biraz rikkât

Ah!... Peki pek ziyâde muhtacım
Böyle bir şefkât-i âliheye
Böyle hemşire, böyle bir anne,
Böyle bir rûh!.. İşte amacım.

Mayıs 1323

Tahsin Nahit

(Demet, Yıl.1324, S.5, sf.98)

DENİZE

Önümde çırpınarak inleyen sınırlı deniz
Seninle biz ne kadar hem-hayâl ü hem-hissiz.

Hikâye ettiğin âlâm ü ıztrâb ile ben
Senin müşâhibinim zâr u muhtelic kalben:

Benim de rûhumun umk-ı siyâhı bî-pâyân,
Benim de ka'r-ı ümidimde hayli çok boğulan.

Benim de kalbime medfûn olan bedâyi' var;
Benim de gayzıma yok çünkü intiha ve karâr.

Senin gibi kalırım ba'zı pür-sükûn, sâkid,
Olur rûkûdet-i sînemde nûrlar sâcid...

Dalar nücûm ile sath-ı hazîn ü nîlisi;
Yaşar şi'rlerin en ince, en samimisi...

O havz-ı pâke ne aks etse şi'r olur.. Heyhât
Esince orda fakat infîâl-i hissiyât.

Yavaş yavaş kırışır, sonra, yükselir, kabarır.
Sema-yı vecdi elem mevcesiyle pek sararır;

Coşar hurûş ile emvâcî gürleyip kükrer,
Seninle işte asıl bunda rûhumuz benzer:

Mücâhidiz ikimiz de yorulmayız bir ân,
Ve belki kardeşiz ey bahr-ı muztarıb-helecân.

Büyük Ada: 12 Ağustos 1329

Tahsin Nahid

(Rubâb, S.1329, C.2, No.73-74, s.404)

OĞLUMUN SESİ

Annesine

Yine yorgun menâzır-ı eylül,
Yine göklerde kârbân-ı sehâb;
Bahçeler hem kederli, hem de harâb,
Güllerin mâtemiyle şimdi melûl...
Yine sâkid sularda reng-i ufûl...
Şimdi mâzî, o bir kederli kitâb,
Bana sessizce eylemekte hitâb;
Dem-i yâd ü tahayyül etti hulûl...

Şimdi gûşumda bir terâne-i dûr
Şimdi dîdemde mübtesim, mağrûr
Gözlerim iltimâ'-ı pür-nâzı..

Doluyorken bu hâtırât ile ben
Ah!.. İykaz eder fakat birden
Oğlunun bir figân-ı tannâzı!

Büyük Ada: 19 Eylül 1329

Tahsin Nahid

(Rubâb: s.1329. C.11. No.76. s.446)

TAHMÎS-İ GAZEL-İ YAHYÂ KEMÂL

Bizler ne bahtiyâr ne kayd-ı minetteyiz
Bülbüllerimiz ki yâr ile bâğ-ı sühandayız
Her lahza gül bitende ve bülbül ötendeyiz
Virâne cihânda ne şâhız ne bendeyiz
Rind-i abâ be-dûş fakîr-i revendeyiz

Dil zinde feyz-i aşk ile zâr eyleriz sefer
Uyduk hevâya leyl ü nehâr eyleriz sefer
Bir yerde eylemez karâr. eyleriz sefer
Pir ü civân bahâr bahâr eyleriz sefer
Her dem otağ-ı Cem'le diyâr-ı çemendeyiz

Şîrâz gülleriyle muattar eserdi bâd
Yârânla bezm-i meyde gönüller olup güşâd
Yahyâ Kemâl'i şevk ile hep eyledik yâd
Yattık bülemler servlerin gölgesinde şâd
Dehrin bu hây-ı hûyuna mecbûl handeyiz

Şâki şarâb-ı nâb ile dolsun ayağ-ı dil
Güllerle zîb ü zîneti buldukta bağ-ı dil
Demdir tutuşsa şu'le-i âhımla dâğ-ı dil
Demdir yanar remâd olamaz şebçerâğ-ı dil
Demdir ki ayş u nûş ile ifnâ-yı tendeyiz

Nâhid eğerçi geçti muhabbetle her demin
Bezminde pür- hurûş u tarab hazret-i Cem'in
Pâyân olur mu vecdine ebnâ-yı Âdemin
Kâm almadık müsâferetinden bu âlemin
Cânânla meyle son günü ey mevt sendeyiz

(Şair, 12 Kânûn-ı Evvel 1918, C.1, S.1, sf.7)

TAHMİS-İ GAZEL-İ YAHYÂ KEMÂL

Farkı yokken ahd-i Sultân Ahmed'in bir sûrdan
Seyre çıktım kâm alıp bir gün dem-i mebrûrdan
Pür-ü tarabken bezm-i sevdâ nâydan tanbûrdan
Gördüm ol meh dûşuna bir şâl atıp lahûrdan
Gül yanaklar üstüne yaşmak tutunmuş nûrdan

Dîdeler vasl-ı hırâm-ı serv-i nâzânıyla mest
Mürde diller ol perînin tâ-ı çeşmânıyla mest
Şehnîşinler tâ uzaktan kaldı seyrânıyla mest
Nerdübânlar bûşîş-i nermîn-i dâmâniyle mest
İndi bin işveyle bir kâşâne -i fağfûrdan

Ruhları gül gül kızarmış rağbet etmiş de meye
Gamzeler hançer kuşanmış bendesin olsun diye
Seyr-i Sa'dâbâda tenhâ azmetmiş bilmem niye
Atladı dâmen tutup üç çifte bir zevrakçeye
Geçti sandım mâh-ı nev âyine-i billûrdan

Aşk-ı pür- feryâd iki sâhil boyunca fevc fevc
Bin gönül âzâd iki sâhil boyunca fevc fevc
Rindler dilşâd iki sâhil boyunca fevc fevc
Halk-ı Sa'dâbâd iki sâhil boyunca fevc fevc
Va'de-i teşrîfine alkış tutarken dûrdan

Geçti hamdolsun zamânlardır süren nâzın Kemâl
Kavradın tâ kalpgâhından yine sazın Kemâl
Eyledi Nâhid'i hayrân şî're âğâzın Kemâl
Cedvel-i sîmîn kenârından bu âvazın Kemâl
Koptu bir fevvâre-i zerrîn gibi mâhûrdan

(Şair, 26 Kânûn-ı Evvel 1918, C.1, S.3, sf.43)

KOŞMA

*Bir saçı Leylâ'ya Mecnûndur deyü
Yazmışlar deftere dîvâne beni*

Dertli

Ey gözümün nûru var mıdır eşin
Görür de kim etmez sana ibtilâ
Perîdir mutlaka anan kardeşin
Belâsın sevdiğim belâsın belâ

Meclise mestâne mestâne gelir
Aşkımı söylesem efsâne gelir
Dinleyen derdimi dermâne gelir
Sen gibi insâfsız görmedim aslâ

Gözleri süzgündür kaşları ince
Yüz vermez önüne çıkan her gence
Bana bir kerrecik gülümseyince
Unuttum derdimi buldum tesellâ

Yasemin gerdanlı gül yanaklıdır
Boynumu vurdursa şimdi haklıdır
Koynunda bir demet gül mü saklıdır
Dedim de kokladım oldum mübtelâ

Mecnûnun alnına kara yazdıran
Vecd ile Ferhâd'a dağlar kazdıran
Nâhid'i kaç yıldır böyle azdıran
O gözler şüphesiz senindir Leylâ

1919

(Şair, 27 Şubat 1919, C.1, S.12, sf.180)

TAHMİS-İ GAZEL-İ CENÂB-I NEDİM

Gördüm ol şûhu bugün hüsnüne mağrûr gibi
Haklıdır kasr-ı cinân içre odur hûr gibi
Kâmeti serv ü hırâmân sesi mahûr gibi
Gerden sâff- beyâz öyle ki kafûr gibi
Çeşm ü ebrûsu siyâh öyle ki semmûr gibi

Ruhları gül gül olur nâz ile mey çaktıkça
Tavrı âşüftelenir cânımı hep yaktıkça
Hele pîrâhenine kırmızı gül taktıkça
Şu'le-i hüsnüne gözler kamaşır baktıkça
Gâh u bî-gâh gelip şöyle dura nûr gibi

Rind olan olmama mümkün mü efendim müştâk
Seni nesrîn hamîrinde yaratmış Hallâk
İttifâk etti bu mebhaste geçen gün uşşâk
Cism-i pâkin deiler hem ter imiş hem berrâk
Tepeden tırnağa dek gül gibi biilûr gibi

Hele kurbânın olam aç da ipek pîrehenin
Görelim farkını kâfûr ile gül penbe tenin
Var mıdır haddi acep çeşmine hasret çekenin
Nigehin böyle neden hastedir ey şûh senin
Gözlerin bezm-i ezelden beri mahmûr gibi

Her gece nâil-i vaslın bulunan yektâ kim
Gül sînendeki ol bülbül-i bî-hemtâ kim
Söyle Nâhîde müreccah mı müstesnâ kim
Sui zan eyleyemem ğaylerle ammâ kim
Derd-i aşkınla Nedimâ hele rencûr gibi

(Nedim, 16 Kânûn- Sâni 1919, Yıl:1, S.1, sf.7)

GÖZLERİM MEST AÇILIRKEN

Yanan ellerle yanan leblerimiz...
Karışır titreyerek birbirine,
Kapanır gözlerimiz, kalplerimiz,
Çırpınır aynı meserretle yine...

Gözlerim mest açılırken kalbim
Ay ziyâsıyla dolan göl gibidir
O bakışlardaki mânâ... Rabbim!
“Bu saadet yetişir, öl” gibidir.

1919

(Nedim., C:2, No:17)

YAD EDİP...

Yâd edip eski meserretlerimi
İncindim o kadar özler de;
Şimdi buldum o sa'âdetlerimi
Nemli, şefkatli, ılık gözlerde

Âşinâ çıktım elemelerle dolu
Rûhumun gizli teessürlerine!
Sevgilim sen bu dikenli yolu
Bir gülistâna çevirdin bûsene.

1919

Tahsin Nahid

(Nedim, S.1335, C.11, S.17, s.264)

HİLAL-İ SEHER

Yüzünde hasta-i sevdâ gibi melâlet var,
Nedir bu hâl-i perîşânın ey hilâl-i seher?

Sabâh-ı fayz-i bahârîde mübtesem ezhâr
Çemen çemen mütemevvic nesim-i anber-bâr;
Niçin? Ben anlamadım kimden etsem istifsâr?
Yüzünde hasta-i sevdâ gibi malâlet var!...

Dem-i seherde yanında şu parlayan ahter
Hazân içinde solan bir çiçek gibi dil-ber
Sürûr-ı fecr ile şâdân iken bütün yerler;
Nedir bu hal-i perîşânın ey hilâl-i seher?

Tahsin Nahid

SONUÇ

Fecr-i Âti Edebî Topluluğu (1909-1912) içinde yer alan Tahsin Nahit 1887 yılında İstanbul'da doğmuştur. Otuz iki yıllık kısa ömrüne doksan iki şiir ve on bir tiyatro eseri sığdırmış, edebiyatla ve edebi çevrelerle olan bağlarını hiçbir zaman koparmamıştır.

Mali vaziyeti düzgün ve kültürlü bir aileye mensup olan Tahsin Nahit'in edebiyatımızın en kısa süreli topluluğu olan Fecr-i Âtinin yaşaması için verdiği gayretler arkadaşları arasında daima takdirle karşılanmıştır.

Tahsin Nahit'in hayatında ve sanatçı duyarlılığında Büyükkada önemli bir yer tutar. Büyükkada'da geceleri mehtabı çamlıktan seyretmesi, ada sahillerinde dolaşıp denizde beyaz perilerin yüzdüğünü tahayyül etmesi onun şiirlerine önemli ölçüde ilham kaynağı olmuştur. Şaire "Adalar Şairi" denilmesi de bu nedendir.

Tahsin Nahit edebî hayatına 1905 yılında "Çocuk Bahçesi" deşisinde "Tahsin Nahide" imzasıyla çıkan "Fener" isimli şiiriyle başlar. Yine şairin ilk şiirleri arasında aynı dergide çıkan "Gecelerin İlhamı", "Sabah-ı Bahar", "Takdir-i Perişan", "Küçüklere Bayram Hediyesi" gibi şiirleri sayılabilir. Şair şiirlerinin bir kısmını 1910 yılında yayınladığı Rûh-ı Bî Kayd isimli kitabında toplamıştır. Bu kitabı beş bölümden oluşmaktadır ve daha çok şairin ferdî konulu şiirlerini ihtiva etmektedir. Şairin tesbit edebildiğimiz doksan iki şiirinden kırkı bu kitabında yer almaktadır.

Fecr-i Âticiler içerisinde şiirlerini kitap halinde bastıran ilk isim Tahsin Nahit'tir. Şairin "Kırlar ve Denizler" isimli bir şiir kitabının daha bulunduğu bilgisi bir çok kaynakta yer almakla birlikte böyle bir kitabı mevcut değildir. Fecr-i Âtinin yayınlanacak kitapları listesinde yer alması böyle bir yanlış anlamaya sebep olmuştur. Tahsin Nahit'in kitabı dışındaki şiirleri Servet-i Fünûn, Resimli Kitap, Nedim, Rûbab, Musavver Muhit, Şair, Mehasin, Kadın, Aşyan, Resimli Roman gibi dergilerde yayınlanmıştır.

Tahsin Nahit şiirlerinde daha çok Fecr-i Âtinin şiir anlayışına bağlı olarak aşk, sevgili, tabiat, ruh hassasiyetleri gibi ferdî konuları işlemektedir. Özellikle Rûh-ı Bî Kayd isimli kitabı tamamen ferdî konulu şiirlerinden oluşmaktadır. Ancak şair az da olsa sosyal

konuları da şiirlerinde işlemiştir. Bazı edebiyat tarihçilerinin onun şiirlerinde tamamiyle ferdi konuları işlediği yolundaki yargıları doğru değildir. Tahsin Nahit'in muhtelif dergilerde kalan "10 Temmuz Takdis Edelim", "Bulgaristan Müslümanlarına", "Menfâdan Avdet", "Küçüklere Bayram Hediyesi" gibi şiirlerinde hürriyet, vatan, millet gibi sosyal konuları işlemiştir.

Ancak yine vurgulamak gerekir ki Tahsin Nahit'in şiirleri genellikle bireysel konulu şiirlerdir ve bunların içinde de en çok aşk, sevgili ve tabiat konularını işlemiştir. Şair aşkı saf bir duygu planında santimental bir biçimde algılamıştır. Onun konu edindiği aşk sevgiliden tamamen bağımsız uzakta ve muhayyel duygusalımlar değil zaman zaman özlenen, zaman zaman sevgiliyle birlikte oluştan doğan daha somut bir aşktır.

Tahsin Nahit aşkı salt soyut bir duygu olarak iletmekten çok, onu Servet-i Fünûnculardan ve içinde bulunduğu Fecr-i Âticilerden gelen hemen hemen ortak diyebileceğimiz bir dekor içinde sunar. Bu dekorun temel öğeleri şunlardır: masum bir akşamda, esrarlı bir gecede, تنها ve düşünceli uzanan kırlar içinde, yıldızların esrarlı bakışları altında garip bir hüznü olan hasta bir kadın ve ona şiirsel bir buluşma özlemiyle koşan aşık yaklaşır ve kondurduğu altın bir bûseyle bütün ufuklar birden bire aydınlanır ve süslenir. Tahsin Nahit aşkı genellikle sakin ve güzel bir tabiat dekoru içinde sevgiliyle birlikte olma, el ele gezme gibi yaşantılarla kaynaşmış bir biçimde sunar.

Tahsin Nahit şiirlerinde yeni şekiller denemeyi sever. Mesnevî nazım tarzıyla yazdığı şiirlerinde bu türün kurallarına uymaya çalışın şair, sonelerinde kafiye şeması yönünden sürekli yenilikler yapar. Triyole nazım şeklini ilk kullananlardan biri de Tahsin Nahit'tir. Yine şair serbest müstezat denemeleri de yapmış ve bu şiirlerinde, Servet-i Fünûncularla birlikte başlayan şiir içerisinde temayla paralel olarak veznin değiştirilmesi gibi teknik oyunlara da yer vermiştir. Bu iki tekniğin bir arada kullanılması şekline "nazm-ı serbest" denilmesi de Tahsin Nahit'le başlar.

Şair "Koşma" şiiri dışında bütün şiirlerinde aruz ölçüsünü başarı ile kullanmıştır. Ömrünün son yıllarında milli edebiyat cerayanından bir nebze de olsa etkilenen Tahsin Nahit Nedim dergisinde yayınlanan bir mülakatta kendisi için hece ya da aruzun önemli olmadığını, önemli olanın yazılacak şiirlerin ruhumuzda makes bulması olduğunu söyler.

Ona göre her yeni tarz, her yeni şekil eğer bir kıymet ifade ediyorsa edebiyatı güzelleştirir, zenginleştirir.

Tahsin Nahit'in edebî hayatını şiir ve tiyatro olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür. Meşrutiyetten sonra tiyatro çalışmalarına başlayan Tahsin Nahit ilk eseri "Jön Türk" ü Ruhsan Nevvare ile birlikte yazmıştır. Vatani bir komedi olan Jön Türk'ü "Hicranlar" isimli bir perdelik dramı takip eder. "Hicranlar" Namık Kemal'in "Zavallı Çocuk" isimli piyesine konu itibarıyla çok benzemektedir.

Tahsin Nahit "Kırık Mahfaza", "Ben Başka", "Kösem Sultan" isimli eserlerini ise sahne sanatını çok iyi bilen yakın dostu Şehabettin Süleyman'la birlikte yazmıştır. "Kırık Mahfaza"da memleketimizde santkârın ne müşkil bir vaziyette olduğunu anlatan yazar "Kösem Sultan" piyesin de ise tarihi bir olayı konu edinir. Reşat Nuri "Kösem Sultan" ı bizdeki tarihi piyeslerin en güzeli sayar. Bu piyeste ayrıca yazarlar şahısların konuşmasına mazi çeşnisi vermeye çalışmışlar ve bunda da muvaffak olmuşlardır. Tahsin Nahit "Kösem Sultan"dan sonra "Fırar" isimli bir piyes daha yazmış ve bu piyesden sonra milli piyes yazmaya bir müddet ara vermiştir. Batı sanatlarını etraflıca tetkik etmeye çalışan Tahsin Nahit'in bu incelemelerinin ilk ürünü ise "Bir Çiçek İki Böcek" ve "Rakibe" adaptasyonlardır.

"Bir Çiçek İki Böcek" isimli adaptasyon eseri yazarın en başarılı eserlerinden sayılır ve Ertuğrul Muhsin'in ilk rejisörlük denemesiyle sahneye konulmuştur. "Rakibe" ise yazarın hayata gözlerini yumduğu günlerde Dâr-ül-bedâyi'de temsil edilmekteydi.

Tahsin Nahit'n telif adaptasyon ve müşterek yazdığı tiyatro eserlerinin sayısı on bir kadardır. Bunların da bir çoğu basılmamıştır. Tiyatroları umumî karakteri itibarıyla hissidir melodram tarzına girer. Tiyatrolarının muhtevaları da teknikleri de kuvvetli değildir. Yazar Ruhsan Nevvare ve Şehabettin Süleyman'la müşterek yazdıkları piyeslerinde ve adaptasyonlarında telif eserlerine göre daha başarılıdır.

Tahsin Nahit, Fecr-i Âti Topluluğunun bir üyesi olarak kısa ömrüne rağmen bir çok şiir ve tiyatro eseri yazmış, hayatını sanata ve edebiyata vakfetmiştir. Fecr-i Âti Topluluğunun yaşamasına bilhassa gayret eden Tahsin Nahit evini her zaman şair ve

yazar dostlarına açmıştır. Şair, Ahmet Haşim'in deyimiyle tereddüt ve tecrübe devresinde kalmıştır. Rûh-ı Bî Kayd'daki ve daha sonraki şiirlerinde özgün şair kişiliğini oluşturamayan, orijinal duygu ve hayallere sahip olamayan şair, derinliksiz ve sanat gücü zayıf şiirleriyle Fecr-i Âti Topluluğunda birinci derece sanatçılar konumuna yükselememiştir.

KAYNAKÇA

- **AKSAN, Doğan;** Őir Dili ve Türk Őir Dili, Be-Ta Basım yayım A.Ő, İstanbul 1995.
- **AKTAŞ, Şerif;** Edebiyatta slp ve Problemleri, Akçağ Yayınları, Ankara 1986.
- **AKYÜZ, Kenan;**Batı Tesirinde Türk Őiri Antolojisi,İnkılap Kitabevi, İstanbul 1986.
- **AND, Metin;** Türk Tiyatrosunun Evreleri, Turhan Kitabevi, Ankara 1983.
- **BANARLI, Nihat Sami;** Resimli Türk edebiyatı Tarihi, M.E.B.C.2, İstanbul 1971.
- **BATUR, Enis;** “AŞk zerine Marazi Bir Deneme Daha”, Copito ( Aylık Düşünce Dergisi) S.4 Bahar 1995. 5. Baskı Temmuz 1997
- **BEYATLI, Yahya Kemal;** Edebiyata Dair, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul 1990
- **BİRSEL, Salah;** “Ey Dizim Ey Bacağım”, Sanat Olayı Dergisi, Kasım 1981
- **BURSALI, Mehmet Tahir;** Osmanlı Müellifler, Matbaa-i Amire, C.3, İstanbul 1342
- **BÜYÜK TÜRK KLASİKLERİ;** Tahsin Nahit Maddesi Ötüken –Őgt Yayıncılık, C.10, İstanbul 1990
- **CENAP ŞEHABETTİN;** Cenap Şehabettin’in Bütün Şiirleri, Hazırlayanlar: Mehmet Kaplan, İnci Enginün, Birol Emil, Nejat Birinci, Abdullah Uçman, Edebiyat Fakültesi Baimevi İstanbul 1984.
- **ÇETİN, Nurullah;** Ankara Üniversitesi Dil- Tarih –Coğrafya Fakültesi Dergisi, 36, 1-2, Ankara 1993.
- **DEVELLİĞLU, Ferit;** Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lgat, Aydın Kitabevi, Ankara 1995
- **DİLÇİN, Cem;** rneklerle Türk Őir Bilgisi, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1995

- **DOĞAN, Mehmet;** Büyük Türkçe Sözlük, İz Yayıncılık, 11.Baskı, İstanbul 1996
- **ENGİNÜN, İnci;** Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları, Dergâh Yayınları, İstanbul 1996
- **ERGİN, Muharrem;** Türk Dil Bilgisi, Bayrak Basım-Yayın Tanıtım, İstanbul 1993
- **EVCİMER, Rifat Necdet;** Fecr-i Âti Şairleri, Mehmet Behçet ve Tahsin Nahit, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1961
- **GÖVSA, İbrahim Alaattin;** Türk Meşurları Ansiklopedisi, Yedigün Neşriyat, 12. Fasikül İstanbul 1960
- **GÜNTEKİN, Reşat Nuri;** Nedim Mecmuası, Cilt 2, Sayı17
- **İNAL, İbnülemin Mahmut Kemal;** Son Asır Türk Şairleri, Orhan Bey Matbaası, İstanbul 1930
- **İPEKTEN, Haluk;** Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz, Dergâh Yayınları, 1. Baskı İstanbul 1994.
- **KAPLAN , Mehmet;** Şiir Tahlilleri-1, Dergâh Yayınları, İstanbul 1994.
- **KAPLAN,Mehmet;**Tevfik Fikret, Devir-Şahsiyet-Eser, Dergâh Yayınları,İst 1971
- **KARAALIOĞLU, Seyit Kemal;** Resimli Motifli Türk Edebiyatı Tarihi, İnkılap-Aka Kitabevi, Cilt.3, İstanbul 1980.
- **KARAOSMANOĞLU, Yakup Kadri;** Gençlik ve Edebiyat Hatıraları, İletişim Yayınları, İstanbul 2000.
- **KOCAKAPLAN, İsa;** Açıklamalı Edebi Sanatlar, M.E.B., İstanbul 1992.
- **MEHMET RAUF;** Temâşâ Muhasebesi, “Kösem Sultan Piyesi Hakkında”, Servet-i Fünûn, 23 Ağustos 1328, 5 Ağustos 1912, Cilt 43, No 1109
- **NECATİGİL, Behçet;** Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü, İstanbul 1964.
- **ONAY, Ahmet Talat;** Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar, M.E.B İstanbul 1996

- **OZANSOY, Halit Fahri;** Edebiyatçılar Çevremde, Sümerbank Kültür Yayınları, Ankara 1970
- **ÖZKIRIMLI, Atilla;** Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, Cem Yayınları, Cilt.4, İstanbul
- **TAHSİN NAHİT ;** Rûh-ı Bî Kayd, Tanin Matbaası, İstanbul 1326.
- **TEVFİK FİKRET;** Rübâb-ı Şikeste, Tanin Matbaası, İstanbul 1327
- **TUNCER, Hüseyin;** Meşrutiyet Devri Türk Edebiyatı, Akademi Kitabevi, İzmir 1994
- **TÜRKÇE SÖZLÜK;** Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1998.
- **URGAN, Mina;** Bir Dinazorun Anıları, Yapı Kredi Yayınları İstanbul 1998.
- **ÜNAYDIN, Ruşen Eşref;** Galatasaray ve Futbol, Yenilik Basımevi, İstanbul 1957

ÖZGEÇMİŞ

1975 Ankara doğumludur. İlk ve orta öğrenimini Ankara'da tamamlamıştır. 1995 yılında başladığı Selçuk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümünü 1999 yılında bitirmiştir. Aynı yıl Milli Eğitim Bakanlığı kadrosunda öğretmen olarak göreve başlamış ve halen bu görevini sürdürmektedir.

